תנ״ך · אחרונים · אלשיך · כתובים

שושנת העמקים על שיר השירים

רבי משה אלשיך

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שושנת העמקים על שיר השירים

רבי משה אלשיך

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שושנת-העמקים-על-שיר-השירים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
פסוק א 5
פסוק ב 10
פסוק ג 20
פסוק ד 21
פסוק ה 26
פסוק ו 27
פסוק ז 28
פסוק ט 35
פסוק יב 36
פסוק טז 38
פרק ב 39
פסוק ב 39
פסוק ג 40
פסוק ז 43
פסוק ח 44
פסוק י 46
פסוק יג 48
פסוק טו 49
פרק ג 50
פסוק א 50
פסוק ו 53
פסוק ט 57
פסוק יא 58
פרק ד 59
פסוק א 59
פסוק ב 60
פסוק ד 61
פסוק ה 62
פסוק ו 64
פסוק ט 65
פסוק י 67
פסוק יא 69
פסוק יב 71
פסוק טו 73
פרק ה 74
פסוק א 74
פסוק ב 75
פסוק ח 81
פסוק יא 83
פסוק יב 85
פסוק טו 87
פסוק טז 88
פרק ו 89
פסוק ב 89
פסוק ד 90
פסוק ח 92
פרק ז 95
פסוק א 95
פסוק ב 96
פסוק ג 97
פסוק ד 98
פסוק ה 98
פסוק ו 100
פסוק ז 101
פסוק יא 106
פסוק יד 108
פרק ח 109
פסוק א 109
פסוק ד 113
פסוק ה 114
פסוק ו 115

פסוק ז 117
פסוק ח 118

פרק א

פסוק א

אומר כי המגלה הזאת הלא היא ויכוח בני הגולה הגולים בגלות החיל הזה המר והנמהר אשר יתוכחו עם ה' אלהיהם חברו שהע"ה ברוח ה' דבר בו ומלתו על לשונו להודיע חבתו יתברך אליהם ואהבתם אליו בל יאמר אומר עזבם הקב"ה וה' שכחם באורך הגלות הלז. או יאמר אין זה כ"א רוע לב בני ישראל אשר שכחו מעשיו יתברך ועזבו בריתו וע"כ גם ה' מאסם ובהם נעלה נפשו חלילה ע"כ ראה והתקין אמרי שפר המגלה זאת והמשיל את ישראל אצלו יתברך לבת מלכים כלילת יופי נאה וחסודה אהובת מלך גדול מלא חכמה וכליל יופי וירא' בשבי' ויאהביה ותיטב הנערה בעיניו ותשא חסד לפניו מכל הנשים ויצא למלחמה על שונאיה ויפרקה מצריה ויבהל את תמרוקיה ואת מנותיה לתת לה ויאהבה כנפשו והיא גם היא אהבתו לשמו ולזכרו תאות נפש ובהגיע את דודים אהבת כלולות הגישה אליו ויתעלסה באהבים ויחבק אותה וינשק אותה וירוו דודים כי נפלאתה אהבתו אותה מאהבת נשים ויהי כי ארכו הימים ומצא בה ערות דבר כי התנה אהבים עם אחד מהסריסים ויקצוף המלך מאד ויצא דבר מלכות מלפניו ויכתב בדתי המלך לשלחה מביתו ולבלתי השיב אותה עד ימים או עשור אכן לא כרת בינו לבינה ולא כתב ספר כריתות אליה רק שלחה מביתו והלכה נעה ונדה מבית לבית ומחצר לחצר ולא מצאה מנוח לכף רגלה ובטלטוליה וקורותיה זכור תזכור אהבת כלולתיה עבדיה ואמהותיה אשר היו לפניה ומה טובו דודיה ודמוע תדמע באומרה איכה נחשבתי לנבלי חרש הושלכתי כמשמים ארץ מבית מנוחתי וארמוני מלכותי ונפש דודי בחלה בי. על כן נשבר לבה בקרבה כי נתנה שוממה כל היום דוה ונכספה וגם כלתה נפשה לחצרות אדוניה ואמריה תאמר מי יתנני כירחי קדם אשר אהבני אישי בהלו נרו עלי ראשי וגם המלך זכר את אשתו ואת אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה ויאמר בלבו למה זה תגדל מרורת חטאה לפני והנה הסריס ההוא לא ירע ולא ישחית וגם היטב אין אותו ולמה תגעל נפשי באשת נעורי אשר אהבתי לי והיא גם היא מאסה באשר בחרה וקשרה אהבה באישה הראשון אז המלך במלאת ימי נדותה אשר נדה אותה מלפניו שב אפו ממנה ויבן לה בית ויהי עמה כמשפט הראשון ותשמר האשה מן היום ההוא והלאה משוב אל חטאה אשר חטאה אכן ברוב הימים לקחה לה מדות רעות ותתגנה בעיניו על רוע מדותיה ומאסה במוסר השכל וישב ידו שנית להדפה ממצבה ולהורסה ממעמדה אל מעונות אריות והררי נמרים ותהי למרמס זה דורס ואוכל וזה טורף ושואג פורק אין מידם והיה כאשר תנוס מפי הארי ופגעה הדוב ואם אל עיר תאסף ונשכה הנחש ובפעם

הזאת השנית לא הזכיר קצבת ימי רחוקה מרוב שיחו וכעסו על שנותה באולתה ותעבור רצונו זה פעמים אכן עודנו מחזיק באהבתה ולא בחר בזולתה ותמיד כל היום נפשו שוקקה מתי תשיב מרוע מדותיה אשר היו לה לקרבה אליו ולתת את דודיו לה כי כלתו היא אשר חשק בה ומי בכל בנות הארץ תערוך אליה אף גם עודנה בחטא' האחרון ומה גם בהסירה את שמלת רוע מדותיה מעליה וכאשר יקרה נפשה בעיני המלך כן יקרה נפשו בעיניה כי זכרה אהבת כלולותיה אלוף נעוריה בכה תבכה לילה ויומם עינה נגרה ולא תדמה כי תזכור ימים מקדם בהלו נרו על ראשה ונכספה וגם כלתה נפשה לשוב כימי קדם קדמתה כי חולת אהבה היא אך עדיין לא הטהרה מחלאת מקצת מדותיה אשר לא טובים והאיש משתאה לה מחריש מהחזיק בידה להשיבה אליו עד אשר תטהר ותהי עולה מאליה אל המעלה הגדולה ההיא אשר היה לה וארכו להם הימים בתוחלת ממושכה היא מיחלת עד יתן יד להכין אותה ולסעדה והוא מיחל עד החילה תחלה להכין עצמה ויש זקן וכסיל יפתנה ובחלק שפתיו ידיחנה לבל תשוב עדיו ואחרי כן הלוך ילך רכיל לדבר סרה עליה על כי עודנה מחזקת בטומאתה ותוסף לחטא ותקם א' מגוריה אשר ילדה לו ויחר לו לקול צללו אזניו ככל היוצא מפי חושבי און החושבים על המלך תועה ועל המלכה כאומרם החנם יאחר המלך מהשיב את נדחתו זה כמה שנים וגם על המלך יאריכו לשון לאמר האם כשרה היא בעיניו כי ע"כ לא החליפה ולא המיר אותה בזולתה למה עזבה וישכחה בגלל הדבר הזה ילד יולד למו נשא משלו ויתן בפיו שיר חדש ויהי שירו דברי דודיהם וחשוקיהם כסף רב כסף אשר נכסוף נכספו זה לזה אף אחר שלוחיה ואשר הסתיר פניו ממנה לא מקנאה ושנאה כי גם שם ידו תנחה ותנהלה וכי אף גם בהיותה בארץ אויביה גם שם יתנו אהבים היא והו' בשאלה מאתו יטה אליה חסד יפרש כנפיו יקחה כמשפט הראשון כי לא כשאר נשים היא כי תמאס בעוותם כי חיות רעות הנה ורשעתן מלבותן והיא לא כן וגם הוא ישיב אמריו לה כי אהבת עולם אהבה וידבר על לבה כי טובה היא בעיניו לתת את שאלתה ולעשות את בקשתה אך אחר החילה להכין תמרוקי קשוטיה וככלה תעדה כליה. הנה כי כן בדמותו בצלמו קרה לנו עדת ישראל עם אלוף נעורינו אבינו מלכנו כאשר נשאו המשל הזה רז"ל על יום צאתנו ממצרים לבת מלכים שתפסוה לסטים כו' לימים בקש המלך להשיאה וכו' כי מאהבתו יתברך אותנו הוציאנו ממצרים קרע לנו את הים העבירנו בתוכו בחרבה ובהגיע עת דודים אהבת כלולת קרבנו לפני הר סיני והכניסנו תחת כנפיו וישקנו מנשיקת פיו בהשמיענו מפיו תורה ומצות ושמח שמחנו כמשוש חתן על כלה והכניסנו לא"י ובנה לנו בית הבחירה ויהי כאשר מצא בנו ערות דבר כי זנינו מאחר

אלהי' ויפת' לבנו אחר אלילים אלמים חרה אפו בנו ויגרשנו מביתו ויקצוף קצבת גרושנו עד מלאת לבבל ע' שנה ובמלאות הימי' האלה שב ה' את שבותינו והטה כלפי חסד כאמור במאמרם ז"ל כלום אדם מקנא אלא גבור בגבור כו' אך מה המה אלה האלילים האמללי' כי המה הבל לקנא בהם כי הלא ידמה לאשה שתחת אישה תקח את סריס ע"כ הכין ארמון על משפטו ויביאנו אל היכלו ומן אז חדלנו לקטר אל אלהי העמים אלילים אך כאשר ארכו לנו הימים נמשכנו אחר רוע מוסר והחזקנו במדת שנאת חנם ותחת זאת שלחנו מביתו ויצאנו והיינו מעיר אל עיר וממלכה אל ממלכה סחי ומאוס בקרב העמים וישיתונו בתה והנה בעתה השברנו קדרנו שמה החזיקתנו כי ארכו לנו ימי הרעה ואנחנו לא נושענו ולא אתנו יודע עד מה עד מתי ה' שאר ישוב שאר יעקב כי הימים הראשונים אשר גלו לבבל היו טובים מאלה כי בפיו מלא לאמר מועד צאתנו ובפעם הזאת הסתר אסתיר ויום נקם בלבו תחת היות מדת שנאת חנם בלבנו כדאיתא ביומא פ"ק הראשונים שנתגלה עונם נתגלה קיצם אחרונים שלא נתגלה עונם לא נתגלה קיצם והיא שעמדה עלינו לכלותינו ועליה הורגנו כל היום בכל המקומות אשר נדחנו שמה ואף גם בזאת לא עזבונו לא הסתיר פניו ממנו רק בשצף קצף שמאל דוחה וימין ה' מקרבת וגם אנחנו לא שכחנו שם אלהינו חלילה לנו כי יחד כולנו אסירי התקוה תמיד כל היום רבת צמאה לה נפשנו ישוב ירחמנו יחבקנו וינשקנו מנשיקות פיהו יטעמנו מצוף דבש אמרי נועם ה' עלינו פה אל פה הוא הטוב המקוה כאשר דבר לנו ע"י נביאי האמת והצדק באומרו אלינו וכל בניך למודי ה' כי טעמנו מעט מזער במעמד הגדול והקדוש בהר סיני כי ידענו כי עוד ידו פשוט' לקבלנו כי אף גם זאת בהיותנו בארץ אויבינו לא מאסנו ולא געלנו ולא המיר אותנו כי ישראל עמו אשר בחר גוי א' בארץ ובגוים לא יתחשב לא כן לא אשר לא ידעו את ה' אף גם בראותם נפלאים מעשיו ולא כאלה חלק יעקב הדבקים בה' כי בצר פקדוהו סרים אל משמעתו ולא יקוצו בתוכחתו ע"כ מדאגה מדבר פן יאמר איש כי יבולע ישראל חלילה כי עזבו ה' וישכחה בגלות החיל הזה כי שכחנו שם אלהינו ויטשנו כיום הזה ע"כ אלהים הופיע ע"י איש שר וגדול שלמה המלך ישראל אשר על ידו השרה שכינתו בתוכנו בבית הבחירה ויתן בפיו שיר חדש על היהודים האמללים אסירי התקוה הגולים בגלות הזה האחרון המורה בעמק אהבתו יתברך אותנו וגם אנחנו אליו ככל דברי הספר הזה כי הוא יורה כי לא על הבית אשר הוא חרב וגלינו מארצנו נתפרדה חבילתנו כי הלא תמיד צמאה נפשנו לשוב לטעום מצוף דבש נשיקות אמרי פיו כאשר טעמנו בסיני בקדש ועודנו כאשת נעורים מתרפקת על דודה אחר שלוחיה באמור אליו ישקנו מנשיקות פיהו וכו' וגם הוא יתברך ישיב אמריו לה כי בת עמו כלתו היא

וישוב יקרבנה יביאנה ויטענה בארמון על משפטה אשר יבנה לה בנין עדי עד בשובנו עדיו ובזה ינחמנו מעצבוננו מן האדמה אשר אררה ה' ומהר ציון ששמם ודאבון נפשנו על אורך גליותנו וגזרה חכמתו יתברך הרמתה כי הבונה הבית הראשון זה ינחמנו על גלות הזה האחרון הוא המלך שלמה ע"ה שהיה מאז מבשר ואומר על הבית האחרון מן הראשון. עוד סבה שנית הלא היא כי הנה בימי שלמה היתה הלבנה במלואה כי מאברהם עדיו היו ט"ו אברהם יצחק יעקב יהודה פרץ חצרון רם עמינדב נחשון שלמון בועז עובד ישי דוד שלמה ומאז והלאה היחל החסרון כי רחבעם נפגם מלכותו וימשך הפגם הולך וגדל עד צדקיה שהיה דור כ"ט הוא תכלית החסרון ומאז חסרנו כל וכל מחמדינו היה לחרבה לכן להיות החסרון מעותד משלמה והלאה רצה הקב"ה שהוא ינחמנו ויורנו כי עוד היום באורך גלותנו לא זז מחבבנו צור ילדנו וגם אנו אליו ככל דברי שיר הקדוש הלזה ולא ישקוט עד אם כלה להשיב את נדחו. עוד שלישית כי הלא אין איש שם על לב צרת השעבוד כמלך שלמה מדאגה מדבר כי מקדש ה' כוננו ידיו לא יכון לעולם כי ע"כ מאז הבית בהבנותו בנה בקרקע המקדש בית גניזת הארון לכשיקרבו ימי החורבן כמאמר המלך יאשיהו הביאו את הארון אל הבית אשר בנה שלמה והלא מי הוציאו עד כה מהבית אשר בנה שלמה אלא זה בית גניזתו כמאמרם ז"ל וגם בפיו מלא לאמר אם ה' לא יבנה בית וכו' כמבואר אצלנו במקומו שאמר חבל על דאבדין שני הבתים הראשונים כ"א ה' לא יבנה בית המעותד בבית השלישי כי מעשה אלהים יהיה ולא ימוט לעולם שוא עמלו בוניו בו כעת אם ה' לא ישמור עיר כד"א ואנכי אהיה לה חומת אש סביב כו' שוא שקד שומר וכן אחשוב במקרא שכתוב שמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה אשר בניתי כלומר אך לא אשר יבנה ה' במקום הזה עצמו כי מעשה אלהים יהיה ולכן על הצטערו מאז נכון הדבר יהיה הוא ולא אחר אשר על ידו יושר השיר הזה המורה בעמק אהבת ה' את ישראל עמו ושלא שכחנו בגלותינו וגם אנו דבקים בה' ולא ימנע מלגאלינו ככל דברי הויכוח הקדוש הזה ומה גם עתה שחוברו לו יחדו מעמד שלשת הטעמים האמורים שלכן אליו יאתה לדבר דברי שיר הלזה מלאיש זולתו וזה יאמר שיר השירים אשר לשלמה לו' אל יחשב כמו זר בעיניך האמר שיר ויכוח בני החרבן השני מפי שלמה בונה הבית הראשון כי לא יתייחס זולתי לאחד הגדולים אשר מבני החרבן המה כי דע איפה כי שור זה היא מהשירים אשר יאותו לשלמה בעצם והוא מהטעמים הנאמרים באמת:

או יאמר בשום לב אל מאמרי רז"ל יש יאמר כי שיר השירים על הים נאמר מפי מלאכי השרת וי"א בסיני מפיו ית' וי"א באוהל מועד והנה לעומ' הסכמ' רז"ל ע"פ המקרה כי

שרת' על שלמה רוח הקודש ואמר שלשה ספרים שיר השירים ומשלי וקהלת ואם אמרנו שנשכחו והחזירו ברוח הקודש איך יאמר אשר לשלמה והלא עתניאל בן קנז החזיר כמה הלכו' שנשתכחו מישראל בפלפולו ולא נקראו על שמו ולמה יגרע על היות מכח פלפול אך לזה נשית לב אל אומר' אשר לשלמה ולא אמר שיר השירים לשלמה כד"א שיר המעלות לשלמה אמנם הוא כענין מאמרנו בביאור ספר משלי על תאמרו יתברך בימי מרע"ה אליעזר בני או' עגלה בת שנתה כו' והלא כמו זר נחשב יחשוב מאמרו ותורתו בשם איש האדמה ולא עוד כ"א כמה דורות טרם הולדו אך הוא כמדובר שם כי כל נפש ונפש מישראל יש לה חלק בתורה מתייחס אל בחינתה וזה חסדו אשר יעשה הוא יתב' עם כל איש ואיש לבלתי חדש בעולם שום דבר מהמתייחס אל בחינת נפשו רק מפיו בכל דור ודור ולא עוד כ"א גם הוא ית' עצמו ולא יזכיר מאמר הקדו' ההוא רק בשם בעליו כי מאז טרם יולד יאמר זה חלק פלוני כן הדבר הזה גם שהוא יתברך או מלאכיו אז שררו השיר הזה מאז בהחיל' הם אמרו שיר השירים אשר לשלמה לו' זה שיר מהשירים אשר לשלמה כלו' אשר לו חלק נפשו מעין שבח מאמרו יתברך אליעזר בני אומר פרה בת שתים כו' כי מאז גלה כי הדין הוא לאליעזר בנו הוא חלק נפשו כן אמר שיר השירים אשר הוא לשלמה שלו חלק נפשו ומעותד ליאמר על פיו בהתחדש בעולם ומעתה נאמר אשר הוא לו:

ומעין הדרך הקודם אפשר בשום שכל והבין באומרו השירים ולא אמר שיר אשר לשלמה כמאמרם ז"ל במד' חזית רבי סימון אומר שיר השירים כולא חד ואלין תרתין אחרנייתא מה את עביד לון שיר המעלות לשלמה וחד מזמור שיר חנכת הבית לדוד ע"כ. וראוי לדעת על מה יזכיר בזה השני' האחרים ואחשבה לדעת זאת כי היה עם לבבם כי שלשת השירים האלה המה כללו זה פעמים שנבנה בית המקדש עם הבית השלישי אשר יחלנו כי מזמור שיר חנוכת הבית נאמר על הבית אשר בנה שלמה ושיר המעלות לשלמה על הבית השני ממוצא דבר אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו אם ה' לא ישמור עיר שוא שקד כו' כי הוא יורה כי על הבית בהבנותו הפעם השנית ידבר כי לא נתייחס אל בונה א' כראשון אל שלמה כ"א רבו בוניו בו וגם היו שומרים לעיר חצים כו' מחזיקים כו' ותהי להם הלילה משמר והיום מלאכה ושיר השירים על הגאולה ועל התמורה מהשני בתים אל הג' כי אז ישקנו מנשיקות פיהו כשאלתנו בגלותינו הזה האחרון כי הבית הזה האחרון קוינו לו הוא קיים לעד בזכות יעקב שמטתו שלמה כי ע"כ קראו בית לא כמשפט הראשון שבזכות אברה' שקראו הר ונעשה הר ולא כשני שבזכות יצחק שקראו שדה ושדה נחרש ובזה יאמר זה הוא שיר בין שלשת השירים שעשה שלמה כלומר שיר

בין השירים משובח שבשירי' אשר לשלמה והוא כי כל שיר שבכל ספר מספרי הקדש לא יבצר ממנו יקר וגדולה על יתר דברי הספר ההוא אמר כי בערך השיר בין דברי הספר אשר הוא בתינו כן הוא שיר זה בין השירי' אשר לשלמ' כאלו השנים הנותרי' לא לשיר יחשבו לפני זה כי יעלה במעלות עליהם כדרך אנשים בשבחם איש חיל גדול ורב ורם מרגלא בפומיהו גבר בגוברין שלא לאיש יחשב בערך רקים ופוחזים רק בין גוברין גבורי חיל יהיה הוא לבדו לאיש ולא הם בערכו כן יאמר שיר זה יחשב בין השירים אשר לשלמה כאלו זה לבדו יחשב שיר בערכם והוא כי הבית המקווה אשר יכון לעד עוד לנו נחלה בבית שבשמים כי בחיים חיותינו פה אל פה ידבר בנו במראה ולא בחידות כמראה אשר הראנו בהר סיני וכן הוא החשק אשר צמאה נפשנו נזכה ונהיה למודי ה' פה אל פה כאשר היחלנו במעמד הקדוש ההוא כי הטהרנו שם מזוהמת הנחש לולא מצאנו עון העגל ותשבר כד על המבוע ותשוב חלאתינו אלינו ועתה נפשנו יבשה ע"כ כאיל תערוג על אפיקי מים נכספה וגם כלתה ישוב ירחמנו וטהרנו יביאנו עד גדר ישקנו מנשיקות פיהו כי מאז לא נמוט לעולם. והנה בהשתלשלו' ויכוח זה בינו יתברך ובין בני ישראל יסתעף שבח הוא יתברך את כנסת עמו ישראל וכנסת ישראל את הקב"ה כאשר יבא ברחובות קרית הויכוח בס"ד ויתכן כי זה כיוונו רז"ל במאמרם כל השירים קודש ושיר השירים קודש קדשים הלא הוא כי כל השירים הצד השוה שבהם שהם קודש הלולים לה' על הנס ועל הפורקן אשר הפליא לעשות או על נסים רבים המה כללו יופי קדש א' שהוא שבחו יתברך אך השיר הזה הוא קדש כולל שני קדשים שבח הקב"ה ושבח כ"י וזהו קדש קדשים. או יחזור הכל אל שבחו יתברך והוא כי השירות הן עשר כמאמר המתרגם והנה אין ספק שכל אחד יש לה בחינה מוחלקת מזולתה יש שירה על נס נעשה בבחינת מדת רחמים כענין שירת הים ויש על נס שבבחינת דין ויש על בחינה משותפת וההיקש בעשר בחינות הידועות לעשר שירות אמר כי כל השירי' הם קדש א' שכ"א לא יכלול רק קדש אחד אך שיר זה הוא קדש כולל כל הקדשים כי פה נשבח את הקב"ה בכל בחינותיו אחד לאחד כאשר נשא משלם אל קומת איש באומרו ראשו כתם פז כו' מן הראש ועד הרגלים לכליל כל הבחינות כנודע ובזה אף אנו נאמר בפשט הכתוב שיר השירים כו' שיר כולל כל השירים והוא על הבחינה הכוללת כל העשר כמדובר:

פסוק ב

ישקני מנשיקות וגו'. זה החילו לגלות חשק עם ה' אלה אשר בגלות החיל הזה להדבק בו יתברך וימשילם כאמור לכלה נאה וחסודה אהובת מלך אשר שלחה מביתו ויצאה

והיתה שמה ושממה כל היום דוה חולת אהבה מאישה הראשון מתרפקת על דודה בזוכרה אלוף נעוריה אהבת כלולותיה ויהי בלבה כאש בוערת עצור בעצמותיה ותאמר בלבה אדברה וירוח לי אפתח שפתי ואענה אולי יתעשת האלהים ויכמרו רחמיו לקול תחנוני ותען ותאמר בלב נשבר וגוף חמרמר בנפש מרה כעניה סוערה מי יתן ישקני מנשיקות פיהו כאשר היה בימי קדם. והנה לבא עד תכונת הדבר נשים פנינו אל מהות נשיקה ועניינה והן הוא כל פרי גודל אהבת רעים אהובים כאשר נפלאת אהבתם ואב את בן ירצה ונפשו קשורה בנפשו ישקהו מנשיקות פיהו ואחשב' לדעת זאת מאמרי נועם קדמונינו הלא המה כי האהבה תתהוה בין השוים ובעלי התחברות והפכו בפירוד לכן אומר כי ע"כ להורות איש את עמיתו אהבתו אותו כנפשו יחבקהו וינשקהו וטע' לשבח הדבר הלא הוא כי שתים הנה מיני התחברות והתקשרות זו למעלה מזו האחת תתייחס אל החומר ולמעלה הימנה המתייחס אל הנפש והוא הגדול המפלש באיכות תוכיותם ולכן המורה בעמק אהבתו את בן בריתו בשתים יתחתן בו ויראהו שני אלו קשרים אשר יתקשר ויתחבר בו להורות על הגופני יחבק לו ועל הנפשיי ינשק לו להורות כי נפשו קשורה בנפשו כי הלא הפה יתייחס אל הנפש כאשר תרגם אונקלוס בחכמתו ויהי האדם לנפש חיה לרוח ממללא ובגלל הדבר הזה תארו רז"ל סילוק שלשת הרועים את ישראל שלא על ידי מלאך רק על ידו יתברך אל מיתת נשיקה למה שמתדבקת שכינתו יתברך בנשמת רוח חיים באפיו וממשיכה אחריו יתברך ומפרידה מהחומר שהיא כנשיק' פה אל פה כדרשת' ז"ל על וימת שם משה על פי ה' וקרוב לזה קרה לשלשה רעים רשב"י שנפקדו בהתחברם באידרא מתוך משאם ומתנם בצפוני סודות התורה שהגיד אליהו ז"ל אליהם שדבקו נפשות' באיכות סוד התורה ונסתלקו למעלה אל האלהים אשר נותנם גם שאינו נשיקות פה אל פה מפיו יתברך עצמו בעצם כאשר במרע"ה אך היה מעין נשיק' ממש שהיה לכל עם בני ישראל ביום חתונת מתן תורה בצאת נפשם כי מתו בשמעם את קול ה' דובר בם כאומרם ז"ל על נפשו יצאה בדברו כי דבקה שכינה בנפשות' ונמשכו אחריה כי יש' שעמדו על הר סיני השיגו נבואת פנים בפנים ולראות את הקולות ולבא עד תכונת הדרוש נזכירה דודי מאמר' ז"ל במדרש חזית וז"ל ישקנו מנשיקות פיהו אמר רבי יוחנן מלאך היה מוציא הדבור מלפני הקב"ה על כל דבור ודבור ומחזירו על כל א' וא' מישראל ואומר לו מקבל אתה עליך את הדבור הזה כך וכך דינים יש בו כך וכך עונשים יש בו כך וכך גזירות יש בו וכך מצות וכך קלים וחמורים יש בו כך וכך מתן שכר יש בו והיה אומר לו ישראל הן וחוזר ואומר לו מקבל את עליך אלהותו של הקב"ה והוא או' הן והן מיד היה הדבור נושקו על פיו הה"ד אתה הראת לדעת על ידי שליח ורבנן אמרי

הדבר עצמו היה מחזיר על כל א' וא' מישראל ואומר לו מקבלת את עליך כך וכך מצות יש בי כך וכך דינים יש בי כך וכך עונשים יש בי כך וכך גזירות יש בי וכך מצות וכך קלים וחמורים יש בי כך וכך מתן שכרן יש בי והוא אומר הן הן מיד הדבור נושקו על פיו הה"ד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך שראו עיניך איך היה הדבור מדבר ע"כ. וראוי לשית לב איך יתכן ילקח הדבור ע"י מלאך והוא משולל מציאות כי אחר האמרו חלף ועבר ואיננו ועוד אומרו היה מוצי' הדבור מלפני הקב"ה מי הכניסו שיצא למשולל ממש ואיך יתכן צאתו מלפניו ית' ועוד מה צורך הי' אל המלאך ולא ילך בעצמו כדעת רבנן. ועוד באמרו כך וכך דינים יש בו הלא כל א' מצוה אחת היא ואיך יהיה בו כמה דינים וכמה מצות ומה ענין החלוקים האלה דינים ועונשים גזירו' ומצות קלים וחמורים ומתן שכר. ועוד מה זו שאלה שנית מקבל את אלהותו של הקב"ה והלא בכלל קבלת הדבור הוא. ועוד מה זו תשובה הן והן שני פעמי' ועוד באומרו מיד הוא נושקו איך תצדק נשיק' בדבור ומה ענין אומרו על פיו ועוד אומרו הה"ד אתה הראת לדעת וכו' ולא ידבר רק על התראות יתברך ולא על הלקח הדבור ע"י מלאך והיות מחזיר בו. ועוד בדברי רבנן הדבור עצמו כו' כי הלא כמו זר נחשב הלוך ילך הדבור אצל כל אחד ולדבר לו כל הדברים האלה ועוד למה לדעתם לא הוסיף לשאול מקבל את אלהותו כו' כאשר לדעת ר' יוחנן וכן אומרו הן גם בזה זה פעמים ועוד באומרו הה"ד פן תשכח וכו' למה לא הביא מפסוק וכל העם רואים את הקולות כו' שארז"ל רואים את הנשמע. ועוד מי הגיד להם שאומרו הדברים אשר ראו עיניך הוא מה שהיה הדבור מדבר עמו ולא הדברות עצמם שהיו רואים הנשמע. אמנם לבא אל הביאור נקדים שתי הקדמות מפורסמות למוצאי דעת אחד כי הלא כאשר נראה בצאת דבור מפי איש יצא הבל מפיו כן נצייר בדבר ה' יצא יתפשט שפע שופע ימשל אל הבל פה בדברו יתברך כי אם שיתחלקו כפי איכות הדובר כי האדם למה שהוא גשמי גם הבלו חולף ובלתי קיים ומשלל קדוש זולתי זכות הדבור בהיותו על ד"ת ומצוה אמנם הוא יתברך למה שאין חקר לקדושתו גם הבל פיו לא יערכנו ומלאך ושרף הלא יעיד מקרא שכתוב בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם הוא מורה באצבע שרוח פיו שבמאמר הי' מהוה כל לבא השמים והענין כי לא יצויר אצלו יתברך דבור לגדולתו כנודע רק שמשכינתו היא כסא כבודו המתואר לפה להיותו מוצא אל שפע השגחתו והשפעתו יתברך אל העולם השפל מתוכיות הנקרא פה יצא שפע וכח קדושה מתפשט חוצה והוא מתוך איכותו בהבל פה המדבר היוצא מתוכיותו בדברו וע"י ההתפשטות מתעבה בצד מה עד השמיע קול ואותו כח היוצא ומתפשט היא הפועל מה שברצונו יתברך לפעול בו כי אין ספק כי העשרה מאמרות שבהם נברא

העולם כי רוח פיו יתברך במאמר עצמו היה מהוה כל הנדבר בו וזה לא יבצר מכל מאמר מה אשר יצא מפיו יתברך כדבר שנאמר כי כאשר ירד הגשם וגו' כן יהי' דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כ"א עשה את אשר חפצתי והצליח את אשר שלחתיו הנה כי הדבור בעצמו הוא הפועל ועושה ומצליח את אשר ישתלח ומה גם עתה כאשר יהיה דברו יתברך אשר יצא מפיו ממאמרי תורתו שאין קצה לקדושת' כי אז אין ערוך אל קדושת רוחניות ההבל אשר אז יצא מפיו ית' כי היה כמאציל וממשיך בהבל פיו בכל דבור ודבור מרוחניות עולם סוד קדושה המתייחסת אליו יתברך מפנימיות ספיריות התורה הבלתי נפרדת מאתו יתברך כנודע עם שלא יבצר הלוך ילך הדבור ומשתלשל ומתעבה מצד מה באופן יסבלנו חומר האדם וישמעו ישראל את קולו. ומה מתקו דברי רז"ל במדרש חזית באומרם על דברת מ"ת וז"ל ויש אומרים שגמעה מפיו ונותן לו שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה שיורה כי דברי פיו יתברך בתורה אשר תצא מפיו הוא מאיכות תתייחס אל דבר גנוז תוך פיו יתברך ובכן לא יפלא היות הדבור דבר רוחני מאד קיים לעד יוכל איש שלם לדבר בו כאשר ידבר עם אחד ממלאכי עליון עם שגדר הדבור עולה על כלם מעלה כמאמרם ז"ל פרק אין דורשין כל דבור ודבור שיוצא מפי הקב"ה נברא מלאך ממנו שנאמר וברוח פיו כל צבאם ע"כ הנה מבלתי אומר נעשה מלאך יורה שאיכותו למעלה מן מלאך שממנו ע"י התפשטותו נברא המלאך וז"א ממנו נברא מלאך הוא מה שכתבנו על רוח פיו כל צבאם כי ע"י הבל פיו היה מהוה ולבא השמים הם המלאכים כי איכות הדבור יעלה עליהם מאד:

עוד שנית כי הלא כל התורה כלה כלליה ופרטיה ודקדוקיה ופירושיה נאמרו בסיני וגם שלא מצינו רק עשרת הדברים הנה אין ספק כי המה כללו כל התורה ומצותיה כי כלם מסתבכות בהם קצתם בזה וקצתם בזה כמאמר רש"י ז"ל בפרשה ודקדק אותו מהכתוב וכן הר' סעדי' גאון ז"ל חלק כל תרי"ג מצות בהם ובדבר הזה מצאנו טוב טעם בדברי רז"ל במדרש חזית כי שם נאמר שאמרו ישראל למרע"ה דבר אתה עמנו כו' ואח"כ ראו כי כל מה שהיה מלמד להם היו שוכחים מה שאין כן במה ששמעו מפי הגבורה אז אמרו מה משה בשר ודם עובר אף תלמודו עובר חזרו ובאו להם אל משה אמרו לו הלא יגלה לנו פעם שנית וכו' והלא כמו זר נחשב תפול שכחה בעשרת הדברות כי הלא מצער המה ומה גם אמרם שעל היות שתי הדברות מפיו יתברך לא היו שוכחים איך ייחסו העדר השכחה אל למדם מפיו ולא אל היותם שתי דברות בלבד אך אמנם אין ספק כי לא לבד היו שומעים העשרת הדברות כאשר המה אצלנו כ"א כל אחד ואחד בכל המסתעף

בו אשר יכללו כל התורה כלה ומצותיה כלליה ופרטיה ובזה לולא ה' צבאות דבר מי יכילם לבלתי שכוח בפעם אחד של הנדבר בשני דברות:
ובזה נקרב ונבואה אל ביאור המאמר והוא בשום שכל והבין בדבר ה' אל משה לאמר פה אל פה אדבר בו כי הלא כאשר ידבר איש אל רעהו פנים אל פנים לא ימשך דבר הדובר מן הפה אל הפה רק מן הפה אל האוזן ובכן בצאת דבר מלכות מלפניו יתברך הלא יכנוס באזני משה ולא בפיו ויאמר נא פה אל אזן אדבר בו. אמנם להבין בא' מתוארי מעלות נבואות מרע"ה הנרצה במאמרו יתברך פה אל פה אדבר בו נשית לב במדרגת נביאות בני ישראל במעמד הר סיני אשר שמעו בהקיץ ההשגה אל מעלת מרע"ה אם אין כי הלא גם בהם נאמר פנים בפנים דבר ה' אל כל קהלכם כמדובר במרע"ה וגם ארז"ל שכבי"כול קרע הקב"ה שמים ושמי השמים והראה את כבודו ואין למעלה מזה או נאמר כי מי זה עלה במעלת נבואת מרע"ה:
ואחשבה לדעת זאת בחלקי שכם דרך השגת נבואה לארבעה חלקים זו למעלה מזו והוא בהקדם כי הנה כל איש חכם לב יקשה איך יתכן שהוא יתברך המשולל מכל גשמות וגבוה על כל רוחניות ייחד דבורו עם חרש מחרשי אדמה איש האדמה אשר מחומר קורץ אך כאשר חלקו כחותיו חכמי האמת לשלשה זה למעלה מזה ויהיו לאחדים באדם. האחד הנפש החיוניות הדבקה אל גשמיותו. למעלה הימנה הרוח המתקשרת בה. למעלה הימנה הנשמה העולה על כלנה הנאחזת ברוח עם שכולן מאלוה ממעל ובכן ברצות ה' דרכי איש וידבר בו יופיע וישפיע השראת השפע לפי ערך הכנת הנביא אל נשמתו הקריבה אליו וממנה ישתלשל אל הרוח וממנה אל הנפש וממנה יתפשט עד הגוף כאשר הוא זך מאד כאשר היה במרע"ה באופן לא יעצרנו הגשם לדבר בו בהקיץ אך אמנה לא כן לנביא זולתו עם היותה זכוכית לבנה שחומרם זך מיתר העם כי לא יעצרו כח לקבל נפש' שפע הנבואיי רק כחלום בהפרד הנפש בצד מה ואף גם בחלום למה כי עוד לנפש קשר בחומר תפול תחת שפע הקדושה על גוי ואז יכנע ויהיה נשבר ונדכא והנה התחבר שפע מאתו יתברך אל נביאי האמת והצדק אפשר באחד מארבעה פנים אחד כי בצאת הדבור מאתו יתברך אליו הלוך ילך רוחניות רוח פיו אל נשמת הנביא הנפוחה מאתו יתברך וידבק בה והנה כתבנו למעלה כי פה האדם יתייחס אליו לכנות קשר רוח פיו אל נשמת האדם לנשיקת פה נמצא כי ההבל הרוחני הקדוש היו לא מפיו יתברך אל פה האדם להתקשר בנשמתו הוא המחבר פיו יתברך כביכול אל פה האדם כנצוק שהוא חבור בין כלי המריק והמתמלא והאיש אשר חננו ה' לעלות אל מדרגת נבואה זו הלא תתייחס נבואתו אל נשיקת פה אל פה כאלו שני הפיות מחוברים באמצעו'

רוחניות הבל פיו יתברך המחברם וכן זאת היתה נבואת מרע"ה ומה מתוק מדבש בדבר הזה מאמרו יתברך פה אל פה אדבר בו לומר כי פיו יתברך מתחברת עם נשמת משה באמצעות הדבור מפיו יתברך אל פי משה כי משם התחברות הנפש גם שהאזן שומעת אחר התחברותה וזה הדבר לא היה רק במשה לבדו כי גם שנאמרה נשיקה גם באהרן ומרים לא היה רק בחינת חבור לסלק והעלות נשמתם בהסתלקם אך לא בגדר נבואת' ולמטה מזו יש מדרגה שנית והוא שאין הדבור הוא הבל פיו יתברך מתקשר עם נפש הנביא בצאת הדבור מפיו יתברך כי לא יעצור כח הנביא ההוא אל התחברות כזה שהוא ממש פה אל פה כמתדבק בו יתברך על ידי אמצעות הבל פיו יתברך אך אחר אשר יצא יצוא דבר ה' מפיו ונאצל הבל פיו מאתו יתברך אותו הכח הגדול והקדוש מגדר המלאך יתחבר בנשמת הנביא ולזאת תקרא נשיקת הדבור אל פה האדם המתייחסת אל הנפש ולא נשיקת פיו יתברך כי לא היה רק אחר צאת הדבור מאתו ולא עודנו יוצא מפיו וממצע ביניהם וזה אחשוב בכונת מקרא שכתוב אשר ידעו ה' פנים אל פנים כלומר אשר התחבר בו אלהים ע"י הרקת שפע כד"א וידע אדם וכו' עודם פנים אל פנים שהוא בדברו אתו נכח פניו ולא אח"כ וזה ג"כ כיוון באומרו וישמע את הקול מדבר אליו שהוא עודנו מדבר אליו והיא ההדרגה הראשונה ועל השנית ארז"ל במאמר שאנו בו על כל אחד מישראל בהר סיני היה הדבור נושקו על פיו שהיה מתחבר בנפשו כאשר נבאר בס"ד. עוד יש מדרגה שלשית והיא שאין הבל פיו ית' הנעשה ונאצל בדברו מתדבק בעצמו אל נפש הנביא כ"א שרוח פיו ממשיך מורם ממנו התפשטות בלתי דק כמוהו ואותו הכח השני הוא הדובר בו ועדיין מעמד שלשת המדרגות הם בלי אמצעי. עוד רביעית שפלה מכולן שיקבל המלאך דבורו יתברך והמלאך יהיה המדבר עם הנביא כאשר שמענו אומרים מפי החכם הר"ר שלמה מולכו מנוחתו בגן עדן על מאמרם ז"ל מלמד שחשדוהו באשת איש שהוא שהיה מקבל שפע נבואתו מהאיש גבריאל ולא מאתו יתברך בלי אמצעי ובכן יבאו על נכון דברי המאמר כי דעת ר' יוחנן כי גם שבתחלת צאת הדבור מאתו יתברך טרם היות הדבור מחזר על כל אחד מישראל היה נשמע פנים אל פנים אל כל הקהל כאחד כד"א וכל העם רואים את הקולות וכן הוא אומר פנים בפנים דבר ה' אל כל קהלכם אך בהגמר יציאת הדבור מפיו יתברך והיה רוחניות הדבור עומד קיים לפניו יתברך כמדובר למעלה גזרה חכמתו יתברך לדבר באזני כל אחד ואחד מישראל בפני עצמו אם היה מקבל עליו כל הנכלל בדבור כי אל כל אחד מישראל נתנה התורה כנודע ועל כן אמר רבי יוחנן כי להעדר השגת כל אחד ואחד בפני עצמו אל הדבק בדיבורו יתברך אשר יצא מפיו הגדול והקדוש מגדר מלאך כמדובר רק ע"י אמצעות מלאך היא

המדרגה הרביעית אמר שהיה המלאך מוציא הדבור כלומר משלשלו בצד מה מיחס גדר התייחסו אל היותו לפניו יתברך לרוב הדבקות ושייכות באיכותו יתברך נאצל ממנו מציאות בלתי זך כראשון וזהו אמרו היה מוציא הדבור מלפני הקב"ה שהיה מוציא דבור מתוך דבור אשר לפני הקב"ה שהוא כח נאצל ומורם ממנו ועכ"ז היה רם מאיכות מלאך עד האמר שהיה המלאך מרכבה אליו ומחזרו על כל אחד מישראל והיה המלאך מדבר ואומר מקבל את כו' ואז מהדרגה זו הד' ע"י טוב מענה לשונם להודות לשם ה' וקבלת מצותו ואלהותו יתברך ע"י הכנה זו היה הוא יתב' מעלהו ממנה אל ההדרגה השנית שהיה הדבור נושקו על פיו מתדבק בנשמתם כאמור ודעת רבנן שהיתה עלייתם בהדרגה לעולם אל אשר למעלה הימנה ולא מהרביעית אל השנית כדעת ר"י שהיתה עליה בלי הדרגה על כן אמרו שהחילו בשלישית שהיה הדבור מחזר ודובר בם והוא כי כאשר בדברו יתברך אלינו ענין הדבור הוא שפע נאצל מתוכיו' שכינתו יתברך בהבל היוצא מן הפה שהוא למטה מעצמות השכינה כן כאשר נאמר שהדבור אשר היה מי וקיים היה מדבר והוא שהיה מתוכיותו יוצא שפע המתייחס אל הבל פיו למטה מאיכות קדושת הדבור בעצמו אשר יצא מפיו ומדבר עם כל אחד מישראל והיא המדרגה השלישית וממדרגה זו על יד הכנת כשרונם וקבלתם עלו מן הג' אל הב' ובזה יתכן שלא קיצר ואמר מיד היה נושקו על פיו אלא היה הדבור נושקו שחוזר אל עיקר הדבור אך מדרגת מרע"ה היא הראשונה לא השיגה איש כי אף בבא הדבור אל הכלל לא היה במדרגתו כי על כן לא נאמר בהם פה אל פה כאשר במשה וגם לא פנים אל פנים רק פנים בפנים דבר ה' אל כל קהלכם כי אומרו ידעו ה' פנים אל פנים היא התחברות שהוא אומרו ידעו בהרקת שפע מבפנים של מעלה אל פני משה כמדובר למעלה אך בישראל לא היה רק מציאות הגלות פנים בפנים ומה גם לדעת רז"ל במדרש שפנים בפנים הוא על פנים של מלאכי השרת וזולת זה נלאו מלסבול עד אומרם ז"ל שיצאה נשמתם כי כשל כח הסבל מלסבול כח הקדושה הגדולה וזה א' מההבדלים אשר בין מדרגות נבואת מרע"ה לשאר נביאים הנרצה באומר פה אל פה מבלעדי זהר פנימיות חזיונו מאספקלריא המאיר' ויתר הנביאים בשאינה מאירה כאשר נאריך נרחיב בזה עם יתר יתרונותיו בביאורנו אל ס"ת בס"ד והנה בזה נתבאר כללות ענין המאמר והקוטב אשר עליו יסוב מחלוקת ר"י ורבנן והותרו כמה ספקות ונבואה אל הנותרות לרגלי פעמי דברי המאמר והוא כי ע"י האמור בהקדמה הראשונ' נתבאר היות הויה ואיכות עצמיי בדבור שיצדק בו חומר שהיה המלאך אשר למטה מהדרגתו מוציאו מלפני הקב"ה ומשלשלו וממשיכו מהדרגתו ומחזירו על כל אחד מישראל והוא כי אין המלך מלכו של עולם מתנשא לאמר

אני אמלוך ברוב חיל כמלך ע"כ לא נתן תורתו אל הכלל רק לכל איש ואיש כאומרו אנכי ה' אלהיך לשון יחיד עם דברו עם הכלל למה שכל אחד המקיים את תורתו כל העולם כדי הוא לו ונעשה שותף להקב"ה בברייתו של עולם כי צדיק אחד יסוד עולם ומקיימו וזהו שותפותו שהוא יתברך בראו וזה מקיימו וזה אחד מהטעמים שברא הוא יתברך אדם א' בארץ להורות שכל העולמות שברא איש אחד כדאי להיותם לו ולכן אחר צאת הדבור דרך כלל יחזירנו דרך פרט אל כל אחד ואחד למען תהיה מתן התורה לכל אחד בפרטות ולבל יהיה דבר עם לבב אנוש בליעל לאמר הלא אחר הרוב הכל הולך והלא רוב ישראל מחזיקים בתורה ומה לו יתבר' אם אפרוש מהצבור ויחיד ועני אני על כן החזיר דבורו אל כל אחד וא' מישראל פן ישמטנו ונטשו והיחל להשמיע את הרבים תחלה דרך כלל בהשגת נשיקת פה גדולה מהמושגת אחרי כן לפרטים להורות נתן בלב' כי זכותא דרבים עדיפא כי על כן גדלה השגתם בלי הדרגה וגם אל כלם דבר לשון יחיד להורות כי כל ישראל לאחד יחשבו ונפש אחד יקראו מה שאין כן יתר עמים כנודע ואשר בהתאחדם יעלו במעלה קרובה אל השגת מרע"ה כמדובר למען ילמדו להתאחד שהוא עיקר שהכל תלוי בו ואומר המלאך כך וכך וכו' והוא מאמרנו בהקדמה שנית שעשרת הדברות המה כוללי כל פרטי התורה כלה ואמר דינים הם משפטי התורה ועונשין שעליהם וגזירות הם מדרבנן משמרת למשמרתו יתברך ומצות הם מצות מדברי סופרים אשר אינן משמרת וגזרה כמו חנוכה ופורים ודומיה' קלים וחמורים הם מדות שהתורה נדרשת כי כולם נתנו מסיני ותפס קלים וחמורים להיותם ראשונה שב"ג מדות בברייתא דרבי ישמעאל השנויה בתורת כהנים וה"ה לכל שאר מדות ואחר אומרו הן היה המלאך חוזר ואומר מקבל את אלהותו של הקב"ה מש"כ לדעת רבנין כי הוא להיות הדובר בם מלאך היה חושש פן יעלה על רוח איש הישראלי כי כאשר המלאך היה אז ממוצע בינו יתברך ובין בני ישראל כן יקבל את המלאך גם הוא לעבדו לאמצעי או כענין כל שר השורר על כל אומה מהאומות על כן היה חוזר ואומר מקבל את אלהותו של הקב"ה כלומר משולל אמצעי ואז היה משיב הן והן על שני הדברים ולא יתפרדו אמנם לדעת רבנים שהיה הדבור עצמו המדבר שהיא חלק אלוה ממעל ולא היה מקום לטעות בו כאשר בהיות מלאך לא היה צריך לחזור ולומר מקבל את אלהותו ואומרם רבנין כי מתחלה היו אומרים הן והן שני פעמים הוא כי גם שלא היה צריך לפרט ולפרש מקבל את אלהותו מהטעם האמור עכ"ז לא יבצר שבכלל מאמר מאמרי הדבור יש שני דברים באמר מקבלני את עליך שלמה שהוא מאיכותו יתברך הוא כאומר מקבל את אלהותו ובבחינת דברי המאמר מפאת הענין היא קבלת התורה ועל המסתעף ממנו אמר כך וכך

דינים וכו' ועל שני הדברים יענה ויאמר הן והן והביא ראיה מאומרו אתה הראת לדעת ולא אמר אתה ראית אך יורה היות ע"י שליח ורבנן אמרי והביאו ראיה לדבריהם מפן תשכח וכו' ולא מפסוק וכל העם רואים את הקולות רואים את הנשמע הוא כי דעתם להוכיח שני דברים ושניהם בפסוק זה ולא אחד מהם בפסוק ההוא והם אחד שהיה הדבור מדבר עם כל אחד ואחד וזהו פן תשכח הדברים אשר ראו עיניך ל' יחיד מה שאין כן בפסוק וכל העם רואים וכו' שהוא לשון רבים ב' שהיו דברים הרבה דינים ועונשים גזירות ומצות שנופל בהם שכחה שאל"כ איך יאמר פן תשכח ואומרו אשר ראו עיניך איך היו הדבור מדבר לשלול דעת רבי יוחנן שאם המלאך היה מדבר ולא השיגו מרצ' הדבור עצמו איך יאמר הדברים אשר ראו עיניך הלא לא את הדברים ראו רק את המלאך הדובר בם אך לפי זה יתכן כי את הדברים עצמם ראו ועדיין היה יכול לומר אשר ראו עיניך שהיה הדבור מדבר מאי איך היה הדבור אמנם הוקשה לו כי בשלמא לר' יוחנן יתכן ראו עיניהם המלא' המתלבש אך איך יראו הדבור הבלתי מתלבש ומתגשם לז"א ראו עיניך איך היה וכו'. כי לא ראו רק איך היה הדבור מדבר לא הדבור עצמו גם כי היה אפשר שהכל ג' הדרגות כי המלאך שהוא דעת ר' יוחנן היא השלישית הנזכר כי ר' יוחנן הוא האומר בפרק אין דורשין כי מהדבור נברא מלאך וקל להבין איך הכל הולך אל מכוון אחד הנה בזה נתבארו כל ספקות המאמר למתבונן בדברינו אלה:

נמצא העולה מדברי רז"ל כי במעמד הקדוש בהר סיני אשר היה עת אהבת כלולות השיגו ישראל מעלת נשיקה בצד מה שהיה הדבור נושק לכל אחד על פיו גם שלא היה נשיקת פה אל פה כאשר במרע"ה לידבק פיו יתברך אל פיהם הוא יחס נשמתם בדבור בעת צאתו מפיו יתברך כי הוא תכלית התקשרות הנשיקה ובזה נבואה אל ביאור הכתוב והוא כי מאז ברא ה' אלהים אדם על הארץ היחל להטעימו מעין האושר המקווה באחרית הימים אחר התחיה ב"ב להשתעשע הוא יתברך עם אדם בגוף ונפש ושיהיה האדם כמרכב' אל השכינה ולשמוע מפיו תורה פה אל פה עד אשר חטא על הנפש ויתעכר חומרו ומה גם יוצאי יריכו ילידי חוה המקבלת זוהמא מנחש ומן אז חדל להיות לנו אורח אל הדבקות הקודם עד שוב העפר אל הארץ כשהיה כי אז יזדככו ויתלבנו בכור הארץ מסוגי עכירות חלאת זוהמת נחש ובהחיותם על עפר יקומו זכים וברים ראוים אל היותם מרכבה אל שכינתו יתברך ושפה אל פה ידבר בם כמאמרנו בב"ר על מאמרם ז"ל בתורתו של ר' מאיר מצאו כתוב והנה טוב מות והן אמת חכמים יגידו כי ישראל שעמדו על הר סיני פסק' זוהמתן ועל כן השיגו מעין המקווה ומן השמים השמיעם ה' את קולו וישק להם מעשר דברותיו כמדובר אך על רגל העגל שבה זוהמתן כאשר בתחלה ועלה

מות בחלונם תחת היות להם חירות ממלאך המות ומן אז אבדה תקות ישקנו מנשיקות פיהו עד קץ הימין כי אז לא בלבד נשיג נשיקת הדבור פה אל פה כל ישראל כאשר בהר סיני כ"א גם פה אל פה כמרע"ה כמבואר במאמר וההוא יקרא נשיקת פיהו ממש והוא מאמר הכתוב בייעוד העתיד וכל בניך למודי ה' לכן אנו בני הגלות אסירי התקו' דאבה נפשנו בצרותינו אל תכלית האושר המקוו' ובפינו נמלא לאמר ישקנו מנשיקות פיהו שידבק בנו שפא"פ ידבר בנו שאז יהי' טוב לנו מהשגת הר סיני ולהבין במקרא נשים לב אל החילו בלשון שלא לנוכח ישקנו וצאתו לנוכח באומרו כי טובים דודיך מיין והוא כי הנה דרך מתנת אהבים לקשר אהבה עם אשר חשק' נפשו בה ואחרי כן ישקני מנשיקות פיהו והנה ישראל אחר הפרדם מאתו יתברך ומצאום הרעות בגלות החיל הזה ובאות נפשם ישאלו מאתו יתברך ישקם מנשיקות פיהו שהוא דבקות דברו יתברך פא"פ ולכן לגודל השאל' לא ערבו אל לבם לשאול כמדבר נגד פניו לנוכח אתו תשקני מנשיקות פיך כי בושו והכלמו כמקשי' לשאול לנוכח כ"א כעני' סוערה אחר שלוחי' ותתמרמר על בעל נעוריה ותשיב אמריה לה במר שיחה בינה לבין עצמה מי יתנני כירחי קדם ישקני מנשיקות פיהו כן עם בני ישראל לגודל תשוקתם להיות דבקים בה' ופא"פ ידבר בם מלבם יוציאו מלין כנדברים בינם לבין עצמן מי יתן ישקני מנשיקות פיהו כי זכרה אהבת כלולותי' בהר סיני אשר היחל לנשק לה כמדובר ומדאגה מדבר היותם קצרי יד זכות אל ההשג' ההיא כי רבה היא לא עצרו כח לדבר בה לנוכח אתו יתברך לומר תשקני מנשיקות פיך ולבל יאמר איש מה זה מיהרת לנגוע בקצה ההשג' האם לא חסרת דבר זולתי נשיקות פיהו ושאלו נא תחלה יאהב אותך כי שונא הוא לך על רוע מעלליך ואחרי כן נשיקות תבקשי מפיהו ע"כ גמרה אומר כי טובים כו' לומר הנה על זאת שמתי פני לדבר נוכח פני ה' ואדע כי לא אבוש כי הלא אין ידידותך סר ממני כי אהבתנו ולא חסרתי דבר זה ממך כי הלא טובים דודיך מיין והוא כי הלא זה דרך השותים במזרקי יין לאהוב שינה למען למוג והסיר יינם מעליהם והנה לא לבד שינתם תפוג שכרותם כ"א גם עריבותם אשר טעמו כבר אבד והיה כלא הי' אמנם ידידותיך דודי לי לא כן הי' כי כאשר הבאתנו אל מקום שקראוהו ז"ל בית יינה של תורה זה סיני ותתן את דודיך לנו וערבה לך אהבתינו ידענו כי גם מאז בחטאינו חרב מקדש מאז היית כישן על רוע מעלינו עד תיקץ כישן ה' להושיענו כמאמר המלך דוד באומרו עורה למה תישן לא השיג' שנתך עריבות ידידותך ממנו כי אף שהשלכתנו אל ארץ אחרת לא געלתנו ולא נתפרד' חבילות האהב' מעמנו אשר לא כדרך היין כי טובים דודיך ממנו. או יאמר אל נא ימנענו קוצר השגתנו מלקבל שפע נשיקת פיך כי הלא טובים דודיך מיין והוא כי

היין בוגד בחלושי כח כי חזק המזג לא ימצאנו שגיא כח ויסבלנו אך אם החלש יאמ' גבור אני לשתות יין הלא ימצא את היין תקיף ממנו ויעבירנו כי אין היין פועל בגבור כגבורתו ובחלש כחולשתו אך דודין לא כן המה רק תשמיע ותשפיע קול דברותיך לגבור כגבורתו ולחלש כחלשתו כמאמרם ז"ל על פסוק קול ה' בכח שהי' הדבור בסיני בא לכל אחד ואחד מישראל כפי כחו והוא הפך היין של גבור נכנס חלש ולחלש גבור:

פסוק ג

לריח שמניך וכו' עד אשר לא נבא אל ביאור הכתובים נערוך מערכת שולחן הויכוח הלז והמצאת ענינו לפני מי יצא מלך ישראל יתברך לווכח עם עמו אשר בחר ואומתו גם היא לפני מי מתרפקת על דודה ואומרת כי הנה הית' המצאתו יתברך כאלו לפני המלך ה' ואחותו רעייתו יתברך נוכח פניהם כל יתר עמים ולכולם בשם בנות ירושלים יקרא כאשר יבא בסייעתא דשמיא בפסוק שחורה וכו' ובהתווכח' עם המלך הקדוש יתברך לפעמים תשיב אמריה למו יתברך ולפעמים גם הוא יתברך ישים פניו לדבר בם כענין השבעתי אתכם בנות ירושלים וכו' ופעם ישיבו גם הם אליו יתברך ופעם אל ישראל עמו כפי בחינת ענין הויכוח. ונבוא אל הענין בשום לב מה המה השמנים האלה והנה המתרגם ורש"י ז"ל הסכימו כי על הנסים ונפלאות נאמר ולפי זה עפ"י דרכנו נאמר כי אומרת כ"י אבי אבי שבשמים אל אקטן בעיניך לקבלני כי ראה גם ראה כי אין כמוני בכל גויי הארץ והלא אנכי טובה לך מכולן כי ע"כ ערבתי אל לבי לשאול נשיקות פיך כי בנו בחרת ואדע כי לא אבוש כי הלא אתה ה' היודע ועד כי לא כנפשות המצריות העבריות כי הלא המצריות לבן בל עמך ובא האות והמופת בעשותך נוראות במצרים אשר שם הראית לדעת כי אתה ה' האלקים ואין עוד וכל זה לא שוה למו כי לא ידעוך עד נס קריעת ים סוף כי רב היה מאד כד"א וידעו מצרים כי אני ה' בהכבדי בפרעה וכו' ואף גם בו לא דבקו בך ולא באו להתגייר מכל לשונות הגוים עם היות שנודע בכל העולם כמאמרם ז"ל על פסוק ויבקעו המים הים לא נאמר וכו' רק שנים מכל המה יתרו ורחב וגם אלה למה שהיה לנפשותם שייכות מה אל הקדושה כנודע מענין נפש הגר הנה כי רחוק אתה מכליותיהם אך לא כאלה חלק יעקב כי הלא יחד כולם מאמינים בני מאמינים וזהו לריח שמניך טובים הם ריח שמני ניסי מצרים אשר הריחו אותם האומו' אצ"ל בריח העשר מכות אשר על ידם לא ידעוך כ"א גם מה שהיה מכללם אותו השמן שבו תורק שמך הוא נס קריעת י"ס שעל ידו תורק ידיעת שמך בעולם מה שבתחלה לא ידעוך בעצם רק בשמים ועל ידה הורק גם בארץ כד"א וידעו מצרים כי אני ה' בהכבדי כו' ע"כ כלומר על נס זה שבו תורק שמך בעולם על נס זה לבדו ב' עלמות בלבד אהבוך

הם נשמות יתרו ורחב אך לא שום אומה ולשון וגם אלה למה שהן נשמות נעלמות בקרב המצרים עם היות להן התקרבות מה אל הקדושה באופן כי מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ שלומי אמונתך:

והנה המתרגם פי' שמן תורק שמך ושמך קדישא אשתמע בארעא דהוה בחיר ממשח רבותא והנה ע"פ דרכו שעל שמן המשחה ידבר אפשר לנו לומר כמאמרם ז"ל על מה שנאמר בו לדורותיכם שעד לעתיד לבא יהי' עדיין כל השיעור שעשה משה קיים לא יחסר כל בו עם שמשחו ממנו משכן וכליו כהנים ומלכים והוא לספר שבחו של מקום כי הלא זה דרכן של גבורי עולם כי כל מה שיתמידו לעשות גבורות יהי' הולך ונחלש כחם אך הוא יתברך חלילה לו מהדבר הזה כי גם שיפליג לעשות גבורות נסים ונפלאות לא יחלש חלילה וזהו לריח שמניך שהם הניסים וגבורות לריחם שנשאר לנו שעשית במצרים אנו שואלים נשיקות פיך כמאז כי כימי צאתנו ממצרים תראנו נפלאות כי לא זקנת ולא חסרת כח חלילה כמאמר' ז"ל שאמר המן או דומה לו כי הלא אתה ה' לא שנית ע"י עשותך גבורות בארץ כי הנה שמן תורק על ראשי מלכים היא שמן המשחה שלא יחסר ממנו כן הוא שמך ותהלתך ע"כ עלמות הם נפשות עמך ישראל אהבוך עלמות היכל מלכו של עולם לא כן היו המצרים כמאמרם ז"ל שהיו אומריה אלהיהן של אלו שעשה נסים במצרים כבר הוא זקן וכו' ומה גם בלישנא בישא דהמן לאחשורוש ורבים כמוהו כלומר וא"כ איפה ראה אלהינו והביטה מה בין עמך ישראל אשר ידעוך והשקיפה ממעון קדשך ועשה ככל נפלאתיך ושובה אלינו וינשקנו מנשיקות פיך ולא לנצח תשכחנו כי אין כמונו בכל גויי הארץ:

פסוק ד

משכני אחריך כו' הלא שאלתי מאתך נשיקות פיך אל נא תשיב אמריך לי לאמר כי איככה אוכל ועדיין לא הטהרתי מחלאת משובתי כי הלא אקדמ' פניך לאמר משכני כו' והוא מאמרנו על פסוק השיבנו ה' אליך וכו' והוא כי אחרי אומרו למה לנצח תשכחנו כו' ראה המקונן תשובתו בצדו לאמר הלא מידכם היתה זאת לכם כי לא שבתם עדי ע"כ אמר ידעתי ה' ידעתי כי רוחך טובה לעזור ולהועיל את הבא ליטהר אך רצית ה' שאנחנו נתחיל ועתה תגמור שנבא ליטהר ואחרי כן תסייע אותנו ואם כה תעשה הן גוענו כלנו אבדנו כי לב האבן קשה מלהתעורר להחזיק בך אך עשה זאת איפה למען צדקך הפוך שיטתך והשיבנו אתה תחלה כי תביאנו ליטהר ואח"כ ונשובה ואל נהיה בעיניך כמקשים לשאול כי הלא אתה החלות לעשות כדבר הזה בארץ מצרים שעם היותינו עובדי ע"ג ומגדלי בלורית כמצרים משכתנו אליך והכשרת לבבינו בתתך לנו

שתי מצות דם פסח ודם מילה לשית איש איש את נפשו מנגד על דבר כבוד שמו יתברך כי הן משכו ויקשרו בכרעי מטתם ויזבחו את תועבת מצרים לעיניהם וישימו נפשם בכפם ליהרג על קדושת שמו יתברך כמאמרם הן נפשם את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו ומי חשב כזאת על עם כאתמול היו עבדי ע"א ומגדלי בלורית ומיום אל יום נהפך לבם למסור נפשם על קדושות שמו יתברך והוא פלאי להתהפך מן הקצה אל הקצה לפי הטבע אם לא כי צורם הכשירם והיה עם לבבם לקדשו לכהנו לו יתברך ולא ייחל עד נתחיל ליטהר תחלה וז"א חדש ימינו כקדם הוא כימי צאתנו מארץ מצרים כמדובר וזה יאמר שלמה פה משכנו כלומר השיבנו אליך תחלה ואח"כ אחריך נרוצה ונשובה ואמר ל' ריצה כלו' אל תמעט לפניך תשובתינו אחר אשר תמשכינו תחלה כי זאת תהיה תפארתנו בהחילך אתה שאחרי כן לא לאט לנו נשובה רק נרוצה וקל מהרה נשובה עד ה' אלהינו מה שאין כן בהתחיל אנחנו כי לא נעצור כח אל חפזון טהרת תשובתינו:

והנה לבא אל התכת תיבות הכתוב ראוי לשית לב אל הכנסי בלשון יחיד משכני וצאתו בלשון רבים באומרו נרוצה ושוב שנית לדבר בלשון יחיד באומר הביאני המלך וכו' ושנותו עוד לדבר בלשון רבים באומרו נגילה ונשמחה בך וכן אומר הביאני שלא לנוכח. אמנם לבא אל הביאור נקדימה שתי הקדמות מפורסמות למוצא דעת א' כי הקרוי איש או אדם לא יקרא כה על עצמו ובשרו רק האדם הוא הנפש ומקרא מלא דבר הכתוב על בשר אדם לא ייסך הנה כי לא הבשר הוא האדם ב' כי נפשות רבות של רבי רבבות עם בני ישראל יהיו לאחדים ונפש אחד יקראו כד"א שבעים נפש למה שמקורם אחד קדוש ומיוחד:

ונבא אל הביאור והוא כי הלא כתבנו כי בהמצאת הויכוח הנה הנם הוא ית' וישראל והבבלים והנה בישראל שבגלות שני חלקים א' חלק הנפשות אשר שם נמצאו במעמד הר סיני כנודע ב' חלק הגופים ומתחיל תחלה חלק הנפשות שהוא עיקר האדם וקרובה אל יוצרה מהחומר ואומר אל יחשב כמו זר לפניך אוכל לשוב ולידבק בך עד גדר תשקני מנשיקות פיך בגוף בנפש כו' הלא משכני את חלק הנפש הקרוב אליך ואחרי כן אחריך נרוצה אני וחלק הגופים ואל תקפיד חלק הגופים שאמרתי ימשוך אותי תחלה ולא גם אותך כ"א שאח"כ תמשך אותה כי מה שאני חלק הנשמות יותר מוכנת הוא על כי הביאני המלך חדריו במעמד הר סיני כי שם אותי לבדי חלק הנפשות הביא אתו כי על בני הגלות החיל הזה ידבר כי שם ראינו משוללי גוף כי שם נשקתני לבדי וישא' בי החשק ושב ומשלים דבורה אליו יתב' ואומרת הנה אך כעת כאשר תשקני בגוף ונפש אז שני החלקים נגילה ונשמחה בך:

או יאמר א"ת נא אלהי הרי בסיני נמצאתם ושם הייתם ולא שוה לכם והנכם היום בלתי ראויים ואיך תרוצי אלי עתה לז"א הנה אז הייתי לבדי חלק הנשמות בלב' כי בני הדורות האלה משוללי גוף היו שם כי הבאני לבדי המלך חדריו הוא חדרי תורתו ולא את הגופים ע"כ בחברת הגופים חטאתי אך עתה שתשקני מנשיקות פיך בגוף ונפש נגילה ונשמחה בך יחד שנינו כי עתה אני חלק הנפשות בלבד וזכרת דודיך שבהר סיני שעדיין אותו הערבות והדבקות דבק וקיים בנפשנו הפך היין כמדובר למעלה אמנם אח"כ אני והוא נזכירה דודיך שעריבותם טוב מיין שלא ישכח ולא יעבור כיין שעריבותו עובר ומה גם כי גם עתה בגלות החיל הזה טרם בא האושר המקווה שעדין לא נשקתני בגוף ונפש הנה יש צדיקים דבקו בך ע"י מה שבאו נפשם בחדרי תורתך בסיני כ"ש אחר שתשקני בגוף ונפש וזהו משרים אהבוך והוא מאמרם ז"ל מישרים אהבוך כגון בן עזאי וחבריו והוא מאמרם ז"ל בשמות רבה כי כל מה שיחדשו כל חכמי דור ודור קבלו נפשותם מאז בסיני והוא מאמרנו למעלה בפסוק ראשון כי כל נפש דבקה בחלק התורה אשר מבחינת נפשו הוא והנה בן עזאי וחבריו מעריבות וחשק שחשק' נפשו מאז בתורה נמשך גם לגופו חשק כ"כ עצום ורב בתורה עד אמור לאשתו בתוך חופתה בתי לכי לבית אביך נפשי חשקה בתורה שהיא לדעתנו חשקה מאז בסיני בבחינת עסק התורה מבמצוה זולתה ועתה שא נא ק"ו ומה אם ע"י מה שהובאה נפשו משוללת חומר אל חדרי התורה בסיני הספיק לשכר מיין חשקה גם אל החומר בהתלבשה בו שעל כן משרים אהבוך בסיני כמדובר ומה גם עתה כי תשקנו מנשיקות פיך בגוף ונפש על ידי תתך מאליך ידך החזקה להמשיכני תחלה כמדובר כי אין ספק נדבק בך דבקות עצום מאד יחד כלנו: או יאמר נגילה וכו' לומר אל נא תמנע שאלתי מטעם פן יקראנו כאשר במעמד הר סיני שאמרנו למרע"ה דבר אתה עמנו וכו' כן עתה אולי כשתשקני מנשיקות פיך נשוב נאמר כדבר ההוא ולא נאבה תדבר אלינו כי הלא כמקרה ההוא לא יקרנו עוד כי אם נגילה ונשמחה בך לבדך ולא נאבה לשמוע מזולתך כי הנה נזכירה דודיך אשר הראתנו שמה מיין שעדיין בזכרנו יערב לנו ואינם כיין שלא יערב לשותיו רק מדי עברו בחיך אך אנו לא בלבד כאשר טעמנו מצוף דבש אמרותיך ערבו לנו כ"א גם עתה כי הלא נשקעה אז אהבתך בנו בעצם ביושר לבב וזהו מישרים אהבוך ולכן לא נשכח ולא נרפה ממנה אם תשוב כמאז אלינו ולא נאמר עוד ואל ידבר עמנו אלהים רק לבד בך לבדך נדבק ותורה נבקש מפיך:

והנה בויקרא רבא פרשת כ"ו ארז"ל וז"ל אדם ובהמה תושיע ה' אמרו ישראל רבונו של עולם כאדם אנו כבהמה תושיענו לפי שאנו נמשכים אחריך כבהמה הה"ד משכני אחריך

נרוצה להיכן אנו נמשכים אחריך לג"ע הה"ד ירויון מדשן ביתך ע"כ. וראוי לשום שכל והבין במאמרם זה. א' מי הכריחם לפרש כך. ב' שאם לחייב התשועה יאמר יושיענו כבהמה אשר לא תחטא למה יקדים ויאמר כאדם אנו ומה הוא דמיון הכ"ף ומקרא מלא הוא אדם אתם. ועוד אומרו הה"ד משכני וכו' והלא זה דרך רז"ל באומרם הה"ד שבלעדי האמור היה קושי בכתוב אשר יאמר כי הוא זה פירש הכתוב ולא אחר וזהו הה"ד כלומר במה שאמרנו הה"ד מה שאין כן בלעדו ומה הוקשה לו בכתוב שיחייבהו ולא עוד כ"א שאדרבה ינגדהו כי משאלתנו ובקשתנו שימשיכנו ונמשך יראה כי מעצמנו לא נעשה כן. ועוד אומרו להיכן אנו כו' מי לא ידע שהוא לג"ע. ועוד אומרו הה"ד ירויון כו' איך יוכיח היותנו נמשכים לג"ע ואין זה כ"א ייעוד לצדיקים ולא עוד אלא שאומר הה"ד כאלו בלעדי זה תשולל הבנת הכתוב. אמנם הוקשה לו באומרו אדם ובהמה תושיע ה' כי הלא הבהמה טפלה אל האדם כי כספו היא ואיך יחתום אחר תשועת אדם בתשועת בהמה ואם הוא אדם בזכות בהמה תנגדהו הו"יו. ועוד שאם כן איך יסמוך מה יקר חסדך אלהים והלא יותר היה יקר חסדו יעשה בעבור האדם. ועוד שאם כן איפה בבלתי צדיקים ידבר הכתיב ואיך יסמוך ויאמר ירויון מדשן ביתך כו' ואם אמרנו ששעור הכתוב מה יקר חסדך אלהים להושיע בני אדם הבלתי ראוים בזכות בהמה אך בני אדם אשר צדיקים הם שהם אשר בצל כנפיך יחסיון לא כאלה חלקם רק ירויון כו' לא יתכן שאין אומרו ירויון כו' מקביל אל הושע בזכות בהמה ומהראוי יאמר ובני אדם בצל כנפיך יחסיון אושיעם למענם או אם היה או' שהבלתי כשרים שאול יחתו יאמר אח"כ ובני אדם כו' ירויון כו' ע"כ אמר כאדם כו' והוא כי תואר אדם הוא המכובד שבתורה כנודע מספר הזוהר ולא יאמר רק על עם בני ישראל כד"א אדם אתם מה שלא היה כן זולת ישראל כי בהמה המה להם והנה לי יחשבנו אלהינו כעצם אדם שלמים בחכמה ובתבונה ובדעת מכל הלשנות מפאת נפשנו חלק אלוה ממעל הלא בעת צרה תרחק ישועתה לנו כי יאמר הלא אתם קרויי' אדם ע"י חכמתכם ולמה לא נשמרתם לנפשותיכם לבלתי תחטאו ותבאו ותטמאו נפשכם ותיסרכם רעתכם ואם ידמנו כבהמה בבקעה תרד רוח שטות בחומרנו להחטיאנו כמאמרם ז"ל אין אדם חוטא אלא א"כ נכנס כו' גם ברך לא יברכנו לתתנו עליונים על כל גויי הארץ בעולם העליון כי רוח הקרויים אדם עולה היא למעלה ורוח הקרויים בהמה יורד' היא למטה בגלל הדבר הזה נאמר לפניו הנה הקדמה מונחת היא כי אנו קרויים אדם אך לא בעצם אדם רק כאדם אנחנו בכ"ף הדמיון כי לא יבצר ממנו כי מחומר קורצנו ולהיות מעותדים לחטא כי נחסר דעת המתייחס אל תואר אדם כי לבהמה דמינו מצד החומר וע"כ לא ירחק ממך שכבהמה תושיענו כאשר צר לנו וזה

אדם ובהמה לומר כי אשר הוא אדם תשתתף בתואר זה תואר בהמה ועי"כ תושיע ה' כי אדם ובהמה אנו כאחד והטעם כי הלא לעומת זה גם אנו נמשכים אחריך כבהמה ההולכת אחר ממשיכה לתומה גם כי הענק יעניקנה משא כבד יכבד ממנה כן היינו מפניך כי גם את ה' נעבוד יום יום ומאומה אין לנו שכר בעה"ז כ"א אדרבה צר ומצוק' לא נמיש מהמשך אחריך כבהמה בתום לבב הה"ד משכני וכו' והוא כי הלא יקשה בכתוב אשר הערנו למעלה אומרו משכני לשון יחיד נרוצה לשון רבים וגם מה ענין המשיכה והריצה האמורים. אך בזאת יובן כי נאמר הנה אנחנו מעצמנו נמשכים אחריך אך לאטנו אמנם משכני את הנפש הקרובה אליך כי תשפיע מרוחך אליה ותמשיכנה ועי"כ לא לבד נמשך כ"א נרוץ אני והגוף כי נמהר נחיש לעשות רצונך תמיד לידבק בך ולא נשית לב אל טובות העה"ז על שכר או פירות מעשינו הטובים רק אחריך בלבד נרוצה ולא אחרי ההבל של טובות העה"ז ושמא תאמר לפי זה איך ימשך אומרו הביאני המלך חדריו לז"א להיכן אנו נמשכים כו' לומר ראה נא ה' אלהינו איך ראוי להחזיק לנו טובה על מה שנמשך אחריך כי הלא השטן הוא יצה"ר פורע לאלתר לא גנב אדם שלא יהנה מגנבתו אשר גנב או העושק אשר עשק את עמיתו או בתשומת יד בפקדון אשר הפקד אתו ולא בעל בעולת בעל אשר לא טעם טעם חטא וערבה לו וההיקש בשאר אך הוא יתברך האומר אלינו נעבדנו אך ביומו לא יתן שכרו ולא יאחר לשלמו ימים או עשור או מבחרות לשיבה בלבד כ"א מן העולם ועד העולם היום לעשותם ומחר בג"ע ליטול שכר וזהו להיכן אנו נמשכים אחריך לג"ע שעם שלא נקבל שום שכר כל ימינו על אדמתינו עד נפשנו מן גו תגורש ותלך לג"ע נאמן עלינו האל הנאמן יתברך ית' שמו לעד וזהו סוף פסוק תדע למה לא אהרהר גם שלא אהנה כלום בעה"ז כי הלא הביאני המלך חדריו הם חדרי ג"ע כי שם נמצאה ושם היתה עד אשר לא באה אל העה"ז ושיעור הכתוב שאומר' עם בני ישראל כי אחת היא משכני אחריך נרוצה אני והחומר כי הלא הביאני המלך כבר חדריו בג"ע וידבק בי החשק עם שאינני זוכרת ובזה הה"ד ירויון כו' שיתייש' בזה מה שהרגשנו בכתובים ההם שיעור הכתוב אדם ובהמה תושיע ה' כמדובר ומה יקר חסדך שעם היותינו אדם לקבלת האושר תחשבנו כבהמה להצילנו מצרה ומה טעם יחשבנו כבהמה להושיענו על כי אנו נמשכים אחריו כבהמה עד ג"ע וזהו על שבני אדם גם הם בצל כנפיך יחסיון ולא יחסו בטובות העולם הזה לתקות מה שירויון מדשן ביתך הוא גן עדן דהיינו נמשכים לג"ע זה יתכן בכוונת המאמר ונשוב אל המשך הכתובים בדרך אשר דרכנו בו:

פסוק ה

שחורה אני וכו' הנה כתבנו כי בהמצאת הויכוח הלז שבין כנס"י אשר בגלות החיל הזה עם אלהים שם נמצאים הבבליים הרואים אותה בוקה ומבוקה ומבולקה כסוחה בקרבם שלא יבצר כי כשומעם אמריה מתרפקת על דודה לאמר ישקה מנשיקות פיהו כי טובה היא מכין ולה יאתה לקרב מכולן הלא יפטירו בשפה יניעו ראש באומר אליה מה תתפארי ביופייך והלא נגד עינינו שחורה את וקודרת בלחץ הבבליי' והן לו הי' כדבריך למה קודרת תתהלך כל ימיך על אדמתך ביסורין כל ימי חייך וגם במותך מה יתרונך כי הלא כמות כל האדם תמותי גם את על זאת היה חלק גוית עם בני ישראל סובלי הגלות כבת המווכחת עם בנותיה הופכת פניה כלפי הבבליים הנקראות בנות ירושלים כמאמר' ז"ל מלמד שעתידה ירושלים להיות מטרופולין לכל המדינות הנה שפירשו כמו יריחו ובנותי' ואומר' אליהן שחורה אני ונאוה וכו' כי אשר ראיתם כי גוי נתתי למכים הלא זה יורה גודל מעלתו כי גם כי שחורה אני וקודרת אתהלך בלחץ אשר אתם לוחצים את גויתי בגלות אודה את ה' כי גם אני ונאוה ואתעלס באהבי' בחברת הנפש והוא כאשר הקדמנו כי כאשר הוא ית' עם ישראל יתוכח גם כל יתר עמים אתם במעמדם ואומרת אומתנו ידעתי כי הנה כל רואה למשיסה יעקב ויש' לבוזזים בגלות החיל הזה גרי משך סחי ומאוס בקרב העמים הלא תחשיבוני לנבלי חרש שאין כחם לשברם ואיככה תוכלו ותראו את עם בני ישראל במעמדם אומרים אמור לפני אלהים ואדם כי לא היה כמוה בכל האומות כמדובר בפסוק לריח שמניך וכו' ומשכני אחריך נרוצה כו' שמורה שהם לבד' הדבקים בה' ולא כאלה שנואי ה' חלק יעקב כי יוצר הכל בו יתפאר והלא תלעיגו לי באמת באמור על מי תתענגי תרחיבי פה תאריכי לשון כי את ואפסי עוד דבק' ביוצר בראשית כמוך ואת שדוד תחבקי אשפתו' ולו חפץ אלהי עולם בך לא נתנתך בתהום רבה עבדים משלו בך תרמסך רגל רגלי עם עני ודל תעלה עליך אך אין זה כ"א היותך געול שגעל הוא יתברך בך מכל העמים ע"כ תשים פניה כנסת ישראל לעומתם ואמריה תאמר שחורה אני ונאוה לומר מה שאני מדוכאה כעת וסובלת הכאת שמש צרות הגלות תחת ידכם הוא כאהלי קדר כי לא השליט הוא יתברך אתכם בנפש הפנימיות רק בחומר להגין על הנפש כאהלי קדר המשתחרי' מבחוץ כי יסבלו הכאת השמש להגין על אשר בתוכן כנודע כן אין האויב שולט בעול' הזה בנפש החוטאת רק בחומר כמאמרינו בחבצלת השרון על פסוק ויהבו גשמיהון די לא יפלחון כו' וכאשר שמעתי בשם החסי' הר"י יעבץ זלה"ה על פסוק אשר אמרו לנפשיך שחי וכו' כי הלא אויבינו יחשבו עלינו להדיחנו מעל אלהינו על התמורה טוב ברע למען הכניע

ואבד הנפש וזהו אשר אמרו לנפשיך שחי וכו' אך את אמור תאמ' תן לי הנפש והגוף קח לך הן למות הן לשרושי וכו' כי תמסור עצמך על קדוש ה' ותשליטנו בחומר ולא בנפש כי לא יוכל לה אם לא תבא לשמוע לו וזהו ותשימי כארץ גיוך באופן שאין הכנע' גויתנו ואדמתנו ביד ישמעאל הורא' קוטן ערכנו כי נהפוך הוא כי למען הגבה למעל' את הנפש תסבול החומר כל אשמותי' משלם וזה מאמרה פה באומר כאהלי קדר ואשר אמרתי אליכם כי חומרנו סובל ייסורי הנפש אל תקשו לשאול כי אם כן איפה אחרי מות קדושים תאבד חומרם כאשר בהיכלות אהלי קדר שיחבקו אשפתות כן החומר לא היה ולא נברא כי אם מגן לנפש ומאומה אין לו שכר בעמלו כי אם ישוב אל הארץ כשהיה וא"כ איפה ממוצא דברי תקפו עלי באמור אלי למה אמרתי נגילה ונשמחה בך כי היא יורה שגם חלק הגופים נהנה גם הוא כמדובר כי הלא דעו איפה כי אם הם מגיני הנפש הוא כעת בעולם הזה אך לעתיד תחיינה העצמות היבשות ויתענגו יחד כלם זולת אשר שפתות צדיק דובבות בקבר ומה גם אם בחיים חיותנו ישקנו מנשיקות פיהו כי כולם כאחת יתענגו על רוב שלו' וזהו כיריעות שלמה לומר דעו איכה בנות ירושלים כי גם שאדמה לאהלי קדר אינני בעצם כאהלים ההם שאין בהם איכות ויושלכו בהתישנן רק כיריעות שלמה הם אהלי המשכן שיש בהן קדושה כנודע וזהו כאהלי קדר כיריעות שלמה הוא מלך שהשלום שלו:

פסוק 1

אל תראוני שאני וכו' הנה היה מקום יאמרו הבבליים הם בנות ירושלים כי לא בלבד החומר מקבל שחרות כי אם גם הנפש כי כמה לה עונות וחטאי' ואולי אלהיכם געל בכה ויבחר בא' העמים ע"כ קידמה ותשיב אמריה אל תראוני שאני שחרחורת והוא כמאמרם ז"ל אמר רבי יצחק מעשה בשפחה כושית שירדה למלאת מן העין היא וחברתה אמרה לחברתה חברתי למחר אדוני מגרש את אשתו ונוטלני לאשה אמר' לה למה שראה ידיה מפוחמות אמרה לה אי שוטה שבעולם ישמע אזניך מה שפיך מדבר ומה אם אשתו שהיא חביבה עליו ביותר את אומרת מפני שראה ידיה מפוחמות שעה ח' רוצה לגרשה את שכולך מפוחמת ושחורה ממעי אמך כל ימיך עאכ"ו כך לפי שהבבליים היו מונין את ישראל ואומרים אומה זו המירו כבודם כו' אומרי' להם ישראל ומה אם אנו לשעה כך כו' כן יאמר לכי דרכנו חלק הנפשות אל תראוני בנות ירושלים בעין שאני שחרחורת שמלבד שחרות הצרות גם כי בנפש שחרות עונות וחטאות וזהו שחרחורת לשון כפול כי הלא טומאה גם שחרות עונות אינו מטבעי רק צרופיי כי הלא ששזפתני השמש ושחרות נדבק בי בלתי טבעי מש"כ אתם ששחרותכם טבעי שמא תאמרו כי הלא תראו

שבני אמי הם צדיקים שבדורות מקבלים חרון בי כי כמה צדיקים לקו ומתו על קדוש ה' והם בני אמי היא השכינה כי הצדיקים בניה יקראו באמת ואם בחלק הנפש לא דבק מאוס למה לקו חסידי עליון ובזה יתכן אומרו ניחרו בחירק הנו"ן כי הם קבלו החרון דעו איפה כי לא משחרות נפשותם מתו רק כי למעני כי אני חלק כללות נפשות יש' נטמאתי ואנכי הסבותי חרונם ושעוני מתו לטהר כתמי אשמותי וללבנם ולבל יענו בנות ירושלים א"כ איפה ששחרותכם בלתי טבעי ועובר ולא כשחרותינו אנחנו הטבעי א"כ למה קודר תתהלכו עד שבני אמך נחרו בך ואנחנו שקט על שמרינו על כן גומרת מאמרה ואומרת שמוני נוטרה את הכרמים כי בעוד ב"ה קיים שמוני מן השמים נוטרה כרם ה' צבאות בית ישראל ואת כל שאר כרמים הם האומות כמאמרם ז"ל אלו ידעו האומו' מה שהיו כהנים מתמצית ב"ה לא החריבהו וכן בשבעים פרי החג כנגד ע' אומות כמאמר מדרש חזית בפסוק הנך יפה ששבעים פרים היו קרבי' בחג כנגד ע' אומות שלא יצדה העולם מהם ואני כרמי שלי לא נטרתי אך נטרתי את כרמי האומות שיתקיימו ליסרה אותי ולא מיתרונם עלי רק כמלך המקיים עבדיו ליסר בם את בנו אשר אהב ואם אומרו תראוני הוא לשון בזיון כמאמר המפרשים ואמר אל תבזו אותי חלק הנפשות לומר כי אני שחורה כחומר כי הלא איננו רק שחרחורת כי הלא שחרותי מתדבק היה בי ששזפתני השמש והשאר כמדובר:

פסוק ז

הגידה לי וכו'. כהתימה חלק החומר לדבר אל הבבליים שבה אל אלהיה חלק הגופים סובלי צרות ותאמר הלא אמרתי אליהם כי אני סובלת משא עונות הנפשות העושות בקרב עו"ג ובזה היה די בער רוע סברתם העולה על רוחם כי להיותו בוז משפחות יחיתוני ואומרה כי הן הוא משוש דרכי כי טוב לי כי עונתי שעי"כ נפשי תגיל בה' אמנם לא אכחד מאדוני כי רע עלי אורך גלותי לשתי סבות אחת על דבר כבוד שמך הגדול שנית כי תבער כאש חמת המציק וכלכל לא אוכל ופתע אשבר ואין מרפא וטרם אענה אני מגיד כי לא יבצר ממני חלק הגופים סובל הצרות כי אנכי עפר ואפר ומה אני תעשה בגיני על כן קדמתי ואומר הגיד' לי שאהב' נפשי לומר אם אמרתי שאהבתיך לא יצדק כי אין אהבה כי אם בין השוים ואין חקר לגדולתך ואנכי עפר ואפר אך עשה בגין נפשי שאהבה אותך כי יש שווי מה כי חלק אלהי ממעל היא ולמעלה תופיע ותשפיע ומנפש ועד בשר יתפשט שפע טובך וזהו הגידה לי שאהבה נפשי אותך הקרובה אליך ממני כי אין האהבה רק בעלי השווי כי חלק אלוה ממעל היא כמדובר והבט משמים וראה כי שתים רעות מתרגשות בגלותי א' מה תעשה לשמך הגדול והוא איפה תרעה אותי מהיכן

תצא פרנסתי בגלות החיל הזה תחת היותי למודי לקבל השפע מאתך ובידך ועתה איכה תראה אותי בגלות שהוא ע"י שר ואינו לפי כבודך תפרנס בניך ע"י אחד מעבדיך ב' איכה תרביץ איכה אמצא הרבצה ומנוח צל להסתופף בגלות הדומה לצהרים שהחמה מכה ופורפת. או איכה תרביץ יחס הגלות כעת צהרים שאף במקום הצל יחם היום שאף גם במקום אשר יאמר להם שצלתם מרובה מחמת' יקד יקוד כיקוד אש וע"כ קום בטרם יתמו ומהרה חושה אל תעמוד מתת את שאלתי ובקשתי אשר אמרתי ישקני מנשיקות פיהו אשר יחלתנו והחישה ואם תאמר נא למה זו שאלה איכה תרעה הלא כה דברי ע"י הנביא התפללו בשלום העיר הזאת כי בשלומה יהיה לכם שלום והוא כמאמרם ז"ל בפרקי ר"א כי בדור הפלגה כאשר ירד ה' לראות את העיר ואת המגדל הוריד שבעים סנהדרין מלאכי עליון וחילק האומות כמספרם וישם אותם שרים עליהם ויטל גורלות ויפול גורל ישראל להקב"ה אזי אמר חבלים נפלו לי בנעימים וכו' נמצא כי בבחינת חילוק זה חבריו ית' יקראו השבעי' שרים והנה בהנחל עליון גוים נחלה לישראל עמו בהיותנו על אדמתנו ברוב שלום הלא שלא על ידי שר היינו מתפרנסים מאתי ובידו יתברך אך כאשר מפני חטאינו גלינו מארצנו לארץ שפל רוחנו לאכול מתמצות הטוב אשר יריק הוא ית' אל העיר אשר גלינו בה ע"י השר שהוא כסילין להריק בהם וזהו התפללו בשלום וכו' כי בשלומה יהיה לכם שלום וכדי בזיון כי נאכל מתמצית שלום הנשפע באומות ע"י השר תחת היותנו אוכלים כי אבינו שבשמים בלי אמצעי והוא אצלי מאמרם ז"ל באומרם כל הדר בח"ל כו' שהוא כבן הגדל בהיכל המלך אביו וימן לו המלך דבר יום ביומו ע"י המלך עצמו מפת בגו ומיין משתיו ויהי היום ואשר לא טוב עשה בעיני המלך אביו ויגרשהו וילך אל ארץ אחרת וגם שם לא עזבו אביו ויאכילהו וישקהו אך ע"י השר המושל על הארץ אשר הלך שמה והנה בראות הבן ההוא כי לחמו ניתן על יד איש משרי המלך ולא ע"י אביו כאשר בתחלה הלא יענה ויאמר הלא אדמה כמי שאין לו אב כי איננו נותן לי מאומה כאשר בתחלה רק משרה אותי ע"י שליש וזהו כמי שאין לו כו' יפן ברחמיו לעמו לתת להם לחם וישב ללחום את מושל אשר לא ידעוהו וכן אומר' ז"ל ישראל שבח"ל עובדי ע"א בטהרה הם כי יראו כעובדים את השר אחרי קבלה מידו וזהו בטהרה כלו' לא במרד ולא במעל רק בטוהר לב והנה אין לנו בזיון וקצף גדול מזה שתחת היותנו מקבלים מאתו ית' וכל יתר עמים מתפרנסים ממנו ונהפוך עתה שנהיה כעני העטוף ברעב בדלתי עבדי אביו על ככר לחם וזהו שלמה אהיה כעוטיה על עדרי חבריך שהם האומות המשולות לעדרים שירעו אותם שבעים שרים המתייחסים לחבריך כי חלקו האומות עמך ולמה אהיה כעוטוה על עדרי השרים לאכול מתמצית מרעה עדרי

אשר יורק להם משריהם משיב הוא ית' על זה ואומר אם לא תדעי לך היפה בנשים איכה תרעה וכו' על ידי ולא תחת שר צאי לך ממחיצת מעשיך והלך בעקבי הצאן הם פסיעות ודרכי הצאן הם שורש ישראל קדמוניך הנקראים צאן כמאמרם ז"ל בויקרא רבה פרשת כ"ו כמפורש למעלה על פסוק משכני וכו' שנקראו כך על המשכם תמיד אחרי ה' בלי הקפדה ומקבלים יסורין בענוה כצאן ועי"כ אשר אמרת שלמה אהיה וכו' אל תירא כי הלא עלה תעלה עד גדר שאצ"ל גדולי ישראל כ"א גם גדיותיך הם קטניך הלא תרעה אותם מלמעלה על משכנות הרועים הם השרים כי אין צ"ל שלא יקבלו ממרעה אשר יריקו הרועי' הם השרי' לאומותם כ"א מלמעלה ממשכנות השרים בשמים ממעל תבא יניקתם והוא כנודע כי בהיות ישראל כשרים משפע שלמעלה ממושב השרים יינקו:

ועל החלוקה השנית שאמרת איכה תרביץ בצהרים כי תירא פן תכלה באש הגלות מורא זו לא תעלה על ראשך כי לא תכלה בם כי הלא לסוסתי וכו' והוא כי הנה ארז"ל על פסוק זה במדרש כי סוסי מצרים של מרכבות פרעה וחילו היו זכרים והאלהים עשה שידמו גליהם בעיני רכבי פרעה לסוסים נקבות והיו מרכבות פרעה להוטים ורצים לקראת הגלים ונשקעים והיה המצרי אומר לסוסו אמש הייתי מושכך לנילוס ולא יכולתי ועתה אתה משכני לשקעני. והנה ראוי לשית לב כי ע"פ הדברים האלה איך יתפרש אומרו דמיתיך רעיתי כי לא יצדק בזה לא מלשון דמיון ולא מלשון דממה. אמנם יצדק במאמרנו זה כי היא תשובתו יתברך הרמתה האומר אל בת עמו אשר אהב הנה שתים קוראותיך אשר יגורת מפניהם בגלו' החיל הזה. הא' איכה תרע' כעוטי' כבוד' בת מלך משיורי לחם כזבים מחמת מאכל עבד מלך הכושי סר צלם של הכושי. ב' כי יראת פן תבלע בסבלותם אשר יעמיסו עליך יום יום והנה תשובת הראשונ' הנה באה ועל השני' אני מגיד כי לא תראי כי הלא לסוסתי כו' הלא היא אל תראי כי לא תבושי כי דעי ודאי ורעי כי הלא כמקר' סוסתי ברכבי פרעה גם הם יקרם כי כאשר הראתי את גלי הים בעיני רכבי פרעה כסוסים נקבות שעי"כ רקדו כאילים סוסי מצרים הזכרים על הגלים והעולה על רוחם שהיה להנאתם ולטובתם ותהיה להפך כי תהומות יכסיומו כי שם נפלו שדודים כן בת עמי רעיתי לסוסתי נגד הצרים אותך כי כאשר סוסתי היו אז גלי הים ולהוטי' לרדוף ולהתנפל עליהם הם רכבי פרעה חשבו ליהנות ונשקעו בהם ויאבדו כן דמיתיך רעיתי כי הצרים אותך ומתקוממות עליך חושבי מחשבות הנאתם והוא לרעתם כי כך ישקעו ויבלעו כי כל אוכלך יאשמו רעה תבא עליהם הם כלים ואתם נצבים:

והנה עד פה תשובתו ית' אל שאלותיה ובקשותיה איכה תרעה איכה תרביץ המתרגשות מתוך הויכוח אם אמנם כל ישעם וכל חפץ שאלתה ובקשתה העיקרית אשר חשקה

נפשה ופיה פתחה בה ותאמר ישקני מנשיקות פיהו עודנה עומדת ע"כ אלהים יענה ויאמר נאוו לחייך כו' והוא בהזכיר מאמז"ל וז"ל נאוו לחייך בתורים בשעה שמיללין הלכה אלו עם אלו כגון רבי אבא ב" מימי וחבריו צוארך בחרוזים בשעה שהם חורזים מדברי תורה ומדברי תורה לנביאים ומנביאים לכתובים והאש מתלהטת סביבותיהם והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני וכי עיקר נתינתן מהר סיני נתנו לא באש היו שנאמר וההר ביער באש עד לב השמים. בן עזאי היה יושב ודורש והאש סביבותיו אזלין ואמרין לר"ע רבי' בן עזאי יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו הלך אצלו ואמר לו שמעתי שהיית דורש והאש מלהטת סביבך אמר לו הן. אמר לי שמא בחדרי מרכבה היית עסוק א"ל לאו אלא הייתי יושב וחורז בד"ת ומתורה לנביאי' ומנביאי' לכתובים והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני והיו ערבים כעיקר נתינתן וכי עיקר נתינתן מסיני לא באש היו ניתנין הה"ד וההר בוער באש. וראוי לשים לב זולת הדיוקים הנגלים מה ענין מייללין ואדרבא שמעתא בעיא צילותא ומה ענין החרוזה ההוא וגם אומר חורזים מד"ת ומד"ת לנביאים כי אומרו מד"ת הוא מיותר והראוי יאמר חורזים מד"ת לנביאים וכן בדברי בן עזאי באומרו יושב וחורז בד"ת ומתורה לנביאים כי הראוי יאמר חורז מד"ת לנביאים וכן אומרו יושב מה ענייני וההיקש בדיוקים. אמנם עיקר הדבר שראוי לשית לב מה ענין המלהטת ההיא כי שאלת ר"ע צודקת שמא בחדרי מרכבה היית עסוק ומה היא תשובתו הייתי חורז כו' איך עלתה בזה ארוכת תמיהתו ואם היא תשובה איך נעלם דבר זה מעיני ר' עקיבא. גם הדברים שמחים שאמר בלתי מתקבל כי איך תצדק שמחה בקול דברים לומר שהדברים שמחים ואיך היו שמחים כנתינתן מסיני ומה שייכות היה לו עם סיני ומה ענק תמיהתו באומרו לא באש היו ולא קוצר ואמר היו דברים שמחים כנתינתן מסיני שבאש ניתנו שנא' וההר בוער באש. ועוד אומרו הה"ד וההר כו' כאלו בלעדו זה היה קושי בכתוב:

והנה לבא אל הביאור נקדים הקדמה מפורסמת למוצאי דעת הלא היא כי כל מצוה ומצוה יש לה שורש קדושה למעלה כל אחד ואחד לפי בחינת סודה וכאשר יעשה אותה האדם יתעורר מקורה ושירשה ויתרבה אורה ותדבק בשורש נפשו של האיש ההוא למעלה ותשתלשל עד חלק נפשו למטה לארץ ויקנה התפשטו' קדושה מה גם כל עצמו ובשרו לפי ערכו ומה גם אשר עמד בסוד ה' וידע לכוין בו בעשותו אותה כנודע אך אמנם אינו דומה אור ושפע המתרבה ונשפע ע"י עסק תורה לשמה עם עסק כל מצוה ומצוה כי ע"כ אמרו ות"ת כנגד כלם. וטעם לשבח הדבר הלא היא כי בבחינ' עץ שתול על פלגי מים גזעו רב מאד דש ושמן אצל סרעפותיו וענפיו כן ערך ובחינת התורה אצל

מצותיה כי כאשר על ענף לא יפרח אם לא מגזע האילן ומיניקתו אשר יינק ממנו כן כל מצוה כל אורה המתרבה ונמשך אל עושיה לא יהיה רק נמשך משורש עוצם ורוחניות התורה אשר למעלה כי היא הכולל' אותם והן אורו' מסתעפי' מבחינותיה כנודע וכאשר העוסק בעבודת האילן הוא מטיב לכל ענפיו כי בשלומו יהיה להם שלום כן העוסק בתורה הוא מרבה אור ושפע רב אל כל פרטי סרעפותיה כי כלם נזכרים ונעשים בה מה שאין כן העוסק להשקות אחד מענפי האילן ההוא כי לא יועילו רק להרטיב את הענף לבדו כן בנמשל העוסק במצוה אחד נותן כח ואור בה לבדה וממלאה כח ליינק מעצמית פנימיות התורה ומה גם המחבר אל המצוה ד"ת אך לא ע"י עסוק בענף אחד ייטיב אל עצמות האילן כי הכל מטיב את החלק ולא החלק אל הכל ולא אל חלק זולתו וזה ענין תלמוד תורה כנגד כולן:

ועדיין היה מקום יאמר איש כי לא כל בחינות התורה ישיגו אורחות המשכת האש הגדולה משורש סודה העליון רק אשר עמד בסוד ה' ועמלו בפנינו צפוני סודה אך לא לעוסקים בפשטה או בדרשותי' ורמזיה הקלים מסודותיה כי איזה הדרך ילך זכות עסק פשטה לשאוב ולהמשיך מפנימיות אש סודה מן המלוא העליון. אמנם לא כן ידבר כי הלא כל חלקי תורתינו אשר גבלו ראשונים הלא המה ארבעה עולים ויורדים בהדרגה הלא המה פשט רמז דרש סוד והן הנה ארבע' מעלותיו למעלה מזו היותר עליונה היא הקרוב' אליו יתברך מאשר למטה הימנה וההיקש בזה והן אמת כי העוסק בעליונה יעורר קדושת פנימיותה ויהי' אור וירבנו וימשיכנו יותר מהעוסקים בשלשת בחינותיה אשר למטה הימנה אמנם לא יבצר מצד מה מלהרבות ולהמשיך מרוחניותה העליון למה שכל הדרגותיה דבוקים זה בזה ולא יתפרדו כהדין קמצא דלבושיה מניה וביה. וכאשר לא ירים איש את ידו ואת רגלי משולל חיות הנפש הניתן בו עם היות זה חומר וזה רוחניות ומה גם בדבר שגם פשטו רוחני ובלתי נפרד מתוכיותו. אמנם תהיה ההארה בלתי לראות בארץ הלזו כי אתה ההארה על השמים כבודה אך אמנם אם כלי טהור כחכמי קדם אשר חלק ה' לישראל עמו בתורה יהיה עמל לא בלבד כאשר יעסוק במעשה מרכבה ימשיך מהאש הגדולה עד תיהלך אש ארצה וכעובדא דר' אלעזר בן ערך פ' אין דורשין שנתמלא' כל הבקעה אש כ"א גם בדרך פשטה יש דרך ישר לאנשי' בהם לקשר הדרגות ולשלשלן באופן יהיו כצנורות כל מדרגה אל של מעלה הימנה להריק על ידה שפע אש דת רוחניותה עד למטה לארץ הלזו והוא כי ידעו ראשונה לקשר הפשט עם הרמז והרמז עם הדרש ושלשתן עם הסוד כי כל אחת מהנה כוונו בפשטי אל איזה דבר הוא רומז ברמז ואיך מתיפ' בדרש ואיך היסוד העליון נרמז באלה כאלו עושה מארבע

בחינות אלה קשר אמיץ וחרוז א' כמחרוזו' של דגים הנעשי' לאחדים ע"י החוט עם שזה הי' הראשון וזה שני וזה אחרון כי עי"כ נעשו הג' בצנורות אל הורדת שפע מדרך הסוד הדבק למעלה ועדיין כל זה הוא בתורה עצמה והיא למעלה מעלה ובאיזה דרך תמשך האש הגדולה אשר לה עד לארץ מתחת ע"כ אחר הקשר ההוא בבחינות התורה מינה ובה ימשיך הענין ויקשרנו עם פסוקי נביאים המתייחסים אל הענין גם שיהיה פשט יכוין בלבו אל הרמז ודוגמא אשר לו בסוד התורה אשר כיון בתחלה וידוע כי כאשר הנביאים למטה מהתורה עצמה כן יהיה עסקו בנביאים אחר קשר אשר קשר בתורה כצנור יורד למטה להריק ולגלות מהעליון אשר היחל להריק מלובש מהקודם ועל הדרך הזה מנביאים לכתובים ואז ע"י הכתובים מתגלה האור אשר היחל להתפשט עד הראות למטה בארץ מעין אש מלהט' לפני הצדיק העושה כן כנודע כי בחינת הכתובים הם כפה המגלה מה שבפנים ע"י התחברות' גם מציאות הדברים עם היותם דברי' נרגשים יגלו אורם הצפון בפנימיותם.

ונבא אל הביאור והוא כי הנה הוקשה לו בכתוב הענין תורים שמשמען כד"א והקריב מן התורים אצל הלחיים והתייחסם אל החרוזים ע"כ אמר ששיבח את יש' בשני סוגי צדיקים שנמצאים בהם אחד שכל ישעם וכל חפץ מלחמתה של תורה מרבים בישיבה כאלו עוקרי' הרים וטוחנים זה בזה בפלפולם עד הבין הדברים על בוריים באופן מתקבל וידמה ללחיים הלועסים המאכל הקשה עד ינעם להתקבל וליאכל עוד יש סוג שני הלא הם סובלי עול כל משא העם עליהם בהריק להם כל שפע צורכיה' על יד חסידות' עם יפי חכמתם ועל סוג הענין האחד המשולים ללחיים אמר נאוו לחייך אך כשה' בתורי' שאינו בגאוה ובגודל לבב לנצח או להתפאר בחריפותו וכיוצא רק בהכנעה ולוחם בפלפולו כמיילל במר נפש על קושי ההלכה כתורים הללו שתמיד נוהים כנהמת מיללים וכן צוארך סובלי עול משא כל העם עליהם בעלי מעשה עם החכמה ושורשה כשהם בחרוזים שחורזים וקושרים בתורה עצמה בחינותיה מינה ובה וממנה לנביאים ומנביאים לכתובים כי עי"כ כמדובר בהקדמה יריקו שפע קדושה על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון ותלמידי תלמידיהון ושפע ברכות טוב על הארץ יריקו בכל מכל כל כי יקשרו העולמות עד גדר היות אש עולם העליון מפולש עד הארץ מתחת וזהו והאש מתלהטת סביבותיה' שהוא תכלית קיום העולם הזה ולמה שהלא כמו זר נחשב מן הפשט יצא ברק ואש מתלקחת ע"כ אמר והיו הדברים שמחים והוא כי הלא זה גדר שמחה והאיש אשר בשם שמח יכונ' יהיה דבר בא אליו יערב לנפש או יין ישמח לבב אנוש הלא תהי' שמחתו פנימה כאש בוער עצור בעצמותיו לא יעצר כח לעכבה פנימה

כי ברגע יגלנה כי יצהיל פנים משמן וכל רואיו יכרוהו כי לבו שמח ע"י בהיקת אור פניו ואין זה כ"א אור נמשך בחומרו עד החוץ מפנימיות הנפש הרוחני' כן הדבר הזה כי הדברים עם היותם פשט מלובש ימשך מרוחניותן הפנימי והסודי' עד לחוץ כי הוא כנפש תוך הגוף כענין מז"ל כי ראה משה אותיו' פורחות שהיא רוחניות שתוך האותיות ויכבדו עליו ואז וישלך מידיו וזהו והיו הדברים שמחים ועדיין מאן מוכח כי כן לז"א כנתינתן מסיני והוא ראיה עצומה מאד כי הלא כאשר שם ישבנו הלא שמענו דברים פשטיים הלא המה אנכי פי' לא יהיה לך כו' לא תעשה כו' ועם כל זה היה ההר בוער באש אך אין ספק כי אין זה רק כי הפנימיות היה מפלש ומתגלה על הדברים המלובשי' ומהם לחוץ כי לא יצאו מאתו יתברך רק רוחניו' פנימיו' התורה שהוא אש דת והיה משתלשל עד שמוע יש' דברים פשטיים ודרך ההתפשטות היתה אש פנימית מפלשת ומתגלה וז"א כנתינתן מסיני והוא גדר שמחה כמדובר ולבל נאמר אלו הדברים האלה שאתה דורש בעצמם נאמרו שם היינו אומרים כי עוד יד הקדוש' ההיא נטויה להבהיק הדברים כמאז אך הם דברים אשר לא נאמרו מי יודע אם תעצר כח להבהיקו ע"כ אמר כמתמיה וכי עיקר נתינתן מהר סיני נותנו וכן למטה בלשון מאמר בן עזאי לר' עקיבא אמר כמתמיה וכי עיקר נתינתם מסיני לא באש היו ניתנין לומר הלא לו הונח כי לא היה לי כח מצד היותי חורז ומקשר ע"י הכונה הפשט עם הפנימיות לא אעצור כח לשלשל האש הגדולה הפנימית ולגלותה חוצה הלא יהיה עזר מעט כי הלא עיקר נתינתן מהר סיני לא באש ניתנו והוא לרמז לי הנחה ידועה כי כל מה שיחדשו כל החכמי' עד סוף כל הדורות ניתן מסיני כמאמרם ז"ל במדרש שמות רבה ובמסכת מגלה וזה עיקר נתינתן כלומר של הדברים שהייתי דורש מסיני לא באש ניתנו ועי"כ כי ניתנו אלה עצמם באש אעצר כח בטוב כוונתי לקשרם עם אש הפנימי הסודיי לשוב לגלות האש כדרך אשר באה בו בראשונה ואמר הה"ד וההר בוער באש והוא כי הלא הוקשה לו בכתיב כי הוא למה שהאש היתה מלמעלה יורד' היא למטה לארץ מהראוי יאמר והאש בוער מלב השמים עד ההר אך באומרו וההר בוער באש עד לב השמים יראה כי עיקר האש היה מלמטה ועולה עד לב השמים ואם נאמר כי כן היה לא יתכן כי אש שלמטה יעלה עד לב השמים אך לפי מאמרנו הה"ד וההר בוער כו' שהיתה האש העליונ' משתלשל' ויוצאת מהדברים הפשטים אשר היו שומעים אחר התפשטותם למטה כמדובר על אומרו שהיו הדברים שמחים ולהיות עיקר האש מלמעלה אל מקום אשר היתה משם שם היתה שבה ללכת היא עד לב השמים ובזה בא ענין המאמר על נכון:

ועל פי הדברים האלה נשוב אל דרכנו אשר דרכנו כי בא הוא יתברך להשיב על שאלתנו אשר שאלנו מאתו באמור לו ישקני מנשיקות פיהו כאשר במעמד הר סיני נשוב נהיה למודי ה' פה אל פה ידבר בנו ויאמר הלא אין זה לכם בגאולה העתידה אם לא בזכות תורה כמאמר רעיא מהימנא ע"ה על פסוק עני ורוכב על חמור שהוא על זכות תופשי התורה כד"א ישכר חמור גרם והן אמת כי נאוו לחייך בתירים הם יחידי סגולה הלועסים כל הדבר הקשה בקושיי ופירוקי עד יערב לנפש וכן יש סובלי ומרימי עול הדור כצואר בחרזים כמדובר אך לא כלך או רוב העם לכן אל תערצי ואל תחפזי עד אשר תורי זהב נעשה לך שזולת מתי מספר המשילים לתורים אשר בך עוד תורי זהב נעשה נוסף עליהם ושיהיה עסקם בתורה מיללין בהלכה כתורים מתוך הדוחק והצער נעשה לך וז"א זהב שהוא רמז אל הדין והצער ואל תשיבני כי שמעתא בעיא צילותא ואיך יסתכן ע"י הצער הנה אשיבך כי הלא יהיה עם נקודות הכסף שיפקדו ברחמים וחסד ולא יהיה הכל דין רק יקרבו מפקודות הרחמים זו לזו וגוברים על הדין והרוגז כאשר יתקרבו נקודות הכסף זו לזו והן על הזהב כמושלים וגוברים עליו כן יפקדו לבקרים ולרגעים ברחמים אשר הכסף משל אליהם ואז אתן את דודי לך ולא עתה כי אין עתך עת דודים לנשיקות תבקשי מפי עד תשתלמי בתורה כמדובר:

פסוק ט

לסוסתי וגו'. הנה בא ביאור פסוקים אלו על דרך רז"ל כי פסוק לסוסתי הוא תשובה על שאלת איכה תרביץ והשאר אל שאלת ישקני העיקרית כמדובר. עוד יתכן היחלה תשובתו יתברך על השאלה הזאת מפסוק לסוסתי כו' על דרך אשר דרכו בעלי הפשט בפי' לסוסתי ובפי' אומרו בתורים והוא כי אחר השיבו יתברך תשובה לשאלת חלק הגופים שהוא למאי דסליק מניה שב לענות לחלק הנפשות השואלית שבגוף ונפש ימשכנה ואז אחריו יתברך ירוצו חלק הגופים גם הוא עם חלק הנפשית גם שכעת אין אנו כדאים לא ייחל עד נבא ליטהר רק יתחיל הוא תחלה ואחרי כן נרוצה כענין אשר כתבנו על פסוק השיבנו ה' אליך כו' והוא כאשר עשה במצרים כי ע"כ היו שתי קצוות שמהיותנו עובדי ע"ג לקחנו אליו וישקני מנשיקות פיהו שלא היו כ"א שקרב צדק מאליו ויחל רוח ה' להכשירנו טרם נתחיל אנחנו שאם לא כן לא משכנו צאן ונקשרהו בכרעי המטה ונשחטהו לעיני כל מצרים ונערה למות נפשנו כי זבחנו את תועבת מצרים לעיניהם וזה מאמר סוף הכתוב חדש ימינו כקדם כמבואר למעלה שיעשה עמנו כבימי צאתנו ממצרים שהשיבנו אליו תחלה ואח"כ שבנו ובזה יאמר הוא יתברך לסוסתי כו' והוא בהקדים כי בהיות אז ישראל משולים ודומים למצריים הללו עובדי ע"א כו' הלא

הם כן בהתייחס המצרים לסוסים הלא בהדמות להם ישראל ולמה שהוא יתב' מכנה אותם תמיד בלשון נקבה הלא זה שמם אשר יאות יקראו למו סוסים והנה הוא יתברך תפס הקצה האחר ודימה אותנו לחברתו וריעתי ואשת נעורים וז"א לסוסתי כו' לומר במקום ובעד הקראך סוסתי שהיה המתייח' אליך הלא לא כן עשיתי רק דמיתיך לגדר היותך בת זוג כאלו היית רעיתי וזהו דמיתיך רעייתי אך לא יאות כעת לעשות כן כי הלא אז היית יותר מוכנת לכך מעתה כי הלא נאוו לחייך כו' והוא במה שנראה מהמתרג' שתורים הם זממין כמתג ורסן הבלתי מניחים הסוס לנטות אנה ואנה ממעגל אשר יוליכנו בעליו בו. ונבא אל הענין והוא כי הנה שני דברים היו אז ביד ישראל שעל ידן זכו אל כל כבוד נשיקות פיו יתברך במעמד הקדוש ההוא. אחד צאת ישראל ממצרים במדבר השמם ההיא אחר משה ולא אמרו איה הצידה לדרך ומאכלים הנאותים לחולים ולזקנים וגמולי מחלב ועתיקי משדים וחיות ומניקות ומעובריות רק בבצק טרם יחמץ וזה מאמרו יתברך בהחזיק לנו טובה באמת באמור זכרתי לך חסד כו' לכתך אחרי במדבר כו'. ב' סובלו באהבה עול תורה ומצות על צוארם כחרוזי מרגליות ולא כמרימי עול באומרה נעשה ונשמע וז"א על האחד נאוו לחייך בתורים כי כאלו היו בלחייך זממין ומתגים לא נטית ימין ושמאל וגם צוארך בחרוזים של תורה ומצות והיא השנית אמנם עתה גם שעול תורה לא חסרת תורים בלחייך לבלתי נטות ימין ושמאל אין בך לכן תורי זהב וזממין בלחייך ללכת בתמימות אחרי כמאז נעשה לך להכין אותך אך יהיו של זהב שהוא מפאת רוגז ודין בגלות ובחבלי משיח ולא תירא פן יאכלך הרוגז כי הלא לא יהיו זהב ורוגז הכל רק עם נקודות הכסף הרחמים שיהיו שמאל דוחה וימין מקרבת כלומר ועי"כ תזכה אל אשר שאלת אשקך מנשיקות פי:

פסוק יב

עד שהמלך וגו'. הלא אמרת ה' לתת טעם אל בלתי היותך נחפז לגאלנו כימי צאתנו מארץ מצרים יען וביען כי טובים היינו אז מעתה והלא כמו זר נחשבה טענה זו כי הלא כשרות מה היה לנו ועד שהמלך במסבו בעוד המ' יום להנתן דת חרות על הליחות נרדי נתן ריחו ויצא העגל ההוא ולא בלבד לא העברה העביר רצונך מאתנו כ"א הטבת חסדך וצרור המור דודי לי שלא חטאנו כלנו כ"א מעט שפתום הערב רב והוא כי כצרור המור המשמ' ריחו בו בל יפיג ממנו כנודע כי המור הבלתי צרור מפיג ריחו ממנו כן היה דודי לי כי לך ה' חסד שהיית עמנו בל נחטא כל ישראל יחד כי בין שדי היא בלב שבין שדי שם ילין דודי למען יעמוד טעמי בי וריחי כי היית עם לבבי לבלתי נחטא הכל ומה גם בשומענו את העגל אומר כמאמר רז"ל אנכי ה' כו' אם היינו טועים הכל הלא גוענו כלנו

בגוע אחינו כאשר ויגוף ה' את העם כו' ורב טוב לבית ישראל אשר היית כצרור למור לכל המוכנים לבל תצא תקלה מתחת ידם בל יתנו ריחם הכל:
או קרוב אל הדרך הזה והוא עד שהמלך יתברך במסבו המיוחד לו שהייתי אני מסיבה ומרכבה אליו בסיני כמאמרנו על ואתא מרבבות קדש ולא נאמר ברבבות כי הוא יתברך הניח מרכבתו ובא לו לעשות מרכבה מישראל אז נרדי הוא יצרי הטוב נתן ריחו לומר נעשה ונשמע כלומר אך אחר המסבה ההיא שהוסרנו מהיות מסבה בעצם חטאנו בעגל והטעם שהיינו כשרים בהיותנו מסבה הוא כי צרור המור דודי לי כי כאשר הצרור משמר המור מלהפיג ריחו ובהפתח הצרור מפיג ריחו כן היה דודי לי שעודנו יתברך במעמד הקדוש ההוא היינו כצרורים תוך הקדושה ועמד ריחנו בנו ולא בלבד מה שהיינו מוציאין מפינו נעשה ונשמע כ"א גם מה שבלב היה עמו יתברך דבק כי בין שדי הוא מקום הלב שם ילין מה שאין כן אחרי כן באופן שכל כשרותנו אז מאתך היה ולא מאתנו: ועוד הגדלת והוספת להרבות להיטיב ואלמלא כן הן גועו אבדנו כלנו ואיך תשבח כשרותנו שבימים ההם והלא לולא גודל חסדך היינו לאין דומים כלומר ויהי נא חסדך גם עתה כמאז לישקנו מנשיקות פיך והוא כי אשכל הכפר דודי לי כו' שהוא על אשר לא מחינו ביד החוטאים כי חסת ותחלק העונש והכפרה לחלקים אין מספר באומרך ביום פקדי ופקדתי כו' כמאמרם ז"ל אין לך פקידה כו' שאין בה מעון העגל כמשל רז"ל למלך שכעס על בנו ונשבע להטיל עליו אבן גדולה ולבל המיתו עשאה חתיכות דקות וישליך עליו מעט מעט וזהו אשכל הכופר שעשית אשכל של כפרות שיש בו גרגרים רבים להטיל גרגיר בכל פעם.. או יהיה הכופר כמשמעו שהוא כפיר שהוא קר בתכלית ויאמר אשכול של קרירות להפשיר רתיחת הדין בעשות העונש גרגרים כאשכול היה דודי לי והוא כענין הנזכר ולא עוד אלא שאותם הגרגרים שאתה פוקד בכל פקידה הנמשל לאשכול הוא ככרמי עין גדי שאין גם אחד מכל פקידה מהם היתה בכל כחך שאם כן לא היתה פליטה חלילה רק כאשכול הגדל בכרמי עין גדי שארז"ל ששבעה פעמים מוציא ענבים בכל שנה וממוצא דבר נמצא שלא תתן פרי שום פעם מהם בכל כחם כי תמיד נשאר מכחה למה שאחר כן גם אתה ה' חולקת הפקידה לחלקים רבים וגם החלקים לא בכח גדול ע"כ כאשר אז המו המון מעיך ורחמיך עם שעשינו העגל גם עתה ה' לא תכלא רחמיך לשוב לרחמנו ולעשות את בקשתנו לדבקנו בך ומנשיקות פיך תשקנו. משיב הוא יתברך ואומר הנך יפה רעיתי כו' לומר הלא העמסת משא אשמת העגל עליך ליפות את שאלתך אך לא כן הוא כי הנך יפה רעיתי כי יפה היית אתה כי הערב רב הוא אשר עשה את העגל ולא אתה על הנשארים בכם שלא חטאו כלל בעגל זולת העדר המחאה

שאמרת שהייתי להם כצרור למור הוא כי הנך יפה כי אלו לא היה מוכנים לכך לא שמרתי לבבם וזהו שחזר ואמר הנך יפה. או לפי הדרך השני שבכתובים הקודמים יאמר הנך יפה כשהיית רעיתי שהוא בסיני שפסקה זוהמתך בעוד שמסיבתי עליך וגם הנך יפה אחר המסיבה ההוא כי אתה לא חטאת רק הערב רב ואפי' אשר חטאו ממך אחר העשותו לא עליהם אשמת הדבר בעצם כי עיניך יונים כי עיניך הונו אותך כי אחר שע"י הערב רב נעשה אז עיניך הטעוך כי ראית יצא העגל ההוא ובפיו ידבר אנכי כו' אשר הוצאתיך כו'. או יאמר אשר הם עיניך הם גדולי האיכות שבדור הנקראים עיני העדה הנה היו יונים שלא המירוני כלל כיונה שלא תמיר בן זוגה:

פסוק טז

הנך יפה דודי כו' משיבה כנסת ישראל ואומרת לא לנו ה' לא לנו זכות הסירך אשמת העגל מעלינו כי הנך יפה דודי לשומרנו בל נחטא בעצם אף נעים עוד לך שלא כאדם שאין מרצין אותו בשעת כעסו אך אתה אף נעים גם בעת האף אתה נעים מתקבל למתפללים לפניך למצוא חן בעיניך כאשר התפלל משה רבינו ע"ה לפניך וניחמת על הרעה באופן שלך ה' להחזיק הטובה ואם אחריך נרוצה לבקש זכות מי עמדה לנו זולת חסדך הגדול לא לנו ה' יתייחס רק לזולתנו אשר היו לנו מעיר לעזור והם ג' סוגים האחד הנשים אשר נתת עמנו כי הן הנה היו עזר כנגדנו שנשמרו מלחטא כנודע מרז"ל ועוד לנו שני סוגי צדיקים אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב אשר בשמים ממעל ומשה ואהרן אשר בארץ מתחת כי מעמד שלשה אלה קנה ופדה אותנו מיד עינינו נוסף על גודל חסדך העיקרי וזה מאמרי אף ערשנו כו' לומר עם שמעון אתה היית לנו בעצם וראשונה אף ערשנו רעננה הן נשותינו כי לא יבשה לחלוחית צדקתן אשר היה להם במצרים ולא נתנו חלק בעגל כמונו וזהו אף ערשני רעננה הם הנשים ערש ומטות האנשים גם יש לנו להחזיק טובה לקורות בתינו וכו' והוא מאמרם ז"ל על פסוק זכור לאברהם וכו' שאמר משה הלא יש ז' צדיקים לעשות בגינם אני ואהרן וד' בניו ויהושע א"ל הב"ה צריך עשרה אמר לו משה זכור לאברהם ליצחק ולישראל כי שלשתם ישלימו העשרה ועל אלה יאמר קורות בתינו כו' והוא כי קורות יקראו העליונות אשר גג העליה נכון עליהם למעלה מראשי הדרים בה ורהיטני הם אשר בתקרת הבית שתחת העליה מתחת לרגלי הגרים בה כמאמרם ז"ל רהיטנו ברותים מקום שהכהנים רהוטים כברותים כד"א ויצף את קרקע הבית בצלעות ברושים כפירוש המפרשים ויאמר נא לפי דרכנו הנה שתי סוגי עמודים היו לנו למחזיק ולמעוז להשען עליהם האחד גבוהים ורמים כארזים: והב' כברותים והם הסוג הא' אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב אשר בשמים ממעל והב'

משה ואהרן ושאר קדושים אשר בארץ המה ועל הסוג האחד אמר קורות בתינו ארזים הם האבות שהם בשמים ממעל וכן רהיטנו הם עצים אשר למטה בעליה אשר נדרוך ונסמוך ונתקיים עליהם הם משה ואהרן שהיו אז למטה בעה"ז שני סוגים אלו עמדו לנו כנודע כי גם אהרן היטיב היטב במה שהעריך המועד עד המחרת ולא פשטה התקלה יותר בישראל או נהפוך הוא שקורות יקרא את משה ואהרן וארבעה בניו ויהושע עד שבעה צדיקים שמוני' רז"ל שעל הארץ כבודם ורהיטים הנדרכים לאבות שהם נדרכים מתחת לארץ ישיני עפר שמשלימים למנין כמאמרם ז"ל על פסוק זכור לאברהם כו' שהיה לתשלום המנין והכל הולך אל מקו' אחד והנה לך ה' ולאלה אשר הזכרתי יש לי להחזיק טובה אך לא לי כי אני חבצלת השרון כו' והוא כי כאשר החבצלת הגדלה בשרון מקום לח מים פרוח תפרח הרבה וכן שושנת העמקים אשר שם מקום מים רבים תהיה הפרחתה רבה מהגדלה במקום גבוה אמנם בהעדר שמה מים קל מהרה יכמשו ויבשו לפני כל חציר מה שאין כן לחבצלת ושושנה הגדלה בהר שלח במהרה תיבש כן היינו אנחנו שהפרחנו הפרחה רבה ונאמר נעשה ונשמע ובקרב ימים בהעדר ממני משה שהוא כהעדר מים מהחבצלת נעשתה תועבת העגל בינינו הנה כי מפאת עצמי מה אני וא"כ איפה גם עתה כמאז עשה למענם עם שאנו בלתי ראוים כי גם אז בלתי שלמים היינו ולא עזבת חסדך:

פרק ב

פסוק ב

כשושנה וגו'. משיב הוא יתברך ואומר גם שכדברך כן היה שאליך תייחס עון אשמת העגל לא תכבד אשמתך כי הלא התערבת במצרים ותלמד מעשיהם והוא מאמרם ז"ל שאמר מרע"ה להקב"ה כאשר נעשה העגל ההוא למה הדבר דומה לחכם שעשה את בנו בשם והניחו בשוק של זונות והוא נער כי אז הנערות והילדות עשם את שלו והשוק את שלו ואין על הנער עון אשמה כן אתה ה' את ישראל שהוא נער בעבודת ה' בתת אותם בין המצרים מקום מלא גלולים כו' וזה יאמר פה כשושנה בין החוחים וכו' כי כאשר השושנה הגדלה בין החוחים אם תראנה מלאה חזזית ונרמסת ונקובה אין להטיל ולייחס פגמה אל עצמה לומר כי רע איכותה כי אין זה לה רק מרוע חברתה כי החוחים רמסוה והעלו בה חזזית ומהם דבקה בה הרעה כן היתה רעייתי בין הבנות כי מרעת חברת המצריים והנלוים שם אליהם כערב רב היו למודי הרע לעשות אלילים אלמים

הכל כמנהג המדינה אשר גדלו בה כלומר כי לולא החוחים ההם כשרונך הי' רב אז מעתה אבל איך אחיש לגאלך עד מלאת סאת כשרונך:

פסוק ג

כתפוח כו' משיב' כנסת ישראל ואומרת הנני מודה כי כדברך ה' כן הוא כי ביציאת מצרים הייתי טובה וראוי מעתה אמנם עשה נא שאלתי ובקשתי להביא אלינו הטוב והמקוו' מטעם אחר הלא הוא על סבלנו היסורין והגלות עד מאוד ואמור לצרותינו די ושמחנו כימות עניתנו כי הלא כתפוח כו' והוא כי הנה היושב בצלו יתי' בימי הגלות החיל הזה בערך היושב בצל א' מהשרים הנה הוא כהפרש שבין איש היושב תחת התפוח אשר אין באילנות בלתי מיצל כמוהו ובין הבדי' השמש יכה על ראש היושב תחתיו ועל כרעיו ועל קרבו ויצר לו מה שאין כן האיש היושב תחת אילן סרק אשר לו צל עב מאד כי הלא בצלו יחי' שלאנן ושלו לא יכנו שרב ושמש והיה כי יאמר היושב תחת אילן הסרק מעצי היער אל אשר תחת התפוח אמור נא מה לך אצל צל התפוח כי יומם השמש יככה וירח בלילה ובצלו תהי' סר וזעף וטוב לשבת על פנת צל עץ היער ואז ינוח לך כמוני היום הלא יענה אשר תחת התפוח ואמור יאמר טוב לי כי עוניתי בשמש נגדי תחת התפוח כי הנה ימים באים ויוצא פרי תפוחים נחמדים ויצא הפסדי בשכרי ומה גם כי תפוחים יהנו גם אל פנימיתי והשמש לא יצר רק חוצה לי אך אתה אשר בחרת לשבת תחת עץ מעצי היער הן אמת כי כעת משרב ושמש תנצל אך לא תקוה לאכול מפריו כי איננו ובבוא הסתיו עליהו יבול וצלו גם הוא איננו ומה גם עתה לאכול מפריו כי פרי בל יעשה כן כדבר הזה יקרנו אנחנו בני ישראל לגבי שרים והוא כי גם בצלו יתברך יחיו כל העולמות וצאצאיה' הלא אנחנו בייחוד בני ישראל כי נתונים נתונים אנחנו בגלות כי צורנו מכרנו וה' הסגירנו והנה לא יבצר מהיותו יתברך מצל עלינו תמיד אך הוא כצל התפוח שאיננו צל עב ובין הבדים ישלח לנו צרות ויסורי הגלו' כשמש נגדנו אמנם היושב תחת צל אחד מהשרים הלא יהי' בטוח מהכות בו שמש הצרות ויהי שלו בביתו ורענן בהיכלו והנה באמור איש מהם אל בני ישראל מה לכם תדכאו עצמכם בתורת ה' ובצלו תחיו תחת מלך ושרים ולא בחרת' שבת תחת אחד מהשרים ואז ינוח לכם הלא יענה איש הישראלי ואמור יאמר הלא בחרתי הסתופף בצלו יתברך בגלות הזה אשר לא יאהל עלי כצל עב למרק חלאתנו ולטהרנו מדור באהלי צל שר משרים כי הלא לעתיד אטעם מצוף דבש האושר הגדול המקוו' מה שאין כן היושב תחת א' השרים כי גם שכעת יצל ויאהל עליו לא ייחל אושר לעתיד ומה גם כי גם לא יאהיל רק בחייו ולפעמים לא בכלם כי בפקוד ה' על צבא המרום וכשל עוזר ויכול עזור וז"א כתפוח בעצי

היער כן דודי ית' בין הבנים הם השרים כי הוא ית' איננו מצל עלינו כעת בצל עב רק כצל התפוח והשרים הם מצלים בעצם כעצי היער ואני בצלו של דודי עם שהשמש מכה בי חמדתי וישבתי למה כי פריו מתוק לחכי הוא האושר המקוו' כלומר ולכן עשה נא ה' למען זאת כי סבלנו שבת תחת צל תפוח בייסורין רבים ע"כ הטעימנו מן הפרי הטוב שהוא שאלתנו ובקשתנו וש"ת היכן הטעמנו פריו העתיד שאמרנו ופריו מתוק לחכי והלא עין לא ראתה כו' הנה מאמת טעמתי ממנו כי הלא הביאני אל בית היין הוא סיני ושם טעמתי נשיקות פיו פנים בפנים ויערב לי עד מאד ומתקו לי מאמריו ועודני עומד בחשק ההוא וש"ת איך מתקו לי דברותיו והלא לולי כפה עלי ההר כגיגית לא קבלתי' ואיך ערבו לי ע"כ אמר ודגלו עלי אהבה לומר מה שהוצרך לשום דגלו עלי כלוכד עיר לא משנאתנו את תורתו ית' חלילה רק מפאת אהבה והוא מאמרם ז"ל בתנחומא פרשת נח כי לא מאנו לקבל התורה שבע"פ כ"א שבכתב כי כונת ישראל לא היתה רק מאהבתם את ה' באומרם מי יעצור כח לעמוד בכל דקדוקי תורה שבע"פ ולמה נשגה תמיד ע"כ אמרו כי טוב להם בתורה שבכתב לבדה נמצא כי מפאת אהבה היתה זאת להם. וז"א ודגלו עלי אהבה:

או יאמר ראה נא גודל חסדו ית' כי לא די שהקדימני בסיני כ"א שאחרי כן לא המתין עד בואי מעצמי רק יצא לקראתי כחתן היוצא לקראת כלה כמאמר' ז"ל על פסו' ויוצא משה את העם לקראת האלהים וזה יאמר הביאני כו' כי הוא יתברך הביאני אל הר סיני שהוא בית היין לרוותנו מיין הרקח ולא עוד כי אם שגם שאז קבלנו אלהותו ומלכותו עלינו וידמה למלך המולך על גוי או ממלכה והרים דגלו עלינו לא עשה כמלך כי במולכו הי' על העם דגל המורה גבורה ורוגז להטיל מורא אך הוא ית' עם היו' לפניו ארבע דגלי מרכבה של אהב' ושל גבורה של רחמי' ושל מלכו' לא הרים אז עלי דגל גבורם או מלכות רק של אהבה כי חפץ חסד הוא עלינו וזהו ודגלו עלי אהבה:

או יאמר כמאז"ל כי בראות ישראל בסיני מרכבת מלאכיו ית' עשויים ארבע דגלי' התאוו תאו' מי יתן והי' הוא ית' עושה מרכבה ממנו בארבע דגלים ומילא יתברך תאוותם ויחלקם לארבע דגלים דגל מחנה יהודה דגל מחנה ראובן כו' ועל פי דרכנו יאמר ראו נא איך פריו מתוק לחכי כי הלא הביאני אל בית היין ורווני מיין תורתו וכל כך חשקה נפשי בו שדגלו עלי אהבה שדגלו אשר לו יתברך ארבע מחנות שכינה בארבע דגלי' שתהי' עלי היתה אהב' תמיד שאהבתי יהיה לי כן שתשר' עלי שכינה כמאמר רז"ל ואין זה רק לטעו' תמיד מפריו וש"ת כי א"כ איפה איך געלה נפשי בשמוע מפיו תורה ואומרה דבר אתה עמנו וכו' ואל ידבר עמנו אלהי' כי הלא סמכוני באשישות וכו' שהיה מאמרי

ואמרי דבר אתה וכו' לא משנאתי לנשיקות פיהו חלילה אך אדרבה מטעם כי חולת אהבה אני והוא בשום שכל אל אומרו ונשמע' שהוא מיותר אך יאמר דבר עתה עמנו וש"ת כי בדברך עמנו לא ישמע קולך לכל ישראל שנים עשר מיל על שנים עשר מיל לא כן הוא כ"א ונשמע' והוא כנודע כי לא קול משה לבדו היה רק קול ה' היו שומעים מתוך קול משה וזהו משה ידבר והאלהי' יעננו בקול כי קולו של משה היה כלבוש אל קולו יתברך וזהו מאמר' ז"ל שהיה הקב"ה מיטטרון למשה וכן אומר שהיה משה כשליח צבור והוא יתברך כמו סניף אליו וזהו ונשמע' כלומר באופן שנשמע' שלא ימיש קולו יתברך מתוך קולך באופן שנשמעה ולא נשלול רק שאל ידבר עמנו אלהים כלומר ממנו ואלינו בלי אמצעי פן נמות ובכן אומרו ואל ידבר וכו' אינו מיותר וזה יאמר פה סמכוני באשישות כי אהבתי יין דברות פיו יתברך אך בקשתי סמך לקבלו והוא שלא אקבל היין משולל מלבוש רק מתוך אשישה כענין קול ה' מתוך קול משה. שיהיה זה שמח לי וגם רפדוני בתפוחי' כאשר נפשו יצאה בדברו שיבא ריח שדה תפוחי' מתוך ג"ע ליישב נפשותם בשובו בקרב' כמאמר ז"ל שע"י כן שבו אל קרבם לא היה זה רק מחמת כי חולת אהבה אני כי חוליי היה מרוב אהבתי את אדוני ית' ואת מתק פרי פיו כי ע"כ יראתי פן תמשך נפשי אחריו וישארו כל גויותנו בלי נשמות וא"כ אדרבא משם ראיה כי פריו מתוק לחכי וע"כ שאלתי על העתיד כי יזדכך חומרי ואקבלנו:

או יאמר בשום שכל והבין במקראות שמפסוק כתפוח כו' שלא לנוכח. אך יהיה כי בראות כנסת ישראל שעדיין יש שהות בגלות על העדר הכנתנו שתשובתו יתברך אליה הפכה פניה כלפי בנות ירושלי' אשר לפניה כמדובר הם הבבלים הגולי' אותם ואומרי' הלא ראיתם כי הוא יתברך מייחל עד נשוב עדיו ומעכבנ' בידכ' אל יעלה על רוחכם שנפשנו קצה בגלות כי לא כן הוא רק שעם היות כי כתפוח בעצי היער כן דודי בן הבני' כמדובר בדרך הקודם עם כל זה בצלו הבלתי מיצל לי כעת חמדתי וישבתי לסבול הכאת שמש השעבו' למה כי פריו הוא אושר העתיד לתת לנו מתוק לחכי ולולא הצער הלזה לא נאכל ממנו כי ע"כ אבינו אברהם מכרנו וה' הסגירנו כנודע ואל יעלה על רוחכם געלה נפשו בנו ושמנו תחתיכם כי לא כן הוא כ"א הביאני אל בית היין מקום אשר הדיחנו שמה הוא בית היין והדין והרוגז כי הוא כמשל היין ולא רחק ממני חלילה כ"א דגלו עלי כי שכינה בארבע מחנות דגליה עלי במקום הגולה כמאמר הכתוב ואני בתוך הגולה כמאמרם ז"ל בספר הזהר כי על כן היתה מראו' יחזקאל וספרו כל אשר ראה למען השיב לב ישראל כי עלה על רוחם כי עזבם ה ע"כ הודיעם יחזקאל הנביא בבבל כי שם נגלה אליו האלהים בכל חיות הקדש וארבע מחנות שכינה ואז ידעו כל ישראל

כי גלו לבבל שכינה עמהם וזהו ודגלו עלי ואין זה רק אהבה כי גם שמפני חטאינו גלינו מארצנו אהבתו אותנו לא זזה ממקומה ע"כ אוחילה לכם בנות ירושלים אל תשקוני מיין שכרות שעבודכם בעיני גם שהביאני הוא ית' אצליכם המתייחסי' אל בית היין רק סמכוני באשישות שיהיה הרוגז והצרה מלובשת כיין הנתון תוך אשישות ואחר השקותכם אותי מיין הצרה תנו ריוח בינה לשאחריה והטיבו לי בדבר מה להפיג יין הצרה שעברה וזהו רפדוני בתפוחים כנודע מספר הזוהר כי תפוחי' מפיגי היין והטעם הוא כי הלא חולת אהבה אני כי אשר החלני הוא יתברך ויתנני בידכם לא משנאתו אותנו היה רק אדרבה מחמת אהבה לבלתי נירש גיהנם כנודע ואף גם עתה לא הרפ' ידו ממני רק שמאל דוחה וימין מקרבת וזהו שמאלו תחת לראשי שהוא שמאל דוחה ואעפ"כ וימינו תחבקני כי בכמה דברים הוא יתברך מטיב אותנו בתוך הצרות וטעמו וראו מה מתוק מדבש אומרו לראשי ולא אמר ראשי והוא כי גם הצרה בעת דחיית השמאל הוא הטבה כהקזת הרופא את החולה ששופך דמו להנאתו ולטובתו כן ממרק חלאת היצר הרע והוא ענין פסוק כי הוא יכאיב ויחבש וכו' כי בעת הכאיבו יחבש וזה יאמר תחת לראשי כלומר שמאלו הוא לי כהסיבת שמאל שהיא תחת לראשי כלומר לתועלת הראש ולתומכה כענין שבתך ומשענתך כי שבט היסורין הוא משענת לראש וזולת זה וימינו וכו' כי ימין מקרבת כמדובר ועד"ז אחשוב הוא כוונת רז"ל גם שהוא בענין אחר והנה כי אמרו במדרש שמאלי תחת לראשי אלו לוחות ראשונות וימינו תחבקני אלו לוחות אחרונות ע"כ. והלא יקשה כלפי לייא יכנה את הראשונות לשמאל ואת השניות לימין ונהפוך הוא כי הלא רבה קדושת הראשונות מהאחרונות. אך יאמר כי הוא יתברך עם שגרמנו אבדן ראשונות וידחה הוא יתברך אותם מאתנו בהפריח האותות כמאמרם ז"ל כי ראה משה אותיות פורחות וע"כ שיברם ואמר לו הוא יתברך יישר כחך ששיברת עם כל זה לא היתה דחייתו יתברך אותנו דחיה גמורה כי הלא אחרי כן צוה למשה על השניות אך אין זה רק שהיתה שמאל דוחה בענין סילוק הראשונו' וימין מקרבת באחרונו' וזהו שמאלו וכו' אלו לוחות ראשונות כי בהם היתה שמאל דוחה וימינו וכו' כי מהם היתה ימין מקרבת:

פסוק ז

השבעתי אתכם וכו' בשומעו יתברך דברי כנסת ישראל אל הבבלים הם בנות ירושלים בל יכבידו עול צרות הגלות בא גם היא ית' והשביעם על הדבר וכן ארז"ל שהשביע ה' את הבבלים בל יכבידו עולם על ישראל ובמה השביע' בצבאות הם צבאות של מעלה. והנה כמו זר נחשב לפי פשוטו ידבר על צבא השמים ומה גם בהסמכו אל אילות השדה

לכן אחשוב כי צבאות ואילות השדה הם משל אל הקצים כמאמר ספר הזוהר במקומות רבים כי יש קצים הרבה והוא בלי ספק באחישנה אך אם לא זכו שהוא בעתה קץ אחד הוא בלבד והנה בקצי' הממהרים יש ממהרים יותר מזולתם וסוג הא' ידמו אל צבאות וסוג הב' אל אילות השדה והנה אם נזכה להגאל באלה טרם העת הקצוב בעתה לא יבצר לאחד משתי סבות או מרוב חפצנו לאהבה את ה' ולשוב עדיו כאומרם ז"ל זכו אחישנה לא זכו בעתה או למה שיכבידו הצרות כל כך עלינו בקרב ימי' שמרוב הצרות כחבלי יולדה נתעורר ונשוב ונגאל:

ובזה נבא אל התכת כפל תעירו ותעוררו והוא כי אומר הוא ית' השבעתי אתכם אומות בנות ירושלים על איזה דבר השבעתי בצבאות או באילות השדה הם שני סוגי קצים הממהרי' אלו יתר מאלו ואל הממהרי' המשילו' לצבאות והשני הממהרי' ביותר המשילם לאילות השדה ומה הוא השבועה אם תעירו בהצרכם את בני יותר מדאי שעל ידי כן תעירום לאהב' אותי ולשוב וזהו בסוג האחד מהשתים הנזכר שהוא בצבאות או אם תעוררו בהכביד ביותר שעי"כ תעוררו להביא את הסוג השני שהוא כאילו' שהוא בהתעוררות היותר ממהר את האהבה לאהבה את ה' ולהשיבם עדיו מיד וש"ת הלא טוב להם הוא שנעורר אהבתם אותך קל מהר' לז"א עד שתחפץ כי הקצים של אחישנה לא אבחר בהיותם מחמת רוב צרה רק מחמת חפץ מאליה' וזה עד שתחפץ כנסת ישראל להתעורר מאליה כי אין ראוי להכביד בצרות על העדר תשובה עד עת קץ האחרון שהוא בעתה כי אז הם חבלי משיח כי אם לא אז אימתי יאריך להם והקץ בא:

פסוק ח

קול דודי כו' משיבה כנסת ישראל עוד ואומרת קול וכו' לומר הלא שמעתם את קול ה' אומר שני דברים אחד שאל תמהרו את הקץ עד שתחפץ שנית שקצי המהירות הם דומים לצבאות או לאילות השדה על האחד אמר אל יעלה על רוחכם שמבלי אין חפץ לפניו למהר גאולתנו יאמר כן כי הלא קול דודי ומאמרו תמיד בתורתו ועל יד נביאיו באשר יצונו למהר תשובתנו הלא הוא כי הנה זה בא כאלו כבר מוכן ומזומן לפניו לגאלנו כי קרוב' ישועתו לבא וצדקתו להגלות כענין היום אם בקולו תשמעו והוא כי גם בשובנו אין אנו כדאים לכל הטוב ההוא מצד עצמנו כי הלא אחרנו הרבה אך הנה הוא מדלג על זכות ההרים הם האבות מקפץ על הגבעות הן האמהות ועל הב' שדימה הקצין המוקדמין לצבאות ואילות נקבות בלתי קלה המרוצה כזכרים דעו איפה כי הוא יתברך אומר מעט ועשה הרבה וז"א קול דודי שהוא דבורו היא דמיון אל הנקבות אך הנה באמת כי דומה דודי לצבי הזכר או לעופר האילים שהוא בחור הממהר יותר וש"ת אם כן איפה למה

איחר עד עתה אל תתמה על החפץ כי מה שהנה זה עומד על משמרתו ולא מדלג או פוסע לבא לגאלנו הוא אחר כתלנו כי הלא עונותינו הם מבדילים ככותל ומחיצ' של ברזל והוא ית' מיחל עד נאביד ונהרוס כתלנו זה ע"י תשובה ואחר סמוך יהי עמנו ויגאלנו והראיה כי הלא גם עתה טרם הרוס הכותל ההוא לא ירפנו כ"א תמיד מציץ מן החלונות הנעשות בו ע"י קצת מישראל השבים עד ה' משגיח מן החרכים הנעשים ע"י אלו מצות הנעשו' בישראל כי משם יורק וישתלשל השפע להיטיב עלינו לפרקים אך האושר הרב המקוו' הלא לא ייחל רק עד יערה עלינו רוח קדוש' תשוב' כוללת לנתוש ולנתוץ כותל עונותינו אז פתוח נפתח בה הרבה פתחים לרוח' כי עד כה אין בו רק חלונות שקופי' בלבד או מציץ כו' על צדיקים שהם כמרכב' בהסמוך נשמתם אל שורש' הדבק' בשכינה וכל אלו כחלון פתוח בכותל הכולל לכל העם ואשר אין צדקתם רב ליפתח גדר חלונות ויהי גדר חרכים. או שיעור הענין אם הוא אחר כתלנו איזה הדרך יבא שפע מאתו יתברך להיטיב אלינו ככל הטובה אשר לא יחסר גם עתה יום ויום שאלמלא כן מה יעשה טלה בין זאבים לז"א אל תתמה על החפץ כי הלא הוא מציץ כו' משגיח כו' ככל הכתוב. או שיעור שני הכתיבים קול דודי האומר בצבאות או באילות השדה שהם נקבות שמורה שאין חפצו יתברך במהירות נמרץ כי ע"כ ידמה את הקצים הממהרים למרוצת הנקבות ולא זכרים הוא כאשר הנה זה בא מדלג בזכות ההרים הם האבות או מקפץ על זכות האמהות כי קצר מצע זכותנו כי לא מחפצנו שבנו רק ע"י כובד הגלות יותר מדאי ועל כן צריך שיתוף זכותם אך לפי האמת אם נזכה דומה דודי לצבי כו' כמדובר למעלה:

או יאמר דומה דודי לצבי כמשז"ל. כי האיל הוא חסיד ומרחם כאשר נזכיר מאמר' ז"ל בסמוך ונבא אל הענין אמר דומה דודי לצבי למהירתו או לעופר האילים לרחמנותו כנודע מרז"ל כי הוא חסיד שבחיות וע"י ירוחמו כולם מן השמים והראיה שלא עזבנו כי הלא הנה זה עומד אחר כתלנו כי לא זזה שכינה מכותל מערבי כמאמרם ז"ל ולא עוד כי אם גם בארצות אויבינו המיוחדים לשרי מעלה גם שם השפיע בנו בייחוד על ידם כענין התפללי בשלום העיר הזאת כי בשלומה יהי' לכם שלום כי בארצות אויבינו מלחם שפע יורק על יד שר צלם נאכל אגבן וזהו משגיח מן החלונות והוא במה שאחשוב כוונו רז"ל בב"ר באומרם שאמר הוא יתברך לאברהם לך לך מארצך עד שאת' מאיר לפני מן החלון בא והאיר לפני בא"י שהוא אצלי עד שאתה בזכותך מוריד שפע דרך חלון הוא על יד השר השורר בארצך בא והאיר לפני בא"י דרך שער השמים פתוח לרוח' הרי ייחסו את השרים לחלונות וזה יאמר משגיח מן החלונתו מציץ מן החרכים הם השרים קטני הגדר מהקודמים. או יאמר לא עזבנו אלהינו ונקוה לו כי הלא גם בגלו' החיל הזה דומה דודי

לצבי כו' והוא כי גם בהעוותנו לא ימיש הוא ית' מהיות עינו בנו והוא כי הנה אמרו רז"ל במדרש חזית להשיב על מאמר הכתוב עיני ה' אל צדיקים להפרש מאמרו במקום אחר עין ה' אל יראיו כי כשישראל עושים רצונו של מקום עיני לשון רבים וכשאין עושים כו' עין אחד בלבד אל יראיו ופירושו אצלי כי כשעושין רצונו של מקום משגיח בנו בין בעין מדת רחמים בין בעין מדת הדין אך כשאין עושין רצונו של מקום לא יבצר מלהטיב את יראיו בעין מדת רחמים אך לא גם במדת הדין לאשמת העם על שאין הדור ראוי שאין עושים רצונו של מקום עוד ידענו מרז"ל כי זולת היות עינו ית' אלינו ולא ירפנו ג"כ לפעמים מרחם על עולמו על בני אדם בזכות הבהמות כאשר סיפרו בב"ר מעשה של אלכסנדרוס באפריק' ואמרו שזהו מאמר הכתוב אדם ובהמה תושיע ה' אדם בזכות בהמה כאשר הזכרנו מאמר' למעלה זה יתכן הוא ענין הכתו' בהזכיר מאמר' ז"ל על פסוק כאיל תערוג כו' כי כשהוא יתברך יעצר את השמים ולא יהיה מטר ילכו כל החיות אל האיל שהוא חסיד שבחיו' ויתחננו לפניו יבקש מים ואז חופר ברגלו בקרקע ונועץ קרניו וצועק במר רוחו והוא יתברך מוציא מים רבים וירוה צמאונם והנה אין ספק כי גם שבזכות בהמה שיבקשו מים יתן הוא ית' מים לא יבצר כי רבים מעמי הארץ יהנו וישתו מהמים ההם נמצא כי אדם בזכות בהמה נושעים וזה יהיה מאמר הכתוב והוא במה שידענו ממדת הצבי שישן בעין אחת פתוח' כאשר סיפרו רז"ל וזה יאמר דומה דודי יתברך לצבי כי גם כשהוא ישן עינו אחת פתוחה כן היא יתברך גם בעת שאין אנו עושים רצונו של מקום שאז מתייחס היא יתברך לישן כד"א עורה למה תישן י"י לא יבצר מהיות עינו אחד של רחמים פתוחה כאשר כתבנו מרז"ל על עין י"י אל יראיו ולא בלבד לבל יצר לנו כי אם גם להיטיב לפעמים גם שאין אנו ראויים עושה בזכות בהמה וזהו או לעופר האילים כי כאשר עופר האילים בשביל בהמה יצעק בשבילם כמשז"ל שלא יבקש רחמים כ"א על צרת הבהמות שמתקבצות אצלו כך לפעמים יעשה הוא יתברך כן לרחם בשביל בהמה וזה הוא בהיותו עומד אחר כתלנו היא כותל עונותינו אך בהיות צדיקים שאין הכותל שלימה כי בה ארובות נפתחו הלא יעשה למענם כי ישגיח מן החלונות שפותחים הצדיקים ומציץ מן החרכים הקטנים הם תינוקות של בית רבן:

פסוק י

ענה דודי כו' אחר אומרו כי ממהר האלהי' את הקץ ודומה לצבי כו' גם של האומות לא דימה הקיצין רק לצבאות ואילות נקבות באה ותאמר הלא תאמרו אם כן איפה למה זה בדברו אלינו למה לא אמר בצבאים או אילי השדה דעו איפה כי הנה ענה דודי ואמר לי אין העיכוב מצדי כי הנני בא אך את המעכבת בשוכבך על מטת המשובה כי קומי

לך ושובה אלי ולכי לך אל המקום אשר בחר ה' ולא תירא מהרודים בך כלום ועל כן לא הזכרתי להן מהירות נמרץ כי לא בטחתי בבחירתך תמה' תחוש לשיב אלי ולא אמצא בדאי חלילה: או שעור הענין והוא סמיכות יותר צדק שאחר אמור כנסת ישראל שאלתה מה' ישקה מנשיקו' פיהו וסיפר' לאחרים חיבתו יתברך אליה למהר לגאלה ראתה כי הלא יאמרו לה א"כ איפה מדוע לא עשה שאלתך ולא השיב על תוכחתך בבקשך ממנו ישקך מנשיקות פיהו הנה מה שענה דודי ואמר לי היא קומי לך כלומר כל ישעי וכל חפץ לגאלך אך צריך יהיה ההתעוררות ממך תחלה שתבואו ליטהר וזהו קומי לך מעצמך כו' ואח"כ אסייעך אנכי כי בא ליטהר כו' ואל תשית לב אל קץ הימין אם ארוך הוא כי הנה הסתו עבר וכו' והוא כי כאשר הסתו כולל ששה חדשים ולא יהיה מטר בכולן רק לפרקי' כן קץ שם היא יתברך וגבול לגלות החיל הזה אשר לא בכל המשך הזמן ידחקו הצרו' רק לפעמים ולפרקי' על כן ידמה המשך הגלות לסתיו עתות הצרות שבו לגשם שוטף ואמר הנה אם תשוב ותקומי לך העלה על לבך כאלו הגשם חלף הלך לו והסתו עבר וגם שלא חלף בפועל הלא הלך לו שהוא כאלו הוייתו נצב אלא שהלך לו כי בשובך עד ה' לא יביט היא יתברך אל הקצבה רק יוליך הכל מלפניך כאלו עבר וחלף ולא יחשב כמו זר בעיניך דבר הגאולה כי הלא אין כל חדש ע"ד מאמר ז"ל במדרש קהלת כי הוא יתברך לבל יהי' כמו זר נחשב ענין תחיית המתים הראה הוא יתברך כן על יד אליהו ואלישע ויחזקאל כן ע"ד זה יאמר הנה הנצנים הם שני המשיחים כבר נראו בארץ משיח בן יוסף ומשיח בן דוד והוא מאמר תנא דבי אליהו אותו הנער שהחייתי משיח בן אפרים הוא ורמז רמזתי לעולם שאני אבא תחלה ואח"כ יבא הוא ובזה יובן אצלי מאמר' רז"ל שאמר יונה ללויתן אני עתיד לחלקך לצדיקים לעתיד לבא שהנה ראוי לדעת למה זה יתחלק על ידו מעל יד זולתו שיאמר על זה אשר נדרתי אשלמה אך הוא כי יונה היא הנער שהחי' אליהו והוא משיח בן אפרים וכבר נראה בארץ וכן משיח בן דוד נראה בעת החרבן כמאמרם ז"ל באיכה רבתי שנולד בעת החורבן ואחר ימים שנראה נתכסה וזהו נראה בארץ הנה כי אין כל חדש וגם אין צריך ליחל עד המלאה סאתם כי עת הזמיר הגיע שהוא ל' כריתה וזמור כפרש"י ואין מעכבי רק עונותיכם וגם קול התור הוא אליהו תייר מן התרי' את הארץ בימי יהושע הלא נשמע בארצנו על יד הנביא כדבר שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא: או שעור הענין ראו נא איך ממהר האלהים לעשות הדבר כי הלא מאז טרם בא הקץ הקדים להצמיח הגאולה כי הנצני' כבר נראו בארץ על דרך הכתיב לעיל:

פסוק יג

התאנה חנטה וכו' הלא אמרתי לך קימי לך כו' והלא תתעצלי באומריך כי אחרי היותך משוללת עזר בלתי אם התשובה כאמור כי הלא צריך תשובה יתירה ומי יעצר כח לעשותה כי הלא הנה עמך שתי סמיכות גדולות אשר היו לך מעיר לעזור עזור רב אחת שלשים צדיקים אשר לא יעדרו מכל דור ודור כמאמרם ז"ל כמנין יהי"ה זרעך שנית תינוקת של בית רבן שגם הם לא יחסרון מכל דור ודור ועל הא' אמר התאנה חנטה פגיה והיא כי הצדיקים הצומחים בישראל יתייחסו לתאנים החונטים ויוצאים בתאנה כמארז"ל בב"ר פמ"ח על פסוק כבכירה בתאנה בראשיתה וזהו התאנה היא גזע ישראל חנטה פגיה בלי ספק שאין לך דור שתמנע חניטת' ממנו וגם הגפני' סמדר כי גם לא יעדרו מגפני כרם ה' צבאות בית ישראל שהסמדר הם התינוקות יתנו ריח תורה בבית רבן לכן על יד שתי סמוכות אלו קימי לך בתשובה רעיתי ע"י הצדיקי' הנז' הנקראי' אחי ורעי על שהוא יתברך ברא העולם והם מקיימין אותו שהם כשותפים ורעים וזהו רעיתי וגם יפתי ע"י התינוקות של ב"ר ולכי לך מהגלות ואם לא תקדים התשובה לצרה בעצם ותצער בחבלי משיח לבא בנקרות צורים להטמן מפני חמת המציקי' אותך דעי איפה כ"א אז תהיה יונתי עומדת בנסיון שלא תמירני באלהי מפני חמת המציק בהיותך בצער בחבלי משיח בחגוי הסלע אל תתיאש מן הרחמי' כי הלא קרובה ישועתי לבא ולהעלותך מן הצרה ההיא אל מעלה גדולה עד מאד כאלו תציי' היות' במקום אשר תסתר סולם מוצב ארצה עליון ונורא ואתה נסתר תחת המדרגה שעוד מעט אם יעיף עיניו המציק ממך ועומדת יהיו רגלך במדרגה עולה במעלות ושמע בקולי איעצך ומהרה חושה ועלה ואל תאחר בצער ההוא ועצתי היא אל תצעק על שברך בלי תשובה ושברון לב תחלה על כל אשר חטאת על הנפש כ"א כה תעשה למה שעדין טומאת שרץ עונותיך בידך לא תערב שועתך לפני אך תחלה הראיני את מראיך והוא כי כל איש ישר' יש לו צלם אלהים על פניו כי אם שבהעוותו משנה פניו ועל כן כי יפגוש דוב באיש או ארי ונמר המת ימיתנו ולא יתקיים בו ומוראכ' וחתכם יהיה על כל חית וכו' כי משחת מאיש מראהו כי לא בצלם יתהלך ע"כ צלמו יבזה כי נמשל כבהמו' נדמה בעיניו ויהיה לברות לו משא"כ בצדיק כדניאל בגובא דאריותא ויוסף בבור נחשים כי לא השחיתו צלמם אמנם בשוב רשע מרשעתו ישוב מראהו הטוב ויתקן צלם אלהים על פניו כאשר טרם יחטא וזה יאמר הראיני תחלה את מראיך האמיתי לאיש הישראלי ע"י תשובה ואח"כ השמיעיני את קולך ובקשי הצלה ממני כי הלא קולך ערב לפני כאשר מראך נאוה אך לא טרם תקנך מראך. או שעור הכתוב שמא תאמרו אחרי שובי ותקני מראה צלם אלהים בפני

מה בצע אל התפלה כי תאמר אלי הראני את מראיך ואחרי כן השמיעני את קולך והלא לה' הישועה לראוייי אליה טרם יקראו ע"כ אמר מה שאמרתי שאחר שתראני את מראיך תשמיעני את קולך לא שבלעדי הקול לא אצילך על התשובה רק כי תאב אני ותערב לי תפלת הצדיקים כמאמרם ז"ל למה היו האמהות עקרו' מפני שמתאוה הקב"ה לתפלתן של צדיקים וזהו כי קולך ערב כאשר כבר מראך נאוה שנעשיתם צדיקים כי מתאוה הוא ית' לתפלתן ולא שמבלתי שועתם לא יצילם ממצוקותיהם אחר תשובה שלמה:

פסוק טו

אחזו לנו וגו' בהתימו לדבר דודה לה היא תשיב אמריה לו לאמר הלא אמרת דודי כי הלא לנו שתי זכיות גדולת יעזרוני בהתעוררות תשובה והם השלשי' צדיקים אשר בקרבנו בכל דור ודור וזכות תינוקות של בית רבן אך אתה דודי איכה נעשה וב' העמודים שהם התינוקות והצדיקים יעדרו ממנו כי הלא אחזו לנו שעלים קטנים הלא הם סוג עונו' קטנים שאדם דש בעקביו ולא יחשיבם לשוב מהם והן הם בעוכרינו לבטל זכות תינוקות של בית רבן כי הן הם המתחבלים כרמים בכלוי בנים חלילה וכרמנו סמדר שהוא בהיותם קטנים כי אז הם ערבים ומסתלקים בעון אבותם באופן שאחד מן הזכיות אשר חשבנו יהיה לנו מעיר לעזור שהוא זכות התינוקות גם אות' יכלו עונינו ואינם וגם הזכו' הראשון הוא הזכות השלשים צדיקים גם הם יספו יתמו קצתם מן בלהות אשמותינו כי הלא אם דודי לי ואני לו ולא יגעל בנו הלא היא מחמת היותו ית' רוע' בשושנים שהוא כי בהעוותנו להשיב אפו רואה איזה טוב מהצדיקים שבדור ומריח בו ונוטלו וזהו הרועים בשושנים כמאמרם ז"ל על פסוק דודי ירד לגנו זה העולם לרעות בגנים הם בתי כנסיות ובתי מדרשות וללקוט שושנים הם הצדיקים שמריח בו ולקטו לכפר על ישר' נמצא ששתי הזכיות אינם וא"כ על מה יש לנו להסמך ע"כ אבינו מרחם עשה למען שמך ועד שיפוח היו' הוא עת קץ וטרם ינוסו הצללי' אשר בצלם נחי' הם צל התינוקות שב"ר וצל השלשים צדיקים עד אשר לא יגרמו העונות העדרם סוב ולך לך מדרך זה אל דרך אחר' שלא תחזור אחר מסלול ודרך זכיותינו לרוץ עליהם כצבי וכאיל להשיב לנו בהם כ"א דמה לך דודי כלומר בשבילך וז"א דמה לך לצבי הממהר על הנוגע אליך או דמה לעופר האילים הממהר יותר ותהי' הריצה הגדולה על בחינה אחרת על הרי בתר הם אשר נאמר בהם ויבתר אותם בתוך הם הגגלה משולשת ואיל משולש ועז משולש ותור שהם הארבעה אשר בתר כי את הצפור לא בתר הוא הגוזל והוא מאז"ל כי הד' שבתר הם שהתעתדו למשול על ישראל כמבואר בדבריהם יחס כל אחד מהם אל הנמשל בו ובישרו שהצפור שהוא ישראל לא יכלה ע"כ יאמר שידמה לעופר האילים

לרוץ על ההרים של בתר כלומר אם אין לנו זכיות לסמוך עליהם לרוץ לגאלינו לא תעשה למען הטיב אותנו כי אין אנו כדאי כי אם עשה למען אשמת הרי בתר כי הם היו כהרים עלינו ודמה לך לעופר האילים על ההרים ההם ולבתר אותם כי ראוים היו להתם ועל יד כן ייטב לנו ושיעור הכתוב אם אין לנו זכיות לעשות למעננו סוב מדרך זה ועשה על אחת משתי בחינות או למען שכינה וזהו דמי לך דודי לצבי או על בחינה שנית והיא על אשמת הגליות וזהו או לעופר וכו' לומר או דמה לעופר האילים הממהר יותר והוא על הרי בתר הם הרים הגבוהים אשר היו על עמך כי על בחינה זו תמהר כעופר האילים שהוא יותר מעל בחינת הנוגע אל השכינה לאשמת העם כנודע:

פרק ג

פסוק א

על משכבי וגו'. הלא למעלה כתבנו כי במגילת ספר הלזו ידמה את עם בני ישראל אצלו ית' למלכה אשר המלך אהבה ועל אשר לא טוב עשתה שלחה מביתו ויצאה והיתה גולה וסורה בארצות אויביה וגם שם לא זז מחבבה והיא גם היא לשמו ולזכרו תאות נפש ולולא התעצלה לקום ממשכב דמשק ערשה ולקום ולבקש את דודה לא המציא עצמו לה כן כמשל הזה אנו בני ישראל הכניסנו לחופת הר סיני הוא יתברך ותרב אהבת כלולתינו ובמוצאו בנו ערות דבר מארצו יצאנו זה פעמי' כהיו' הזה ועל שוכבנו על ערש תרדמת משובתינו ולא קמנו ונתעודד לא נושענו וע"כ עלינו תטוף מלתו יתברך קומי לך כלומר קומי לך ממשכב עצלות משובתך ושובי עדי ותהי תשובתינו אליו לאמר יעשה למענו ויסוב ידמה לעופר האילים וגם תהיה מרוצת מהירותו לגאלנו על הרי בתר עוד תוסיף אמריה כ"י ותאמר הנה עוד ראיתי בדרכי טובך כי גם בשכבי במשכב תרדמת משובה היטבת חסדך וגם עתה כחסד אשר עשיתי בימים ההם עשה גם עתה כי גם כי לא שלמים אנחנו מפאת זכיותינו כי שוכבים אנו על מטות עצלת משובתנו זכור נא כי על משכבי שהייתי שוכבת וישנה מלהתעורר ולשוב בשני לילות שהבאת סמוכות הם שתי גליות כי הגלות ידמה ללילה באמת והוא כי גלות מדי אשר היה ע"י המן האגגי הלא היא טרם כלות לגמרי גלות בבל שבעים שנה ואז דלגת על הרי בתר שבתרת ותאביד הכשדים והמן וסיעתו בקרב ימים ולא ארכו הימים בין זה לזה כי סמכת השני לילות סמוכים ועם היותי על משכבי של משובה הן אמת שבקשתי בלי תשובה את שאהבה נפשי יושיענו מגזרת המן ולא מצאתיו מיד בשועי אבל לא הארכת הרבה כ"א הלא כאשר אקומה נא ואסובבה בעיר בשוקים וברחובות הוא בקום מרדכי שהוא חלק ממני כנודע

כי כל נפשות ישראל אחת יחשבו וכל גויתיהם כאברי גוף א' שקם אז בשוקים וברחוב העיר צועק צעקה גדולה ומרה כי מרדכי יתייחס לכל הכללות כי כל מעשיו כאלו עשינו אנחנו וע"כ אמר אקומה כאלו כלנו עשינו ואסובבה בעיר כמדובר וגם שתכף לא נושענו ובקשתיו ולא מצאתיו הלא לא אחרת הדבר ומצאוני השומרים וכו' והוא מאמרם ז"ל במדרש חזית שהוא יתברך בישר את מרדכי ביום השלישי לצומות ע"י תינוקות של בית רבן שהיו מהלכין בעיר ואמר לא' פסוק לי פסוקיך ואמר אל תירא מפחד פתאו' כו' פתח השני ואמר אני קריתי היו' ובזה בפסוק עמדתי עצו עצה ותופר וכו' פתח השלישי ואמר ועד זקנה אני הוא וכו' וזהו מצאוני השומרים הם תינוקות של בית רבן הנקראים נטורי קרתא כמאמר רבי חייא וזהו השומרים הסובבים אז ומהלכי בעיר כי מצאם בשוק ואשאלה להם פסוק לי פסוקיך לראות מה ישים ה' בפיהם וזהו את שאהבה נפשי הוא יתברך ראית' באשר ישים בפיכם ואז כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי ואושעה ואז בהחילו לימצא לי אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו אל בית אמי הוא כותל מערבי ונבנה החדר הוא ב"ה על תלו ושרת' שם שכינה בעצם במקום שהיה שם בתחלה בימי אבותי וזהו אל חדר הורתי:

או יאמר מצאוני השומרים הם חגי זכריה ומלאכי שהיו שומרי ישראל בצדקתם שהוצרכו לישאר כנודע כי לבנות המזבח היה יהי' ע"פ נביא והן הם אשר הנהיגו בעיר הקדש לסבב בעיר את המזבח בערבה שבעה פעמים כי מנהג נביאים הוא וזהו הסובבים בעיר. או יאמר הסובבים בעיר כי הם אשר סיבבו את ירושלים בשתי תורות עזרא הוא מלאכי ונחמיה עם כל הגדולים והכהנים והשרים ואשאלה את פיהם את שאהבה נפשי ראיתם במראה הנבואה אם חפץ בנו ה' והביא אותנו אל הארץ ובית ה' נלך והוא כמפורש בנבואתם והם בשרונו וצוו אותנו על פי ה' לקום ולבנות חרבות ירושלים וכמעט שעברתי מהם בבשרם אותם עד שמצאתי את שאהבה נפשי ויתן את חן העם בעיני מלך פרס ויתן יד לבנות אז אחזתיו ולא ארפנו עד שנגמר הדבר והבאתיו כו' כמדובר כלומ' ולכן גם עתה כמאז ויהי מה ריצה על הרי בתר וכאשר אז מיהרנו למצוא עם היותי שוכבת על מטת משובה ותקרה לפני ימצאוני השומרים כמעט קומה לשוב כי לא שבו כל הכללות כולו ועל ידי אשר מצאוני אחזתיך כי אחזתי בך עד שהבאתיך לבית אמי ובניתי לי בית הבחירה היא חדר הורתי גם עתה בשצף קומה המצא והקר' לפנינו ימהרו ימצאונו מבשרים וגואלים מאתך ואזי נאחז בך ולא נרפך עד בואנו אל הר ה' והיכל ה' תבנה מה שאין כן עתה כי בהצר לנו טרם ראותנו התחלת המבשרים הלא יפנה לבנו אחר יצרנו ונדחינו חלילה אך לו מיהרת להביא סימני גאולה ומבשרים

משמך הנה נתאמץ לבבנו ונחזיק בך ולא נרפך והנה תשובתו יתברך המיוחדת להשיב על זה הלא היא כי הלא אז יכינו על יד מה שסבלנו צרת המן הרע י"א חדש באבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד מעותדים ליום הריגה כאשר דרשו ז"ל עליהם פסוק ולא תאמין בחייך וע"כ ע"י המרק ההוא הטהרו להיות כדאים ליבנות אחרי כן בית המקדש אך עתה מי יעצר כח לסבול צרה גדולה כמוה ולא יאבד חלילה ולכן טוב להאריך הגלות לאט עד עת קץ מלתת בלב המלכות להביאני הצרה גדולה כמוה ע"כ למען נבין תשובתו על דברנו וה' עושה כהופך פניו אל בנות ירושלים הנזכר למעלה שהם מכלל הויכוח הם הבבליים ואומר השבעתי אתכם וכו' שהוא כמפורש למעלה שמשביעם בל ידחקו הגלות יותר מדאי כי גם שעל ידי כן תמהר גאולתינו לבא ויחישנה בלא עתה אינינו חפץ תהיה החפזון מחמ' כך רק מחמת רב חפץ ותשוקה ותשובה שנזכה מאלינו ויחישנה פן לא נוכל לסבול ונקוץ ונאבד חלילה ובזה נמשכה אלינו תשובה על שאלתנו והוא כי אז דחקה הצרה יותר מדאי כי היא היתה להשמיד להרוג ולאבד וכו' וע"י כן קמנו ונתעודד והיה לנו פטיש חזק הוא מרדכי היהודי ואסתר המלכה אך עתה אדרב' טוב טוב הוא להשביע לבבליי' אל יעשו עוד כדבר ההוא פן לא נוכל לסבול ומפני כבוד יש' לא דבר פה לנוכח אתנו כי אינו כבודנו לאמר אלינו כי נבעוט בכובד הייסורין והגלות אך השביע את המיצר בל יכביד וממוצא דבר באה תשובתו אלינו:

או יהי' שיעור הכתובים מי יתן ועל היותנו שוכבי' על משכב המשובה ואין אנו קמי' כדבריך קומי לך מאליך תעש' כאשר בהיותי על משכבי בלילו' שהוא בזמן שהוכללו שתי גליות כאחד הוא בימי המן טרם מלאת גלות שבעים שנה לבבל שהבאתנו בצרה רבה היא גזרת המן והסתר הסתרת פניך ממנו כי בקשתיהו ולא מצאתיהו ואף כי אקומה נא ואסובבה וכו' על יד מרדכי גם כן עדיין היתה הסתר פנים עד יום השלישי שמצאוני השומרים כו' כמפורש בדרך הראשון ואז אחזתיו וכו' עד נבנה ב"ה כן גם עתה אם אין אנו קמים מאלינו עשה כן והביאנו במצודה רעה כבימי המן והסתר פניך ואז על כרחינו נקומה ונסובבה בתשובה שלימה מתוך צרה ואז חיש מהרה תצמיח ישועה כמאז והבא עלינו כל הטובה אשר צפנת לנו משיב הוא יתברך כאומר לבבליי' השבעתי אתכם בל תעשו בקשתם זאת כמדובר כלומר כי אינם יודעים לשאול כי לא יוכלו לסבול ומה גם כי אז מלאו הימים לבנות חרבות ירושלים שבעים שנה על כן דחקה הצרה למהר אך עתה לא יעשה הוא יתברך כן רק בבא עתה שזו התקנה כי אפס מקום ליחל עוד אך להביא הקיצין של אחישנה אין לדחוק רק שתחפץ מאליה לקום ולשוב וזהו עד שתחפץ:

פסוק ו

מי זאת עולה וכו'. משיבה כנסת ישראל ואומרת אבי שבשמים אל תמנע חסדך ממני כי אם חסרתי זכות אנכי הלא אתה תמלא חסרוני ותשפיע בי שפע כשרון ושלימות כי לא דבר חדש הוא לפני כסא כבודך להריק עלי שפע קדושה עד בלי די כי הלא זכרתי לך חסד נעורי שעשית לי שהעליתנו גם עלה על כל אומה ולשון כי מי זאת עולה מכל הבבליים מן המדבר שעל ידי צאתי את המדבר ולא שאלתי צידה ראויה לזקנים וחולים ועוברות ומניקות זכיתי אל מעלה גדולה והוא מאמרם ז"ל על פסוק זכרתי לך חסד נעוריך וגו' לכתך אחרי במדבר וגו' וזהו מי זאת עולה במעלה מסיבת המדבר והאם יחסר ממנו בזכות ההוא שעליו לעיתי אז במעלה בלי הדרגה כתמרות עשן כמיני עם היות המדבר באיכותו משולל הכנה להשגות קדוש' ונבואה כי נשקתנו שם מנשיקות פיך תחת אשר מקרוב באנו מעבוד אלהים אחרים ועלינו לשמוע קול אלהים מדבר מתוך האש ומאין ולאין זכינו את כל הכבוד ההוא אם לא כי ממך הכל שחננתנו הכנה רבה כי הייתי מקוטרת מור ולבנה כי הקטרת אותנו בחנותנו במדבר נגד ההר בשפע המתיחס אל המור והוא כנמצא בדברי חכמי הטבע כי הקטרת במר מועיל להעביר מיני ארסיים כן שם הקטרתני בשפע שהעברת העביר מהם ארס חלאת זוהמת נחש כי כל ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן ובזה אחשוב לתת טוב טעם אל שאלת השואלים איך יתכן כי בששים רבוא מישראל בהר סיני איש לא נעדר מהכנות הראויות להשגת נבואה ומה גם במדרגה הרמה ההיא כמאמר הכתו' פנים בפנים דבר ה' אל כל קהלכם נדחקו המפרשים להשיב כי בחול הנבואה על המוכנים תחול גם על הבלתי מוכנים שהוא דבר בלתי מתקבל לפי פרטות איכות קדושות הנשוא כי הלא פרטות קדושת נושא להנבא פנים בפנים בהקיץ יבקש לו כנודע:

אך יתכן במאמרנו זה כי הלא בזה אדרבא נפלא על השאלה כי אחרי שפסקה זוהמתו אין הכנה גדולה מזו לכלם כאחד והוא אצלי מאמר המגיד אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו כי מה בצע בקריבה בהעדר התורה אך הוא כי על ידי ההקרבה שם זכינו בהעמדה ההוא ליפסוק זוהמתנו וזהו ויחן שם ישראל נגד ההר ולא נאמ' ויחנו כי ע"י השפע הנשפע בהם אז על יד מה שיצא הוא יתברך לקראת' והביאם שם כחתן היוצא לקראת כלה נתאחדו וידוע ליודעי דעת כי היות כלם מתייחסים לא' בעצם שלא יאמר בהם ויחנו רק ויחן הוא על ידי הפסק הזוהמא וזהו מקוטרת מר וגם היתה מקוטרת לבונה על יד כל התורה ודקדוקיה ותרי"ג מצותיה כלליה ופרטיה המתייחסים לכל אבקת רוכל והוא כי אחרי מציאות הקריבה שקרבנו לפני הר סיני

בכבודו ובעצמו שיצא לקראתנו ונהי לפניו מר"ח עד יום הששי מזדככים והולכים עד שאז פסקה זהומתינו וזהו מקוטרת מר וגם היתה מקוטרת לבונה בשפע המלבין איכותנו אחר הפסקת הזוהמא על ידי דברך עלינו פנים בפנים ונדבקת בנפשותנו שהם נשיקות פיך כמדובר למעלה וז"א ולבנה מכל אבקת רוכל כי זככתנו כזכוכית לבנה ע"י שמוע כל אבקת רוכל מכל פרטי התורה כמאמרם ז"ל שבכל א' מהדברות היו שומעים כמה מצות ודינים המסתעפים מן המאמר ההוא כי כל התור' ומצותיה כלולים בעשר' הדברות ולא זה בלבד כי אמרו רז"ל שהדבור עצמו היו מדבר עם כל א' ואחד מישראל ואומר לו כך וכך מצות יש בי וכך וכך קלים וחמורים וכל פרטי תורה שבעל פה שבכל דבור עד אומרם שאפילו כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נאמר אז בסיני וזהו אומרו ולבונה מכל אבקת רוכל כי נקטרנו בלבונה מפאת כל אבקת רוכל ואם כן עשה גם עתה אבי ישראל כמעשיך בימים ההם משיב הוא יתברך ואומר הנה מטתו שלשלמה כו' לומר להם אל תדמו את ישראל בזמן הזה לאיכות' בימים ההם כי הלא הנה מטתו שלשלמה היתה אז זאת שהיתה עולה מן המדבר כי נעשו יש' מטה ומושב ומרכבה אל המלך שהשלום שלו ובמה בששים גבורים שהיו סביב לה כו' והיא ששים רבוא של מ"ה שהיו מסבבים אותם והוא כי באומרם נעשה ונשמע כל איש ואיש מכל ישראל נעשה בזכות מאמרו מלאך ע"ד מאמרם ז"ל כל העושה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד נמצא סך המלאכי' ששים רבוא למספר בני ישראל שיהיו אז מסבב' אל המטה ההיא שהיא כנסת ישראל וזהו סביב לה ופירש מהיכן היו ואמר מגבורי ישראל כלומר מן הגבורים הנעשים על יד ישראל בזכותם שהוא באומרם נעשה ונשמע ואחשבה שאלו הם הששים רבוא מלאכי השרת שארז"ל פ' ר"ע שקשרו הכתרים בראשי ישראל בשעה שאמרו נעשה ונשמע שהן הם אשר עשו בזכות אמירתן וזה לשון המאמר דרש רבי סימאי בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ס' רבו של מלאכי השרת וקשרו שני כתרים בראש כל אחד מישראל אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע וכיון שחטאו ירדו ק"כ רבוא מלאכי השרת ופרקום שנאמר וינצלו בני ישראל כו' אמר ריש לקיש ועתיד הקב"ה להחזירם לנו שנאמר ופדויי ה' ישובון כו' שמחה שמעולם על ראשם עכ"ל:

והנה מאומרו בשעה שהקדימו יראה שזכות הקדימה היתה גרמת הכתרים ואם כן למה היו שנים והלא הקדימה אחד הוא ואם מציאות העשיה והשמיעה הוא הזכות כאומרם אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע מה זה אומרו שהקדימו ומהראוי יאמר בשעה שאמרו נעשה ונשמע וגם מה ענין הכתרים האלה ולא עוד אלא שהוצרך הוא יתברך לאמר להם בהעוותם הורד עדיך מעליך ואדעה מה כו' ויהי כן כאומרו ויתנצלו בני ישראל את עדים

כו' מה עיכוב היו הכתרים לתקנם שהוצרכו לפרקם וכן אומרו שעתיד הקב"ה להחזירן איך מתייחסי' אל ענין פסוק ופדויי ה' ישובון כו' ואם אין הכרח רק אומרו ושמחת עולם מי הגיד לו שעל הכתרים ידבר:

אך הנה שלשה זכיות היו בידם א' הקדימה עשיה לשמיעה. שנית או' נעשה. ג' אומרו נשמע ועל הקדימה נבראו ס' רבוא מלאכים ועל הנעשה ונשמע היו הכתרים וקשרו אותם הששים רבוא מלאכים כמו שע"י הקדימה נאמרו שניהם והעטרו' תהינה אותם שאמר רשב"י במדרש חזית על פסוק משכני כו' וז"ל תני רשב"י כלי זיין שנתן להם לישראל בחורב שם המפורש היה חקוק עליו וכשחטאו במעשה העגל ניטל מהם כיצד ניטל ר' איבו ורבנן רבי איבו אמר מאליו היה נקלף ורבנן אמרי מלאך היה יורד ומקלפו ע"כ:

הנה שהעדי שניתן להם בחורב הוא כלי זיין ושם המפורש חקוק בו שהוא אצלי שתי מעלות וכתרים ואורות שדבקו בנפשותם אחד להיותם בני חורין מן הגלות ב' חירות ממ"ה והאחד יתייחס לזיין לעומת הגליות והשני יתייחס לשם המפורש הוא ממקור החיים לעומת מלאך המות כי ע"כ משה רע"ה בבא מלאך המות ליטול נשמתו הזכיר עליו שם המפורש והבריחו כמאמר' ז"ל באלה הדברים רבה והם השני כתרים אשר על ראשם הוא נפשם כי שם יתדבקו השתי כחות ועל יד העגל ששבה זוהמתן בהם דעת רבי איבו שמאליו נקלף שעל יד הזוהמא מאליהן נסתלקו כחות הקדושה ומה גם המות הקשורה בזוהמא ודעת רבנין שלהיות שאשר חטאו מתו אשר בעדים והתראה ע"י בני לוי עדים בלא התראה ויגוף ה' שלא בעדים והתראה השקם משה מאבק העגל ובדקם כסוטות אך הנשארי' לא דבק בהם מאום רק שלא מיחו ולא היה כדאי בזוהמא שדבקה בם לשיקלף מאליו זיין ועדי השני כחות קדושה שדבקו בם אלא שמלאך ירד וקלפה לטובת' והוא כי אילו לו פירקום בהעוותם לא היתה להם תקומה ח"ו כי שבה זוהמ' נחש למקומה ועו' לא יתוקנו להשיג האושר המקווה בגוף ונפש עד שהמות יפריד ויומרק החומר בכור העפר ואחר יטהר כנודע ולהציל את נפשותם מדינה של גיהנם הוצרכו היסורין בעה"ז כי ע"כ בחר אברהם אבינו בהם לכן הוצרך העביר שני כחות המעכבים שתי אלה וזה הורד עדיך ואדעה וארחם בייסורין שאעשה לך בהסתלק' כי יהיו לטובתך כמדובר ושניהם באים כאחד בפסוק ופדויי ה' ישובון כו' שהוא פדויים מגלות ונסו יגון ואנחה כי כאשר יבולע המות ינוס היגון כד"א ביגון ושאולה ובהבטל הגלות תנוס האנחה כד"א ויאנחו בני ישראל מן העבודה וז"א שעתיד הקב"ה להחזירם והאחד שהוא חירות מן הגלות הוא כנגד נעשה שהוא להשלים החומר במעשה כי החומר לבדו הוא

אשר ימשלו בו בני אדם כד"א ותשימי בארץ גוך וכמאמרנו בספר חבצלת השרון על פסוק ויהבו גשמהון כו' והב' שהוא חירות ממלאך המות הוא כנגד נשמע שהוא נוגע אל הנפש כד"א שמעו ותחי נפשכם וארז"ל כן במדרש חזית כי ענין פסוק אומרו השמע עם כו' מדבר מתוך החשך הוא חשך מ"ה שהיה מנגד על השמיעה לבל יתבטל הוא מן העולם הנה כי יתייחס ענינו אל השמיעה וסיים ואמר שכשחטאו ירדו ק"ך רבוא מלאכי חבלה ופרקום והנה בתוספות הקשו כי הלא מדה טובה מרובה ממדת פורענות ואיך לקשרם ירדו ס' רבוא ולפרקם ק"ך רבוא ותרצו שזו היא יתרון שלא הספיקו ס' רבוא לפרק' והוצרכו ליכפל ואחשב' על פי דרכנו כי הנה ידענו מרז"ל כי כל מצוה שאדם עושה בורא בה מלאך והנה ארז"ל שאמר הקב"ה למשה הנה שתי דברות שמעו מפי ושמנה ממך ומי יתן עברו על מה ששמעו ממך כ"א על השנים ששמעו מפי ובזה נבא אל הענין והוא כי כל א' מישראל פעל ועשה שתי מלאכי חבלה על עוברם אנכי ולא יהי' לך נמצאו סך הכל ק"ך רבוא מלאכי חבלה והן הם היו אשר ירדו ופרקום וז"א וכיון שחטאו ירדו ק"ך כו' לומר כי מציאות חטאם סיבב הק"ך רבוא מ"ח והוא מה שכתבנו בי בחטאם אשר עשו את העגל עשו ק"ך רבוא מלאכי חבל' ונבא אל הענין כי הנה ששים רבוא שנעש' על ידי קדימת נעשה לנשמע קנו שתי מעלות טובות א' שהיה להם לישראל זיין וכח לבטל מעליהם הגלות שנית לבטל מלאך המות וזהו כלם אחוזי חרב כי כל הששים גבורים שהם ששים רבוא מה"ש כלם היו אחוזין מהזיין שארז"ל שהוא כאשר כתבנו חרב נגד הגלות שבו שם המפור' שהוא כנגד מלאך המות ואמר מלומדי מלחמ' הוא כי הנה ראוי לדעת אם מעת העמדתן בהר סיני זכו אל היותם בני חורין מן מלאך המות מה ענין אומרם ז"ל חרות על הלוחות מה ענין הלוחות אצל מה שהיה טרם ינתנו מ' יום אך בלי ספק כי כח החירות לא היה מוחלט מאז רק היה מעותד מעתה להתקיים בעת נתינת הלוחות שאם היו זוכים לקבל לוחות ראשונות היה להם החירות וזה יאמר מלומדי מלחמה כי עדיין לא היו לכחות ההם כח ללחום לעומת צריהם רק היו מלומדי מלחמה בלבד ע"י מעמד הר סיני והי' הלמוד מלחמה מה שאז"ל כי כל נפש ונפש שנמצאו בסיני הנולדים ואשר עדן לא היו בעולם קבלו כל א' חלקו בתורה איש איש לפי בחינתו והוא מה שממדש כל ת"ח וכל תלמיד ותיק בתורה להלח' מלחמתה של תורה כנודע וזהו מלומדי מלחמה ופי' ואמר איש חרבו כו' שכל איש מהששים רבוא מלאכים היה חרבו על ירכו שהוא הזיין מפחד בלילות שהם שתי לילות ליל גלות וליל חשך המות כי שתיהן היה כולל כמדובר שהיה זיין ושם המפורש חקוק בו:

פסוק ט

אפריון עשה לו כו'. הלא אמרתי כי היו אז ישראל מטתו שלשלמה מרכבה אליו יתברך וש"ת א"כ איפה למה זה צויתי לעשות משכן לשכן שמי שם והלא טוב טוב הוא יהיה משכנך בהם מבאהל ומשכן ותהי נא עמהם כאשר היית עם אבות' אברהם יצחק ויעקב כי הן הם היו המרכב' בלי משכן הנני מודיעכם כי כן הוא כ"א אפריון עשה לו המלך שלמה שהוא המשכן לשכן שמו בו לא מהאהל עשה עיקר רק מעצי הלבנון הן נשמות ישראל צדיקים שבדור ההוא שהן נצרי מטעות העולם העליון המתייחס אל הלבניות בעצם וע"כ נקרא לבנון על אור קדושתו העליונה מאד שמשם יצאו נשמות' וכן דרשו ז"ל בפסוק ישבעו עצי ה' על אורות שבג"ע על פסוק ויטע ה' גן בעדן וכו' והוא כענין ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם כי לא נאמר בתוכו כלומר ועשו מקדש הוא המשכן אך דעו כי ושכנתי בתוכם של ישראל עצמן שהם יהיו המשכן באמת והשראת השכינה לא היתה על כל הצדיקים בשוה כי יש יתייחסו לעמודים ויש לריפוד שעל העמודים ויש למעלה מהן המתייחסים למרכבה ומטה שעל הריפוד והוא כי ג' הדרגות הם צדיק חסיד ישר כי גם שעל אלה מדרגה רביעית היא נאמן לא תחשב כי איה הוא כי לא נאמר רק על מרע"ה כנודע מרז"ל והנה זה דרכו יתברך בהשרות שכינתו על חלקי הצדיקים שבדור כי אשר המה צדיקים שהיא המדרגה התחתונה שנמשלים לעמודים כד"א וצדיק יסוד עולם עשה כסף שמתנהג בהם ברחמים ככסף רפידתו שלמעלה מהם עליהם הם החסידים שמתנהג עמהם בדין אך לא בגוון אודם שהוא דין קשה רק דין רפה כזהב אך אשר הן מרכב' בעצם אליו יתברך הם ישרים הרואים את הפנים כד"א ישבו ישרים את פניך מדקדק עמהם כחוט השערה בדין קשה מתייחס לאודם וזהו מרכבו ארגמן וש"ת א"כ תוכיותו של משכן למה זה נעשה כי גם שנאמר שאגבן שורה גם במשכן הלא באנשים היה די כאשר באבות לז"א תוכו רצוף אהבה כו' והוא מאמרם ז"ל כי כונת המשכן היתה למען ידעו הגוים שלא געל הוא יתברך בעמו ישראל על מעשה העגל וזה אחשוב יאמר פה תוכו של משכן הוא הורא' רצפה אהבה בינו יתברך ובין בני ישראל מפאת בנות ירושלים שהם המצריי' כמפו' למעלה שארז"ל שהיו אומרים אחר מעשה העגל שהוא יתברך נהפך להם לאויב לא ירצם עוד ע"כ להורות להם כי לא כן הוא כי לא עזב ה' את עמו צוה לעשות המשכן וזהו מבנות ירושלים שהן האומות ושיעור הענין תוכו רצוף רצפה שיכוו בה בנות ירושלים באהבת ה' את ישראל על יד השראת שכינתו בתוכם:

פסוק יא

צאנה וראינה וכו' הנה כתבנו למעלה כי בנות ירושלים הם כל בני המדינות שסביב ירושלים כי היא באמצע העולם ועד"ז יקראו בנות ציון כל יושבי ירושלים אשר סביב לציון המה כל ישראל או יהיו בנות ציון שלומי אמוני ישראל אשר נפשות' מלמעלה מבחינה מה שכנגד ציון היא הנקודה האמצעית כי א"י היא כנגד הארץ העליונה וזהו בנות ציון ויאמר הלא אמרתי לבנות ירושלים כי משכני על האנשים צדיקים ולא במשכן כי הצדיק הוא המשכן באמת והנה להביא ראיה לזה איך יד המצריים מפאת איכות נפשותם משגת ענין הראיה כי לא יעלו במקו' גדולים הם יש' ומה גם שלומי אמונים כשלמה ודומים לו וממנו לוקח ראיה כאשר יבא ע"כ להביא ראיה לזה עשה הוא יתברך כהופך מנגד בנות ירושלים לעומת השלמים ביש' הנקראים בנות ציון ועשה עצמו כמדבר עם נפשותם ואמר צאנה מגויותיכן אשר אתם בם יתעלו למעלה וראנה שם במלך שלמה בן דוד בעטרה וכו' שבכלל עטרות שבראשו כמאמרם ז"ל צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם הן מצות אשר פעל ועשה פה שמעטרות ומהדרות אותו שם ותסתכלו בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו את בת פרעה שהי' ביום שמחת לבו ביום חנוכת המזבח ששהה עם בת פרעה עד ד' שעות מלהתקרב שם התמיד ואז יסרתו אמו כמו שאז"ל שכפאתו על העמוד אמר מה ברי וכו' ואז קנה עטרה גדולה בסבלנות וקבלת התוכחת ההוא עם כל גדולתו ואין ספק שבזכות קבל' התוכח' ההוא נעשה פרקליט ועטר' בכל עטרו' הנעשות ע"י כל מצוה ומצוה כמדובר שעליהן נאמר ועטרותיהן בראשיהן נמצא כי היא תתייחס למעטר' אותו בעטרה ביום ההוא ולמה עשת' כן להכניעו ביום חתונתו וביום שמחת לבו וכדאי בזיון לעיני הרואים אך זה יורה כי גם שהוא יתברך צוה לעשות המקדש המעוז שהיה מתחנך אז לא הבית הוא העיקר כ"א השלמים אשר בם משרה הוא יתברך שכינתו ע"כ לא שתה לבה אל בושתו ביום שמחת החינוך כי אמרה מה בצע לו יתברך בית המקדש אם השלים שבישראל שהבית נכון עליו הוא עיקר השראת שכינה מיקל את ראשו ואיך תשרה שכינה והלאה ח"ו נמצא הכל מתבטל אם כן הרי מזה ראיה אל מאמרו יתברך לבנות ירושלים כי האפריון שעשה לו אינו מחמת המקום רק על עצי הלבנון הם הצדיקים אשר בקרבם השכינה שורה ואגבן תתפשט במקדש כמדובר:

פרק ד

פסוק א

הנך יפה וכו'. כהתימו יתברך לדבר אל בנות ירושלים בל ידחקו את ישראל בגלות טרם יכונו לגאול מאליהם והשיב אמריו למו על שאלתם הנמשכת מאמרו יתברך אל תשובת שאלת ישראל באומרם סוב דמה לך דודי לצבי וכו' שהוא ישיב ידמה כמאז במצרים לצבי וכו' למהר הגאולה עתה כמאז ואמר הנך יפה וכו' כלומר אל תדמי בנפשך שאת עתה כהיותך ביציאת מצרים שקראתיך בסיני רעיתי והיית ככלה בתוך חופת' כי הלא הנך יפה כשהיית רעיתי בסיני במ"ת וגם אח"כ אחר העוותך בעגל הנך יפה כי לא לך תתייחס מעשה העגל רק לערב רב וגם שקצת מישראל טעו גם הם אחר העגל אחר העשותו הנה הנם קלים שבעם שעינים להם ולא יראו באמת כי טח מראות עיניהם אך השלמים אשר ה' קורא אותם עיני העדה הנה היו כיונים הבלתי ממירים בת זוגם וזהו עיניך יונים שלא המירוני כיונה שלא תמיר בן זוגה וש"ת כי גם לעושי העגל יחשבו העינים שלהם שלא מיחו הגדולים ביד העושים וא"כ איפה מאי רבותייהו מינן שהיטבת חסדך עמהם להשרות שכינתך עליהם ולא תעשה כן עמנו גם עתה דע לך כי לא יאשמו על שלא מיחו ביד העושים ונאספו איש תוך אהלו וזהו מבעד לצמתך כפרש"י שהיא השבכה והקשורים כלו' עם היות שדרך העינים להיות מהשבכה ולחוץ ולא בתוכה ועיניך לא כן היו רק מבעד לצמתך שהוא תוך השבכה כפי' רש"י כי נאספו תוך אהליהם ולא יצאו לישע עמם לא יאשמו בעצם כי זה היה למה ששערך כעדר העזים שגלשו ונמרט כחן בהר הגלעד הם לבן ואחיו שתקעו אהליהם בהר הגלעד וידביקו את יעקב והתיש שם הוא יתברך כחן באמור אליו השמר לך מדבר עם יעקב מטוב וכו' ואלמלא כן היה עם לבבן לעקור את הכל כן היה שערך לבבם לעקור את ישראל ח"ו להכשילם או לאבד את כל המוחים בידם כאשר עשו לחור וזהו שערך שהם הערב רב הדומים לשער שהוא מותר ופסולת הגוף כן הם מותר ופסולת בישר' היו כעדר העזי' לבן ואחיו שגלשו מהר גלעד כי לבן ביקש לעקור את הכל לולא גלה אותם שם הוא יתברך והתיש כחם באמור אליו השמ' לך מדבר עם יעקב וכו' כן גם הערב רב היו מבקשים לעקור את כל הבא למחות ועד נאמן חור כמדובר באופן שלא היה לו דרך למחות כי כל אשר יקרב למחות היה מסתכן ובזה יתכן החילוק מן העיני' קודם לשער שלמעלה מהן כי ישבח מה שמעיקר הגוף ויגנה המותר:

פסוק ב

שניך כעדר וכו' עוד היו לך אז בצאתך ממצרים ארבעה שלמיות כמ"ש ר"א הקפר במכילתא שגדלו מאד עד שאין העולם כדאי להם אחד שלא נחשדו על העריות ב' שלא שינו את שמם ג' שלא שינו את לשונם. ד' שלא היה בהם מגלה סוד כמו שאז"ל שי"ב חדש הסתירו סוד ושאלה אשה משכנתה ולא הורגש בין המצריים ועל הא' אמר שניך שהם נשי ישראל בנות פנימה כשיני' תוך הפה וגם דימה אות' לשיני' שהם מעצם כנשי' שנבראו מהצלע הדומה לשן והנה היו כעדר הקצובו' הם עדר הרחלי' הברורו' שעושין מהם כלי מילת מצמרן שמלבישין ומשמרין אותם שלא יתלכלך צמרן מעת לידתן כפרש"י ז"ל כן היו שינים הם הנשים שלך כמדובר מעת לידתן נקיית מלכלוך ערוה וזמה וטומא' כי א' היתה ופרסמ' הכתוב שעלו ונתעלו במעל' מן הרחצ' שהיו רוחצו' את בעליהן תחת התפוח לעורר תאותם בל יגעלו בהן בעליהן וימנע זרע ישראל מן העולם ותדבק בהן טומאת מצרים כי ע"כ זכו במראות הצובאות יהיה ג"כ לכיור וכנו לרחצה לעומת מה שרחצו בעליהן כי בזה קנו מעלה וזהו שעלו מן הרחצה כאמור ועל צניעותן הרב נתקיי' בהן מקרא שכתוב אשתך כגפן פורי' וכו' כפירוש' ז"ל אשתך תהיה כגפן פוריה כשתהיה צנועה בירכתי ביתך כן יאמר ראה נא כי גדלה צניעותן בירכתי ביתך כי הלא היו כלן מתאימות כי הלא היו יולדות ששה בכרס א' כנודע מרז"ל ולא עוד כ"א ושכולה אין בהם שלא היו יולדת וקוברות כ"א כלם היו מתקיימי' כי אפי' לא היו מפילות כי זה יורה על היותם גדורי' מן הערוה אנשים ונשים ועל השנית והיא שלא שינו את שמם אמר כחוט השני שפתותיך כי למה שיחס הנשי' לשינים הפנימיי' ייחס האנשים לשפתים שחוצה להם ואמר כחוט השני הוא הצבוע בתולעת שני שטבעו כנודע שאם ששורין אותו במיץ דברים חמוצי' לא ישתנה הגוון ואין כח בדברי' החמוצים לשנותו ותמיד שמו הראשון עליו כן היו שפתותיך הם אנשיך שעם הייסורין והשעבוד המתייחסי' לדברי' החמוצי' לא נשתנה שמם בתוך המצריים רק שמותן הקודמי' ודומה להן היה תמיד עליה' ועל השלישית שלא שינו את לשונם אמר ומדברך נאוה שהוא הדבור היה נאוה אליך שהוא לשון הקודש המיוחד לך. או יאמר נאוה שהיה מובחר קדוש ויפה ולא מלשונו' הגוי והממלכה הנמבזה המצריים ועל הרביעית והוא שלא היו בם מגלי סוד אמר כפלח הרמון שגרעיניו תחובים בתוכו ולא יצאו או יפלו מאליהן בבצוע אותו כן היו אפי' רקתך רקנין שבך שסודן ועניניה' בתוכם וזהו מבעד לצמתך שהוא תוך השבכה והקשורים שלך תוך אהליך יעקב ולא גלו חוצה אל המצריים:

פסוק ד

כמגדל דוד וכו' עוד היה לך אז זכות אחר הוא זכות תורה כמאמרם ז"ל שלא פסקה ישיבה במצרים כל ימי הגלות וארז"ל בפר"א ובשמות רבה שע"כ נראה הוא ית' אל משה בסנה לרמוז מה סנה גדל על מים כן ישראל זוכים ע"י זכות תורה שכל שבט הלוי היו עוסקים תמיד בתורה ועמרם היה ראש ישיבה והתורה נמשלה למים ועל ידה היו מתקיימים מאז ונעזרים ליגאל וזהו כמגדל דוד היא מצודת ציון המיוחד לתורה כד"א כי מציון תצא תורה כן היה צוארך הוא שבט לוי המתייחסי' לצואר המיוחד לעול כי עול תורה היה על צואר' וגם עבודתם מתייחסת לצואר כי רוממות אל בגרונם בשירם וזמרם וש"ת אם עדיין בסיני לא ניתנה תורה לוים מנא להו הלא הוא כי היה בנוי לתלפיות הוא תל פיות מאדם לחנוך ומתושלח וממתושלח לשם ומשם לעבר ושניה' לאבו' ומיעקב לבניו ובניו לבניהם וזהו בנוי המגדל שהוא רמז לצואר לתלפיות ואל יעלה על רוחך כי על שלא ניתנה תורה עדיין לישראל לא תחשב להם לימודה לזכות כי הלא אלף המגן תלוי עליו והוא כי הלא אמרו רז"ל על פסוק דבר צוה לאלף דור שהיא התורה אלא שראה הוא ית' שהיו עתידים התתקע"ד דור להיות רשעים על כן שתלן בכל דור והם עזי פנים שבדור ולא הניח רק וכו' ואיך היה אפשר להתקיים העולם בלי תורה אלף דור אלא על יד זכות אברהם כמ"ש בשמות רבה שעד שלא ניתנ' תורה משלשה עמודים שעליהם העולם עומד לא היה מתקיים כי אם באחד הוא גמילות חסדים של אברהם כי גם כל האלף לא נבראו להתקיים רק בזכותו כמאמרם ז"ל שידמה אברהם בין דורות ההם לקורה גדולה שנסמכות עליה שתי שורות שלו קורות מפה ומפה כן אברהם מקיים שני חלקי הדורות המוקדמים לו והמאוחרים אמר דע איפה כי גם שיש מגן הוא אברהם מגן ומקיים האלף דור דע כי אלף דור של המגן תלוי עליו כלומר על הצואר הנז' שאלמלא התורה של שבט הלוי שלא פסקה כמאמרם ז"ל לא נתקיימו וזהו תלוי עליו שאותו האלף תלוי קיומו על עול התורה שלא פסקה שבלעד' לא היו זוכי' להתקיים כל הדורות ההם בעמוד אחד בלי תורה נמצא שכל האלף של המגן לא במגן לבדו היו תלויים רק עליו הוא צוארן לרמוז על התורה ההיא כמדוב' הנה ראיה מזה כי זכות תורה רב גם טרם הנתנה והטעם כי הצואר יכלול כל שלטי הגבורים והוא כי שבט הלוי הנקראים צואר כלם כאחד הם שלטי הגבורים כלם כלים בעלי קבול חצים של משא ומתן של תלמידי חכמים הלוחמי' מלחמתה של תורה שהמה הגבורים באמת וזהו כל שלטי הגבורים שהם כשלטי הגבורים מלאים חצים וזהו משמעות מלת כל בחול"ם

שהוא בלתי סמוכה אל מלת שאחריה רק כאלו יאמר כלם הם שלטי הגבורים כד"א כל פעל ה' למענהו כל שתה תחת רגליו שאינם כמלת כל שנקודתה קמ"ץ כנודע:
או יאמר אלף המגן כו' לומר הנה זכות שבט הלוי הנקרא צואר לא בלבד עמדה בגלות מצרים כי אם גם בגלות בבל עמדו לישראל כי הלא אלף המגן הם החרש והמסגר שגלו לבבל עם יכניה מלך יהודה שהם העמידו ישיבות טרם גלות צדקיה ותורתם היא שהגינה על ישראל שע"כ קדם גלותם י"א שנה בל יתקיים בישראל כי אבד תאבדון בהגיע מנין ונושנתם בגלות צדקיה נמצאו כי האלף ההוא היה מגן לישראל הנה היה תלוי על שבט הלוי כי רובם או כולם היו משבט לוי כנודע כי כל הסנהדרין רובם או כלם הם משבט לוי כמו שהביא הרמב"ם ז"ל בהל' סנהדרין ועליהם נאמר יורו משפטיך כו' ומהיכן זכו לזה אם לא מאשר במצרים הקימו בעסק התורה וזהו אלף המגן תלוי עליו הוא על הצואר הנז' והן כל שלטי הגבורים והוא מאמרם ז"ל בספרי כי הנאמר בהחרש והמסגר שהיו גבורי מלחמה כי המה היו גבורים במלחמתה של תורה וזה כל שלטי הגבורים כי אשפתות כל חצי מלחמת התורה מהם היו בזכות מה שמאז במצרים החזיקו בתורה:
או יאמר צואר זה כולל שלטי הגבורים שכל ראשי ישיבות שבעולם נמשך מצואר הזה שיצא מעמרם ראשי ישיבות מצרים ומשה שעל ידו יצאו כל ישיבות שבעולם וע"כ לא יפלא היות כל הזכות הזה תלוי בצואר הנזכר:

פסוק ה

שני שדיך כו'. גם זכות אחר היה לך אז כי שני שדיך אשר מהם תנקו ותמוצי מהשפע העליון הם משה ואהרן הלא המה היו לך ממהרים את הקץ כשני עפרים קלי המרוצה מאד כמאמרם ז"ל כי זכותם עמדה לישראל ליגאל בימים ההם בזאת יבחן גודל חסידותם כי רב אחדותם ליגאל בזכותם כי הלא היו תאמי צביה והיא כי זה דרך התאמי צביה כי נפש כל אחד קשורים בנפש אחיו עד גדר שלא יחיה האחד כמו רגע אחרי מות אחיו כי אם כמות זה כן מות זה לרוב דבקותם כן היו משה ואהרן כי עם היות אהרן מתחלה רועה ישראל ונביא להם והמוציא והמביא על כל זה שמח בלבו בגדולת משה וכן משה באומרו שלח נא ביד תשלח סירב בשליחות שבעה ימים לבלתי הכנס בגבול אחיו כמאמרם ז"ל שלח נא ביד תשלח ביד שדרכך לשלח הוא אהרן וכן בשמחה רבה שמש משה שבעת ימי המלואים לחנך את אהרן לכהונה גדולה עם היות שהכהונה היתה ראויה אליו אם לא על שסירב בשליחות כמאז"ל על פסוק הנה אהרן אחיך הלוי וכן אהרן שמח במלכות משה כי זה נסיון והוראת חסידות גדולה וזהו תאמי צביה כלומר

היו אלה כתאומי צביה בענין היותם הרועים בשושנים הוא בהיותם רועים ומנהיגים את ישראל הנקראים שושנים:

או שעור הענין שני שדיך הם משה ואהרן היו ממהרים כשני עפרים לגאול את ישראל ואם תראה שהנה משה היה מסרב שבעה ימים לבלתי לכת בשליחות הלא הוא כי היו כתאמי צביה שגדול דבקותם ואחוותם וע"כ היה מתרשל משה לאהבת אחיו בל יצא מגדולתו שהיה עד כה בין המלך הקדוש ובין העם כי על כן אמר שלח נא ביד תשלח כאמור והראיה כי אחרי כן כאחד היו הרועים בשושנים:

או יאמר תאמי צביה במה שידענו כי אין הצביה יולדת רק ע"י עקיצת נחש ונפתח רחמה כן משה ואהרן לידתם היתה על יד עקיצת הנחש בעצם בישראל כנודע והוא במה שכתבנו בסיבת גלות מצרים כי היה להתם ולהתיך זוהמת נחש להכשירם לקבל התורה ולכנס לארץ וע"כ להיות להם לעזר ולהועיל הביא הוא יתברך את משה ואהרן בימים ההם מחמת עקיצת נחש אשר היתה בעם ישראל נמצא שגרמה עקיצת נחש את לידתם על דרך הצביה וזהו תאמי צביה שאם היה מאריך לידתם הוא ית' עד מלאת להם ד' מאות שנה במצרים מחמת היות בישראל דבקות הזוהמא היו שם שקועים בעו"ג והיו אובדים ע"כ הוא יתברך חישב את הקץ להתחיל מיצחק הארבע מאות שנה שיבואו משה ואהרן לעולם על פי החשבון ההוא וזהו תאמי צביה כי באו בזמן עקיצת הנחש בריח בתוקף הגלות. וש"ת ולמה המתין הוא יתב' עד היות משה בן שמונים שנה ואהרן בן שלש ושמנים שנים ולא מנה הארבע מאות שנה ממראת בין הבתרים שעל הפרש שבין הזמן ההוא ללידת יצחק אמר הכתוב ויהי מקץ ארבע מאות שנה ושלשים שנה שהם שלשים שנה שממראת בין הבתרים ללידת יצחק לז"א הרועים בשושנים שהוא כי המתין עד יהיו רועים בשושנים שהוא אחר התם מהם זוהמת נחש ונשארו שושנים כמבואר אצלינו פ' שמות בטעם גלות מצרים שהוא כי היו כהיתוך כסף בתוך כור שהסיגים פורשים מהכסף נקי כן אשר היתה עיקר הזוהמא בהם פירשו ומתו בימי החשך והנקיים שלא נשאר בהם זוהמא הם אשר יצאו ומה שארז"ל ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן הנה בספר הזוהר העמידוני על האמת כי היו כאשה מתקדשת מטומאתה שאחר פוסק הדם סופרת שבעה נקיים כן שבעה שבועות ספרו עד מתן תורה שאז היה גמר הטהרה וע"כ תלוי רז"ל הדבר בעמוד ישראל על הר סיני באופן כי לא הטהרו ליקרא שושנים עד היות משה בן שמונים שנה ואהרן בן שלש ושמונים שנה וזהו הרועה בשושנים:

או יאמר הרועים בשושנים והוא כי רז"ל מדמים את השושנה לאודם ודין כנודע וכן ארז"ל כשושנה אדומה על כסוק סוגה בפושנים והוא כי בהיות ישראל ראוים לרוגז

ודין ואודם הם הרועים ומצילים אותם משה כמה פעמים ואהרן במחתה: או יאמר על יניקתם ממקורות עליונים כי שניהם מדרגות נבואתם מלמעלה מכל נביא גם שמשה גבר באחיו:

פסוק ו

עד שיפוח וכו'. אומר ית' על דבר השלימיות האלה שהיו לך במצרים מהד' דברים ושני שדיך הם משה ואהרן לכן אמרתי למה איחל עד תום הת' שנה כ"א עד שיפוח היום של גלות מצרים הוא קודם כלות כל גבול הגלות וניסת הצללים אשר את יושבת בצלו הם משה ואהרן טרם יאספו אל עמם אלך לי אל הר המור הוא סיני לעשותך מקוטרת מר להפסיק זוהמתך ואל גבעת הלבונה ללבנך בדברותי כמפורש למעלה על מקוטרת מר ולבונה והנה ארז"ל בש"ר ובמדרש חזית על פ' החדש הזה לכם וכו' שכשאמר משה לישראל החדש הזה אתם נגאלים אמרו יש' הלא כל מצרים מלאה מע"ג ואיך אנו נגאלים וכו'. עוד נאמר שם שאמרו הלא נשאר עדיין ק"ץ שנה מהד' מאות והשיב כיון שהוא חפץ בגאולתכם אינו מקפיד על חשבונותיכם וכו' והנה הפתחון פה שהיה להם על הטענה השנית הלא הוא בל יקרם כבני אפרים שהקדימי שלשים שנה לקץ והרגום פלשתים ע"כ על שתי אלה יאמר על האחד כלך יפה רעיתי גם שאר השבטים זולת לוי שעבדו עו"ג וש"ת כי מום העו"ג בך שהיה התמיה הא' שאמרו על הע"ג הנה ומום אין בך כ"א בם אך לא בך כ"א שמהם נדבק בך כמדובר על כשושנים בין החוחים וכו' וכמשל רז"ל על שאני שחרחורת מהכושית שפחת הגבירה היפה שידיה היו מפוחומות כמדובר במקימו שאין העו"ג מתדבקת בישראל רק כשחרות מתדבק בחוץ בלבד או ומום אין בך כי כבר כפרת בה ע"י קרבן פסח כמאמז"ל משכו ידיכם מעו"ג וקחו איש שה וכו' כי את שה שעבדו שחטהו באופן שאין פחד על היות מצרים מלאה מעו"ג שלכם ועל הטענה הב' כי לא נשלם הזמן ותירא פן יקרך כבני אפרים אל תחושי כי הלא אתי מלבנון כלה כלומר אינך יוצאת בלעדי כבני אפרים כי אם אתי כי או אז יצא אתם ה' כי השכינה נשארה במצרים עם ישראל עד תום הזמן והוא כמ"ש ז"ל בשמות רבה שמצרים נקרא לבנון ויהיה על כי שם נתלבנו בלבנים מעונותיהם בדם פסח ומילה מזוהמתן כמפורש אצלנו בסיבת גלות מצרים ובענין המתים בימי החשך וזהו אתי מלבנון כלה ובהיותך אתי מלבנון לא יפסיקו אותך בדרך רק תבואי עד הר המור הנזכר ולא יקרך כבני אפרים וז"א תבואי:

או שעור הכתוב מי שבא אתי מלבנון הוא אשר תהיה כלה בסיני והנה את אתי מלבנון תבואי מה שאין כן בני אפרים שבאו בלעדי ואשר תחושו פן אין החשבון עד תום הארבע

מאות שנה שלמים ותפקפק פן משה טועה כמנהגן של אפרים אל תירא כי האם תשורו ליחשוב מראש אמנה שע"כ תחשבו לטועים שהיה ממראית בין הבתרים שנאמר שם והאמין בה' כאשר טעו בני אפרים למנות מאז הת' שנה וטעו בשלשים שנה שבין מראת בין הבתרים ללידת יצחק לא כן את רק מראש שניר וחרמון הוא מראש יצחק ויעקב שהוא מלידתו של יצחק וז"א מראש והוא מאמרם ז"ל במדרש שניר וחרמון הם יצחק ויעקב מה זה השניר שונא את הנייר כך לא נתנסה יצחק אלא פע' אח' בלבד וחרמון זה יעקב מה חרמון זה כל טובו נתון בזוטו כך כהונה מיעקב לויה מיעקב מלכות מיעקב ע"כ. הרי כי על יצחק ויעקב ידבר והוא לפי דרכנו והוא כי הם הנקראים זרע אברהם להתקיים גר יהיה זרעך מעת לידת הראשון שבהם ואין בזה טעות כלל. וש"ת איך יתקיים בהם מספר שנות הגלות ולא נשתעבדו לז"א ממעונות אריות וכו' והוא כי יצחק היה גולה ממעונות אריות אבימלך ושריו ויעקב מהררי נמרים מעשיו ומלבן ולא אמר אריות כי לא מלכים היו רק שרים:

פסוק ט

לבבתני אחותי כו'. ארז"ל אמר הקב"ה לב אחד הי' לכם במצרים ונתתם לי שתי לבבות לבבתני באחד מעיניך בדם פסח ודם מילה באחד ענק מצרוניך זה משה המיוחד והגבור שבשבטיך ע"כ. וראוי לשית לב מה ראה בכתוב לדרוש כך. ועוד מי שאין לי אלא לב אחד איך יתן שנים וגם היכן נתנו השנים. ועוד אומרו באחד מעיניך דם פסח ודם מילה א"כ איך קראם הכתוב אחד ומה ענין משה בדבר ולמה קראו גבור ומיוחד. אמנם הנה הרשע והכשרון הם שתים שהן ארבע והוא כי הרשע או עו"ג אם יעשה חלילה בכל לב כי את ה' השליך אחרי גיוו שהוא תכלית הרשע ההוא אין לו שום לב כי גם יצרו הטוב משועבד לרע אך העובד ע"ג כישראל במצרים ולבם עם ה' כענין אם שכחנו שם אלהינו ונפרוש וכו' שידבר על בני הגלות שהעבידום ע"ג והנה היה שלא מלבם וזהו אם שכחנו שם אלהינו כאשר ונפרוש כפינו לאל זר הלא אלהים יחקר זאת כי הוא יודע תעלומות לב והנה העושה כן לב אחד יש לו כי יצרו הטוב לא נאבד כי מרגיש הוא וקיים עם ה' אך לא נאמר שאותו הלב נתן לה' כי לא נתנו עדיין לה' שלא פעל בו דבר בקום עשה רק שיש לו במציאו' לב אחד ובעוש' טוב בפועל יש שתי חלוקות אחד המתחיל לעשות מצות אך עדיין אין יצרו הרע נכנע ובטל ומשועבד לה' לגמרי ההוא יתייחס למי שנתן לב אחד לה' הוא היצר הטוב אמנם מי שהכניע היצר הרע ג"כ שגם הוא כמשועבד לה' עליו יצדק לומר שגם את היצר הרע נתן לה' כאברהם שנאמר ומצאת את לבבו נאמן לפניך ואמרו בירושלמי ששני יצריו מצא נאמני' לה' והוא מאומרו לבבו ולא נאמר לבו:

ונבא אל הבאור הוקשה לו בכתוב איך עושה פועל משם וגם אומר לבבתני בשני בית"ין ע"כ פירש ואמר לב אחד היה לכם במצרים שהוא שהיו עובדי ע"ג אך לא מלבם כי לבם שלם עם ה' היה נמצא שהיה להם לב אחד הוא היצר הטוב אך לא נתנוהו לה' וזהו היה לכם ואחרי כן עליתם עד קצה האחרון ונתת' לי שני לבבות והוא כי דם פסח ודם מילה הם ב' עינים שבשתיהן הביטו אל האלהים והנה בתחלה בשחטם הפסח שהחילו במצות נתנו לב א' הוא היצ"ט אך לא השני' כי גם כי גדולה היתה שכמעט מסרו עצמם פן יתקוממו המצריים להורגם בתופסם ושחטם את אלהיהם עם כל זה עדיין לא נכנע יצרם הרע בעצם לשמו' עד דם מיל' וזהו לבבתני באחד וכו' שמה שנתת לי השני לבבו' לא היה בכל אח' מהשתי עינים כי אם באחד מהן בלבד ומה העינים שבאחד מהם ליבבו את הקב"ה דם פסח ודם מילה כי בשתי עינים אלו היחלו להביט אל האלהים משא"כ עד היום ההוא ובאיזה משתי עינים אנו היו נתונים לה שתי הלבבות לז"א באחד ענק כו' זה משה כו' והוא כמ"ש ז"ל בפסוק הנה מטתי ובפסוק עד שהמלך מי מלך במצרים רבי ברכיה אומר משה מוהל אהרן פורע וכו' וזהו באחד ענק וכו' ושיעו' הכתוב לפי זה באיזו אחד מהשתי עיניך נתת לי השתי לבבות הוא באחרון שהוא באותו שנעשה על יד ענק אחד הוא משה שנקרא ענק על שם גבורתו למול את כל ישראל לבדו ומיוחד כאשר הענק מיוחד בין שאר העם שהוא ברית מילה כי בדם מילה זכו ונתנו השתי לבבות ואמר שבשבטיך על צורוניך שבהם תלויים חיי עולם בצואר כי אלמלא ישראל אין עולם נמצאו השבטים כי"ב צוארי החיות. ולפי דרכנו נאמר קרוב אל ענינם והוא כי הנה במכילתא חלקו רז"ל על איזה זכות נגאלו י"א על דם פסח ודם מילה ור"א הקפר אמר על ד' מדות שלא שינו את שמם ולא שינו את לשונם ולא נחשדו על לשון הרע ולא על העריות והנה למעלה לתת סיבה אל הגאול' הזכיר הד' כמפו' מאומרו שיניך כעדר שני צדיקי' כמשה ואהרן ושע"י כן אומר הוא ית' לגאלן ואמר אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי אמר הנה עוד שתי זכיות גדולות היו בך שהם דם פסח ודם מילה וז"א לבבתני וכו' לומר בשתי לבבות שנתת לי באחת נעשית אחותי ובשנית נעשית מקושטת ככלה ופירש אותם מיד ואמר האחד הוא באחד מעיניך שהוא באחד מהדברים המיוחדים לעיניך והוא כי למעלה אמרנו על עיניך יונים שאשר היו עיני העדה בעגל היה כיונים שלא חטאו בעגל כיונים שלא ימירו בת זוגן נמצא שדבר מיוחד לנקראים עיני ישראל הוא התרחק מע"ג כן בענין זה נתנו ישראל במצרים לב אחד להקב"ה במצוה שהתרחקו בה מע"א היא שחיטת הפסח כמ"ש משכו ידיכם מע"א וקחו לכם צאן וכו' כי את הטלה שהיו עובדים קשרו בכרעי המטה ושחטוהו ובזה נעשית אחותי שנפרדת מהטומא'

והלב השני שבו נתקשטו בעדי ככלה הוא באחד ענק מצורוניך היא ברית מילה והענין כי הלוים הנקראי' צוארים כאמור למעל' על כמגדל דוד צוארך על ששירותם את ה' הוא שירם וזמרם תלוי בצואר הנה היו להם במצרים שתי ענקי מרגליות אחד תורה הכוללת מרגליות אין מספר כמאמר ז"ל שעמרם היה ראש ישיב'. שני מילה שבה י"ג בריתו' שנכרתו בה לאברהם כמאמרם ז"ל על פסוק הנאמר על הלויים כי שמרו אמרתך זו תורה ובריתך זו מילה אמר כי באחד ענק משני ענקים של לוים הנקראים צורוניך היא ענק ברית מילה בה נתח שתי הלבבות וזה באחד ענק וכו':

פסוק י

מה יפו דודיך וכו' אמר מה יפו שתי דודיך אלה של דם פסח ודם מילה הנזכר לעשותך באחד אחותי ובשניה כלה מקושטת כמדובר למעלה יאמר מה טיבו וכו' יובן במה שידענו מספר הזוהר שהיין משל אל הנאמר בקולות והשמן אל הנאמר בחשאי ובשתיקה ואמר כלל גדול בעבודת הבורא יתברך והוא כי יותר חפץ בפנימיות טוב הכינה באהבה מן המעש' או דיבו' וזהו הנה גדול כשרונך כי הלא מה טובו דודיך שחיבבתני בפנימיותך מקיל דבריך וזהו מיין כי יותר חיבבתני בלבך ממה שהיית מגלה בדברותיך וזה הוא המגלים חיבת לבם וגם אותם שלא היו מגלים בפיה' טוב רצונם במצות רק עושי' אותם בחשאי המתייחסים לשמנים ולא ליין לא מבלי גלותם בפה נאמר כי לבם לא נכון היה כי אם וריח שמניך היה ריח ניחוח לפני מכל בשמים:

או יאמר לבבתני וכו' מה יפו דודיך וכו' שכוונו ענין מאמר' ז"ל על ופרעה הקריב כו' משל למלך שראה בתולה בת אהוביו ביד לסטים ובקש להשיאה לעצמו ופדאה מידם ואחר שפדאה הי' לה רפיון בדבקות עמו והוא רצה שהיא תתחיל לידבק לו והיא לא היתה עושה כן מה עשה השיס עליה את הלסטים אז צעקה אל המלך והתקרבה אליו אז המלך הטיב לה ויקחה לו לאשה כך המלך זה הקב"ה ראה את כנסת ישראל בת אהוביו ביד מצרים ובקש לקחתה לו לעם והוא יהיה לה לאלהים על יד חופת נישואי הר סיני ופדאם ובקש אחרי כן שנתחיל אנחנו לידבק בו ולא היינו עושים אז השיס עלינו את פרעה וחילו וכשפרעה הקריב אז ויצעקו בני ישראל ודבקו בו וגם ויאמינו בה' וכו' ויקח אותנו וקרבנו לפני הר סיני והוא כחתן היוצא לקראת כלה וזה יאמר לבבתני וכו' לומר הנה מצד מציאותך שהוא מהיותך בת אהובי הקנית בי שתי לבבות כלומר שתי מחשבות אח' כי תחת היותך זרה לי עובדת ע"ג תהיי אחותי דבקה בי כי תכפור בע"א ומחשבה שנית והוא שתהיי לי כלה שאשיאך לי כחתן הנושא את הכלה כן תהיי' לי לעם ואני לכם לאלהים ופירש מה שלבבתינו להיות אחותי ולהיות כלה הוא היות

אחותי באחד מעיניך כי שתי עינים היו ליך להביט אלי הם דם פסח ודם מילה כמאמר' ז"ל ששני הדמים הם שתי עינים כנ"ל ובאחד שמהן נעשית אחותי והוא דם פסח כי בו משכת ידיך מהע"א וכפרת בהן בשחיטת הטלה שהיית עובד ומה שתהיו לי כלה בא' ענק מצורוניך שהוא דם מילה שנעשית על יד משה שהוא מיוחד ענק מצורוניך כמאמר רז"ל כי משה מל אותו וקראן ענק מצורוניך להיותו כענק של מרגלית בצוארי כל ישראל הוא משה כי כל מרגליות התורה בו להתקשט ולהתפא' בו כל ישראל כל ת"ח שבכל דור ודור כי ממנו הכל שכול' תלמידיו ותלמידו תלמידיו וזהו באחד ענק כי לענק מרגליות יחשב בצורוניך:

או שעור הכתוב לבבתני על שתי המחשבות אחת שתהיו אחותי והשניה שתהיו כלה שאשיאך ובמה נשלמו השתי מחשבות בא' מעיניך הוא המיוחד שבשתי עיניך הוא דם מילה וכל זה שחשקתי תהיו לי כלה הוא בשביל אחד שהוא ענק מצורניך והוא חיות ישראל כצואר שחיות האדם בו תלוי בשלשה האבות שהם לנו כג' צוארי ובחיר שבאבות הוא יעקב שמטתו שלמה שהוא כענק שבו מרגליות רבות כן תלויי' בו י"ב צדיקי' והוא מכלל הצוארים וזה באחד ענק מצורוניך והוא מאמרם ז"ל שחשק להשיאה לו להיותה בת אהוביו שהעיקר הוא להיותה בני יעקב ושמא תאמרי א"כ איפה אחר עשיתני דם פסח ודם מילה איך היינו ביד פרעה כי פרעה הקרי' כו' עד אשר צעקנו עוד אליך האם לא טובו בעיניך מה שנעשינו לך אחות וכלה לא כן הוא כי הלא מה טובו דודיך אחותי כלה כי שתי אלה עשית בחבה בעת עשייתם דם פסח ודם מילה אך לא בעצם כי התרפית מיד אך מה טובו דודיך בעצם כי חזרת ודבקת בי הוא מיין שהוא מפאת הקולות שהיין משל אליהם שהוא ע"י מה שויצעקו בני ישראל אל ה' שאז נדבקו בה' אחר שהשפתי בהם את הלסטים ויאמינו בו עי"כ ונכנסו עד חוטמם בים אך יותר מזה היה ריח שמניך כו' והוא כי כל ישראל גם כי נכנסו בים יותר יש להחזיק טובה לבנימין ונחשון וסיעתו שארז"ל ששבט בנימין הקדים ונכנס כשראה נחשון בן עמינדב וגדולי יהודה לבשו קנאה וירגמו את בנימין עד שיצאו ונכנסו הם עד שהיו המים עד חוטמם ואמר נחשון הושיענו אלהים כי באו מים עד נפש הה"ד שם בנימין צעיר רודם אל תקרי רודם אלא רד ים כו' והנה שני אלה בנימין ויהודה ומה גם נחשון זכו לימשח בשמן המשחה למלוך בישראל כאשר כתבנו בביאור תלים מהכרח הכתובים שע"י זכות זה זכה למלוכה שעל יד מה שהיתה יהודה זכה שיהיו ישראל ממשלותיו וכן יתכן בבנימין שעי"כ הקדים להמליך את שאול מבנימין קודם ליהוד' זולת ענין עמלק שהיה נאות לו כנודע כלל הדברים כי גם שכל ישראל גדלה האמנת' ונכנסו בים בנימין ויהודה

גברו באחיה' שהקדימו והנה הנם שורשי הענפים שנמשחו למלכים שאול ודוד נמצא שהיה אז ריח השמנים העתידים והם קדשו את ה' ביותר ועליהם אמר וריח שמניך הם העתידים לימשח בשני שמנים שאול בשמן אפרסמון שבפך ודוד בשמן המשחה שבקרן ועלה ריחם לפני מכל בשמים הם יתר ישראל שיותר החשבתי ריח השמנים הם בנימין ויהודה מכל יתר השבטים גם שגם הם בשמי' מעלים ריח קדשם את ה' שהם ג"כ קדשו שם שמי' ועלה ריח צדקתם לפני:

פסוק יא

נופת תטופנה וכו'. עוד היה לך במעמד הר סיני שעי"כ זכית אל הכבוד ההוא והוא כי נופת כו' והענין כי עיקר עבודת שמים תלוי' בכונת הלב ובדבקות פנימי בל יהי' הכשרון מן השפה ולחוץ רק תוכם כברם וע"כ אמר הנה כנוטף הנוטפת דבש ובקרבה ועיקרה שעוה בעלת הדבקות בטבעה כן היו שפתותיך נוטפת דבש כמאמריך הנעימים באומרך נעשה ונשמע ובקרבך דבקות עצמיי ולא מן השפה ולחוץ וכ"כ גדול חביבותך שעשה רושם גדול כי דבש וחלב תחת לשונך כו'. ולבא אל הענין נזכירה מאמרם ז"ל ע"ז במדרש חזית וז"ל וריח שלמותיך כו' כתיב ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו אמר רבי יוחנן אין לך דבר שריחו רע וקשה יותר משטף של עזים והוא אומר וירח את ריח בגדיו אלא כשנכנס יעקב אבינו נכנס עמו ריח ג"ע הדא דאמר ליה ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה' כיון שנכנס עשו נכנס עמו גיהנם כו' הדא דאמר ליה מי איפה מי נאפה בתנור זה ע"כ והראוי בו לשית לב מה ענין ריח שמלותיך אצל ענין יעקב אם הכונה שעליו ידבר הכתוב על שעה שנכנס יעקב אצל אביו אינו ענין אל כל מה שדרש במדרש ההוא בראש הפסוק כלל ואם הכונ' היא שריח שלמותיך הוא על ריח ג"ע למה יקראנו בשם זה ועוד מה קושי הוא זה אין לך דבר שריחו רע משטף כו' ויאמר נא שעל בגדי עשו החמודות נאמר ועוד בתשובתו כיון שנכנס יעקב כו' א"כ איך יאמר וירח את ריח בגדיו מה ענין ג"ע אצל בגדיו וגם מה ענין אומרו הדא דאמר ליה כו' גם מה צורך לזה הביאו ענין עשו שנכנס גיהנם עמו. אמנם הנה ממאמר ספר הזוהר למדנו כי ממעשים טובים של אדם נעשים לו שני מלבושים רוחניים והן הם חלוקא דרבנן האמור בגמרא והא' נעשה ממעש' המצות והשניה מהכונה של מעשה בו יתלבש הרוח בג"ע של מטה ושל מעלה הכוונה בו תתלבש הנשמה בג"ע של מעלה וזאת תהי' כוונת ר' יוחנן לפרש באו' וריח שלמותיך כאשר יבא בס"ד שהוא על ריח לבושי הנשמות בג"ע והוצרך להביא ראיה לשני דברי' א' שיש בג"ע לבושים לרוח ונשמת הצדיק שנית שיש להם ריח לאשר כח בו להריח בם והביא ראיה לדבר מאשר הריח יצחק ריח לבושי רוח ונשמ' יעקב

שבג"ע וז"א כתיב ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו והקשה ששטף של עזים ריח רע הוא ולא ערב לו לומר שעל בגדי עשו החמודות ידבר שא"כ מאי בגדיו בגדי עשו הן ועוד ראיה שנית כי הנה בהחילו לתפוס בכתוב מאמרו ויגש וישק לו ולא תפס מאו' וירח והוא כי הנה בהגיש יעקב אליו וימשש ידיו היה ראוי יריח בגדיו שעל גופו יותר מכאשר נשק לו שלא על פניו היו ואדרבא שם היתה חוטמו יותר קרובה אל שטף העזי' שבחלקת צואריו מאל בגדיו שמשכמו ולמטה ע"כ אמר שנכנס ג"ע עמו כלומר שלהיות בג"ע שם היה מלבושי יעקב ומה גם כנראה מספר הזוהר שג"ע של מעלה נכנס עמו שלבא לעה"ז צריך יצטרף בשל איכות שלמטה על כן אז וירח את ריח בגדיו של יעקב שהיו בג"ע שנכנס עמו וזהו את ריח בגדיו ולהביא ראיה אל היות אומרו בגדיו בגדי נפשו וגם אל אומרו נכנס ג"ע אמר הדא דאמר ליה ראה ריח בני כריח שדה והוא שקשה בכתוב איך יאמר ריח בני ומהראוי יאמר ראה ריח בגדי בני אך אין זה רק שהבגדים ובנו אחד הוא כי בגדי נפשו הם ועל הכנס ג"ע הביא ראיה מאומרו כריח שדה אשר ברכו ה' הוא שדה של תפוחים כי ברוך מאת ה' הוא והכיר באיכות קדושתו הדמות בנו אל ריח ג"ע כי ענין אחד הוא כמדובר. עוד הביא ראיה מהמקביל אל יעקב כי על מה זה חרד יצחק חרדה גדול' עד מאוד ומה ענין אומרו מי איפה ולא אמר מי הצד ציד כו' אך יורה כי ראה גיהנם וע"כ חרד ואמר מי נאפה שם. ומזה נבין מקביל אליו ביעקב שנכנס ג"ע ומעתה גם או' וריח שלמותיך יאמר על בגדי ישראל שבג"ע. ונבא אל הענין ע"פ דרכנו אמר דבש וחלב כו' וריח כו' והיא כי הנה הדבש הוא עריבות ממשיי והחלב בלתי ממשיי ועוד כי הדבש הוא ע"י מעש' אשר תעשינה הדבורים שאוכלות עשבים ופרחים ומניחין אותם בפיהן עד יתהפך איכותי לדבש ויקיאיהו מפיהם אך החלב הוא נעשה מחליו וע"פ בחינותיה אלה יתכן יצדקו להיות נמשל אל נעשה ונשמע הדבש שהוא מתיקות ממשיי וע"י מעשה משל אל המעשה והחלב הבלתי ממשיי ושלא ע"י מעשה אל השמיעה ואמר הוא יתברך ראה מה עצמו מאמריך באומרך נעשה ונשמע והוא במה שידענו כי מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה כי הלא דבש וחלב הם נעשה ונשמע עדיין היו תחת לשונך שהוא טרם תדבר וכבר וריח שלמותיך הנעשית בם בג"ע של מטה ובשל מעלה חלוק' דרבנן כבר נתנו ריח כריח לבנון הוא מקום המלוא העליון של נשמות הנקרא כך כנודע מספר הזוהר כי המחשבה טובה בטיב עולם הדבקות והכונה עשת' רושם גדול למעלה. או יאמר ע"ד הקודם נופת תטופנה בדבקו' פנימי בנופת שפתותיך באומרך נעשה ונשמע ולא עוד אלא שאמרת הדבר בכל לבבך שהוא בשני יצריך כי דבש הוא היצ"ט שעיקרו וסופו טוב כדבש שתחלתו פרחי' ועשבים טובים וסופו דבש מתוק

וגם היצה"ר שעיקרו טומאה ורוגז נהפך ללבן להיטיב כחלב שעיקרו דם ונהפך לחלב לבן וטוב למאכל וזהו דבש וחלב תחת לשונך ועי"כ וריח שלמותיך בג"ע היה כריח לבנון כבדרך הקודם:

פסוק יב

גן נעול כו'. הנה להשקיט דאגתינו על אורך גלותינו ותשוקת הטוב המקוו' אחר גאולתנו באומרנו מי יתננו כימי צאתנו מארץ מצרים כי מיהרת להוציאנו ותנשקינו מנשיקות פיך קל מהרה אחר שבע' שבועות במעמד הר סיני כן תשוב תעשה עמנו ע"כ בא האלהים יתברך ויתעלה שמו ויספר לנו מגודל שלמיותינו אשר היו בנו בצאתנו ממצרים כי ע"כ באה אלינו כל הטובה ההיא משא"כ עתה כאשר סיפר עד כה כמדובר והנה נוכל לענות אותו יתברך ולומר הלא במצרים לא נראו בם השלמיות האלה ואדרבא את אלהי נכר היו עובדים ועכ"ז הפלית חסדך עמהם ומה גם עתה אתה אבינו שבשמים תפליא לעשות כי טובים אנו מהם טרם התעוררות גאולתם כי הלא את אלהי הגוים היו עובדים ואם הטיבו מעלליהם בדם פסח ומילה מן השמים השפעת עליהם רוח קדוש' להחזיק בידם לגאל' ע"כ אומר הוא יתברך אם ראית הטבתי חסד עמהם אל תתמה על החפץ כי גדלה הכנתם ושלמיותיהם בכח נעולים בתוכם בקרבם כי הנה כגן נעול בלתי נראים אילנותיו ופרחיו ובשמיו הטובים היתה אחותי כלה כי כן היו למו השלמיות האלה בכח נעולים בתוכם ובקרבם בלתי נראים חוצה לעיני הכל ואשר לא הופיע עליהם רוח ממרום לעוזרם לעבוד את ה' בזכות שלמיותיהם אשר אתם בקרבם כדרכו יתברך כמז"ל על פסוק צופה רשע לצדיק כו' אלהים לא יעזבנו בידו הלא הוא מפאת היות הגל נעול והוא משמעות גל כד"א גולות מים כדברי המפרשים ויהי' כי הגל ומקום השפע העליון המשפיע רוח קדוש' על אנשים לבלתי יחטאו להראות פעולות מתייחסות לקדושת נפשותם אם צדיקים הם בלבותם כישראל בימים ההם ששלימותם היה כמוס אתם כי הכל תלוי בסיוע אלהי היה אז סתום לסבת היות חלאת טומאה מפסקת בינם לאביהם שבשמים שהוא מפאת הערלה אמנם אחרי היות המעין חתום הוא ראש הגויה שהוא מעין שמשם יצאו כל זרע ישראל באשר אז הי' חתום באות ברית קודש אזי נגלו היותם מטעת ה' להתפאר והיו שלחיך פרדס כו' והוא כי הנה כל ישראל יש להסתלק לעה"ב כי כלם צדיקים והנה ארז"ל כי למה הצדיק דומה בעה"ז לאילן הנטוע במקום טהרה ונופו נוטה למקום טומאה כו' והענין כי הלא שורש הנשמו' כלם למעלה הוא במקום הקודש וישתלחו פארותיו לעה"ז שהוא מקום טומאה וידוע מספר הזוהר כי כל נפש ונפש שבעה"ז כל אחת משלשה חלקים הנקראים נפש רוח נשמה נשאר שורש כל א' למעלה

ואותן השרשי' משלחין פארותיהן למטה והמשולל עבירות והולך תמים אין הדבקות נפסק באופן שעי"כ הם דבקים בה' וחייהם קרויים חיים כי נפשם בחיי' חלקם שבארץ דבקה אל השורש והשורש דבק בשכינה הפך הרשעים שעונותיהם מבדילים ומפסיקים ובחייהם קרויים מתים כלל הדברים כי שורש נשמת אדם משלחת יונקותי' עד למטה להארץ לעשות פרי מגדים למעלה בתור' ומע"ט ועל אלה אמר שלחיך הם יונקותיך שנעשו משרשי נשמותיכם שלמעלה עשו פה פירות חשובים כי היו פרדס רמונים מלאי' שלמיות ומצות כרמון שנגלו פה מאשר היה כמוס עמהם במצרים ארבע מדות ודם פסח ודם מילה כאשר נגלה בהכנסם תוך הים טרם יקרע כי האמינו בה' ובאומרם נעשה ונשמע טרם יום מתן תורה הם והטף שהיו נבחרים וזהו עם פרי מגדים הם התינוקות הם שאמרו על הים זה אלי ואנוהו כמאמרם ז"ל על מפי עוללים ויונקים יסדת עוז וכו' וגם הזקני' עם נערים בעלי תשחורת וזהו כפרים עם נרדים שהם הזקנים קרים בטבעם ככפור כמאמרם ז"ל על אברהם בהולדו את יצחק משנצרר דמו משביטל יצרו כו' או קראם כפרים על לובן זקנם ככפור ולתשחורת שחורי הזקן קרא נרדים הוא על השבולת נרד שיש להם זקן שחור ממש כנראה בחוש וזהו כפרים עם נרדים לומר שהעם עם הטף שהוא שלחיך עם פרי מגדים היו שלמים פרדס רמונים וגם זקנים עם נערים ומה היתה שלמותם ובאיזה בחינ' הלא הוא נרד וכרכום והוא כי בעבודת שמים לא המעש' הוא העיקר כ"א השמח' ששמח בה ונעשה בה כמאמרו יתברך תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמח' וכו' והנה ידענו מרז"ל כי הריח טוב משל אל המע"ט כמאמר' ז"ל על פסוק ולקחתם לכם כו' כי ארבע' מינים שבלולב משל אל מיני אנשים אתרוג יש בו טעם וריח לעומת אשר בם תורה ומע"ט כפות תמרים יש בהם טעם ולא ריח משל אל בעלי תורה ואין להם מע"ט הדס יש בו ריח ולא טעם משל אל בעלי מע"ט בלי תורה כו' ונבא אל הענין אמר כי הדור ההוא אשר קרבם הוא יתברך לסיני היו נרד וכרכם שהיו בעלי ריח טוב שהוא מע"ט כנרד ובשמחה ככרכם שאין דבר משמח ככרכם כנודע עד שמרוב השמח' מרדים החושים כי ע"כ מאכילים אותו להרוגי מלכיות בל ירגישו המותה מרוב שמחה תפיל תרדמה וקדשו גופם ושלשה חלקי נפשותם נפש רוח ונשמה וזהו קנה וקנמון כו' והוא כי הנה על ידי המצות מתקדשים החושים וגם האיברים כי ע"כ נתן לנו ה' רמ"ח מצות כנגד רמ"ח איברי' כענין אשר קדשנו במצותיו ומאמרם ז"ל על כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך כו' כי גם ידוע כי אין הגוף הוא האדם רק מלבוש אליו כד"א על בשר אדם לא יסך כו'. הנה כי לא הבשר הוא האדם רק הנפש אך החומר הוא כמלבוש או קליפה אליו ע"כ באמור שקדשו ונתנו ריח טוב בחומרם המשילם לקנה

המריח שהוא מלבוש אל תוכיות האילן וקליפתו ולהיות שלא כל הגופים שוים באיכות עם שהצד השוה שבהם שכולם קליפות ולבושים יש זכים מזולתם כענין משמת חגי זכריה ומלאכי בטלה זכוכית לבנה שהוא בעלי גשם זך לקבל שפע נבואיי ע"כ על בעלי גשם זך אמר וקנמון שהם לפי ערכם העלו ריח יותר יפה במעשיהם הטובים כיתרון ריח הקנמון על הקנה עם ששניהם קליפות אילן הם וזככו חומריות' עם כל עצי לבונה הם נפשותם שהן אילנות מהמקור העליון הנקרא לבנה וזה בכל שלשת חלקים נפש רוח ונשמה וז"א מור שפי' רבינו יעקב ז"ל שהוא דם שנצרר לחיה בערפה וייבשו וע"כ לנפש קרא מור כי הדם הוא הנפש ואהלות על הרוח המאהיל לנפש כי גבוה שורשה ממנה עם כל ראשי בשמים הם הנשמות שהן ראשים עליהם מלמעלה:

פסוק טו

מעין גנים כו'. הנה כאשר אין פרדס מפריח בלי מים כן ישראל שהם פרדס רמונים כו' צריך יזל מים ושפע יערה עליהם ממרום להפריח' מעשים טובים כי בלעדי עזר משדי אין עושה טוב כנודע מרז"ל על פסוק צופה רשע לצדיק כו' אין לך יום שאין יצרו של אדם מתגבר עליו כו' ואלמלא הקב"ה עוזרו היה נופל בידו על כן אמר הנה יש מעין גנים היא השכינ' משקה ומפרנסת כל הגנים דרך כלל ישראל ואומות מ"ה אך הוא מזון גשמי לכלכל נפשם בגופם ולזה הי' מעין מושכות מאליה מבלי היות זכיות רק לקיים עולמו אך המזון ושפע רוחני של חיים נצחיים כענין השפיע שפע קדושה באדם לחשוק ולעשות תורה ומצות ה' יתברך לעד ולהבין דעת עליון בתורתו לזה לא תתייחס למעיין המושכת מאליו רק לבאר נובע ומימיו כנוסים בתוכו ולא ישתה השותה מהם אם לא יטרח וידלה אות' בחבל ודלי כי כן צריך יתחיל מעצמו לבא ליטהר לעשות מצו' ואז מסייעין אותו וזה מעין גנים המושך דבר השוה לכל הגנים ישראל והאומות מ"ה וגם הוא באר בלתי מושך מעצמו מבלי דלי בבחינת מים חיים הם מים של חיות ונצחיות ולא מהבצר בו המים החיים כי הלא ונוזלים הם מן לבנון הוא מקור העליון מאד שנשמות עליונות שם ע"כ אמר הוא יתברך אז בסיני אל המעין הנזכר היא השכינה עורי צפון הוא כח עליון נורא המתייחס אל מדה"ד הנכלל בה כנודע כי ארבע מרכבות לה מיכאל בדרום והוא בחינת תימן מצד החסד וגבריאל בצפון מצד הדין כלומר עורי התעוררת מה על פי הדין למצוא איזו פתח שיהיו ראוים בדין והוא הדלי לדלות השפע ואז ובאו תימן הוא מדת החסד מדה גמור' בעצם להפליא לעשות מפאת חסד ומה תעשה תימן הפיחי גני כי תער' עליה שפע רוח טהרה וקדושה שעל יד כן יזלו בשמיו והוא כי המצות ומעשים טובים שהאדם עושה בעולם הזה הן הם העולות למעלה ומתאחזי' במקורי נשמתם ומזילות

משפע עליון למטה לארץ וזה יזלו בשמיו שראשי בשמים שכתבנו למעלה שהן הנשמות העליונות הן על יד המעשים טובים שבעליהן עושים מורידות שפע מלמעלה ונמצאו דולים מהבאר מים חיים על יד התעוררו' צפון כמדובר והשאר מצד החסד ויזלו בשמיו מהנוזלים מן לבנון:

או יאמר עורי צפון לומר עורי זכות בחינת צפון שהוא עקדת יצחק המתייחס לצפון המזבח על דרך מאמרם ז"ל שיכיון אדם כשאומר צפונה לפני ה' על עקידת יצחק המתייחס לצפון כנודע ויהיו לרצון גמור לפניו יתברך וע"י כן ובואי תימן כמדובר על כן תשיב אמריה השכינה אליו יתברך ותאמר יבא דודי לגנו בסיני וע"י כן יושפעו מאליהן ויאכל פרי מגדיו של דודי הם מאמרו יתברך עשרת הדברות שהם המגדים כי הם נעשו פירות ויאכלם ויקבלם דודי והוא כי על כל דיבור ודיבור שהיה יוצא מהקב"ה היו מתקדשים ומשיגים כשרון זכיות רבות כמו שאז"ל שהי' הדבור אומר לכל א' מישראל מקבלני את עליך כך וכך מצות יש בי כך וכך ג"ש כו' ועל כל דבר היה אומר הן כו' ומה שהיה כל איש אומר הן על כל דבר ודבר היה נעשה ממנו מלאך וכח קדושה עד אומרם ז"ל שע"י זו כחן רב באומרם הן היו מוסיפים כח בדברותיו יתברך שהיו עולים למעלה ונחקקים על הלוחות שנאמר קול ה' חוצב להבות אש נמצאו מגדיו יתברך עושים פירות ומקבלם הוא יתברך:

פרק ה

פסוק א

באתי לגני וכו' מסיים אמריו הוא יתברך אלינו המשתוקקים תשועתו ונשיקות פיהו כימי צאתנו מארץ מצרים ואומר הנה במעמד הר סיני ההוא שדברתי עד כה ראה נא שלימותם אשר מצאתי אז כי הלא באתי לגני ומצאתי אחותי כלה שהיתה משוללת זוהמת נחש שעל כן תתייחס לאחותי ומצאתיה כלה מקושטת מצות שטרם יום המתן תורה אמרה נעשה ונשמע שנתעטרה ק"כ רבוא עטרות כמאמר רבי סימון בגמרא שנים בראש כל אחד מישראל א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע וכל כך גדל' תשוקתם ודבקותם בי כי אריתי מורי עם בשמי והוא כי הנה נשארו פגרים מתים כי דבקו נפשותם בקונם כמדובר למעלה ולא בלבד הנשמות העליונו' או הרוח גם הוא כי אם גם הנפש וזהו אריתי מורי הוא הנפש כמבואר למעלה על מר ואהלות עם כל ראשי בשמים עם בשמי המיוחד הם הנשמות ואמר שאת הכל ליקט הוא ית' אצלו מנפש ועד נשמה וזהו מורי עם בשמי שבכללם הוא הרוח שבנתים וגם אכלתי יערי הוא דבקות הפנימי וטוב הכונה

עם דבשי הנוטף משפתותם כנופת שנוטף מתוך השעוה בעלת הדבקות כמפורש על נופת תטופנה וכו' הם כחות הקדושה שנעשו מהכונה ומהדבור הנה כל הטובה הזאת הי' לדור ההוא אמנם אחרי כן בעגל ובדורות שאחרי כן כעסוני ועל כן לבלתי כלות הכל מה עשיתי שתיתי אספתי ושאבתי למעלה באופן שנשארתם עתה בדורות האחרונים משוללים כליה ומשוללי טוב לכן אומר כי איני ווותרן רק מאריך ואשר תהיו צדיקים אכלו רעים מאשר אכלתי יערי עם דבשי תהנו אתם גם אתם אך אשר אינכם רעים רק דודים שהחבה בלב אך לא רעים בפועל שתו מהיין והדין אשר שתיתי ושאבתי למעלה ושכרו בתרדמ' לאורך שינת הגלות וייסורי הצרות ואל תתלוננו עד תשובו ותהיו אחי ורעי אז אדברה נא שלום בך:

פסוק ב

אני ישינה ולבי ער וכו' ממשל משל למלך שעזב זה ימים את חשוקתו על עוברה מאמרו אמר ימים או עשור באחת הלילות והיא ישינה על מטתה ולבה ער באהבתה אותו והדלת סגרה בעדה והנה המלך בא לשקוד על דלתותיה באישון לילה ואפלה ויתן את קולו ודופק פתחי לי אחותי רעיתי כו' קווצותי כו' והיא בהיו' לבה ער התעורר משנתה ואמרה לו עם שאהבתיך מתעצלת אנכי מלמהר לקום לפתוח לך כי הנה פשטתי את כתנתי היא החלוק שעל בשרי כי הוא הנקרא כתונת כנודע איככה אלבשנה עתה בטרם בקר כי מתעצלת אני ובלי לבוש אבושה לפניך ללכת ערומה וגם רחצתי את רגלי בשכבי איככה אטפנם בדרוך בה על הארץ ממטתי עד פתח ביתי כי התענגתי ואצטער אז הוא לעורר לבה לקום לפתוח לו שלח ידו מן החור אשר בדלתה ויהי כי ראתה את ידו מעיה המו עליו באהבת' אותו ותחשוק אותו ותקום לפתוח לו וטרם תסיר המנעול שתה לבה להתעכב עד תתבסם ידיה ואצבעותיה להראות ביופיה אליו עד שנטף המור מידיה ועבר על כפות המנעול למען יריח טוב ריחה ותערב לפניו והוא עודנו מיחל חוצה עד אשר תפתח והיא התמהמה בהתבסמה ולא זו הדרך בחר לו הוא רק שתסיר המנעול הנועל בינו לבינה ותפתח ואחרי כן תתבסם על כן כאשר פתחה לו הסתיר פניו וחמק עבר מנגד פניה למען תצטער על הסתר פניו לעומת מה שעצרתו בהסתיר פניה עד התבסמה ולא פתחה לו מיד ויהי כראותה כי כן חרה לה עד מות אך עם כל זה לא בעטה בו על עברו מלפניה כי הלא מאז שמעה קולו באומרו פתחי לי כו' נפשה יצאה ונקשרה בנפשו ולא נחה ולא שקטה מללכת לבקשו ולא מצאתו ותרם קולה ותקרא אולי יעננה בדבור גם שלא ימצי' עצמו אליה ולא ענה:

והנמשל כי דרך כל איש ישראל עם אלהי אברהם שעם היותם ישנים על מטת עצלות תשובה ומעשים טובים לא יבצר מהם תשוקת לב לשוב עד ה' כי שורשם קדוש מתחת כסא הכבוד ושואג לבם לידבק בשורשם וכמה פעמים לבם נוקפם לפעולת תשובה ושאור שבעיסתם מרדים אותם בשינת עצלה מלקום לפעול פעולת התשובה והן זאת תשובת ישראל אליו יתברך על כל הכתוב למעלה מאמריו יתברך האומר אלינו נשוב וישיבנו ויגאלנו וישקני מנשיקות פיהו כמאז וזאת נשוב אליו אל נא תתייאש ממנו כי לא שבנו אליך עד כה כי הנה אני ישנה במטת עצלות תשובה עם כל זה לבי ער בתשוב' לשוב ולידבק בך והטעם כי הלא קול דודי אשר השמיע לנפשותינו במעמד הר סיני כמו שאז"ל שקול ה' שבכל דבור ודבו' מן דברותיו ית' היה מדבר עם כל אחד מישראל ואחרי כן נושקו על פיו ומתדבק בנפשו עודנו הקול ההוא דבק בי ודופק בלבי כי כל דבור התורה קדוש מאד דבקותו בי בלתי עובר לעולם וע"כ לבי ער ומה הוא הדפיקות שדופק כמדבר בי הלא הוא פתחי לי כותל עונותיך פרוץ ופתח שער אבא בו להשפיע ולידבק בך ואעזרך לשוב וזהו פתחי לי שער שאבואה אליך או פתחי לי שער השמים אשר הוא סגור בעונותיך המבדילי' ואל תתייאש על רוב עונך פן אעזבך כי הלא אחותי את מפאת הנפש תמשך אחרי בפותחך וגם רעייתי כי עד כה שותף אני בך בברייתו של עולם כי קול ה' הדובר היא התורה שבה ברא את העולם כנודע וישראל מקיימים אותה באופן ששותפו את וכן יונתי שלא המרתני כיונה שלא תמיר בן זוגה וכד"א אם שכחנו שם אלהינו כו' תמתי סובל' גלות וייסורין בתמימות לב בלי בעיטה כי הן אלה הכנות גדולות לדבקך בי מיד בפותחך בל תמוט ועוד אומרת קול דודי היא התורה מהרי כי כאשר לך ארבע הכנות לדבקך בי כך מוכנת אנכי להטיב לך שראשי היא ראש התורה הרוחני הוא שורשה העליון נורא נמלא טל להחיות מתיך למה שקווצותי הם כל קוץ וקוץ מאותיות התורה והלכותי' נמלאו רסיסי לילה הם הרסיסים הנעשים בעסק התורה בעה"ז בגלות הדומה ללילה שהוא שעל ידם גם אם לא נהיה כדאי' מצד אשמותינו יעשה חסד עמנו בבקר אור העתיד כמאמר הכתוב יומם יצוה ה' חסדו בעולם הבא בזכות מה שבלילה שירה עמי היא התורה שעמי שאני עוסק בה באופן שתורתך תשים בלבי כל ההבטחות האלה ושלא תרצה ממני רק שאפתח לו יתברך ושאם אין אני שב בגינו יתברך אעשה בגין כל האושר העתיד לתת לי אשר הוזכר ועכ"ז אני מתעצלת מלקום ולשוב בתשובה ומע"ט לא במרד ולא במעל כ"א שהיצה"ר עצל' יפול תרדמה לאיש מפאת הנפש ולאיש מפאת החומר אשר הוא מפאת הנפש הלא הוא כי יתן בלבו להשיב ולומר פשטתי את כתנתי כו' והוא כי הנה כל צדיק וצדיק יש לו' חלוקא דרבנן

כמדובר בגמ' ובספ' הזוהר א' של מעש' אל הרוח וא' של מחשבה וכונה טובה אל הנשמה והנה בהעוותי פשטתי אותה ללבוש בגדים צואים ואיככה אלבשנה כמה וכמה תשובות ומע"ט יספיקו לי לשוב ללובשה כי מי יעצר כח להשיבה כבראשונה אחרי אשר הוטמאה בכמה וכמה עונות וחטאים ומתי אעשה בעד כל סיג וחלאה ואקדש עצמי כי המלאכ' רבה מאד וע"כ אתעצל וגם על החומר תשיב אמרי' ואמור תאמר רחצתי את רגלי הם אברי רגלי הנפש רחצתים וענגתי בתענוגת ב"א בדרכי יצרי איככ' אטנפם ואסגפ' בצומות ובכי ואנקה וייסורין המתייחסין אל תיקון עוותי והיא טענת כמה וכמה רשעים לבושי מכלול האמוני' עלי תולע ואוכלים למעדני' כי יאמרו אליהם עד מתי תשתכרון הסירו רוע מעלליכם ושובו אל ה' אלהיכם כי הלא יענו טוב הדבר במה ימורק ושוטף חלא' אשמותינו מי יתן והיה דבר נוכל עשוהו ושמענו ועשינו אך הלא תאמר אלינו נענה בצום נפשנו ונלבש שק על בשרנו ודמוע תדמע עינינו וכאבלי אם נתאבל על עונותינו מי יעצר כח לעשות כדבר הזה כי איככה נוכל וראינו האוכלים למעדנים באבדן עצמנו בשרנו ברעה ללחם וצמא למי' והגוף הרך והענוג אשר רחצנו וסכנו ולבש בשרנו בגדי פשתן הדקין מענוג ומרוך איכה נחשבהו לנבלי חרש אשר עליו שק ואפר נציע אשר לא נסה באלה ואשר עמד בסוד משחקים ויעלוז איך יבכה ויתאבל ותרדנה עיניו דמעה והאמונים עלי תולע איך כאבלי אם יחבקו אשפתות והן אלה דברינו ולפניו יתברך רחצתי את רגלי הם אברי אשר המה כרגלים אל הנפש כי הנה רחצתים וענגתים איככה אטנפם ואסגפם כי הגוף המורגל באהבה בתענוגים הלא כמו זר יחשבו לי סיגופי התשובה כלבוש שק וענויים ומלקיות כלומר שע"כ קשה עלי לפתוח לך להיחל ליטהר רק השיבני ופתח לי ואני אמשך אחריך אז מה עושה הוא יתברך בראותו שאחר התעוררת לבי אשר נמשך אלי מפאת השמיעה בסיני כי מאז נשאר בי דבקות עם קולו ית' אשר דבר בי ותמיד נוקף ונוקש על לבי להתעורר כמדובר ועכ"ז אני מתעצלת מלשוב מה עושה הוא יתברך שולח ידו מן החור הוא חור האזן שנותן בלבנו לשמוע למוכיחים ומלמדי תורתו יתברך למען נשכיל כי זה לא הוסר מעם אלהי אברהם כי לכלם תערב תוכחת מגולה על תיקון מעשינו הרעים כי בזה נשתבחו ישראל שהם שומעי תוכחת כמו שאז"ל כל אשר הוכיחם מרע"ה במשנה תורה ואין הכנה ופתח אל התשובה למתעצלים בה כפתוח אזנם למוסר כמאמר הכתוב ויגל אזנם למוסר ויאמר כי ישובון מאון ועי"כ ומעי המו עליו כענין מאמרם ז"ל על פסוק שמעו ותחי נפשכם הרופא מרפא מכות רבות באברים רבים על כל מכה רטיה אבל הב"ה מרפא מכות כל הגוף ברטייה אחד בא' מכל האברים שהוא באזן שע"י השמועה מרפא

כל האברים מהעונות שנעשו בהם הה"ד שמעו ותחי נפשכם וכן בכל התורה תלה כל השלמות בשמיע' שמע ישראל כו' אם שמוע תשמע כו' כי תשמע לקול ה' כו' וכאלה אין מספר כי מהשמיעה תבא העשיה וז"א קמתי אני לפתוח כו' שע"י השמיע' אדם קם ממיטת שינתו תרדמת משובתו לפתוח שער השמי' אשר הוא סגור בכותל ומסך עונותינו אשר הם מבדילי' בינינו לבין אלהינו. או יאמר דודי שלח ידו מן החור כי הנה זה דרכו ית' והתנהגו עמנו בני בריתו כי כאשר נישן על מטת עצלות תשובותינו הלא יעורר לבבנו כענין אני ישנה ולבי ער כו' ואם אח"כ נשוב לעצלתנו אחר ההתעוררת אז הוא יתברך יטה ידו ויכה בנו שמשפיע שפע רוגז בהשליט בנו אחד ממכחישי ה' נהיה לאכול ומצאונו צרות רבות וזהו דודי שלח ידו כענין בנטותי את ידי על מצרים ואמר מן החור למה שהשפע הנשפע מאתו ית' שלא ע"י שר ומלאך מתייחס לבא בשער השמים כנודע אך אשר ע"י שר מתייחס אל שפע בא דרך חלון כמבואר אצלנו על מאמרו יתברך לאברהם בצוותו אותו שילך לא"י שאמר לו עד שאתה מאיר לי מן החלון בא והאיר לי בא"י שהוא אצלי עד שאתה מאיר לי שאשגיח בזכותך דרך השר השורר בחוץ לארץ הנקרא חלון שאתה מאיר לבל יעכבו השגחתי והשראתי בעולם חשך מעשה היושבים בה בא והאיר לי בא"י שהוא דרך פתח פתוח לרוחה הוא שער השמים הנה כי השפע הבא ע"י שר מתייחס אל דבר הבא דרך חלון או חור ועל הדרך הזה כאשר יבא שפע הרוגז ע"י א' משרים הקטנים ידמה לשליחת ידו ית' מן החור אך מתייחס אל ידו ית' כי מאתו ובידו הרחמנות הוא לטוב לנו ואז אנו מתעוררים מעצלות תשובתנו ושואלים בתפלה וצעקה ובכי ואנקה וצומות ועינויים מה שלא עשינו טרם עקיצת הצר הצורר בשליחותו ית' רק היינו ישנים כבלתי מרגישים כמאמרנו על מאמרי ישעיה הנביא בפ' ה' בצר פקדוך צקון לחש כו' שאומר הנה זה דרך עמך ישראל כי בצר בלבד פקדוך וטרם הצרה הם כישנים נמצא שאין רחמים כ"כ גדולים כמוסר שאתה מיסרם שע"י הם מתדבקים בך מריקים תפלות ושבים עדיך וזה צקון לחש כו' לומ' כלי מריק ויוצק לחש ותפלה הוא מוסרך וזה למו מש"כ הע"ג שבצרתם יבעטו באשר בחרו ואל תתמה איך דעה חסרו לשוב עד אשר לא תבא הרעה והצרה כי הלא לא יבצר מהם שאם לא ישובו ייסורין יבואו עליהם רק הוא שכמו הרה כו' כן היינו כו' כי כמקרה ההרה גם הם יקרה כי כל הרה יודעת שתבא עליה צרת לידה ותהי' כמסוכנת ועכ"ז אין לך הרה מכל הנשים שהיו בעולם שתחיל תזעק ותתפלל לה' על צער לידה בטרם ימי לידה או טרם תבא חבל לה רק תחיל תזעק דוקא בחבליה אך לא קודם לכן כן היינו מפניך ה' שעם ידענו שתבא חבל לנו על משובתנו לא נקרב ונבואה בתשובה ומע"ט לפניך עד בא הצרה

עלינו וזה יאמר שלמה פה באו' קמתי אני לפתוח לדודי כו' לומר עם היותו ישנה כו' לא שוה לי דפיקת קול דודי לשוב עד ששלח ידו והכני אז קמתי ממטת עצלות לפתוח לדודי שער פתוח לרוחה בכותל העונות המבדילים ואף כי עשיתי תשובה בפועל אמנם שגיתי בדרך התשובה והוא כי זה דרכנו בהחילנו לשוב ע"י שמוע אל המוכיחי' לפי הדרך הא' או ע"י הייסורין לפי השני כי בתחלה נזרע אל קוצים כי קל מהרה נשית לב לעשות מצות מעשיות ושרץ העונות עדיין בידנו כתלונת שלמה המלך ע"ה לפי דרכנו בפ' מוקש אדם ילע קדש ואחר נדרי' לבקר כי זה דרך אנשים בבא עליהם חמת המציק לא יחפשו אחר עונותם לתקנ' ולבכות עליהם בתשובה שלימה עד הסירם מעליו לינצל מקטרוגם רק יבקר אחר נדרי' לידור להנצל והנה כיעקב חשב עצמו בעת צרתו ולא דעת ולא תבונה לאמר הלא גם מיעקב למדנו לידו' בעת צרה הלא הוא הי' בלי עון אך אנכי תולעת ולא איש מה יסכון לי עשות נדרים ומצות ואני מלאתי טומאות וחלאות ואסירה נא כל בדילי וסיגי אשר היסבו צרותי מתוך בכי ותשובה שלמה וחרטה עצומה על עון ופשע אז ילוה אליה נדר או נדבה ומעשים טובים ותפלה כמאמר הכתוב נירו לכם ניר כו' ובפסוק רחצו הזכו הסירו כו' ואחר כן למדו היטב דרשי כו' כי הלא ע"י מעשיו הרעי' פגם בקודש בשורש נשמתו אשר תחת כסא הכבוד ואיך יזרע מצות על הקוצים ההם ואיך על יד השכינה המשפעת כל טוב תתוקן צרתו וייטב לו ותחתי' אשר נפשו משם תעמוד הבהרת עזה מרוב עוניו וז"א מוקש אדם אשר נכשל בעונו ילע וישחית ויפגום קדש עליון באופן שהיה ראוי יתקן שם למען משם יושפע טוב ותיקון צרתו והוא לא כן יעשה רק ואחר נדרי' לבקר שמבקר ומבקש נדרים לינצל ונהפוך הוא הדרך ישכון אור כי יתקן אשר עותו בתשובה ראויה בתחלה ואחרי כן אחר נדרים לבקר:

וזה יאמר פה הנה אחר שדודי שלח ידו מן החור כו' קמתי אני לפתוח לדודי כו' אך וידי נטפו מור כו' לומר כי שמתי לבי אל מצות מעשיו' טרם הסיר רוע מעלילינו מלפניו יתברך בתשובה ותיקון מעשינו הרעים וקרעוה סגור דלת הסוגר' שער השמים והרוס כותל עונותינו אשר המה מבדילים בינינו לבין אלהינו רק נשים לב מיד אל מצות עשה וקצת מכללותינו למודי עסק מעשה כמצות המתייחסים אל הידים המתייחסות אל המעשה הנה נטפו מור ריח ושפע מצות מעשיות ואשר אינה בעצם אנשי בני מעשה רק בקלות המתייחסים אל אצבעות האומה מר עובר שאינו קיים ריח מצות בהם כ"א עובר להתבסם לפניו יתברך במעשים טובים ולא זו הדרך רק תחלה תשובה ואח"כ מעשים טובים כמרגלא בפומייהו דרבנן תמיד תשובה ומעשים טובים כי הוא הסדר ולא יתהפך וכן סור מרע ואח"כ ועשה טוב ולא כטובל ושרץ בידו וזהו על כפות המנעול והענין כי

המנעול הסוגר לפני האיש מלפתוח שער במסך עונותיו המבדילים הוא היצה"ר השוכב על מפתחי לבו כנודע מרז"ל לבל יפתח משם שער אשר נסגר והכפות המקיימת את המנעול הזה בל ישמט הם הקטיגורים וכחות הטומאה אשר בראנו בעונותינו כי כל אחד נעשה קטיגור אחד וגורר נברא כיוצא בו כי עבירה גוררת עבירה ואין לך מחזיקים ומסמיכים לקיים והחזיק היצה"ר בל ימוט כאלה ועי"כ כפות המנעול יקראו ומהראוי הי' כי טרם עשות עיקר ממצות מעשיות נשמיד ונהרוג את כל המקטרגים האלה ע"י תשובה ראויה על יד כן בהכשל עוזרי' ונפל עזו' הוא היצה"ר בהבטל סגיר' המנעו' והשמטתו ממקומו בהבטל הכפו' המסמיכו' ומקיימ' אותו ואז וידי נטפו מר ואצבעותי כו' במצות מעשיות אך מה יסכון והוא על כפות המנעול כי מהראוי היה יוסרו הכפות ויפול המנעול ואז יפתח השער בנקלה כשאלת דודי לי פתחי לי כו' ועי"כ מה עושה הוא יתברך אצ"ל מיד בהחילני לעשות מצות ומעשי' טובים טרם תיקון העבירו' כ"א גם אחרי כן כאשר באחרונה הרגשתי ושבתי מעונותי ופתחתי אני לדודי כי הכרתי ואדע כי על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות אשר באו עלי כי דודי הוא ששלח ידו והכני אחרי כן בפתחי הסתיר פניו ממנו וזהו דודי חמק עבר על התעצלי עד כה כי אחר היותו דופק ומעוררני ולא קמתי לפתוח עד אחרי כן כמדובר ויתכן כי עד כה דודי שלח ידו ויכני עד ארגיש בעוקץ אותי אקיצה מתרדמתי ואחרי כן בהקיצי ופתחתי שער במסך עונותי הסתיר פניו ממני לנכות עונותי בצרות המתרגשות ובאות אני לא בעטתי בו חלילה לשוב מאחריו יתברך על הסתירו פניו ממני כי הלא מאז הייתי במעמד הר סיני כ"כ דבקתי בו שנפשי יצאה בדברו אלי כנודע שפרחו נשמותינו והוא כמדובר למעלה שמרוב תשוק' ודבקו' נמשכו ודבקו בשכינה למעלה ומה גם עתה אנו כי היינו נפשות בלי גופים כי היה הדבקות אז יותר וזהו נפשי יצאה בדברו וע"כ מרוב הדבקות שנשקע בנו מאז נמשך שלא בעטתי ונמנעתי מלבקשו עוד כ"א שבקשתיהו ועם שלא מצאתיהו שהסתיר פניו שבתי וקראתיו בתפלה ושועה ולא ענני כי הסתיר פניו עד אקבל ייסורין ראויים לי כפי אשמותי ומצאוני השומרים הם עו"ג הסובבים בעיר הוא העולם הכוני פצעוני בגלות בכל מקומות אשר נדחתי שמה ומה שיכלו לי ולא שוה לי צלם אלהים שעל פני להטיל עליהם מורא הוא כי נשאו את רדידי מעלי הוא צלם אלהים החופף עלי שומרי החומות הם מלאכי חבלה הנעשים על יד עונותי ונקראים שומרי החומות כמאמר' ז"ל על פסוק להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים שהם מלאכי חבלה שומרי חומות גן עדן מליכנס נפש הבלתי ראייה. או יאמר נשאו כו' לומר מה שהכוני פצעוני הסובבים בעיר בגליות הוא כי נשאו כו' והוא מאמר' ז"ל שבשעה

שהקדימו יש' נעשה לנשמע ירדו ס' רבוא מלאכי השרת וקשרו שני כתרים בראש כל אחד ואחד מישראל אחד כנגד נעשה ואחד כו' וכשחטאו ירדו ק"כ רבוא מלאכי חבלה ופירקום שנאמר ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב והנה כתבנו למעלה כי היו השתי מיני עדי שני מיני שפע מגן אחד להגין ממלאך המות ואחד להגין מן הגליות ואחרי כן מלאכי חבלה הסירו מעלינו אותו השפע והרדיד שהיה חופף עלי והוא ככתוב אצלנו בביאור התורה כי ראה יתברך שאם לא היה מוריד אותו העדי מעלינו לא היה כח להגלותנו והיתה מתבטלת עצת אברהם שהסגירנו בגלות בל נאבד בגיהנם וז"א פה שהכוני פצעוני הגולים אותי הוא על כי נשאו את רדידי מעלי שומרי החומות הם מלאכי חבלה אשר פרקום ונשארתי משועבד לגלות וכל זה למוד נחמד ונעים לכל אשר הוא יהודי אם יראה שאחרי שובו בתשובה יבואו עליו צרות רבות ורעות בל יקוץ ויאמר חלילה האם זו תשובה וזהו שכרה כי הלא יהיה על אשר איחר מלשוב או למרק כל חלאת הנותרת כנודע מהעונות אשר תשובה וי"ה תולין וייסורין ממרקין או על ביטול תורה וכיוצא ואדרבא אז יאות לנו לידבק יותר בקונו בחשק עצום ורב למען יכמרו רחמיו יתברך להקל מעליו או מי יודע אם מנסהו ה' לראות אם יקוץ בתוכחתו ואם בתם לבב יקבלו אשריו ואשרי חלקו והוא מאמרנו במקראי קדש אלה כי אחר שקמתי ופתחתי לדודי בתשובה עם היות שדודי חמק עבר כי הסתיר פניו ומצאוני רעות רבות אצתי מרועה אחריו בדבר הזה נפלינו מכל ע"ג הבועטים בהבליהם בצר להם כמפורש עוד בכתובים הבאים בס"ד כי ידעתי כי לא כצורנו צורם:

פסוק ח

השבעתי אתכם כו' הנה דרך הע"ג כי בעתות השלום ידבקו בהבליהם ובעת רעתם יקללו באלהיהם מה שאין כן עם אלהי אברהם עבדים לאלהים חיים ומלך עולם כי בעת צרתם ידבקו אז יותר באלהיהם כענין ה' בצר פקדוך כו' כמדובר: והנה חושבים על ישראל כי בצרות גלותם ואשר יציק להם אויבם מתפרדים מאליהם ותורתם חלילה אז יקלו באהבתם אותו כדרכם וכעלילותם מה שאינו כן כמדובר ע"כ בהועדם בויכוח השיר הקדוש היה הוא ית' וישראל עמו והשרים עם אומותם כמדובר למעלה בענין המצא' השיר הקדוש הזה והנה אחר מאמר ישראל במעמדם כי אחרי שובי עדיו יתברך אם בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו בתפלה ולא ענני ולא עוד אלא שהכוני העו"ג פצעוני עם כל זה לא בעטתי חליל' אך חיבתו בקרבי משא"כ בלב עו"ג עלינו כי אדרבא עולה על רוחם כי כמוני כהם לבעוט באהבתו יתברך כאשר באה צרה עלינו וע"כ לברר וללבן הדבר נעשים ישראל כמדברים אל העו"ג הנקראי' בנות ירושלים כמדובר למעלה

ואומרים להם השבעתי אתכם בנות ירושלים שתאמרו לי אם הייתם מוצאים את דודי מה תגידו לו ממה שביני לבינו כלומר האם תאמרו כי קצתי בחיי מהצרה הבאה עלי למענו אם לאו ולא יענוה כי לא ידעו מצפוני לבה ע"כ היא תשיב אמריה למו ואומרת הנה התשו' ההיא שחולת אהבה אני והוא כי דרך כל הנחלה מחמת אהבת תשוקתו שלא על המחלה יבעט בחשוקה כ"א אדרבא עוד הולך וחזק באהבתו עד בלי די כן חולת אהבה אנו הולה מאשר הכוני פצעוני למען אהבתי ומתחזק יותר באהבתו יתברך: משיבים עו"ג ואומרים מה דודך מדוד כו' לומר הלא גם לנו דוד כמוך כי כל אומה ולשון יש לו שר למעלה ומושפע על ידו ונבעוט בו בעתות בצרה ומה דודך מדוד כאשר היית היפה בנשים בזמן כשרותך עד אשר לא חטאת שאם היית מושפעת מאתו הלא גם אנו מושפעים משרינו ומה הוא ההפרש והיתרון שאולי שכל כך גדל עליך טובה אז שע"כ גם עתה תחבבו או מה דודך מדוד כעת בזמן גלותך במה חיבבך עתה שככה השבעתנו באומרך השבעתי כו' מה תגידו לו כו' שעל כל רעתך אז תעלוזי עמו הפך גויי הארץ אשר תחת שריהם שיבעטו בם בעת רעתם משיבים ישראל ואומרים דודי צח ואדום כו' לומר הנה הטוב או הפכו אשר ייטיב או ירע השר השורר על כל אומה לא מכחם הוא רק מאתו יתברך והשר הוא כצנור לקלח שפע הנרצה מאתו יתברך והראיה כי לא ייטיב וירע כאחת שום אחד מהשרים רק או טוב או רע ואין זה רק למה שהוא שליח ואין שליח עושה שתי שליחיות כאחת אך הוא יתברך יעשה שתי פעולות נגדיות כאחד כענין שקיעת המצריים והצלת ישראל רגע אחד ושתית המצרי דם וישראלי מים במכת הדם ושניהם שותים יחד בכוס אחד וההיקש בזה אין מספר וזהו דודי צח ואדום שמתייחס אל צחות הוא פעול' רחמים ומתייחס אל אודם הוא דין יהיו יחד בו יתברך הרי מזה תשובת שתי השאלות מה דודי מדוד בהיותי היפה בנשים בהשפיעי טובה לא על ריבוי הטובה או מיעוט' הדבר תלוי רק במי שהוא בעל הטוב שאליו ראוי לידבק ולא במי שהוא שליח כשר השורר על כ"א שהוא מהעו"ג. ועל השנית שאמרו מה דודך מדוד שככה השבעתנו שהוא על עתות בצרה הוא כי צרתכם על יד השר הוא צרה בעצם אך צרתנו על ידו יתברך הוא טובה בעצם כי הוא צח ואדום שזולת היותו רחום בדין עיקרו הוא הרחמים כי ע"כ יקרא צח ואדום ולא אדום וצח כי העיקר הוא הרחמים כי לא לינקם יכוין רק לנכות עין מאהבה מסותרת ושמא תאמרו מי יגיד לנו שהוא יתברך צח ואדום הלא הוא אותם שהורו זה באצבע הם התינוקות שיצאו ממצרים כמאמרם ז"ל על פסוק תחת התפוח עוררתיך שהיו יוצאות השדה הנשי' המעוברות ויולדות שם והיתה הארץ נבקעת והיה הוא יתברך ממציא לכ"א ואחד שני עוקצים אחד מוצלין ממנו חלב

ואחד דבש שנאמר ויניקהו דבש מסלע כו' והיה כל תינוק רואה תמונת בחור צח ואדום עומד לפניו כאומן את היונק והם הכירו את הקב"ה תחלה על הים שהיו מראים באצבע ואומרים זה אלי ואנוהו שהיו מכירים אותו מאז היה אומן אותם שראוהו צח ואדום כמאז ככתוב אצלנו במקומו כי ראו בים דין ורחמים יחד שהוא צח ואדום מעין מה שנראה אליהם שהיו בצער מחילות והיו מתרחמים בדבש וחלב עם שלא יבצר שהיה נדמה לפניהם תמונת צח ואדום מעין המאורע וז"א פה היותו צח ואדום נעיד עדים והם אותם שהיו מראים באצבע הם אותה הרכבה כצמח השדה והוא מאמרם ז"ל שהיו גדילים שם והיו באים בגדלם רבבות מהם עדרים עדרים וכל אחד מכיר אביו ואמו הה"ד רבבה כצמח השדה נתתיך כו' וזהו דגול מרבבה והורא' באצבע תקרא דיגול כמאמרם ז"ל על ודגלו עלי אהבה מלך מי שמראה ונותן באצבע בפניו מתחייב מותה והקב"ה תינוק נותן אצבעו על ההזכרה ואינו נזוק הה"ד ודגלו עלי אהבה הרי שפירשו אומרו ודגלו על הוראה באצבע כך אומר דגול מרבבה הוא אשר היה דגול ומוראה מהרבבה באצבע ובמה שכתבנו יצדק היות פסוק צח ואדום קודם לאומרו ראשו כתם פז כו' עם היות הראש למעלה מהפנים שבהם הצחות והאודם והוא משבח מלמעלה למטה: או יאמר הלא תמהתם מה דודי מדוד שעם שצרות גדולי' באות עלי למענו לא זזתי מחבבו אל תתמהו כי הלא כל אודם רוגזו לבניות וטובה היא לי כי הנה הוא צח ואדום כי גם עתה שמייסרני העיקר הוא צחות ולובן ורחמים והאודם הוא הטפל וזהו צח ואדום ולא אדום וצח והוא כאיש שגופו ופניו לבנים ומעט אודם בכל צד מפניו שהאודם הוא תוספות מועט על העיקר הכולל שהוא הלובן כן תדמה את דודה ביופי הזה לומר גם שתראו פני הראות אודם בו דעו כי הוא צח בעצם ואדום מתוך הצחות למראה ולא עיקרו והוא כי ברגע שהוא באפו חיים ברצונו כי מדכאנו לטובתינו להכשירנו וללבון אשמותנו לזכותנו לחיי העה"ב והראיה מה שהי' דגול מרבבה כמפורש בקודם וע"כ הקדים ענין היותו יתברך צח ואדום שהוא על מראה הפנים קודם לראשו כתם פז שהוא למעלה מהפנים למה שעיקר תשובת ישראל על סובלם הייסורין בחבה עם קונם:

פסוק יא

ראשו כתם פז כו'. גומרת כנסת ישראל אמריה אצל עו"ג שהיו תמהין על חביבותינו עמו יתברך עם היותנו מצטערים למענו בגליות ואו' הלא תתמהו העו"ג באמת באמור איה תועלתכם על אשר תעבדוהו ומה בצע כי תלכו קדורנית למענו ולקיים תורתו ולא ייטב לכם כו' הנה דעו איפה כי לא על טובות גשמיות של העה"ז אני מתדבקת עמו כי הלא ראשו היא התורה שהיא ראש לשבעה דברים שנבראו קודם העול' אשר אותה הראש

היא שלו שהוא בראה שעל ידה היה כל טובתנו הלא הוא כתם פז שאין לבהיקותו חקר כי הלא זהב מופז הוא זהב משובח עד מאד ואינו פז רק מופז שיש בו מהפז אך הפז לבדו אין ערוך אליו לחשיבותו ובהיקותו ובשבעת מיני זהבים שמנו חכמים לא יתחשב כי הוא עולה על גביהם וכמאמרם ז"ל שלא ירד לעולם אלא מעט מזער ואמר כי התורה אשר על ידה נזכה ונדבקים בו יתברך היא כתם פז כי לבהיקותה וספריותה אין חקר עם היות בה מראה התלבשות וגשמיו' עיקרה וסודה דבקה בו ית' בלתי נפרד מאיפותו כנודע שע"י כן האושר הנמשך לנו על ידה כיוצא בה יהיה כי נדבק בשורשה ואיננו רק בעה"ב כי שם בהדבקותה נהי' דבקים בה' חיים חיי עולם וע"כ בטלה קפידת צרת גלותנו בעה"ז כי הלא כל ישענו וכל חפץ על העולם העליון הוא שאחר מות תדבק בה הנפש ואחר התחיה גם החומר כנודע וש"ת מי יגיד לנו שכך הוא חין ערכה לז"א קוצותיו תלתלים לומר הנה מהתפשטו' קווצות הלכות פשטיותה יובן ויבחן עוצם קדושת שורשה כי הלא על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות כי אין קצה ואלו חיה איש אלף שני' פעמים לא יגיע עד אחד מני אלף בחכמתם וכל יום ויום שיעסוק בה יתוספו לו בה חדושים אין מספר כמעיין המתגבר ומי לנו גדול מרבי עקיבא ולא יכול כל ימי לימודו ללמד מר' אליעזר כי אם כמכחול כו' או כאשר ילקק כלב מהים הגדול וכל זה ימצא כתוב או רמוז בתורה שבכתב ולא זה בלבד כי אם בכל קוץ וקוץ תלי תלים ואין זה רק כח רוחני קדוש עד מאוד אמור מעתה כי שורש התורה קדוש ונורא ומאוד בלתי נפרד מאתו יתברך ועל כן תדמה אל בוראה כי על כן גם לקווצותי' גם הם אין קצה כמדובר כי ילמד סתום מן המפורש מקל וחומר וש"ת אם כן איפה למה השחירן והלבישן הוא יתברך והנה הנם בפשטות גשמי ואינו לפי כבוד' אל יקשה בעיניך כי הלא אם הם שחורות הם כעורב והוא כי הנה ארז"ל על לבני עורב אשר יקראו כי בהולדם בני עורב יוצאים לבנים וע"כ אינם מתקבלים לאביהם ואמותם בחושבם כי לא מהם המה כי המה שחורים ובניהם לבנים ויניחום עד יגדלו וישחירו ואז יקבלום נמצא כי השחרות סיבת התקבלם מה שאין כן הלבניו' כדבר הזה קרה לנו עם תורתנו כי הלא היא אש שחורה על גבי אש לבנה שהוא פשט על הסוד הרוחני והנה הדרך הסודיי לא נוכל לקבלו כי יעצרנו הגשם כי חומריים אנחנו ע"כ הוצרך הוא יתברך להשחירה היא אש שחורה דרך מלובש מוגשם למען נוכל לקבלה וזהו שחורות כעורב כי מה שקוצותיו הם שחורות מלובשות לא מהעדר ממנה רוחניות קדוש עצום מאד רק למען נעצור כח בלבניית' לקבלה כי בלבניות' אש לבנה לא נוכל לקבלה כאשר העורבים לא יקבלו בניהם על לבניותן עד יושחרו ועל פי דרכו כי כאשר בעורב גם בהיותם לבנים שלנו יקבלום לא יבצר מהיות יחס עיקריי להם עם

אביהם ואמם כן גם אנו גם האש לבנה יחס דבק מאד לה עם נפשותנו כנודע רק שעל היותנו מלובשים בחומר כמו זר תחשב לנו עד תתלבש גם היא כמקרה העורבים שעל היותם מלובשים מנוצה שחורה ירחיקו בניהם בהיותם לבנים עד ילבשו שחורים גם הם ויקבלום:

פסוק יב

עיניו כיונים כו' לבא אל הביאור נקדים כי הבוגדים עזי המצח ופועלי רע משולים אל האפיקים כד"א אחי בגדו כמו נחל כאפיק כו' וכן הוא אומר ומזיח אפיקים רפה. יראה כי אפיקים אינם כפלגי מים כי הפלגים הם נוחים ואפיקים הם חזקי המרוצה וכן יראה מפסוק כאיל תערוג על אפיקי מים כמאמר רז"ל שהאיל בצמאו הולך אל האפיק ומחוזק המרוצה לא יקרב אליו לשתות פן ישטפנו שטף עובר ותערוג וענין הכתוב שגומרים מאמרם ישראל המשולים לכלה נאה וחשוקתו יתברך הסובלת ייסורין למען אהבתו ולא תחוש כי על כן היחלה להשי' אמריה אל העו"ג האומרים אליה מה דודך מדוד כו' שכל כך תסבלו למענו ותען להם דודי צח כו' ראשו כו' להורות שאינה חוששת על צרת עצמם כי לא תעשה עיקר רק מהעולם הבא כי שם הוא העיקר ועל מה שיקשה עליהם לדבר ולומר הן לו יהי כדברך יספיק זה על אודות גלותך אך מה תאמרי על הטיבו ית' את עוברי רצונו הצרי' אותך וזולתם בוגדי' בגדו ושמנו עשתו יום יום ואין מכלים דעו איפה כי עיני השגחתו יתברך הם כיונים מחוסרי מרה כנודע מרז"ל עיני השגחתו כיונים להטיב על אפיקי מים הוא על הבוגדים כאפיק נחלים שלא יימר שדי למו בעיני השגחתו כי אם כיונים משוללי מררה והם בוגדים משולים לאפיקי מים כמדובר אל יעלה על לבכם שאין עיני הבטתו והשגחתו מלאות חכלילו' דין ורוגז עליהם רק שרוחצות בחלב שרוחץ החכלילות בחלב והוא כי כאשר החלב הוא דם אדום באמת אלא שנהפך עינו לגוון לבן לפי מראה עיני הרואים כן הרחיצה אשר רוחץ החכלילות עיני השגחתו יתברך לא בדבר שעצמותו וגוונו לבן שהוא רחמים עצמיים רק כחלב שמראהו לבן ועצמיותו האמתי אדום כלומר כי כן לבניות השפע הנשפע עליהם טובה ורדומים אינו רק לפי המראה אך עיקרו אדו' כי כל טובה פה לרעתם הוא וש"ת למה יאחר ויאריך למו כל כך הלא הוא כי המה עיניו הנזכר יושבת ומתעכבות על מלאת שהוא עד בא מילוי הסאה כמאמרם ז"ל על בסאסא' בשלחה תריבנ' ומה שתראו שמדכא את הצדיקים השלמים ביסורין וזהו לחייו הם כחותיו של דין מאתו יתברך ללעוס ולדכא בם את בני האדם בייסורין כי לא ילעוס וידכא בהם קוצים ועשבים רעים רק אשר הם כערוגת הבשם הם הצדיקים בעלי ריח שם טוב ואל תתמה על החפץ כי הלא ע"י כך נעשים מגדלות מרקחים כבושם שעל

יד היותם נדוכים במדוכה יעשו מהם רוקח מרקחת מעלים ריח טוב יותר מאשר היו בעוד הבשמים בערוגה כן על יד מה שלועס ומדכא אותם הוא ית' בייסורין הם מתכשרים ומשתבחי' יותר כהפרש שבין הבושם שבשדה אל הנדוך ונעשה מרקחת והוא מאמרם ז"ל על פסוק ה' צדיק יבחן הפשתני הזה כשרוא' שהפשתן שלו יפה הוא מנפצו ומכה בו ביותר שכל מה שמכה בו הוא משתבח יותר כו' וביארנו במקומו שבבא ייסורין או נסיון זולתו על הצדיק ויצרו תקפו להעבירו והוא בצדקתו עורך מלחמה נגדו עד רדתו כי מאז והלאה נכנע תחתיו יצרו הרע עוד לא ירים ראש וזהו מגדלות מרקחים כמדובר או ימשיל אוצרות הזכיות אל מגדלו' מלאים מרקחי' שמתעלי' ע"י הדיכה:

או שיעור הכתוב לחייו הלועסות ומדכאות אותנו כי על זה הוא הויכוח עם הע"ג דעו שהוא כערוגת הבשם שעל יד דיכה נעשים מגדלות מרקחים כד"א שידה תיבה ומגדל שריחם מתקיים מה שאין כן אם היו נשארים בערוגה שהיו מתייבשים ונפסדים כן על יד ייסורין בעולם הזה נעשים אוצרות נשמות למעלה בעלי ריח טוב ממעשיהם הטובים אשר פעלו בעולם הזה ולא עוד אלא ששפתותיו שושנים כו' והוא כי גם בדברו ברוגז לעשות כלה ועם ששפתותיו שושנים שהם אדומות ורוגז ודין כמאמרם ז"ל על פסוק סוגה כשושנים שהוא על דם ואודם שבאמור האשה כשושנה אדומה ראיתי מיד פורש וזהו סוגה בשושני' שנסוג אחור על מראה אוד' כשושנה הנה שייחסו רז"ל המראה אדום אל שושני' ובזה יאמר כאשר שפתותיו ומאמריו הם שושנים ודיני רוגז אזי הם כנוטפות מור והטעם הוא שע"י כן הוא עובר ומוחל והוא מאמר מהרי"ב ז"ל על פסוק וינחם ה' על הרעה אשר דבר כו' שניחם ה' על הרעה במה ניחם במה שדבר כי שפך את זעמו בדבור ונח וביטל המעשה ע"י הדבור וזה יאמר שפתותיו שושנים הם נוטפות מור שהרי על יד כן עובר ואינו פוקד וש"ת אם הדבו' ברוגז הוא במקום הפורענות א"כ למה לא יעדרו הייסורין לגמרי דע איפה כי ידיו גלילי זהב כי כאשר תראה ידיו פועלו' דין שהם גלילי זהב שהוא רמז אל הדין הוא שהם ממולאי בתרשיש והוא כי התרשיש הוא אבן מסוגל לעכל כדברי הרב רבינו בחיי והענין כאשר ידיו גלילי זהב פועלות דין לא להנקם מעוברי רצונו כדרך המלך רק ממולאים עיכול שהוא לעכל ולהתיך ולהתם חלאת העון באופן שעל יד הדבור הקשה והרוגז הוא עובר על פשע מלפעול הרוגז אך אחרי כן מתוך טומאת העון לאטו כאשר קרה בעון העגל שאמר הניחה לי ואכלם כו' ואחרי כן וינחם כו' ולא פעל הרוגז אמנם רצה להתיך אח"כ ואמר וביום פקדי כו' שאין לך פקידה ופקידה שאין בה מעון העגל והטעם הוא כאשר הוא יתברך פועל הרוגז אין רע רק לפי מראה עיני הרואה אך פנימיות רצונו וכונתו אינו רק לטוב כמאמר הכתוב כי רגע באפו

חיים ברצונו כי הרגע שהוא באפו לא מלבו רק חיים ברצונו וכוונתו וזהו מעיו עשת שן כו' כאשר ידיו גלילי זהב שפועל הדין והרוגז כמדובר הוא מעיו ותוכיותו אינו לינקם חלילה אף בייסרו את הצדיק רק שמה שהוא עשת שן שהוא לבניות אך מעין צד ירקון כי למה שהוא הפך לבן אך לא לגמרי. ולמה לא ירוחם בלובן רחמים אך הוא כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא באופן שלבניותו נוטה לירקון מה כעשת שן ועל יד ייסורין מתלבן כספירים וז"א מעיו כו' כי תוכו יתברך הוא לעשות שהעשת שן תהי' מעולפת ספירים שהוא לבן וספיריי מאד כמעש' אבן ספיר שהוא לבן ובהיר וכמאמרם ז"ל על הלוחות שהיו של סנפירינון כאשר למד רשב"י מג"ש נאמר כאן אבן ספיר ונאמר להלן לוחות אבן מה להלן ספיר כו' ארז"ל שהסנפירנון הזה מכים בה בקורנס והוא על הסדין ונשקע בסדן והוא הנקרא בלעז דימאנטו והוא לבן וספיריי מאד:

פסוק טו

שוקיו עמודי וכו' ושמא תאמרו אם כדברך שה' אלהיך ירצך למה יקל מהלכו לרוץ ליפרד והתרחק ממך כי יסלק שכינתו ויסתיר פניו כאשר עשה לך בחורבנך כי לא כן הוא כי אם שוקיו ומהלכיו לא קלים להתנועע ממנו המה רק עמודי שש כבדים ואשר תראה שהיקל לסלק שכינתו לא כן הוא כי לא זז בעצם רק תקועה פה אלא שאם נסתלק מהמקדש לא נסתלק מהצדיקים ההווים מאז כי הלא שוקיו ונסיעתו מיוסדים ותקועים על אדני פז הם הצדיקים בעלי קבול מרכבת השכינה עליהם לזכות ובהירות נפשם כפז וזהו על אדני פז שבכל מקום שהם נוסעים ומטלטלים בגלותם שם השכינה ושוקי מהלכיה נוסעים תקועי' על ידם ושמא תאמרו אם עמנו הוא ית' למה יניחני למרמס אותנו ואת בית קדשו ואיה כל נפלאותיו אשר עשה לפרעה ולמצרים על אודות ישראל כי ע"כ נתפקרו כמה מהעו"ג לומר כי הזקין חלילה לז"א אם יעל' על לבבכם בנות ירושלים כאשר ארז"ל שאמר המן למלך אחשורוש אלהיהם של אלו אשר עשה הגדולות ונפלאות במצרים כבר הוא זקן כי הלא עו"ג מרקדים בהיכלו והחריבוהו ולא מיחה בהם והוא מאמר כולל לעו"ג שהיו בימים ההם אל תחושו לזה כי נהפוך הוא כי אשר תראה מראהו כלבנון שיראה שכלו הפך לבן שהוא משל אל הזקנה שנהפך זקנו ללבן והוא מראה הר הלבנון כנראה בחוש שהוא לבן מהשלג המתמיד עליו תמיד משל אל לבניות קרירות ומראה זקנה אדרבא היא הנראה כי כחו עצום מאד ומשם ראיה ולבחור בעצם ידמה וזהו אשר תראו מראהו כלבנון דעו כי אינו רק בחור כארזים והוא מאמר אנשי כנסת הגדולה מחזירי עטרה ליושנה כי ירמיה ודניאל אחד לא הזכיר הגבור ואחד מהם לא הזכיר הנורא באמור עו"ג מרקדים בהיכלו איה נוראותיו כו' ובאו אנשי כנסת הגדולה

ואמרו הן הם גבורותיו הן הם נוראותיו שעוצר כח ומתאפק לסבול לפי הזמן על אשמת עמו נמצא שהמקום שבאו להרהר כי זקן הוא חלילה משם הוראת בחרותו וזהו מראהו כלבנון אדרבא בחור כארזים הוא כי הן הם כו' וזהו יתכן היה מראת דניאל לבושיה כתלג חיור כו' על הוראת הלבניות ועל זה יאמר אשר תראו מראהו כלבנון שהוא כתלג חיוור אינו רק בחור כארזים:

פסוק טז

חכו ממתקים כו' הלא אמרתי אליכם בנות ירושלים שאיני מקפיד על צרותי בעה"ז כי הם לטובתי כי כל האושר אשר אקוה מדודי יתברך הוא לעה"ב והלא אפשר לכם תשיבוני כי הלא תראו שאין ייעודי התורה רק דברים גשמיי' שיורה שאין למקיימי התורה זולת זה וא"כ איפה ימשך שאנו סובלי' גלות וייסורין בעה"ז לא יהיה לנו כל מאומ' בידינו בעה"ב וא"כ איפה מה בצע בתשוקתינו ודבקותינו תמיד עם דודי דעו איפה כי לא כן הוא כי אם שחכו הדובר בי ייעודיו אינו מדבר רק דברים שהם ממתקי' לנו משא"כ ענייני העה"ב כי לא נדע להעריכו ולטעום עריבותו כי הוא רוחני ואנחנו גשמיי' וכלו מחמדי' נחמדו' בהשערה והאמנם עם שלא ידענו מציאותו כי רוחני ונעלם הוא כי עין לא ראתה וייחס הדבר אל עצמו יתבר' באומרו וכלו ולא אמר ושכרו הוא כי כל האושר אשר לצדיקי' הלא הוא הדבק הנפש אתו יתברך ובחינת הדבקית רבו מספור לכל א' לפי ייחס נפשו ומעשיו ע"כ אמר וכלו לכל א' וא' בכל בחינה ובחינה שיהי' הדביקות בו ית' הוא מחמדי' וכהתימו אמר זה דודי וזה רעי כו' לומר בין בהיותי כשרה והוא מתייחס לדוד לי כדודי' שלא בעתות ההתקרבות בלבד יקראו דודים כ"א גם בעת החשק ליקרב יקראו דודי' חושקים לידבק זה בזה כמוני עמו יתברך בין בזמן שהוא רעי שהוא בהיותנו כשרים שאז אנו רעים ושותפים יחד כענין בזמן הבית בכל אחד משני הזמנים האלה אין אתם רק בנות ירושלים כבני הכפרי' שסביבות הכרך כד"א יריחו ובנותיה והוא כי נשמות מחריבי ב"ה הלא הן מסביבו' ירושלים העליונה ולא מתוכה כמונו וע"כ אהבתיו אנכי כי קרוב אלי מאד כמדובר:

או יאמר חכו ממתקים כו' אל יעלה על רוחכם שהוא יתברך צריך אלינו כאשר השרי' שע"י מה שישתרר על אומתו יאושר להיות שלוחו ית' שמשפיע ע"י אך הוא יתברך לא יחבבו ע"ז כי הלא חכו הטועם טעם מעשינו הטובי' אינו שנסכון לו כ"א צדקנו מה ניתן לו רק הממתקי' והעריבו' נחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו ויש לו ממתקים ממעשינו אך מה שאנו מקבלים הימנו בהדבק כל איש ישראל בו ית' כל אחד לפי בחינת נפשו ומעשיו הטובים הוא מחמדי' כי כלו בכל בחינותיו הוא מחמדים ולא עריבות בלבד ולא

עוד אלא שע"י היות זה דודי בהיותנו בגלות וע"י היות זה רעי בשלותנו בירושלים אתם בנות ירושלים ואלמלא כן לא נתקיימתם כי בזמן הגלות אתם קיימים להגלותינו ובזמן השלוה תאכלו מתמצית שפע ישראל למען תהיה לנו לשוט כד"א ורדו בכם שונאיכם ורבים כיוצא בזה ובלעדנו היית' מתבטלים שלא נברא רק בשביל התורה שיקיימו: משיבים הע"ג ואומרים א"כ איפה שכ"כ ענינו וגדולתו ושגם לנו תועלת בהדבקו בכם אנה הלך דודך כו' ונבקשנו עמך אולי יתעשת גם לנו ולבל נאמר לא יחפוץ בכם רק בבני בחוניו אשר שורש נפשות' מתחת כסא כבודו ע"כ הקדימו ואמרו אנה הלך כו' לומר הנה בזמן היותך היפה בנשים אשר לו היה רק במעמד הר סיני כי פסקה זוהמתך מה שלא פסקה משום אומה הנה אז הלך לשעיר ופארן לומר אם יקבלו התורה כד"א וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן וכן ידענו היות לו ית' פניה בשני אומות עמון ומואב כי מפרידה אחת שממואב הוציא את דוד ומנעמה שמעמון הוציא את שארי' דוד וזה מאמרם אל תרחקי הדבר לומר שלא עזבך ה' בכל אורך הגלות הלזה באומרך שאין דומה ליך באומות כי הלא ראי וזכרי אנה הלך דודך בהיותך היפה בנשים מה שאינך כן עתה ועכ"ז הלך אלימו שהם אדו' וישמעאל וכן זכרי אנה פנה הוא לעמון ומואב אולי עתה בהעוותך שב לקרבה אליהם וע"כ שכחך ואם כן הוא ונבקשנו עמך אחר שגם עם מליאות אומות ידבק כי כמונו כמוהם:

פרק ו

פסוק ב

דודי ירד כו' ע"ד רז"ל בכתוב תשיב אמריה למו ואומרת דודי כו' והוא מאמז"ל דודי זה הקב"ה ירד לגנו זה העולם לרעות בגנים אלו בתי כנסיות וב"מ כו' וללקוט שושני' אם רואה צדיק מריח בו ונוטלו שהוא ששואב כמריח בשושנה ששואב למעל' בהריחו מרוח אפו כן שואב את נפש הצדיק אליו למעלה כנושקו והיא מיתת נשיקה זו היא תשובתה אליהם אל יעלה על רוחכ' תבקשוהו עמנו כי לו הונח הי' לכם איכות לכך הלא לא יבצר מכם מלבעוט בו כי הלא הוא ית' ירד לגנו כמדוב' ונוטל הצדיק היותר משוב ואיני בועטת בו יתברך על המיתו את הדבק בו ית' ואצ"ל שלא אבעיט כ"א אדרבא דודי לי ואני לו הרוע' בשושנים הם הצדיקי' הנז' שאם היותו יתברך רועה בם ולוקטם לא אמיש דבקותי ממנו כי אדרב' אכיר כי כאשר אדבק לדודי ידבק בי כן הוא גם בהיותו הרועה בשושנים כי למה שהצדיקים ידבקו בו ידבקם אליו ית' ואין מדה זו רק לי כנודע אך אתם ע"ג לא תעצרו כח לסבול זה כי הלא תבעטו בי כראות צדיק ורע לו לפי מראה עיניכם:

פסוק ד

יפה את רעייתי כו'. לבא אל הענין נזכירה מאמרם ז"ל על בנות צלפחד כי בפרשת פנחס מונה את תרצה באחרונה ובפ' מסעי מונה אותה שניה ואמרו כי בפר' מסעי מונה אותם לפי שנות' ותרצה היא שניה בשנים אך בפ' פנחס מונה אותן לפי חכמתן וצדקתן נמצא כי גם שהצד השוה שבהן הוא כי כולם צדקניות תרצה היתה הקטנה בחכמה וצדקות מהן ונבא אל הענין והוא כי הנה מאז היחל הוא ית' לדבק בנו פתחי לי כו' וקמתי אני כו' ופתחתי אני לדודי וחמק עבר והסתיר פניו ועל יד כן מצאוני השומרים כו' הכוני פצעוני כו' אז בסבלי ייסורין חשבו הע"ג אבעט חליל' באלהי כי על אהבתי הוכיתי ואומר אליה' אם תמצאו את דודי מה תגידו לו כו' ונמשך הויכוח עד כה עתה בא הוא ית' ומדבר על לב אומתו ואו' יפה את כו' כלו' אל יעלה על רוחך על אורך הגלות שכעורה את בעיני ואל תכלמי על מה שחמקתי עברתי ואסתיר פני ממך ובמקום שהיה להם לע"ג ליירא ממך אדרבא הכוך פצעוך כי דעי וראי כי הנה דרך המלך לישא אשה או מחמת ייחוסה או מחמת יופי' והנה ע"ד היופי הוא כנמשל בינינו לקוננו הוא הדבקות והכשרון יפה את רעיתי אך לא בעצם רק כתרצה הנמנית באחרונה מבנות צלפחד על היותה קטנה בחכמה וצדקות מאחיותיה כן גם את עם שטובה את אינך שלימה וע"כ הסתרתי פני ממך והכוך פצעוך ומצאוך צרות רבות ורעות ובמה שכתבנו למעלה שמה שחמק עבר היה על שלא העבי' העבירות בתחלה ונתעצלה ותשם לבה בתחלה על מצות מעשיות יאמר לפי דרכנו יפה את אך כתרצה שנתעצלה להתחכם והתאשר מאחותיה ובאה באחרונה כן גם את התעצלת ולא פתחת ואחרת מהסיר כפות המנעול עד בוש ולא שמפני כך אשווך אל הע"ג כאשר חשבו הם באו' אליך ונבקשנו עמך וגם אל תדמי בנפשך שאעזבך ואשימך תחת שר כהם גם שהארכתי גלותך כי הלא את נאוה כירושלים והיא כי נאוה הוא מל' אך נאותה להם שהוא נאותית והיות מקביל לו' כי כאשר היות ירושלים מוכנת להיות מקבלת השפע לכל העולם ומושב אלהי' כביכול שהוא למה שהיא כנגד ירושלים של מעלה והיא נאוה אל טובה מפאת היותה נאותה אל מה שלמעלה הימנה ככתוב אצלינו על כעיר שחוברה לה יחדו כן את נאוה כמוה נאוה אלי מקבלת אל שורשך לקבל השפע ולידבק בי בעצם ואל תתמה לומר א"כ איפה למה אנרע ותחת היות חתיתי על העו"ג וייראו ממני כי שם ה' נקרא עלי אדרבא הכוני פצוני ואהיה למרמס למו דעו כי הן אמת שאת איומ' שאימתך מוטלת על כל העולם אך כנדגלות והוא כי כאשר העיר או איש שעליו דגל המלך יראוהו אנשים אך בהסיר הדגל מעליו לא כן גם אתה לו היה צלם אלהים עליך שלם היה חיתתך מוטלת על הבריות אך

משחת מאיש מראך ודגלו ית' איננו בידך ע"כ לא יראוך ויכלו לך או יקרא דגל שלנו אל עדיינו אשר פרקו מעל ראשינו בעגל כי מאז חל עלינו חובת גליות כנודע כמדובר על פסוק נשאו את רדידי מעלי לכן אל יקשה בעיניך בשלחם יד עליך כל אויביך וכל שונאיך אשר רדפוך וכהתימו להשיב ההכרחי חש פן נאמר לו ית' הלא אמרת אלי כי יפה אני אך לא בעצם רק כתרצה והיקלת בכשרוננו ושע"כ הכונו פצעונו העו"ג האם בכלל זה יכנס גם הצדיקים שהיו בנו בגלו' החיל הזה והכום פצעום כעשרה הרוגי מלוכה ודומיהם האם תאמר שלקלות כשרונם לקו ע"כ או' הוא יתב' אל תדמי כי מה שאמרתי יכלול השלמי' הנקראים עיני העדה כמאמרם ז"ל על ואם מעיני העדה כו' כי הלא הסבי עיניך וסלקי אותם מנגדי כי עליהם אמרתי שהם עיניך הנזכר השלמי' אצ"ל שלא היו כתרצה קטני הכשרון כ"א אדרבה הם הרהיבוני שכביכו"ל הגדילוני כד"א והתגדלתי והתקדשתי שעל יד המקדש שם שמי' בשלמים ההם ש"ש מתגדל וזהו שהם הרהבוני כלומר כי לא דברתי רק על יתר העם ומה שלא געלה נפשי ביתר העם או לפחות ברשעים שבכל דור ודור כ"א אדרבא הנני חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח הנה הטע' הוא כי הנה יש סוגי' יש צדיקים גמורים ויש רשעים גמורי' גאים ורעים וחטאים פריצי הדורות ויש בינוניים המון עם הארץ מחוסרי תורה וע"כ יחסר מהם שלימות והנה על הצדיקים גמורים הלא אמרתי שהם הרהבוני ועל הרשעים גמורי' אל תתמה כי הנה שערך הם הגאים כשער ופסולת ומותר הגוף שהוא משל אל פסולת ישראל הם הגאי' ורשעים עזי פנים שבדור לא אפלא כי הלא רוב הבנים דומים לאחי האם וזרע ישראל הכל מיעקב ואחי אמותינו הם בני לבן והיו עזי פנים שעם שלא באו לעולם אלא בזכות יעקב כמאמר ז"ל על ויברך ה' אותך לרגלי כי מתחלה היתה רחל בתו רועה את הצאן כי בנים לא היו לו ואח"כ הוא אומר ויתן ביד בניו וכן הוא אומר וישמע את דברי בני לבן והנה ברדוף לבן להרוג את יעקב נאמר ויעקב תקע את אחיו כו' ולבן תקע את אחיו בהר הגלעד והנה אחיו של יעקב הם בניו כמאמרם ז"ל ורש"י ז"ל וכן או' לבן תקע את אחיו יהיו בניו ולבן ובניו אלה בקשו לעקור את הכל ואין עזות גודל מזה שמציאות' היה בזכות יעקב ובקשו להורגו לולא ה' היה עם יעקב והסיר כח לבן במראות הלילה באומרו השמר מדבר עם יעקב מטוב ועד רע נמצא שבני לבן היו עזים ופריצים והם אחי אמותינו וא"כ לא נפלא אל מה שלא יעדרו פריצים בכל דור וזהו שערך הם פריצי העם כמדובר יש להם למי ידמו ואל תתמה על החפץ כי הלא הם כעדר אותן עזים הם אשר גלשו שגלש הוא יתברך כחן לבל יאבדו את יעקב והיכן היה זה ביעקב בגלעד כי שם נתקע אהלם ואין אלה רק בני לבן וזהו שערך כעדר העזים שגלשו מן הגלעד כי שם

גלשו כמדובר והם אחי אמותינו וש"ת כי מה שיצאו ממך רשעים הוא על פסולת אמותן אולי שלטו מצרים בהן כשלומית בת דברי וכמאמר ז"ל שהיו אומרים ע"ג אפשר שעל עצמם שלטו על נשותיהם לא שלטו ואיך יאמר הוא יתברך לבית אבותם לכן הוצרך הוא יתברך להטיל על כל משפחה שם י"ה באומרו הפלואי החצרוני כו' והוא שאמר הכתוב שבטי יה עדות לישראל אל תשית לבך לדבר הרע הזה חלילה כי הלא שניך הם הנשים כמפורש למעלה בפ' שניך כעדר הקצובות הם הנשים צדקניות כעדר הרחלים שהיו גן נעול כמשז"ל שנעלו דלתותיהן ואפשר שזה רמז באו' כעדר הרחלים שפתחן מכוסה באליה ומה שהיו עושות כמה כרכורין לשיזדווגו בעליהן אליהם מרחיצות אות' כו' ומציבות מראות נגד פניהם שיביטו יופי' במראות לקרב תאותם ומקשטות עצמן בהן כמאמר ז"ל על פ' תחת התפוח כו' אל תחשוב שלתאות משגל היו עושות רק לש"ש בל יאבד זרע ישראל והראיה שלא עלו במעלה מן הרחצה שע"י רחוץ את בעליהן נעשה כיור וכנו לרחצה מדה כנגד מדה ממראות שהיו מתקשטות בהן ואין זה רק להיותן עושות לש"ש והראיה חושיית לצניעתן היא כי הלא היו כלם מתאימות יולדות ששה בכרס אחד ואין זה רק מזכות הצניעות וכמאמז"ל על אשתך כגפן פוריה בזכות היותה בירכתי ביתך בזכות הצניעות וגם לא היו יולדות וקוברות כי ושכלה אין בהם כי כל זה ראיה על הכשרות ועל החלוקה השלישית הוא של המון העם בלתי תופסי התורה גם אלה יש בהם על מה שיסמוכו כי כפלח הרמון במצות הם רקתך רקני תורה כמארז"ל בכתוב אפי' רקנין שבך מלאים מצות כרמון וגם שאין ע"ה חסיד לפחות לבם נכון עם ה' וזהו מבעד לצמתך שהוא כפירש"י תוך השבכה ויהי' משל אל פנימיות הלב כי מהעד' הלמוד לא ירבו לעשות מצות אך לבם נכון לעשות:

פסוק ח

ששים המה מלכות כו' ארז"ל ששים המה מלכות אלו ששים רבוא מבן עשרים שנה ולמעלה שיצאו ממצרים ושמנים פלגשים אלו שמני' רבוא מבן עשרים ולמטה ועלמות אין מספר אלו הקטנים ויתכן לפי זה יאמר שאומר הוא יתברך הלא אמרתי כי יפה את רעיתי אך כתרצה קלת השלימות מלבד עיניך אשר הרהיבוני שקדשו שמי ושיש בכם רשעי' וגאים דומים לשער הראש אל יעלה על רוחך כי גם כללות האומה קל ערכה לפני באופן שתתייאש מהדבקי בך כי הלא יש בך יתרון גדול מאד על כל אומה ולשון הלא הוא כי שורשך קדוש מאד מאחדות הקדוש' כי הלא המה ששים רבוא היו מעשרים שנה ומעלה ושמנים רבוא פחותי' מבן עשרים וקטנים אין מספר ועם כל זה כולם נכללים לאחת כי כל ישראל נפש אחת יקראו להיות כל נשמותן משורש אחדות הקדושה מתחת

כסא הכבוד כדבר שנאמר בבני עשו נפשות וביעקב שבעים נפש וזהו אחת היא יונתי כו' שכל רבוי הפרטי' האלו אחת הן וע"כ היא' יונתי שלא המרתני במצרים בצאתה עם שנתגדלה בגילולי מצרים והערת למו' נפשה על דבר הטלה שמשכו ושחטו לעיניהם וזהו יונתי כיונה הבלתי ממירה בת זוגה וגם תמתי שהלכה אחר משה ואהרן המדברה בבצק במשארותם ולא אמרו איה מאכלים נאותים לחולים וזקנים ועוברות ומניקות כמאמרז"ל במה שאמר הכתוב זכרתי לך חסד נעוריך כו' לכתך אחרי במדבר וזהו תמתי ומזה נמשך שבהיותה אחת בעצם בעלת אחדות בהגיעם להר סיני כד"א ויחן שם ישראל נגד ההר ולא נאמר ויחנו כי מיד היחלו ליטהר מזוהמתן וקנו אחדות על יד היות שם שכינה בהר שקדמה להם ואז נעשתה מרכבה אל השכינה שהיא אמה באמת כמאמרנו על פסוק ואתה מרבבות קדש שהניח מרכבות המלאכים ובא והשרה שכינתו על ישראל וזה יאמר אחת היא לאמה שע"י היותה אחת היתה לאמה מרכבה אליה וכהתם בעצם חלאת הזוהמא ביום הששי במעמד מתן תורה שאז פסקה הזוהמא בעצם על יד ההתערבות של הששה ימי' שעל כן זכו כלן כאחד להנבא בהקיץ ולא עצרם הגשם והעדר הכנה ככתוב אצלנו כי נפסק מכולם הזוהמא להכינם להנבא ואז אצ"ל שקנו דבקות עם השכינה היא אמן להיות' מרכבה אליה כי אם גם ברה ונקי' מזוהמא היתה בעלת בהירות וספריות ליולדתה כי אחר היותה מרכבה אל השכינה על כן עוד היתה ברה לבא אל תוך אמה שחזרה כביכו"ל אל קרב אמה ותהר ממנה וילדתה פעם שנית והוא כי על יד שמוע דברותיו יתברך יצאו כל נפשות ונשאבו בשכינה כמיתת נשיקה ותבאנה אל קרבה כביכו"ל לרוב בהירותן ואחר כן שבה השכינה כיולדת אותן ומתוכה החזיר הנשמות לפגרים מתים וז"א ברה היא ליולדתה כי לא הי' זה לישראל אם לא מפאת בהירות רב כנודע וכ"כ נתפרסם גודל ערכה למעלה שראוה בנות הם שרים של מעלה ויאשרוה והוא מאמר ספר הזוהר פ' בלק כי שרי העו"ג כלם נתנו מתנות לישראל וכן אמרו בגמר' שאין צריך לומר מלאכים כי אם גם מלאך המות וקראם בנות לשון נקב' להיותם מקבלי השפע לאומותיהן מלכות ופלגשים מלכים ושרים של העו"ג ויהללוה כמאמרז"ל שבקולות וברקים שבמתן תורה נתקבלו האומות אצל בלעם ואמרו שמא מביא הקב"ה מבול לעולם אמר להם ה' עוז לעמו יתן ואין עוז אלא תורה ענו ואמרו ה' יברך את עמו בשלום וכן כמה מאמרים אין מספר שהיו האומות משבחות אז את ישראל:

עוד יתכן במאמרז"ל ס' המה מלכות כו' ששים ושמנים הם ק"מ הם שבעים אומות שיודעים כו' ושבעים שיודעים כו' הורו דעתם שעל האומות ידבר ואפשר לפי זה יאמר

הלא אמרתי שאינך כדאי כעת לידבק בי באושר העתיד רק כתרצה קצת השלמות וחלקתי חלקים בלתי שוים בחינת עיניך ובחינת שער ובחינת רקנים מתורה שבך שגם בהם מצות אל יעלה על רוחך כי קלה את בעיני ואולי אבחר באומה זולתך או אגעל בחלק מחלקי אומתך הבלתי נאותים כי הלא דע לך כי הצד השוה שבכל כללות חלקיך הוא כי עלית על כל אומה ולשון באיכות קדושה ואחדות כל כללות האומה כי הלא ששים המה מלכות כו' שכל אומה יש לה שורש בשר שלה למעלה ועל כן עולים למנין זה ועלמות הן נפשותיהן אין מספר לייחדם בו כי בכלל מספר לא יבאו כא' כי נפרדות הן זו מזו אך אחת היא כו' כולן נפש אחת כמדובר למעלה עד סוף הפסוק ומה הוא ההלול שיהללוה עלמות ופלגשים הוא שאמרו מי זאת הנשקפה כמו שחר כו' כי בשלשה הדרגות בלבד עלתה כמתהומא דארעא ועד רום רקיעא כי הלא במצרים כשהיחלה להשקיף באמונה האמתית הית' השקפתה בלתי ברה באמת רק כמו שחר ומיד בפסח ומילה היה לה יופי מעשים טובים אך כלבנה שלא יבצר מהיות בה פגימה וכן היו אז ישראל כי כי גם אז בקרוב וימרו על ים בים סוף ודאי זו כחה לאלהיה שהוא מן הפלא כי מיד עלתה והיתה ברה כחמה כי פסקה זוהמתן בהר סיני ולא עוד אלא כי מיד אחרי כן היתה איומה כנדגלות שהיתה אימתה מוטל' על הבריות כמו מהנדגלות הם ארבעה דגלי המרכבה שארז"ל שהיו ארבע' מחנות שכינה במתן תורה בדגליהם שעל כן נתאוו ישראל וניתן למו והוא מאמרז"ל שהיו הע"ג אומרים אין אלו אלא אלהות שתשמישן באש עמוד אש לילה ועמוד ענן עולה ושני זקוקין דנור יוצאין מבין בדי הארון ואוכלת כל נחש שרף ועקרב וע"כ היתה אימת ישראל עליהם וז"א איומה כנדגלות שהית' איומה באומרם העו"ג כי היו ישראל כנדגלות הם ארבע' מחנות שכינה בארבע דגליהן כי היו מחנות ישראל בעיניהם כמחנו' שכינה וכן אני ה' אלהיך האומר לך כי כדבריהם כן היה כי כאשר חמדת ליעשות ארבע מחנות בארבע דגלים שאעשה מכם מרכבה כאשר בארבע מחנות שכינה בדגליהם כן עשיתי כי הנחתי מלאכי השרת ואל גנת אגוז ירדתי והוא כי הלא דמיתיך רעיתי אל האגוז כי בהסיר מעליה שתי קליפות נתגלו בתוכה ארבע חלקי אוכל פנימה שוים ודבקים כן אחרי הסירך שתי קליפין כאגוז הם שתי עורות מילה ופריעה נגלה שלמותך וזכית והיית לארבע מחנות כארבע' חלוקי אוכל האגוז ואז ירדתי עליך ותהי' לי למרכבה וכ"כ רב כשרונך כי נתראתי לראות באבי הנחל הוא ההפרחות הנמשכות מימי הנחל והוא כי במתן תורה הוריד הוא יתברך נחל שוטף שפע להריק על ישראל וממנו הוכנו וקבלו רוח קדוש ונבואה ואפי' הדורות העתידים קבלו נפשותם כל מה שעתיד כל נביא להנבא וכל תלמיד חכם וכל תלמיד ותיק מה שעתיד לחדש

כמאמרם ז"ל בשמות רבה וזהו לראות באבי הנחל איך הפריחו מחמת שפע הנחל ומה שהי' צודק ע"פ ההשערה שהיה ראוי יפריחו הם השלמים שבישראל המשולים לגפן וזהו ירדתי לראות בהפרחות הנמשכות מהנחל והיה העיקר לראות הפרחה הגפן ואחרי כן ראיתי שלא בלבד המשולים לגפן כי אם גם המשולים לרמונים הם הרקים שבך כד"א כפלך הרימון רקתך וזהו הנצו הרמונים ולא אמר ההנצו אם היה חוזר אל אומרו לראות: אך שעור הכתוב העיקר היה לראות באבי הנחל אם פרחה הגפן והנה הנצו הרמונים גם הם ומה גם עתה הגפן כי גם הרקים שבישראל ניבאו וישקם ה' מנשיקות פיהו שהיא השגה גדולה עד מאד. משיבים ישראל ואומרים לא ידעתי כו' לומר הנה לא מחכמה שהיתה בי להשגה ההיא השגתיה כי הלא לא ידעתי אך מה שאגזור אומר הוא כי נפשי שמתני במעלה זו כי מפאת היות נפשותינו מתייחסות לנפש אחד להיותן מתחת כסא הכבוד מחמתן זכיתי לכך כלומר וגם עתה עדיין נפשותינו משם המה ולמה נגרע גם עתה בדורות הגלות החיל הזה משיב הוא ית' ואומ' מרכבות עמי נדיב לומר הלא הבחירה חפשי היתה כ"א לא היית נדיב בבחירתך לא היה מועיל איכות הנפש וזהו מרכבות עמי נדיב לומר עמי הוא שהיה אז נדיב והנדיבות בחירתו הטובה לבחור בטוב עלה במעלת היותו מרכבות אל השכינה ואמר מרכבות לשון רבים על כי אין השראת שכינה בכולם בשוה רק בכל אחד לפי הכנתו:

פרק ז

פסוק א

שובי שובי כו'. הנה כתבנו שהמצאת הויכוח הלז שבכל דברי השיר הקדוש הזה הלא היא כאלו אדון העולם אבי ישראל עם עמו אשר בגלות החיל הזה יתוכח לעיני העמים הנקראים בנות ירושלים שהוא יתברך ידבר כאשר ידבר איש אל אשת חיקו אשר הרחיק' ואהבת עולם אהבה ויבקש ממנה תכין עצמה בתכשיטי הכשרון הראוי' וישיב' לקדמותה והיא תשיב אמריה לו ככל הכתוב למעלה ופעם תדבר עמו יתברך ופע' אל העו"ג אשר אצלה וגם הם ישיבו אמרים אליה וגם הוא יתברך להם ככל הכתוב למעלה והנה בכלל ספרו ית' שבחה אמר כי בצאתה ממצרים נדבה לבו בכשרון גדול עד הגיעה אל היותה מרכבה אל השכינה כלו' כי ע"כ גם עתה תשוב עדיו יתברך ויחדש טובה כמאז אשר היתה בגנת אגוז שהוא משל אל ארבע מחנות כמדובר ע"כ בשמוע העו"ג עונות ואומרות אליה שובי שובי השולמית כו' לומר אחר שכן הוא מה לך תתעצלי מלשוב אל אלהיך יעלך במעלות ארבע מחנות מרכבתו ואם רב ממך ההשגה הגדולה

שהיא לאט לך שובי אל מעלתך הראשונה בארבע הדרגות והוא כי הנה ארבע מחנות שכינה לא מדרגה א' הנה כ"א זו למעלה מזו לכן שובי אל האחד ואח"כ שוב אל השנית וזהו שובי שובי ואחר עלותך שתי הדרגות יצטרף היותך השולמית בעלת שלימות מכל העמים כאמור בפ' אחת היא יונתי לעלות בנקלה אל שתי המעלות האחרות וזהו שובי שובי שהוא עד היות בך השגת היותך מרכבה בארבע בחינות מחנות שכינה לשוב להיות מרכבה אליה כבראשונה בהר סיני ועי"כ מחזה שדי תחזה כמאז ולא בלבד את כ"א גם אשר יתלוו אליך כמוני וזהו ונחזה בך כי נחזה במחזה השכינה אשר תחזה אתה גם אני באמצעותך וזהו ונחזה בך משיב הוא יתברך אליהן ואומר מה תחזו בשולמית התחשבי כי בהשגתה יהיה לכם השגה כמוה בקדושה לא כן הוא רק כמחולת המחנים שהוא כמחולת השתי מחנות של יעקב באו' ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה ויקרא שם המקום ההוא מחנים על ב' מחנות מלאכים כמפורש אצלנו שם ואמר הנה אתם אויבי ישראל אתם ואינכם קרובים אל ישראל יותר מעשו אל יעקב ועכ"ז מהשגת יעק' להיות לו שתי מחנות מלאכים מה נמשך לעשו ממנו הלא לא היה רק הכאות וחבטות גדולות כמאמרם ז"ל שאותה הלילה פגשו המחנות ההם בעשו ואנשיו והיו אומרי' לו למי אתם והיו אומר בן יצחק והיו מכים ופוצעים בם חוזרים ואומרים של אברהם אנו וחוזרים ומכים. של אחי יעקב אנו היו נוחים וזה מאמרו יתברך פה מה תחזו עם השולמית שהבי"ת תשמש במקום עם הלא לא יהיה רק כמחולת ושמחת המחנים כאשר שמחו עשו וזרעו במחנות יעקב שאדרבא הכום וגם באומר' של אחי יעקב לא היה רק שלילת הכאות אך לא שלימות:

פסוק ב

מה יפו פעמיך כו' אומר הוא יתברך ראי נא הכנותיך לשוב עדי ושאמצא לך שע"כ קראתיך שולמית כי שלימה את ויקל עזר משדי להגיע עדך לעוזרך כי הלא יש בך כמה סוגי שלימות אם יתעוררו לעורר את האהבה להשיבך עדי כי הנה ראשונה מה יפו פעמיך כי הנה לא יבצר בכל דור סוג צדיקים יוצאים ובאים בקרב העם ללמדם איכה יעבדו את ה' כמעשה אבינו הראשון הוא אברהם יוצא ובא ממקום למקום לעשות נפשות רבות ויש זולתם יבחרו בהכבד ושבת על פנת ירכתי ביתם לא ימוש ספר התורה מידם ולא ילמדוה את בני ישראל ועל הסוג הא' אמר פעמיך הם הצדיקים שאומנותם ללכת להיישיר את העם שע"כ פעמי ורגלי העדה יקראו ומה יכו אלה בנעלים והוא כי עליהם נאמר כי מלאכיו יצוה לך כו' על כפים ישאונך כי ע"כ הולכי בדרך מצוה אין נזקין כעת צאת ישראל ממצרים שעל לכתם בדרך מצוה אמרו רז"ל שמרעמסס על

כפים נשאום מה"ש וזהו ואשא אתכ' על כנפי נשרי' נמצאו מה"ש הנעלים אליהם וזהו מה יפו פעמיך בנעלי' ובזה את תופסת אומנו' אברהם אביך כי בתי אתה וזהו בת נדיב שע"י עושה נפשות כמאמרז"ל בב"ר וזה הסוג הוא היותר חביב לפני כי הסוג השני הם חמוקי ירכיך הם המרבים ישיבה בבית מדרשם מיוחדים לישיבה כעוגל הירכי' הן אמת שחשובי' לפני כמו חלאי כתם אך בלבד לחלאים מעשה ידי אמן והוא כי כאשר תכלית החלאים הוא לתלותם באזן על כן בהעשות' ע"י אמן ולא ינתנו באזן הם משוללי הגעה אל התכלית כן הלומד ולא ילמד ויישר את העם לשום הדברים באזניהם ידמה לחלי כתם שלא ניתן באזן שהוא מחוסר התכלית וזהו כמו חלאים שאין בה רק מעשה ידי האמן בלבד ולא נתונה באון כן יחסר מאלה שם באזני העם הישרות לימודו אשר למד כי תכלית הלמידה הוא להיישיר וללמד כלומר וע"כ החלוקה הראשונה היא הנבחרת כי ע"כ שיבחו את שמואל עם ששתיהן כא' טובות:

פסוק ג

שררך כו' גם יש בך לעוזרך זכות בעלי צדקה כי בצדקה תכונני ונקרא שרר למה שלא מבלתי חפץ ה' בעניי' יחסר לחמם כ"א למען זכות את העשירי' כמאמר ז"ל על פ' חסד ואמת מן ינצרוהו בשוחר טוב וע"פ דרכם יטבו אשמותם בדלות' וכמ"ש אצלנו על פ' את העני עמך אלא שלמה שישראל כלם כאברים רבים בנפש א' וכאשר הלב יחלוק מזון לאיברים ולא יקפיד כי הם לאחדים יחשבו כן הוא העשיר אצל עניי עמו ככתוב אצלנו על פ' חיי בשרים לב מרפא כו' כי בני ישראל הם בעלי נפש א' כמאמר הכתוב שבעים נפש ע"כ יחשבו גויותם כאברים של גוף א' וע"כ ניתן לרש ירבה ממונו כי הוא כמשפך להריק וכפי הריקתו יריקו לו מן השמים כמפורש אצלנו על פ' מתן אדם ירחיב לו כו' וע"כ אמרז"ל אם רואה אדם שמזונותיו מצומצמין יעשה מהן צדקה שנאמר כו' ואפילו עני שנאמר ועניתיך כו' וע"כ קראם שרר לנותני צדקה שהם כמשפך וצנור להריק לעניי עם כשרר שהוא צנור להתפרנס ע"י כל האברים בהיות העובר בבטן המלאה אוכלים כל האברים ממה שאמו אוכלת ע"י השרר כן יאכלו הדלי' ממה שהשכינה מקבלת להשפיע ע"י עשירי עם שהם כצנור מעין השרר ולא יחוש פן יפגם ממונו ע"י תת ממנו צדקה כי הלא ידמו אל אגן הסהר שהוא בהיות הירח פגום עשוי עגולה כאגן שידוע שאל יחסר המזג כי מעולם לא נשארה הלבנה פגומה תמיד כ"א תמלא בקרוב בודאי כן פגימת הנותן צדקה הנעשית בממונו אל יחסר מלואו.

או שיעור הכתו' שררך הם נותני צדקה אשר בך הם אגן הסהר שממונם פגו' שמזונות' מצומצמי' או מתפרנסי' מן הצדקה אשר ע"י היות' כשרר שנותני' אל יחסר המזג

שהוא ית' ירבה למו כמאמרז"ל על וכן נגוזו ועבר על מי שמזונותיו מצומצמי' ועל עני המתפרנס מהצדק' ונותן שמובטח לו שיפרנס אחרים משלו וזהו ועניתיך לא אענך עוד וגם לך זכות אחר להועיל ולעזר והוא בטנך שהם פרי בטנך תינוקות של בית רבן שהם ערימת חטים הוא הכרי משולל מוץ וקש כן הם הכל בלי חטא משולל גאו' ויוהרא כמוץ שעל ראש שבולת ומשוללי היותם משועבדים אל קנייני העה"ז ומאכליו כגדולים שעל פת לחם יפשע גבר כקש היא קנה השבולת משועבד אל החטה שעליו הוא האוכל אך ת"ש בית רבן לא יפנו אל קניני החומר וזהו ערימת חטים משוללי מוץ וקש שהם משל אל שתי הבחינות ועי"כ הם סוגה בשושנים שמהבל פיהם המלאכים הנעשים ממנו לא יעצרם שום פניה וחטא להיותם מסובבים אליהם כאשר לגדולים רק הערימה הזאת שהוא משל אליהם היא סוגה ומוקפת כשושנים שהוא משל אל המלאכים כמדובר:

פסוק ד

שני שדיך כו' גם לך זכות התורה כמאמר רעיא מהימנא ע"ה שאומר עני ורוכב על חמור הוא שאם יהיה עניות מע"ט יבא מלך המשיח על זכות תורה כד"א ישששכר חמור גרם והנה התורה תכלול שני סוגים דרך הפשט ודרך הסוד ועל ב' סוגי המלמדים אותנו שאנו יונקים מהם כיונק מדדי אמו אמר שדי שדיך הם שני סוגי מלמדיך שתינוק מהם הם ימהרו קצך כשני עפרים קלי המרוץ ואל יעלה על רוחך שדרך הסוד לבדו הוא שיעמוד לך כי הלא המה כתאמי צביה שנפשותם קשורות זו בזו עד שבמות הא' ימות גם השני כן ב' הסוגים הנזכרים האלה קשורים יחד זה בזה כנודע כי גם דרך הפשט דבק ומקושר הוא עם הסוד וע"י הפשט עושה רושם גם בשורש הסוד:

פסוק ה

צוארך כמגדל כו' עוד יש לך זכות הצדיקי' הגדולים סובלי יסורין להגן על הדור כר"א בר"ש ורבי' הק' שכשנתבשר ר' חייא ברפואת רבי אומר אוי לכם מעוברות שבא"י שכל ימי ייסורי רבי לא הפילה אשה ולא היתה עצירת גשמים ולהם יכנה בצואר למה שהם מרימי עול עון הדור כצואר המיוחד לעול ואמר שהוא כמגדל השן והוא בהזכיר מאמרם ז"ל אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ואם בא להקפיד מתורתך תלמדנו ומה אם שן עבדו וכו' יפיל לחפשי ישלחנו מי שייסורין על כל גופו לא כ"ש שיהיה חפשי מגיהנם וזה יאמר פה כי מי שהוא צוארך סובל עול יסורין הוא כמגדל השן כי כמגדל וכחוזק שיש לשן שע"י הפלת הרב את השן עבדו יצא העבד לחירות כן ע"י תפלת והכנעת איש צדיק מאישי ישראל יצאו כל ישראל לחירות משעבוד איזו צרה המעותדת לבא כי כל יחידי ישראל הם לאחדים כאברי הגוף ע"ד אומרם ז"ל על פסוק אשרי הגבר אשר תיסרנו יה כו'

א"ת תלמדני אלא תלמדנו שמן התורה תלמוד ק"ו משן ועין כו' גם יש לך זכות המשפט שע"י המשפט העולם מתקיים וההפך במהפכו והוא כי בהיות המשפט כראוי מתקיים כל מה שיגזרו על הנידון מן השמים כי כל מה שיצא משפטו בב"ד של מעלה הוא היוצא בב"ד של מטה בהיות המשפט על הדין ועל האמת ונמצא העולם מתנהג ע"פ בית דינו יתברך כי אלהים נצב בעדת הדיינים והוא מעיר לעזור יתברר האמת באופן יוסכם למטה הסכמת ב"ד של מעלה משא"כ לוקחי שוחד ומטים משפט שמהפכים משפטו יתברך ומקלקלים סדר משפטו ודינו יתברך שאם גזר על איש חיים וימיתוהו שלא כדין מאבדים העולם וההיקש בממון מי שגזר עליו הוא יתברך ריוח מאה מנה ונותנים לו ויבאו ב"ד ויטלו ממנו כלם או מקצתם ויתנו לבעל דינו שלא כדין הם מקלקלים העולם מש"כ עושי משפט כראוי שהוא יתברך יהיה אתם כי יהים דינם למטה מכוון אל העליון וזה יאמר עיניך הם עיני העדה כד"א ונעלם מעיני העדה ואם מעיני העדה נעשתה בשגגה הם גדולי ישראל סנהדריהם ודייניהם ואמר דייניך הם ברכות בחשבון מה הברכות כל המים אשר בהם הנראים לעיני' הם אשר היו למעלה כן עיניך משפטיהם ודיניהם הם עצמם אשר היו למעלה והמשפט עצמו אשר נעשה בשמים הוא הנעשה על הארץ ואל יעלה על רוחך כי לא יהיה זה רק בסנהדרי גדולה או קטנה אך לא בב"ד של שלשה כי לא יושפע בהם בכוון מה שבב"ד העליון לז"א בחשבון לומר צא וחשוב מלת ברכות וע"פ החשבון לבך תשית לדעתי אשר כיונתי אם לסנהדרין או גם לג' דיינים והוא כי ברכות עולה תרכ"ח ותיבת דייני ישראל עולה תרכ"ה ושלשה שהם הדיינים משלים לתרכ"ח וזהו בחשבון כי הם ג' דייני ישראל כמנין ברכות כמדובר כי גם על ג' דיינים אמרתי ופן תאמר בלבבך הלא כמה פעמים יפול מחלוקת בין הדיינים מהם פוטרים ומהם מחייבים מי יודע איזה כת מהם הוא אשר אלהי' הופיע עליהם שפע כיוון הדין העליון איזה כת מהם מוכן יותר לפניו ית' לכוין אל הדין העליון אל תחוש כי הלא מה שאמרתי שהוא ברכות מכוון אל מה שלמעלה היא בשער בת רבים הוא שער הזקנים הוא ב"ד כי מה שהוא בת רבים כלומר הבת של הרבים הוא ע"פ הרוב ומלת בת כמו בת עמי בת בבל גדוד בת אדום שהוא כאו' עדת עמי עדת בבל וכיוצא כן יאמר בשער שהוא ב"ד מה שהו' בת רבים היא עדת הרבים אם מזכי' או מחייבי' מה שהוא דעת הרוב הוא הדבר אשר יצא מה' והיה משפטו ודינו בשמים ממעל וש"ת ואיך יתכן והדין הוא כ"א יחד כלם כל הב"ד של מטה יפתחו לחובה יאמר על הנדון שהוא חייב מיתה קי"ל שהוא פטור דבעינן עדה שופטת ועדה מצלת ואיך יתכן שמה שאנו רואין אותו בפנינו שהוא חייב בדין שע"כ כלם פתחו בחובה שלא תהיה החובה המשפט האמתי למעלה וא"כ איך

בפטור אותו לא יצא משפ' מעוקל כי הלא דע איפה כי מה שאתה פוטר מפני כך הוא הדין העליון באמת כי הנה אפך ורוגזך שהעינים הנז' הוא הב"ד מתמלאים אף ומחייבי' את הנידון הוא כמגדל הלבנון הוא כמגדל הלבניות וזכות ורחמים כמגדל האמתי העליון כאשר האף הנז' הוא צופה פני דמשק כלומר כאשר כל הב"ד צופה ומביט לחובה שהוא לעומת פני דמשק הוא חובה כד"א עד חובה אשר משמאל לדמשק ושעור הכתוב אפך ורוגזך בחייבך הנדון הוא לו לרחמים כמגדל הלבנון העליון שמשם הוא לו הלובן וזכות כאשר הבית דין הי' כלו צופה פני דמשק הוא חובה כלו' שפתחו כלם לחובה:

פסוק 1

ראשך עליך כו'. לבא אל הענין נזכירה מאמרז"ל בגמרא ריב"ל אשכחיה לאליהו דהוה יתיב אפתחא דמערתא דרשב"י ז"ל א"ל אימת אתי משיח א"ל זיל שייליה לדידי' א"ל והיכ' יתיב א"ל אפתחא דרומי כו' א"ל ואימת אתי מר א"ל היום למחר אשכחיה לאליהו א"ל חזיתיה א"ל אין כו' ועוד א"ל לאימת אתי מר וא"ל היום א"ל היום אם בקולו תשמעו ע"כ. והנה באו' שהוא אפתחא דרומי פרש"י ז"ל שהוא בשמים נגד פתח רומי ועדין הלא כמו זר נחשב למה לא בחר להסתופף בשמים לעומת ערי א"י ולא לעומת רומי שבח"ל. ועוד כי הלא ריב"ל מא"י היה כי שם ביתו וללכת עד עיר רומי היה צריך ימים רבים ואיך יאמר למחר אשכחיה לאליהו כו' שיורה כי ביום א' הלך עד שם ולמחר סיפר את אשר קרהו עמו. אך הנה זה יובן במאמרז"ל כי מערה אחת היתה בין צפורי שהיה בו רבי לרומי שהיה בו דר אנטונינוס והיה הולך ללמוד עם רבי בכל יום ויום ובכל לילה כמפורש בגמרא והיעלה על לב כי מכרך גדול של רומי עד צפורי היתה מערה מפולשת והוא מהלך כמה חדשים והים הגדול בינתים ושהיה הולך ושב בכל לילה אך הנה בעינינו ראינו עוד היום קרוב לצפורי עיר ששמה רומי ושם היה מושב אנטונינוס ויסב את שמה רומי כשם עיר מלכותו והיא בקרב א"י הארץ הקדושה ועליה אמר כי המשיח כנגד פתחה של רומי על השמים כבודו ושם דבר עם ריב"ל:

עוד למדנו מהמאמר הנזכר כי נכון ומזומן הוא משיח צדקנו לבא כפרי המבושל ללקט כאומרו היום אם בקולו תשמעו כי אשמותינו מפאת עצמנו הם המעכבים ובהם היא תלוי עד יוסרו חבל אשמותינו ויבא אלינו כי מצד עצמו מוכן ומזומן הוא כמדובר ובזה בא נבא אל הענין הכתוב והוא אמרת אלוה צרופה באמת באמור הנה אמרתי לך כי לא יחסרון ממך הכנות להעזר לשוב ולמהר את הקץ אל יעלה על רוחך שיש עיכוב מצד מלכך הוא מלך המשיח שלא נולד עדיין או שלא הוכן עד עת קץ כי הלא ראשך שהוא ראש לך הוא עליך כבר בשמים וכמאמר רש"י ז"ל על אומרם בגמרא דיתיב אפתחא

דרומי שהוא בשמים נגד פתח רומי וז"א עליך שהוא עליך בא"י כי אינה כרך גדול של רומי כ"א רומי הקרובה לצפורי שמשם היה הולך אנטונינוס מרומי שקראה בשם ראש הממלכה עד צפורי דרך מערה ללמוד תורה מרבי כמדובר וז"א עליך לומר מי שהוא ראשך מוכן הוא כי כבר הוא עליך מייחל בכל עת לבא לך והוא ממולא מכל מיני שפע עליון ואין עיכוב מצדו כי הוא כשבולת חטה שכבר נתבשלה כל צרכה ובכל עת הוא זמן לקיטתה וזהו ככרמל כד"א גרש כרמל שהוא כר מלא כמאמרז"ל ודלת ראשך הוא ציצי' שער של ראשך הוא שער מלכך הנקרא ראשך שהוא משל אל חוטי וחבלי אשמותיך הנעשים כשערות שבהם נאחז ונתלה מלבא אלינו שהם חוטי צינורות דין כנרמז בשער הלויים בס' הזוהר הן אמת שהוא כארגמן אדומים כשנים הם חבלי אשמותינו המושכים ומעכבים אותו מלבא וע"כ קראו דלת כי נדלה בה מעל הארץ כד"א הדלה עליה את הגפן שהוא כאחוז ותפוס למעלה בציצית שערו מעוכב מלרדת אל תתייאש על זה כי הלא הוא מלך אסור ברהטים לומר הנה מעתה כבר הוא מלך אשר הומלך עליך לבא לך אלא שבשער הנזכר הוא אסור ברהטים והוא כי נשא המשל אל מלך שהוא קשור בחבלים דקים בשער באמבטיאות של מים שבהמלאות האמבטיאות ויפוצו מימיהם חוצה ישורו החבלים וימותו ויותר המלך ממאסריו ויבא אל היכלו כן המלך המשיח הוא אסור וקשור ברהטים בשקתות המים הם זכות תופשי התורה ומלמדים אותה לישראל שנמשלה למים כמאמר רעיא מהימנא עני ורוכב על חמור שזכו' ביאת משיחנו נשען ורוכב על זכות תורה כד"א ישששכר חמור גרם וזהו אסור ברהטים של שקתות המים הם זכיות תורה שכאשר יפוצו מלמעל' ימוחו השערות המעכבים ויותר מאסרו ובא יבא ברנה:

פסוק ז

מה יפית כו'. אחרי אומר יתברך כי נכון בידו יום גאולתנו ומשיח צדקנו אשר על ראשנו ממולא שפע לבא אלינו ואין מחסור זולתי מיתרי אשמותינו אשר בם נאחז עד אשר ננתק חבלינו בל יחזקו לעכבו כי נשוב מהם בא ויאמר אל תאמר נא ישראל שעל פי הדברים האלה תאבד תקוה חלילה כי אני תולה גאולתך בתשובתך ואת מה אמול' לבתך ואולי תחזיקי תמיד במשובתך לרוע יצרך ולא תגאלו עוד לא כן הדבר כי גם שלא תזכי לא תבצר גאולתך כי אם שתהיה בצרו' רבו' ורעות משא"כ אם אלי תשוב מאליך שמלכך יבא לך בשמחה ובשירים וגם אני אליך אקשר אהבה בך בתפנוקים ותענוגים וצר לי עליך בבא חבל לך וכל חפצי הוא לקשר את האהבה בתענוגים ולא בצרות וזהו מה יפית כו' והוא מאז"ל זכו אחישנה לא זכו בעתה והוא כי הנה אם היינו מעוררים את האהבה

ומתדבקים מאלינו באהבה רבה עמו יתברך וזוכים לאחישנה שהוא בדור שכלו זכאי לא היה צריך חבלי משיח כי אין החבלי משיח רק על היות הדור חייב וכדי לעורר אהבתנו עמו יתברך להשיבנו עדיו ואם היינו זוכים לאהבה טרם עת קץ לא תהיה האהבה אשר נקשר עמו יתברך ע"י צרות רק ע"י אושר ושובע שמחות ותענוגים ואמר הוא יתברך מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים כמה טוב וכמה נעים הית' אהבה בתענוגים ולא בצרות וחבלי משיח כלומר שע"כ קדמתי כמה פעמים לעוררך אלי שתשוב למען הביא עליך את כל הטובה בתענוגים ולא בצרות וש"ת אלי כי הלא שבחתיך כי מכף רגל ועד ראש את כלילת יופי כאשר היחלתי ממה יפו פעמיך ועלית גם עלה אבר אבר משבח ואו' כל שעור קומתך עד ראשך עליך שהוא לפאר ולרומם רב התפאר' שבכל חלקי שלומי אמוני ישראל בכל בחינות שלימות אשר המה כוללו יפיך וא"כ איפה הלא תאמרו מה לי עוד שלימות על כל אלה ויקום אבי שבשמים ויעשה למענם ולא יאחר אמנם דעו וראו כי עדיין את צריכה ליתקן ולהתקשט כי יותר ממה שאת חפצה ליינק שפע טובה וגאולה אני חפץ להניק ולהשפיע ולהיטיב כי גואל אנכי ומה גם בהיות בך שבח שעור קומתך ששבחתי אך מה אעשה וזאת קומתך כו' והוא כי הנה כתבתי לך כמה שלמיות בחלקי האומה מחולקים בחלקי שיעור קומתך מהם רמוזים בפעמיך ומהם בירכך ומהם בשררך ומהם בבטנך ומהם בשדיך ומהם בצוארך ומהם בעיניך ואפך וראשך ועכ"ז אינך זוכה לשאחשנה ותהיה אהבה בתענוגים והטעם כי זאת קומתך הכוללת כל חלקי שלמים שבך דמתה לתמר אינם כ"כ שלמים שיזכו להיות ממקבלי שפע פרי גודל מעשיהם הטובים בעה"ז והקרן קיימת לעה"ב רק שיתייסרו בעה"ז לנכות מעשיהם אשר לא טובים עד הסתלקם מהעולם ויאכלו וישבעו שם במתן שכרן וזהו דמתה לתמר שעד ע' שנה לא תגלה ותראה פרי הפרחתו וכן המה עד ע' שנה שהוא כל ימי שנותיהם בעה"ז לא יזכו לפרי מעשיהם ועי"כ לא תקוה ולא תהיה אהבה בתענוגים ושדיך הם הראוי' תלמוד ותינק מדדיהם תורה ומעש"ט הם כאשכלות ולא אמר כאשכלות הגפן רק סתם חוזר אל התמר הנזכר לומר שאין תוכם בעצם כברם כי הם כאשכלות התמר שברם מתוק ותוכם גרעין קשה והמוצץ לא יוכל למוץ רק מהחצוניות ובדחקו לא יקח את כל מאומה כי קשה הוא כן הדבר במלמדי תורה ומצות ומוסר שאם נופת תטופנה שפתותם ולבם לא כן בעצם כלבב דוד ודומה לו לא יסכונו למודיו ומוסריו אל יונקי שדי השכלתו בעצם כי הלא זה טבע כל דבר להגיע עד מקום כיוצא במקום שממנו יצא וע"כ החכמה ומוסר היוצאים מקירות לב משמיע' עד קירות לב מקבלם יכנסו ואשר הוא מהחוץ ולא מהלב לא יעבור בלב השומע רק בחצוניותו וז"א הנה שדיך הם כאשכלות התמר הנזכר מתוקי'

מבחוץ וקשים מבפנים ואיך תינק ותמוץ ועד פנימיות לבך לאהבה את ה' ע"י בכל לבבך ובכל נפשך ומה גם אם יכוין על שנאת חנם או קנאה ותחרו' אשר המה אלה אשר הגלונו בגלות החיל הזה ועוד ידם נטוי' בין רב למעט ואי' איפה אשר יוכל לומר זכיתי לבבי באופן כי גם שדיך כי יונקו עם היותם מתוקי' מדבש תוכ' לא יבצר מהיות קושי בצד מה כגרעון שתוך פרי אשכלות התמר ומעכב מלקבל הכשרון בשלימות כמדובר. או יאמר שדיך הם מלמדיך אשר שדיהם תינק כאשכלות התמר שלא יהנה אדם ממנו רק מהחצוניות ולא מהפנימי כי קשה כעץ הוא כן מלמדך לא ימציאו עצמם ללמדך מפנימיות ידיעת' כך מהחצוני' מתקשים ללמדך הפנימיות והנה אמרתי אעלה בתמר כו' או' הוא יתברך הנה אמרתי בלבי אעלה בתמר הוא כל חלקי קומתך הנזכר שדמתה לתמר כי תהיו מרכבה אלי ולא בלבד אל חלק הנפשות למעלה אחר סלוקם כ"א גם אוחזה בסנסניו הוא חלק הגופים כמאמר ז"ל צדיקים דומים בעה"ז לאילן שנטוע במקום טהרה ונופו נוטה למקום טומאה הנה המשילו הנפש אל האילן והגוף לנוף כמבואר אצלנו במקומו כן יאמר מה שאמרתי בלבי הוא שגם אוחזה התפשטות אחוזה מה גם בגופים כי בגוף ונפש אשרה שכינתי עליכם אך מי יתן איפה ויהיו נא שדיך כאשכלות הגפן ולא כאשכלות התמר שלא יהיה תוכ' קשה רק כאשכלות הגפן שהתירוש כנוס בתוכו והבא למוץ מוצץ כל תוכיותו משא"כ עתה לכל א' מן הדרכים. או יאמר אמרתי אעלה ואהיה מרכבה אל חלקי התמר הם השלמים שבך כנז' ואגבם אוחזה בסנסניו הם יתר העם הבלתי מוכנים שהם כסנסני השלמים המשולים לתמר שבחול השפע על השלמים יתפשט גם לבלתי' שלמים אך צריך יהיו נא שדיך כו' כבקודם וריח אפך הם כחות הטומא' הנעשי' ע"י עונותיך שהם ריח נמשך מאף וחימת העבירות יהיו כתפוחי' שיהפכו לריח טוב וקדוש מתייחסים אל שדה תפוחים והוא שתהיה תשובתם מאהבה באופן שתהיה גדולה תשובתכם עד העשות זדונות לזכיות כמאר ר"ל על השב מאהבה כמבואר אצלנו יפה בחבצלת השרון על מאמרז"ל בגמרא על שתי מימרות ר"ל הא' גדולה תשובה שזדונו' נעשו' כזכיות ומקשה איני והאמר ר"ל גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגו' ומשני כאן מאהבה כאן מיראה כי השב מאהבה זדונות נעשות כזכיות שהוא כמבואר אצלנו שם שעל כל עון ששב ממנו הוא מחיים מצות עשה ונברא מלאך ממנו בכל מ"ע שאדם עושה שקונה לו פרקליט אחד נמצא שבמקום כח הטומאה אשר פעל ועשה בהעוותו מהפכו לכח קדושה בתשובתו מאהבה וזהו וריח אפך העוון שהוא עצמו אפך ורוגזך ליסר' אותך יהיה ריחו כתפוחים שיהפך לזכות להריח בו בג"ע הוא שדה של תפוחים הם אורות זכיות ישראל וגם כמו שאמרתי ויהי נא שדיך להניקך

כאשכלות הגפן כו'. שגם פנימיותם יהיה ראוי למוץ גם וחכך אחפוץ יהיה כיין הטוב כלומר שתמוצי בחשק נמרץ הנה השלמים הנקראים שדיך בהיותם כאשכלות הגפן שלא תאמר די שלא תהיה כמוצץ דבר שתקוץ בריבויו רק כיין הטוב שיערב לחכך מרוב תשוקה שתמוץ ולא תשבע. או יאמר אל יקרך בהיות שדיך שהם מלמדיך כאשכלות הגפן שתמוץ מיין אשכלות גפנם כשותה מיין אשכלות יין המשכר שהולך דרך עקלתון שאדם מריק אותו דרך פיו למטה ומעקש דרכו ועולה לראש ומבלבל דעתו כן אל תפן בלימודך להעלות על ראשך חוטר גאוה ויתר פניות הבלתי טובות רק וחכך כיין הטוב הבלתי משכר הוא המשומר כי כאשר יטעם חכו ליהנות מהיין ההוא הוא אושר המקוה ע"י עסק בתורה לשמה לא יהיה הולך לדודי הוא הת"ח דרך עקלתון כיין המשכר העולה לראש לקנות במוחו פניות רעות נוט' מהאמת כשכור שיחוג וינוע ביינו כ"א למישרים דרך ישרה שפע טוב ושלימות משפיע לכל חלקיו נפש וגוף מראשו ועד רגליו ולא בלבד בחייו כ"א גם אחר מותו היין הטוב ההוא דובב שפתי ישנים כי שפתותיו דובבות בקבר משא"כ אם בתורתו פנה בה אל רהבים ושטי כזב כמדובר. או יהיה אומרו הולך לדודי כו'. תשובת ישראל אליו יתברך לומר הלא אמרת שיהיה חכינו כיין הטוב לכל אחד מהדרכים הנאמרי' ע"כ אנו משיבים ואומרי' הולך לדודי כו' ויהיה הולך צווי כמו בדברי רז"ל הולך גט זה לאשתי כאומר הוליך במשקל הורד עדיך והענין הלא אמרת דודי לי שהלואי יהיה חכי מוכן לטעום ולשאוב מפנימיות ועצם התורה כעריבות יין הטוב שאדרבא ארבה ולא אסור מנקודת האמת אל פניות בלתי טובות כשכור ועשה בא למען שמך והולך את אשר אמוץ מתורתך לדודי שתשים בלבי יהיה לשם דודי למישרים ולא לנטיה ימין ושמאל אל שום פניה ולא יהיה כמו זר נחשב לדודי כי הלא הוא דובב שפתי ישנים הם ישני עפר ששפתותם דובבות בקבר כמאמרם ז"ל וענינו לומר ק"ו מי שדובב את הדומה ע"י כח אלהי הדבק בתורה שהשמיע הצדיק המת ההוא בסיני לא יוליך וימשוך תורתנו שנלמוד הדבקה בו ית' אל עצמו בהיותנו בחיים שנשמת אל בקרבנו חצובה מתחת כסא הכבוד יהיה בעזרנו להוליכה אל דודי למישרים:

עוד יתכן בהמשך הכתובים זאת קומתך כו' לתת דופי במניחים חיי עולם ובילדי אריסטו ישפיקו חכמות אשר שנא ה' בשומם עיקרי הדת נתונים נתונים תחת היקשי שכליהם ותולדות כזביהם כי מגפן סדום שרשי עיקריהם ומורם מהם כיוצא בהם ישלחו פארות קציריהם ואשכלות מרורות פירותיהם ופירי פירותיהם כי מי שלח ידו בעמקה ונקה בהדבק בידו מאומה מן החרם אשר תצודם למדחפות ויהיה לחרפות ואחד מני אלף קדוש יאמר לו אשר נכנס בשלום ויצא בשלום והנה הרשת פרושה אשר תצוד ציד אנשי

לבב ללכת אחרי החכמה זרה הלא היא כי נופת תטופנה טעמיה והקשיה ותולדותיה וחדודי חרש חכמת לבב אנוש ערבים לשומעיהם בראשונה ואחריתה מרה כלענה כי כל ערבותה אינני רק בחיצוניתה אך הבא אל תוכה יטמא כן פני הראות חיצוניתה כי התחלותיה טובות למראה ופנימיתה מר ממות כמרור זה שתחלתו רך וסופו קשה וכמקרה אוכל פרי התמר גם הוא יקרנו אשר אם יאכל איש ברו ותוכו יזרוק ויערב לו אך אם יתן איש אותו כאשר הוא תוך פיו וילעוס אותו בין שניו למוץ תוכו אגב חצוניותו ישתברו שניו ומתלעותיו ולא יהנה לא מזה ולא מזה כן הדבר הזה כי התחלות חיצונית החכמה הזרה יערבו בצד מה אך אין תוכה כברה כ"א קשה כשאול כענין גרעין התמרה כי קשה הוא ואינו ככל יתר גרעיני פירות שיש אוכל בקרבו כ"א כלו עץ יבש כן החכמה ההיא קלת האיכות ורבת המהומה ועליה פקח עיניו שלמה בחכמתו ורוח קדשו במקראי קדש אלה באומרו זאת קומתך כו' לומר הלא שבחתי כל שיעור קומתך מכף רגל ועד ראש מפסוק מה יפו פעמיך כו' עד ראשך עליך ככרמל כו' אבל כל אבריך הם משל כל אבר ואבר אל בחינת סוג שלומי אמוני ישראל בחלקי מעשיהם הטובים באופן שיחד כלם המה כללו יופיך וזהו זאת קומתך שהוא הכוללת דמתה לתמר כי כלם צדיקים כד"א צדיק כתמר יפרח אך דע איפא כי כאשר הנמשלים לשדיך כי תינק שהם בעלי החכמה אם הם דומים לאשכלות התמר שהיא הפרי כי כן יעסקו במה שחצוניותה מתוק ותוכה קשה כפרי אשכלות התמר אמרתי אני בלבי אעלה בתמר לחול על כל חלקי סוגי אנשי מעשה הנז' בקומתך שדמתה לתמר אך אוחזה בסנסניו כי קצף חכמת הטעות ההוא אשליך על גדולי הדור כסנסנים שהם הגבוהים אוחזה בהם מן העולם על שלא מיחו ושמא תאמרו כי תחת אחת משלש יתנו חלק אל הזרה ההיא. א' כי יבינו כל ענייניה מה שאין כן התורה אלהית כי להיותה מאתו יתברך לא יוכל איש לעמוד על בוריין של דברים כי נעלמה מעיני כל חי. ב' כי יאמר איש חלילה לי לעשות עיקר ממנה רק אבחר דרכה להריח בה לראות מה טובה למען יגדיל תורה ויאדיר ערכ' בעיני אין תורה ניכר אלא מתוך חושך הזרה כי אעמיק ארחיב בה עד אגלה את נבלותה לעיני מאהביה ואשיתה בתה עד שכל עוב' עליה ישום וישרוק יניע עצמו ממנה. ג' לטעום מחדודיה לימוד שכלי בחידודים וחריפות השמר פן ואל תעשה ודבר הרע הזה כי תחת שלש אלה רגזה ארץ כי הא' אשר תבחר ותקרב על היות הסתר דבר בתורת האמת אל תשית לב כי הלא אין הסתרה רק עד תייגע בה ותעשה דדי בתוליה כי אז יערה עליך רוח ממרום עד תמוצו מזיו כבודה כי הלא כענבי הגפן תדמה כי כאשר ימצא התירוש באשכול ענבים ואין מבדיל ומונע רק הזג הדק ומכסה אותו וכאשר ידרוך הדורך או

ימוץ המוצץ בו קליפתו יוסר ותוכו יאכל עד תומו ואין מעכב כן הדבר הזה כי אשר נעלם דבר בה מעניינו תורת ה' אם ישים לבו לטרוח ולעמול בו בטוב שכלו אלהים יופיע עליו משפע תורתו ודעת קדושים ימצא וזה מאמר הכתוב מה לך אל הדומה לתמר שברה מתוק ותוכה קשה שיהיו שדיך כאשכלות התמר ויהו נא שדיך כאשכלות הגפן הן חכמות התורה כ"א תמוץ דדי תורת האמת אני מבטיחך כי השג תשיג מיד ותמצא חכמה ותמצא בינה כאשר ימצא התירוש באשכול כי לא יקשה ממך מכסה העלם השגת הדבר מאשר יקשה זג הענבים לדורך או מוצץ אותם ואם חפצת בזרה להריח בה טוב לך כי תריח בתורת ה' עד בואך עד מתכונתה כי יהי' ריח אפך כתפוחים שאגב ריח הטוב גם בו טוב טעם וגם לא יבצר ממך מאכלה שהיא הנאה לנפש כריח התפוח שהוא דבר שהנפש נהנית ממנו וגם לגוף שהוא טוב ממשיי כאכילת התפוח מה שאין כן בהריחך ריח הזרה כי מנפש ועד בשר יכלך כי לא תעצ' כח להמלט מבאוש צחנת' ככתוב אצלנו על פסוק ואחריתה כו' חדה כחרב פיות וגם מן השלישית ברוח תברח שהיא להטעים חיך שכלך מחידודיה כי לבונה קודם לחידודה ושכלך תמלא חדודים ונפשך ובשרך יעשו חידודין חידודין כי ירחיקוך מאחרי ה' ומכל דרכי תורתו ויצר לך בעולם הזה ובעולם הבא מה שאין כן חדודי תורת ה' תמימה כי בה תכניע יצרך ותישרך להתנהג בחסידות מנפש ועד בשר עד היות גם גופך ובשרך אחרי מותך מתענגים בתורה אשר עסקת פה כי יהיו שפתותיך דובבת בקבר וזהו וחכך אשר יטעם מהתורה שהיה כאשכלות הגפן יהיה לך כיין הטוב הוא הקדוש הבלתי משכר מה שאין כן יין הנכריה כי תשכרך וינע ראשך ושכלך מהאמת חלילה כי תהיה נבוך בעקרי הדת כשוכב בלב ים וכשוכב בראש חבל ועוד תעשה לך התורה הקדושה כי יטעם חכך ממנה כי יהיה חכך טועם והולך לדודי למישרים כי תביאך דודי מה שתטעם מהתורה למישרים שהוא למדת חסידות כמאמר' ז"ל ועשית הישר והטוב זו לפנים משורת הדין והפך הזרה כי תרפה ידיך ממצות ה' עד תתפקר ותתמכר לעשות הרע בעיני ה' ולא עוד כי אם יין הטוב של התורה גם את בשרך יענג כדשן בשכבך בקבר וזהו דובב שפתי ישנים כי שפתותיו דובבות בקבר הפך אשר בחכמות אריסטו ישפיקו כי למעצבה ישכבון כי יסורו מאחרי ה' חלילה:

פסוק יא

אני לדודי כו' כשמוע כ"י את כל התשוקה העצומה אשר לה' אלהינו שנשוב אליו ונדבק בו יתברך ככל הכתוב בכל מאמריו עד כה השיבה כמתמיה על הדבר ותאמר אני לדודי כו' לומר אויה לי כי כל החשק הגדול אשר היה ראוי יהיה לי לידבק בו ית' נהפוך כי

אדרבא לו ית' החשק לידבק בי יותר מאשר לי לידבק בו וזהו אני לדודי ועלי תשוקתו לו' הלא מן הפלא הוא אשר נפלאתה אהבתך לנו כי הלא טבע החלק להשתוקק ולהדבק אחר הכל וזרוק חוטרא לאוירא אעיקרא קאי ואם יזרוק איש אבן למעלה תמהר תשיב אל יסודה למטה לארץ ובהכבות הנר השלהבת עולה אל יסודה העליון הוא יסוד האש ולפ"ז למה שנפשותינו חלק אלוה ממעל הנה מהראוי יהיו שואבות ושואפת ומשתוקקת אל הכל היא שכינתו ית' כי המה החלק והוא יתברך הכל ותהי להפך כי עם שאני לדודי שאני חלק ממנו כי הוא הכל עכ"ז במקום היות עליו ית' תשוקתי נהפוך הוא כי עלי היא תשוקתו שכל תשוקתו ית' הוא לידבק בי וכמרז"ל משנברא העילם נתאוה הקב"ה שתהיה דירתו בתחתונים ומה ערבו דבריהם שלא אמרו שיהיה לו דירה למטה כ"א בתחתונים כי לומר כי לא על הארץ חשק רק באנשים כי היכל ה' המה וז"א בתחתונים ואנא אלהי אל תאשימני על העדר תשוקתי לידבק בך ובתורתך תמיד כי הלא טרדות עול הגלות ובקשות מזונות מעכבות בידינו מהיות כל ישענו וכל חפץ הדבק בך ובתורתך ומצותיך והשלך כל מילי דעלמא אחרי גוינו ומי יתן תנסה נא ה' ולכה דודי לפנינו כאשר הלכת לפנינו בצאתנו ממצרים כד"א וה' הולך לפניהם יומם כו' נצא מבין העו"ג השדה שנהיה משוללי עול הגליות כמאז גם משוללי עול בקשת מזונות כי נלינה בכפרים הם גרעיני המן שהיתה בכל לינה שכבת הטל דק ככפור על הארץ וזהו נלינה שתהיה לינתינו בכפרים כד"א דק ככפור שיקרא לקיבוץ הגרגירים כפרים ואז כל חפצך נעשה כי לא נטפל רק בחפצי שמים מאשמורת הבקר נשכימה לכרמים הם בתי כנסיות וב"מ וישיבות הנקראים כרמים כמארז"ל על נכנסו לכרם ביבנה שהם ת"ח שהם יושבים שורות שורות ככרם וכל מה שנטפל יהיה לשית לב ולחפש אם פרחה הגפן אם נתחדשו חדושי תורה או עסק מצות לשמוע ולעשות וזהו אם פרחה הגפן אם הפריחו ישראל הנקראי' גפן קדושים בתורה וכן אם פתח הסמדר הם תינוקות של בית רבן שהם עדיין סמדר אם פתח ונתפקחו להגדיל בתורה להעלותם ממדרגת ידיעה אל גדולה הימנה וכן נטפל לבקר אם הנצו הרמונים הם התלמידים שחכמתם אשר למדום כנוסה בתוכם כרמונים ונטפל ונראה אם הנצו דבר מתוך דברי חכמתם אשר בקרבם ברוח מבינתם. כלל הדברים כי שם אתן את דודי אשר לי בכח בקרבי ואוציאם בפועל ואתנה לך ולא לזרים אתך כאשר בהיות עלי טרדות מזון כמדובר שצריך לתת חלק לזולתך והיו דודי לך בכח ולא בפועל:

פסוק יד

הדודאים נתנו ריח כו' אומר כ"י ידענו ה' כי מה שתמנע מהדבק בנו הלא הוא על שלא פתחנו מאלינו פתח במסך העונות המבדיל ביניינו לבינך ולמה לא תשי' לבך ה' אלהינו אל כל הזכיות אשר סגלנו כנודע כי אפי' רקנים שבישראל מלאים מצות כרמון ומה גם השלמים צדיקים וחסידים וזכיות קדומים מקדמונינו שכלם מעוכבים מלעמוד לנו עד יפתח שער במסך המבדיל מעין שכר המצות שלא תקבלנו הנפש בעלותה למעלה עד נקות כל אשמותיה תחלה כנודע כן כל זכיותינו וזכיות אבותינו הם כעל הפתח ממתינים להאי' לנו בהפתחם פתח אשר נפתח והביט' עלינו בעין חמלתך ולא יקלו כל הזכיות האלו לפניך מערך דודאי ראובן כי הלא הדודאי' של לאה נתנו ריח שבמעט דודאי' שכרה את יעקב אשר השכינ' תמיד עמו ומשכ' את השכינ' אליה כמרז"ל וישכב עמה בליל' הוא כד"א והוא אסור בזיקים ויצא משם ישששכר הנותן ריח ריבוי תורתו בעולם באשר ה' אתו והיתכן שהדודאים קלי הערך הספיקו לתת ריח והועילה למושכך אחריה שע"כ נתנו ריח ויצא טבעה של תורת ישששכר בעולם אנו שעל פתחינו אשר יפתח במסך הנז' כל מגדים הם זכיות שרפי קדש הנעשי' ע"י התורה ומצות שסיגלנו למעלה בשמים חדשים גם ישנים מקדמונינו שבפתוח מיד הם מוכנים האם ימעטו לפניך הדודאי' ההם שלא תעשה בגינם לקדם פנינו לפתוח לפנינו השער ההוא ולא תיחל עד נפתח אנחנו או לדבקנו בתורתיך עד תושרש בנו עד שהשער ההוא יפתח לפנינו.

ענין הפתחים הנז' באו' ועל פתחינו יובן עם מז"ל שהעה"ז נברא בה"א שהוא דומה לאכסדר' כו' ומ"ט תלי ירך דה"א רמז לבעלי תשובה ולעיילי מתתא לא אסתייעה מלתא הנה יש פתחים שנים א' שעל ירכה דה"א וא' מלמטה ועל היות שניהם במציאות כלל אותם ואמר ועל פתחינו על הדרך עצמו שכתבנו ואמנם המגדים והזכיות הם חדשים מדורתינו אלה גם ישנים מהדורות הקודמים וסיימה אמריה ותאמר דודי צפנתי לך לומר אם תעננו אלהינו כי אין זה ק"ו כי לא שכירות ומציאו' הדודאים נתנו הריח ההוא מדבקותו יתברך והתורה שנמשכה ממנו רק שזכות דבקות לאה עם יעקב ההוא ולהבנות אז יותר ממנו עשתה זאת והוא יתברך מצפוני לבה ראה ויאשר' על דרך מעשה דרשב"י במדרש חזית על פסוק נגילה ונשמחה בך מהאשה שחשקה בבעלה לבלתי התגרש ממנו זכתה להבנות ממנו וזה לשון המאמר מעשה בצידן באחד ששהה עשר שנים עם אשתו ולא ילדה אתין גבי רשב"י בעיין למשתבקא דין מן דין אמר להון חייכון כשם שנזדוגתם זה לזה במאכל ובמשתה כך אין אתם מתפרשים אלא מתוך מאכל ומשתה הלכו כדבריו ועשו לעצמן יום טוב וסעודה גדולה ושכרתו יותר מדאי כיון שנתיישבה

דעתו עליו אמר לה בתי ראי כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו ולכי לבית אביך מה עשתה היא לאחר שיישן רמזה לעבדיה ולשפחותי' ואמרי להם שאוהו במט' וקחו אותו והוליכוהו לבית אבא בחצי הלילה ננער משנתיה כיון דפג חמרי' אמר לה בתי היכן אני נתון אמרה ליה בבית אבא אמר לה מה לי לבית אביך ואמר' ליה לא כך אמרת לי בערב כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו ולכי לבי' אביך אין חפץ טוב לי בעי' יות' ממך הלכו להם אצל רשב"י ועמד והתפלל עליהם ונפקדו ללמדך מה הקב"ה פוקד עקרו' אף צדיקים פוקדים עקרות והרי דברים ק"ו ומה אם ב"ו על שאמר לב"ו שכמותו אין לי חפץ בעולם טוב ממך נפקדו ישראל המחכים לישועת הקב"ה בכל יום ואומרים אין לנו חפץ בעולם אלא אתה עאכ"ו הנה כי נשאו ז"ל ק"ו ומה אם על שדבקה בבעל' כך אנו שדבקנו בהקב"ה עאכ"ו ע"כ יתכן פה כי אומר' כנסת ישראל אם על זאת זכתה לאה על שנדבק לבה ביעקב על שהוא קרוב אל השכינה מק"ו הוא שתעשה בגיני כי הלא דודי צפנתי לך אם מי שצפנה את בעלה כך מי שצפנה אותך כמוני ממש על אחת כמה וכמה והוא הק"ו עצמו שנשאו במדרש כנזכר וזהו דודי צפנתי לך:

פרק ח

פסוק א

מי יתנך כאח לי כו' הנה אמרתי לכה דודי נצא השדה מבין הגלות נלינה כו' ואז משוללי עול דרך ארץ ושם אתן את דודי לך שיהיה כל עסקי בתשובה ותורה ומעשים טובים אם תאמר אלי אעשה כן מעת' בין הגלות מי יתנך כו' והוא מי יתן ואני עודני בגלות ואתעוררה לשוב עדיך עד אמצאך אם אז הייתי פורק עול דרך ארץ מעלי ונושא עול תורה ומצות בלבד בדבקות עצום וגועל בכל ענייני העולם כנושק ומתדבק עם קוני בגלות לא יכונו ויפצעוני אשר אני בקרבם או לפחות לא יבוזו לי ואהי' ללעג בעיניה' כי אתה תעזור לי נגד המענים אותי. הלא הייתי עושה כך אך ירא אני פן על אשר זנינו מעל בעל נעורנו לא תעמוד לנו נגדם כאשר נדבק בך וכמאמר הכתוב הלא על כי אין אלהי בקרבי כו' גם אני יקרני שאחר טרחי לבקשך עד אמצאך ואו' הלא על כי אין אלהי בקרבי שהיא התחלת תשובה מה כתיב בתריה ואנכי הסתר אסתיר פני כו' והי' לאכול ע"כ אמרתי לכה דודי נצא השדה אשר אין שם עמים ביני ובינך ושם אתן את דודי לך. ולהמתיק הדבר נשא משל אל אשה גרושה מאישה ותאהבהו בלבה ותפגשהו פעם בחוץ פעם ברחובות ואומרת בלבה מי יתן והיית אח לי שאם אשקך בחוץ לא אהיה לבוז כי כן דרך האחים ומה גם בהיות האח קטן עולל או יונק שתשקהו אחות לעיני הכל ואין מכלי'

אך את בעלי ואם אשקך יבוזו לי כי הנה דרך האיש לבלתי המציא את עצמו בפני אשתו בשווקים וברחובות כי אינו כבודו וכבודה רק בביתו ובחומותיו.

שנית שאם ימצאנה בחוץ לא ישקנה לעיני כל עובר כי יהיה לו לבשת וגם לחרפה. ג' שגם לא תנהגנו היא בדרך עד מחוז חפצם רק הוא ינחנה או ילך לאשורו ויועדו לשבת יחדיו בקרב ביתם אך אמנם אח עם אחותו ומה גם אם הנער נער ורך יונק שדי אמו כי קטן הוא ותמצאנו בחוץ אחותו בת אמו הלא לא תבוש מלנשק לו ולחבק לו כי לא יבוזו לה ולהנהיגו עד בית אמה כן ית' למה שהיה לנו בבחינת חתן ובעל עם אשת נעוריו ע"כ נמשלנו בהעוותנו לאשה המנאפת תחת אישה בשלחה מביתו ויצאה והיתה נעה ונדה בשוקי' וברחובות כי כן היינו מפניו יתברך כאשר שלחנו מביתו והיכלו בחוצות הם ערים אשר ישבו שם ע"ג אשר תחת שרי מעלה אשר חלק ה' להם להנהיגם וישליטם עלינו מאז בחטאינו ויסתר פנים ממנו על אשר זנינו תחתיו כאשר יסתיר פניו אשר גרש את אשתו אשר מעלה בו מעל עם שהיחל לשוב אפו ממנה שאינו כבודו להראה אליה ומה גם במקום רואים אך אמנם אם היינו לפניו בבחינת אחות אצל אח אשר בעברה רצונו לא תגדל חמת אחיה עד גדר שבהתחנן אליו לא תשוב אפו ממנה וימציא עצמו לה ויתן יד להקימה לעיני הכל כי אשר עותה לו לא הי' כמועלת מעל באישה:

ונבא אל ביאור הנמשל והוא כי הנה המלך הוא ממ"ה הקב"ה ואנחנו עמו בית ישר' נמשלנו לאשתו לכל דבר כד"א זכרתי לך כו' אהבת כלולותיך כו' וכד"א כי בועליך עושיך וזנינו תחתיו וישלחנו מביתו בגלו' החיל הזה בח"ל ועוד יד רחמנותו נטויה עלינו לרחמנו וקולו דופק בלבנו כמפו' למעלה באו' קול דודי דופק פתחי לי אחותי כו' אומרת עתה כ"י אשר הם חוץ לערי קדשו ית' סובלי הגלות הלא בהיותך דופק אמרת אלי פתחי לי אחותי כו' באופן שיחס' עצמך לאח לי מי יתן והיית מתייחס לי כן בעצם וזהו מי יתנך כאח כו' ולא בבחינת בעל וגם שאין לי שדי זכיות כי תינק ותקבל כי שדי צמקים ולא קראתני אחותי כ"א בבחינת זמן כשרותי כמדובר למעלה מי יתן והיית יונק שדי אמיהם זכות אבינו אברהם אשר נפשו לאם האומה תתייחס כד"א אל בית אמי ואל חדר הורתי ולא כאשר עתה שתמה זכות אבות.

או יאמר יונק שדי אמי על השכינה והוא מאמר ספר הזוהר כי בהיותינו צדיקים השכינה מראה פניה כלפי מעלה ותראה לפניו יתברך קדושות אורות זכיותנו הדבקים בה והוא ית' שואב ומקבל אותם משא"כ בהיותנו בלתי עושים רצונו של מקום ואין דברים טובים להראות כי תתייחס להופכת פניה כביכול וזהו מי יתנך כו' יונק שדי אמי הם אורות מעשינו הטובים אשר תמוץ מהשכינה שעי"כ תתייחס לאח לנו כי אמנו היא באמת

נקבל השפע ואמך תתייחס בבחינת כי תמוץ ותקבל מדדי אורות זכיותינו הדבקים ומתפשטים ממנו וזהו אחשוב תהיה כונת מאמרז"ל לא זז מחבבה עד שקראה אמי שהוא בימי עשותנו ורצונו יתברך כי אז חביבותה לפניו רב מאד כי יקבל ברצון זכיות אשר תראה לפניו ועל ידן יהיה יחס ייחוד כנודע אם היית לי בבחינה זו לא היית מסתיר עצמך ממני על היותי בח"ל רק אמצאך בחוץ כי היית ממציא עצמך לי לעיני הגוים אשר נדחתי שמה באופן יכירו וידעו כי יש אלהים דבק בישראל ואז אשקך הייתי מתדבקת בך בתכלית מקשרת נפשי בך שהיא בחינת נשיקה כמפו' אצלנו בפסוק ישקני מנשיקו' פיהו והייתי פורק מעל עצמי עול דרך ארץ ומתדבקת בך לילה ויום עוסק בתשובה ומע"ט כי הייתי מחזיק בך אלו בעשותי כך היית כאח לי שאצ"ל שלא יכיני ופצעוני הגולי' אותי על הדבקי בך ופרקו מעלי עול שעבודם כ"א גם לא יבוזו לי כאשר המה עושי' יום יום באו' אלי כל היום איה אלהיך ומלעיגי' בעשותנו חוקי התורה והטעם כי הלא לא יבוזו ויכונו ופצעונו רק בראותם הסתר פניו יתברך ממנו כמה דאת אומר ודודי חמק עבר שהיא ההסתר פנים או בקומו לבקשו הכוני פצעוני גם אחרי שובי כדבר שנאמר ואנכי הסתר אסתיר פנים כו' וכתיב לעיל מיניה ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני כו' שהוא כי אחר הכיר' ישיב לגמור מירוק עונם על היות כבעל לי וזניתי תחתיו וזהו כי פנה אל אלהים אחרים ועי"כ שאור שבעיסה מרפה ידי עושי התשובה וישובו לכסלה משא"כ אם היית כאח לי כמדובר שהיית ממציא עצמך אלי בהמשך לעיניהם.

ובזה לא אצטריך לשאלתי ובקשתי אשר אמרתי לכה דודי נצא השדה כו' לשאתן את דודי לך כי גם בגלות עצמו הייתי עושה כן ולא עוד אלא שכ"כ אהיה מתדבק בך שלא הייתי כנח שהיה צריך סעד לתומכו כ"א כאבות שנאמר בהם התהלכי אבותי לפני וזהו אנהגך שלא אצטרך תנהגינו אחריך כ"א שאתהלך לפניך וזהו אנהגך ועוד כי לא ארפך עד שאביאך אל בית אמי ולא כבראשונה והוא כי הנה ארז"ל כשנברא העולם השרה שכינתו בתחתונים חטא אדם סילק שכינתו לרקיע ראשון כשחטאו דור אנוש לרקיע שני כו' עד השביעי בא אברהם והורידה כו' עד משה שהורידה מהרקיע הראשון למטה לארץ כמאמרז"ל בב"ר אמרה הנה ע"י מה שתמציא עצמך לי שעל יד כן אשקך ואדבק בך כמדובר לא יהיה כדורות ההם שכל אחד מהדורות היה מוריד רקיע אחד עד משה כ"א גם שתהיה שכינתך ברקיעים העליונים אני אנהגך עד בהמ"ק בעולם השפל וזהו אביאך אל בית אמי זה בית המקדש המיוחד אל השכינה והטעם כי גדול המצוה ועושה וע"כ מה שעשו שבעה דורו' בלתי מצווים אעש' אנכי לבדי ולא אירא מלשוב להתקלקל

ולהחרב בית השלישי כאשר בראשון ושני כי הלא עתה תלמדני והוא כמו שביארנו על פסוק והאמ' והשלום אהבו כי הלא כמו זר נחשב יתלה כל האושר המקווה אל אמת ושלום ולא אל כל יתר תורה ומצות אך היא כי הלא זה פעמים נחרב בית המקדש אחד על ביטול תורה כמאמרם ז"ל ויתר הקב"ה על ע"ג ג"ע וש"ד ולא ויתר על ביטול תורה והוא מאמר הכתוב על מה אבדה הארץ ויאמר ה' על עזבם את תורתי כו' ובית שני נחרב על שנאת חנם על כן באומרו צום הרביעי כו' וצום כו' יהיה לבית ישר' כו' שהוא האושר המקווה ר"ל אך בזאת שתתקנו קלקוליכם אשר היסב חרבן הא' והוא העדר תורה שנקראת אמת והעדר שלום שהוא סבת חרבן בית שני ועל תיקון שניהם אמר והאמת והשלום אהבו ועל יד כן יתקנו והנה אשר יעשה הוא ית' אחר בנין השלישי במהרה בימינו לתקננו לבל נשוב לכסלה הלא הוא מאמרו ית' וכל בניך למודי ה' כו' כמפורש אצלנו שע"י היותנו כלנו למודי ה' תתקע בנו חיבת וחשק תורתו יתב' קשורה בנפשותינו ע"י נשיקות אמרי פיו אלינו ששוב לא נרפה בשום פנים שנית ורב שלום בניך והוא כנודע כי ע"י שנפשות ישראל יש להם יחס וקשר עם התורה עי"כ הרב ותלמידיו העוסקים יחד בתורת ה' ומה גם בהיות לשמה מתקשרות נפשותם זו בזו ומתאחדות אחדות וקשר נמרץ ושלומם מתרבה ואעכ"ו בלומדינו מפיו יתברך שהבל מאמריו היוצא מפיו יקשרנו קשר אמיץ של קדושה נמרצת נמצא שירבה שלומנו עד אין קץ נמצא בזה תיקון השני דברים שעליהם נחרב הבית הזה פעמים ועי"כ לא נירא מהתמוטט עוד.

וזה יאמר שלמה פה בחכמתו ברוח קדשו באומרו תלמדני שאו' כ"י לא אירא מלשוב לכסלה וליחרב כפעם בפעם כי הלא אתה בעצמך תלמדני ועל יד כן לא אמוט כמדובר על פסוק וכל בניך כו' ואז ע"י כן יהיה לנו יתרון שבבית אמי הנז' הוא בהמ"ק לא נקריב בו חטאות ואשמות הבאים על חטא ולא עולות הבאות על רוע המחשבה וגם לא אעשה עיקר מתודות ושלמים רק מהעבודה היותר חביבה לפניך הלא הוא הקטורת וזהו אשקך מיין הרקח הוא קטורת רוקח מרקחת מעשה רוקח ומפני שלפעמים הקטור' קרב מפא' עונות הגורמי' נגף חלילה כענין אהרן במחת' ולא טוב הדבר יבא עי"כ. עכ"א לא נשקך מיין הרקח הוא הקטור' כדי להעביר יין חמר מלא מסך הוא כח הדין המשכר ומבלבל אותנו על אשמותינו הנמשל ליין חמר רק מעסיס רמוני הבלתי משכר שהוא מפאת עריבו' וחיבה פנימיות כעסיס הרמון שהיא מתוק וערב והוא כמוס תוך הרמון שהוא רמז אל ערבות וחיבה כמוסה ופנימית.

או יאמר מעסיס רמוני שלא בלבד אשקך מהעסיס הערב משלומי אמוני ישראל כ"א גם מהמשולים לרמון הם הרקים שבנו שעליהם נאמ' כפלח הרמון רקתך ומה שאמרתי

שלא יהיה כדי לבטל יין חמר של דין קשה כנגף וכיוצא הוא כי בטוח אני שלא תבא עלי צרה שתצטרך לכך בימים ההם בשובך את שיבת ציון בפעם השלישית כי הלא שמאלו תחת ראשי כו' והוא בשום לב אל שנותו את טעמו כי למעלה נא' תחת לראשי ופה אמר תחת ראשי כו'. אמנם למעל' ידבר על צרותינו בגלו' והנה השמאל הוא מדה"ד המכה בנו הוא לטוב לנו כמשענ' כד"א שבטך ומשענתך כו' כי שבט המוסר מאתו ית' למשענת יחשב שהוא סומכנו להתקיי' פה ולעה"ב בנכוי חלאת טומאת אשמותינו אך לא יבצר מלהיות השבט מכה על ראשנו ומדכאנו ועל שתי הבחינות האלה אמר שמאלו שהוא מדה"ד הוא תחת לראשי שהוא כמשענ' וסמיכה לסמוך עליה ראשי עם שלא תבצר הבחינה השנית והוא להיות גם על הראש להכות בו זה ענין הלמ"ד אמנם לעתיד לא יהיה רק הבחינה האחת שגם מדה"ד תטיב לנו ותהיה לסמיכה תחת הראש להקימה ולא השנית וזהו העדר הלמ"ד וגם ימינו תחבקני ותסובבני להרחיקני מן החטא באופן שלא ישמש הקטורת לסלק צרה רק לחיבת עבודה:

פסוק ד

השבעתי אתכם כו' ראוי לשית לב על שנותו את טעמו מהאמור למעלה כי שם נאמר בצבאות או באילות השדה ופה לא הזכירן וגם שנותו ממלת אם אל מלת מה באו' מה תעירו ומה תעוררו כו' אמנם הנה למעלה היה משביע הוא יתברך את העו"ג או שריהם שהקציץ המיוחדים אל אחישנ' שיש הרבה כנודע מספר הזהר שימשלו אל צבאות ואילות למהירותן כמפורש למעלה שלא יהא סיבתם מה שיעירו ומה שיעוררו הם בהכביד עול סובלם על ישראל רק יהיה מחמת חפץ כ"י שיתעוררו מאליהם וזהו בצבאות כו' ואומרו אם שמשביעם אם יעשו כך אך אמנם אחרי אמור כנסת ישראל מי יתנך כאח לי כו' לומר מי יתן שהייתי טורחת עד אמצאך ואשקך ואדבק בך ולא תסתיר פניך אחר בואי ליטהר להניחני ביד מבקשי רעתי להחזיק בצרת שעבודם כדרכך בהסתיר פניך ממנו גם בהחילנו לשוב עד גמר המירוק כדבר שנאמר ואנכי הסתר אסתיר אחר הכירנו כי על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות כי אם נוחיל' לפניך אמצאך בחוץ שאח' שאתחיל ליטה' ואמצאך שאם אשקך ואדבק בך בעצם שאצ"ל שעוד לא יכוני ופצעוני כ"א אפי' לא תשליטם עלי אפי' שיבוזו לי ולא תרפנו עד אנהגך אביאך אל בית אמי הוא בית המקדש שיקבץ גליותנו עמך בהמצאך לנו ברצון גלוי לכל העמים כי אז נדבק בך בעצם ממקום גלותנו בתשובה ומע"ט ולא נרפה כי נראך נמצא אלינו משא"כ על יד הסתר פניך שע"י כן ירפו ידינו ח"ו ע"כ הוא ית' משיב ואו' אל הבבליים השבעתי אתכם כו' באיזה קץ שיהיה בין המיוחדים אל אחישנה בין אל של בעתה כי על כן אמר

סתם ומה שאשביעכם הוא מה תעירו כו' לומר שמה שתעירו ומה שתעוררו את האהבה על יד ייסורי שעבודכם עליהם שלא יהיה רק עד שתחפץ ותשוב אלי בחפצה ולא אחרי החפץ כאשר הי' מתחלה שאחרי החפץ והכיר ואמור הלא כי אין אלהי בקרבי מצאוני היה ההסתר חוזר כאו' ואנכי הסתר אסתיר כו' וחוזר עול הגלות עליהם אך עתה כל מה שתעירו כו' לא יהיה רק עד שתחפץ והשבעה זו היא הסרת כחם וכן נקוה מאלהינו מרחם שכל חבלי משיח לא יהיו רק עד נקש' אהב' בחפץ גמור עם ה' אלהינו ונקדש עצמנו לקדש את שמו בחפץ ואהב' ואז נפרוק עול הצרו' מעלינו:

פסוק ה

מי זאת כו'. אומרת כ"י ראיתי והנה בזה תקן קצת שאלותינו לבל המשיך ההסתר אך לא להמציא עצמו לנו בעצם מעתה טרם יעירו ויעוררו העו"ג בסבלותם ע"כ משיבה כ"י ואומרת מי זאת עולה מן המדבר כלו' מי היתה האם כל כך היתה שלמה כ"י שבדור ההוא ממני שכ"כ היתה עולה במעלה עד היותה מתרפקת על דודה כלומר כי בקרוב אל היותם שקועים בכל גילולי מצרים כמאמר רז"ל הללו עובדי כו' והללו עובדי כו' קנו מעלה תכליתית ואין זה למו רק מן המדבר ע"י היותם במדבר סיני כד"א ויחן שם ישראל כו' לשון יחיד כי פסקה זוהמתן ונתאחדו כמאמרנו על אלו קרבנו לפני הר סיני כו' שעל יד כן התנבאו כלם עד גדר אומר' רצוננו לראות מלכנו ועלה בידם ופנים בפנים דבר ה' אל כל קהלכם וזהו מתרפקת על דודה מתגעגעת ומתחברת על דודה כבן חביב מאד שיש לו געגועין על אביו עד שתמהו רז"ל על אומרם רצוננו לראות מלכנו כו' איך הודה הוא יתברך ואמרו וכי נותנים לתינוק כל מה ששואל אלא כו' וזאת היא תלונת כ"י כעת מי זאת עולה כו' הטובה היתה ממני שזכת' אל ההתחברות הגדול ההוא עמו יתברך אך אין זה לה רק מן המדבר ע"י שדבקה בך במקום משולל שיצאו מבין המצרים ומשוללי עול דרך ארץ כי אוכלי המן היו וא"כ איפה אחר שאומרנו מי יתנך כאח לי א"א להתקיים הנני שבה אל שאלתי אשר הקדמתי והוא לכה דודי נצא השד' כו'. שאז נהיה גם אנו עולים במעלה מן המדבר משוללים עול דרך ארץ כמאז כי אז אתן את דודי לך שכל ישענו וכל חפץ אשר נעסוק לילה ויום לא יהיה רק על העבודה אשר נעבוד את ה' אלהינו ועל התורה ועבודה בתשובה שלמה ואהבה רבה מאד. משיב הוא יתברך ואו' שמה חבלתך כו': ולבא אל הביאור נשית לב אל או' זה פעמים מלת שמה וגם אל כפל הענין חבלתך אמך חבלה ילדתך. והוא שאומר הוא יתברך אל יעלה על רוחך שבלתי שלמים יצאו ממצרים וכל מעלתם קנו במדבר על העדר גלות וצורך ספוק צורכם וע"כ תאמר שתעשה כן גם עתה כי דע איפה כי טרם צאתך ממצרים תחת

תפוח עוררתיך והוא מאמרז"ל על נשי מצרים שהיו מתעברות כשהגיע זמן מולדיהן הולכות לשדה ויולדות תחת התפוח שנאמר תחת התפוח עוררתיך שמה חבלתך כו' כיון שמכירים בהם מצרי' באים להורגם ונעשה להם נס ונבלעים בקרקע ומביאים שוורים וחורשין על גבן שנאמר על גבי חרשו כו' וכיון שמתגדלים באים עדרים כו'. וכשנגלה הקב"ה על הים הם הכירוהו תחלה שנאמר זה אלי ואנוהו עכ"ל. ובזה יאמר הוא יתברך הנה מטרם צאתך ממצרים עוררתיך להקנות בך השלמות והעליה כי מאז היית תחת התפוח עוררתיך ע"י הכנה גדולה ונסיון גדול אשר אז נסיתיך ומצאתיך הלא הוא כי שמה חבלתך אמך שהיו יולדות בשדה ומניחות ילדיהן בהולדם על פני השדה ולא היו מהרהרין אמם ואבותם שעי"כ הוכנו מאז במצרים אך מהמדבר לבדו לא באה לך טובה כ"א אדרבה בא חבל לך כי שמה חבלתך כו'. שמה חבלה ילדתך כי שם בא להם חבל גזרת מתי מדבר שמתו כל הדור ההוא אשר הוליכוך וע"כ נאמרה מלת שמה זה פעמים אחד חוזר על או' תחת התפוח דסליק מינה ואמר כי שמה חבלתך אמך וא' אל המדבר דפתח ביה ואמר כי שמה חבלה ילדתך וא"כ איפה מאמרך אשר אמרת מי זאת עולה מן המדבר כי כאשר אז עלו מן המדבר על נותנם את דודיהם לך למה שהיו משוללים גלות ומשוללים בקשת סיפוק צורכם כי מנך לא מנעת מפיהם כן גם עתה נשוב לשאלתנו לכה דודי נצא השדה כו' משוללי עול דרך ארץ ושם אתן את דודי לך כי לא כן הוא כי אדרבא במדבר חובלו ולא עלו במעלה רק ע"י ההכנה שקנו מעת הגלות במצרים כן גם אתם מהיותכם בתוך הגולה הכינו עצמכ' לגאול':

פסוק ו

שימני כחותם כו' אומרת כנסת ישראל הנה מכלל דבריך יראה שלא יבצר לנו מחבלי משיח כי אשר שאלנו לכה דודי נצא השדה לא הסכמת כעת וגם לא ענין מי יתנך כאח לי כו' רק שהעו"ג בסבלותם יעוררנו לשוב עדך בחבלי משיח ואשר הטבת חסדך הוא אשר השבעת לע"ג מה יעירו ומה יעוררו כו' כמפורש בסמוך ע"כ אבינו שבשמים אחת שאלנו מאתך הלא היא שימני כחותם כו' והוא כי בעת צרת החבלי משיח שימני במחשבתך כחותם בדבר הנחתם כי כאשר כל הרשמים והאותיו' שבחותם ישאירו רשומים בחתום גם אחר הפרד החתום מהחותם ועוד כ"א שהרשמים בחותם מהופכים ובנחתם הם ביושר כנודע שלא הי' נרא' בנחתום ביושר אם לא היו מהופכים בשקיעת החותם כן תשימנו בלבך שנהיה נרשמים תמיד במחשבתך שאם שאור שבעיסתנו וחומרנו יהפכנו בצד מה תקרב צדק מאליך ויהיה בלבך ביושר כאותיות ההפוכות שבחות' שהם ביושר בנחתם כך אהיה אני המעוות והפוך ביושר בלבך וע"י מה שיהיה כן בלבך ימשך שגם

נהיה כן על זרועך הוא כח הדין הנטויה עלינו באופן תכנו זרועך ברחמים וש"ת הלא מאז חטאתם בעגל נגזרו עליכם שני גזרות אחד בל יהיה לנו חירות ממלאך המות שנית מגלות ואם למה שנטעום טעם מיתה בעד הגזרת מות תתננו בחרב אויבינו בחבלי משיח ולא תשאירנו חיי' הלא עזה כמות היא אהבה אשר לנו עמך כי לאהבתך נשים נפשינו בכפינו ותנוכה המות תחת זה ואם עוד לנו אשמות ונצטרך למות עכ"פ לרדת שאולה למרק עונותינו הנה קשה כשאול היא הקנאה אשר ראינו כל עובדי פסל המתהללים באלילים ברומו של עולם ואנו בני אל חי העולמים אלהים חיים ומלך עולם סחי ומאוס תחת כפות רגלם ותהי נא צרת קנאה זאת תחת שאול ואל תאמ' נא אלהינו א"כ איפה איך נתקיימנו ולא מתנו על כל הצרה הזאת כי הלא רשפיה של קנאה זו רשפי אש אוכל' היא באמת מנפש ועד בשר ואינו מן התימה מה שכל עצמנו איננו אוכל כי הלא אינו מגדר האש התחתון שמכלה מה ששורף רק שלהבת יה הוא אש של מעלה ששורף ואינו מכלה כנודע:

או יאמר כי הנה דרך הרשפים להיו' למטה והשלהבת עולה למעלה ובזה יאמר הנה קשה כשאול קנאה רשפיה אשר למטה על הנוגע אל נשמותינו סובלי הגלות והצרה היא רשפי אש באמת אך אינה עולה בעצם אך השלהבת העולה בעצם היא שלהבת של שם יה כי בעונותינו שרבו שם הגדול ישתבח לעד כביכול אינו שלם כ"א כנפרד חלילה אותיות י"ה מהשתים הנותרות כמאמרם ז"ל על פסוק כי יד על כס יה כו' וזהו שלהבת שהשלהבת העולה למעלה מהרשפי' הנוגעים אלינו הוא על שם יה כי על זה מר לי מאוד והיא השלהבת העולה על כל רשפי אש צרת עצמו כי אנחנו מה בערך גדולת שמו יתברך לעד אמן ואשר אמרנו יהיה הרוגז משותף ברחמים כמדובר לא מדאגה מדבר פן נמיר כבודינו חלילה מחמת שטף הצרים הצוררים אותנו כמאמרז"ל שבחבלי משיח מכל לשונו' הגוים יחזיקו בכנף כל איש יהודי לאמר ימיר כבודו חלילה לנו מזה כי הלא מים רבים לא יוכלו כו' כאשר יבא ביאורו בס"ד:

או יאמר שימני כחותם כו'. כי הנה דרך החותם להיות רשמי החתימ' שקועים בו אך בדבר הנחתם בולטים לחוץ אומרת כנסת ישראל הנה אהבתינו אותך היא שקוע בלבנו אלא שאינני' מתגלית בעצם כי גם הבלתי עובד עבודתו יתברך לא יבצר ממנו היותו אוהב את קולו יתברך בלבו כ"א שיעצרנו הגשם מלגלות אוחילה לפניך שלא תהיה כן עמנו שנהיה בלבך שקועים ושלא תמשיך ותגלה החוצה אהבתך אותנו רק שתשימני כחותם על לבך שנהיה אנחנו כחותם ולבך כנחתם שמה ששקוע בנו יהיה בולט מלבך ויוצא חוצה כי תהיה מתגלית אהבתך לנו לעיני הכל ואם נהיה ראוים לקבל יסורי חבלי

משיח נהיה גם כחותם על זרועך הנטויה עלינו לבלתי כלותינו בחבלי משיח וזה כחותם על זרועך כי הלא אם חטאנו ונתחייבנו מות או שאול ראה נא אלהינו כי הנה לנו אחד לעומת כל אחד מאלה והוא כי אם נתחייבו מות הלא לעומתם עזה כמות היא היות לנו אהבה בלב עמך כי אין זאת לנו כ"א בהלחם עם יצרנו בכל צרותינו עד כבוש אותו לאהבה אותך בלבנו שהוא דבר קשה ועז כמות ואם נתחייבנו גיהנם הנה קשה כשאול קנאה אשר לנו בראות עובדי אלילים במעלה גדולה ואנחנו עמך נותנים נבלת עבדי ה' מאכל לעוף השמים כי הנה קנאה זה לבדה תהיה לנו במקום שאול כי הלא הקנאה הזאת רבה היא מאד וכל זה הוא באהבה אשר לו עמך והקנא' אשר אני מקנא מהבבליים וזו מבלי היותנו מתים על האהבה ממש ומה גם כי הנה רשפיה של אהבה רשפי אש כי מאהבתך ימשכו רשפים כי ישרפונו על קדושת שמך על הרחיק עצמנו מאמונתם זה נוחם יסתר מעיני כי הם רשפי אש גדולה מרשפי גהינם כי הם רשפי אש הנמשכים משלהב' שם יה אשר שם זה מאז באנו לעול' באנו על ידו כמרז"ל על שבטי יה עדות לישראל כי שם זה מתואר אלינו למה שהוא עדות לישראל שזרעם קדוש ממצרים שע"כ נאמר החנכי הפלואי להטיל שם יה בכל משפחה ככתוב אצלינו במקומו כי שם זה היה מתיחד בהולדת' יו"ד של האיש וה"א של האשה ואין זה רק בהיותם כשרים והעדות הוא שלא נפרד מהם שם זה בהולידם יורה בלתי היות פגם בהולדתם וע"כ שם זה דבק בכל ישראל ויקראו שבטי יה נמצא כי רשפי הצרים וממיתים אותנו על קדוש שמו יתברך הם רשפי אש ולו היינו כהם החרשתי אך השלהבת העולה היא משם יה כי אשר איכותם משם זה ששמך עליהם ישרפו באש במה תדמה צרתי זאת שאתנחם כי בעלי איכות שם זה ישרף באש כי אינו כבודו ית' חלילה. או יאמר הנה יש רשפים נשארים למטה והשלהב' עולה למעלה במה שנוגע אלי מצרותנו אל נחוש שלא יעלה למעלה כ"א יהיו כרשפים הנשארים למטה וזה רשפיה של כנסת ישראל יהיה רשפי אש הבלתי עולות אך מה שיהיה עולה בטבע השלהבת הוא כבוד שם יה שהרבה אותיות י"ה הבלתי מתחברים אל אותיות ו"ה למלא ה' עד נגאל ב"ב כי על כבוד שמך אנו נכוי' ע"כ יהיו הדברים האלה מעיר לעזור לעשות את שאלתי כי תשימנו כחותם כו' כמדובר:

פסוק ז

מים רבים לא יוכלו לכבות כו': אומרת כנסת ישראל הלא חליתי פניך שימני כחותם על לבך כו' וספרתי מגודל אהבתי אותך כי עזה כמות אהבה כו' הנה ידעתי כי לא יעדרו לי צרות והנה אשאלה ממך תועיל לי אהבתי אותך תוך לבי לשתחזקני באהבתי אותך בבואי לידי צרות או עקת שאעמוד בנסיון וזהו מים רבים לא יוכלו לכבו' כו'

כי צרות רבו' הנמשלי' למים רבים אשר יבואו בחבלי משיח צריך תשימני כחותם כו' שיהיה שפע בולט מאתך לנגוע בלבנו ולהמשיכנו בעצם לא מיראת איבוד האהבה כי לא נמירנה חלילה רק לשלא יוכלו לכבותה שלא יספיקו המים רבי' לכבות את הבעירה ולהיות כאיש נדהם בלתי בוערת בו אש האהבה כראוי לעתות כהם להיו' בשמחה וגיל בוער' בו אהבתו ית' וקדש שמו ית' ככונס לחופה כן ירא אני פן אהיה כמתעצב וקר הלבב וכן ונהרות הם שלטוני עם ועם לא יהיו שישטפוה כשטיפה והדחה שמאימתן תהיה אהבתי בלתי נכתם בלבו רק ככתם גוון ואודם מה שנשטף מקומה במים ויחלש אדמימותו ולא יקדש ה' בשמחת לבב וחוזק ע"כ אני צריך שימני כו' למושכני ולחזקני בעצם וכל זה הוא אשר לא אמיר כבודי חלילה ואבטל האהבה מאימת מות יפלו עלי להשמיד להרוג אם לא אעבור שצריך מגן עזרך כ"א לא יעשו כן רק שירבו עלי מאד מוהר ומתן אם אעבור בזה איני ירא להתפתות כי בגודל אהבתי אבטח כי לא אמיר כבודו חלילה ואבטל האהבה כי הלא אם יתן איש מהם את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו:

פסוק ח

אחות לנו קטנה כו' הלא כמו זר נחשב ידבר הוא יתברך עם זולתו ויאמר אחות לנו שנראה שלו יתברך ולהם יש אחות כא' ומה ענין אומרו ושדים אין לה כי הלא אחר היותה קטנה עדיין אין בטבע' ששדים יהיו לה ומה זו שאלה מה נעשה לאחותינו ביום שידובר בה כי מה לעשות לה ואיך העלו ארוכת תקנתה באמור אם חומה היא נבנה כו' אם היא אחות קטנה איך תהיה חומה ואיך יבנו עליה ואם דלת היא איך יצורו עליה לוח ארז ואיך יתוקן בזה מה ששדים אין לה ואיך יאמר אני חומה ושדי כמגדלות אם הם דברי האחות הנז' איך שדיה כמגדלות אם הוא יתברך העיד כי השדים אין לה ומהו השלום שהיתה כמוצאת ואיך אחר דברו על ההוה שב לדבר על העבר ואיך יתקשר אומרו כרם היה כו' ויספר שכר פריו האם סיפור שכירות כרם שלמה בא לספ' ושאמר כרמי שלי כי ודאי אם הוא כרמו שהוא שלו ומה הוא החילוק הזה האלף לך ומאתים כו' אם הכל הוא אלף כסף מהיכן באו המאתי' ואיך יתקשרו לזה שאר הכתובים. אך הנה על פסוק נעשה אדם ולא אמר אעשה אדם למדנו מתוך דברי רז"ל כמפורש אצלינו במקומו בס"ד כי אחר ברוא יתברך כל העולמות ברא בריה אשר חלק בה מכל עולם ועולם שע"י זכותו בקיום התורה שהיא כנפש לעולם יתקשרו ויתקיים העולמות כלם בהשתלשלות השפע בכל העולמות אשר הוא כלול מהם והוא האדם כי הוצבר חומרו מעולם השפל עפר מן האדמה עם שאר יסודות והנפש המתנועעת מעולם הגלגלים הוא עולם התנועה

והרוח מעולם המלאכים כד"א עושה מלאכיו רוחות והנשמה מעול' העליון. ונבא אל הענין והוא כי בראות הוא יתברך שאלת כנסת ישראל שיפן אלי' ברחמים להיות רחום בדין החבלי משיח אז הוא יתברך כמדבר עם כל העולמות ארבעתם עולם העליון הוא עולם הנשמות ועולם המלאכים ועולם הגלגלים ועולם השפל אשר האיש הישראלי כלול מארבעתן החומר מעולם השפל והנפש המתנועעת מעולם הגלגלים בעלי חיוניות ותנוע' והרוח מעין עולם המלאכים כד"א עושה מלאכיו רוחות והנשמה מעולם העליון כי על כן נאמר בכתוב אצלנו נעשה אדם שאומר הוא יתברך בין הכל נעשה אדם כי כ"א מהשלשה עולמות יתן חלקו ואף אני חלקי מתח' כנפי השכינה מעולם העליון וע"כ שואל לכולם ואומר הנה לנו אחות לכולנו יש אחוה וחלק בה והנה היא קטנה הזכיות ושדים כי תינק שפע להשען עליהם כאשר היו משה ואהרן שדים כי יינקו יוצאי מצרים להגאל בזכותם אין לה וע"כ איפה מה נעשה לאחותינו ביום שידובר בה הוא לעת קץ כשיהיה בעתה שיעדרו הזכיות כי אז ידובר בה על כל פנים בהיות בקץ של אחישנה שהוא בדור זכאי או יהיה ידובר ל' קושי כד"א דבר האיש אדוני הארץ כו' הוא כי ביום הקץ שלא זכו להקדים זכות בזמן שנאמר בו זכו אחישנה כי אז אין ספק שידובר בה בב"ד של מעלה קושי על שלא היינו דור זכאי שע"כ נתאחר עד עת קץ ויצטרך לחבלי משיח ומשיב הוא יתברך במעמד כלם ואומר אם חומה היא כו' והוא כי תמשל לעיר שיבאו עליה אויבים לכובשה כי יקומו עליה להלחם ולהמיר כבודה ואז אם תדמה לחומה שהיא חזקה לעומת הלוחמים עליה שיהרסוה וממקומה לא ימיש כן תתחזק על קדושת ה' ולא תמיש מאמונתה גם כי יהרסוה אז נבנה עליה שהיא על זכותה טירת כסף הוא בה"מ שיבא מלמעלה רוחני בל ימוט לעולם כי לא ישתתף בו דין רק כסף הוא תואר אל הרחמים הפשוטים אך אם דלת היא שהיא כנגד הלוחמים עליהם כדלת שעל יד קצת הכאות קלה ליפתח או ליסוב על צירה אנה ואנה כן היא תהיה בלתי חזקה לעומת' ולא כחומה חזק' לעומת מצחם אז התיקון שנעשה לא יהיה שנצור כו' שלא יהיו החבלי משיח חזקים בזמן מועט פן תאבד ח"ו רק נצור עליה מלכות בלתי חזק כברזל או אבן רק כלוח שיהיו ייסוריו בלתי חזקים לשתוכל לסבול אך יהיה ארוך ומתמי' זמן רב וזהו ארז שיהיו ארוך כארז שמה שיהיה ראוי להעשות בחוזק בזמן מועט יהיה באריכות לאט. משיבים ישראל ואומרים אני חומה כו' לומר איכה תאמר אלהי כי על ששדים אין לי אם אהיה חומה חזק נגד' שתבנה עלי טירת כסף הלא הנה אני חומה הייתי במצרים ששמתי עצמי לסכנת מות על קדוש שמו יתברך והוא בקחת הטלה בעשור לחדש וקשרו כל א' בכרעי מטתו שאז כל איש ישראל הערה למות נפשו

פן יהרגום המצריים וישימו נפשם מנגד כי מי יזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלוהו ככתוב אצלנו בטעם המצוה ועם היותי כחומה היו לי ג"כ שדים כמגדלות הם משה ואהרן שדים ליינק זכות רב כמגדלים גדולים ועם כל זה אז הייתי בעיניו יתברך לא כראוים לקבל הטוב והגאולה ההיא רק כמוצאת שלום דרך מציאה כי צריך זכות רב ליגאל וא"כ איפ' איך בהעדר שדים כי אינק תאמר שעל היותי חומה בלבד תבנה עלי טירת כסף כלומר כי נראה ממאמרך שלא תתן יד ותקרב רב צדק מאליך רק תניח הכל אל כשרותי וזכותי ולכן דואגים אנו מאשר תניח הדבר אלינו בלבד ולא אמרת שתהיה בקרבנו יראה חלילה כמרפה ידך ממני וגועל בנו כי גרשתנו מהיכלך ונטשתנו ביד אובינו והפתחון פה שיש לנו לזה שיורה כי מאוס מאסתנו וגעלת בנו הלא הוא כי כרם היה לשלמה מלך שהשלום שלו הם ישראל כי כרם ה' צבאות בית ישראל והיתה בבעל המון שלא היתה בח"ל הם מקומות אשר תחת שרים של מעלה הפרטיים איש על מקומו רק במקום שהוא של בעל המון הוא א"י שאין שולט שם רק מי שהוא בעל כל העולם הוא רבון כל העולם כי אינה תחת שום שר כי אם ארץ אשר ה' אלהינו דורש אותה תמיד והנה ראינו כי חלילה וחס יראה כי נתונים נתונים ממש נתן את הכרם לנוטרים בח"ל בגלותם נתנם לשרי מעלה אשר לפי האמת אינם רק נוטרים כי הוא יתברך אדון הכל הוא רק שמוני לנטור את העו"ג כל שר על אומתו וכדי בזיון וקצף גדול וע"כ נגזר אומר שגעלת בנו ומתנה נתתנו לשרים וזה כוונה באומר' נתן את הכרם לשון מתנה וש"ת כי הלא זה מאמר ישעיה הנביא כי כרם ה' צבאות בית ישראל אך יען קוה לעשו' ענבים ויעש באושים ע"כ השליכנו מלפניו באופן כי על פריו הרע נתתי לנוטרים כמאמר ישעיה הנביא על זה כרם היה לידידי כו' ויקו לעשות ענבים כו' זה לא יתכן כי הלא לא גרענו מסדום כי בעבור העשרה לא היית משחיתם ופה נ"נ הגלה אל היכלו אלף חכמים וצדיקים גמורים כד"א החרש והמסגר אלף וזהו כמתמיה היתכן האיש הוא נ"נ יביא עמו אל הגולה בשביל פריו של כרם שהיה באושים במקום ענבים אלף כסף הם אלף כדאים לרחם בעבורם ככסף שהוא תואר אל מדת הרחמים ואפי' על עצמם לא הספיק להגן אך יורה שגעלת בנו ח"ו. משיב הוא ית' ואומר על אמרכם נתן את הכרם שנתתיו מתנה ח"ו רק כרמי שלי ועל אמרכם שהוא ביד הנוטרים ח"ו אפי' שם בח"ל הוא לפני כי בכ"מ שגלו שכינה עמהם. משיבים ישראל ואומרים א"כ איפה האלף למה גלו ויהיו לך שלמה שהשלום שלך שעמך ישבו בארצך בירושלים ולא היה לך להשליט בם את נ"נ וש"ת שהגליתם לשמירת יש' כמארז"ל שהגלה הוא יתברך את יכניה והחרש והמסגר כמה שנים קודם לחרבן לשמור את ישראל בל יתקיים בם

העדותי בכם כי אבד תאבדון כו' כמאמרז"ל שהושיבו ישיבות טרם גלות צדקיה הלא לזה היה מספיק המאתים הם מבני יששכר יודעי בינה לעתים ראשיכם מאתים ועדיין היו בימים ההם כמאמרז"ל על ויאמר המלך לחכמים יודעי העתים שהם מבני יששכר יודעי בינה לעתים שקרא' אחשורוש והשיבו לו שילך אצל מואב כי שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא על שמריו ולא הורק מכלי אל כלי ובגולה לא הלך כו' ואם בסוף גלות בבל היו מה גם עתה קודם הגלות וא"כ אם מה שהגלה הוא יתברך את יכניה והחרש והמסגר אלף היה כדי לנטור פרי הכרם בל תאבד בבבל שיעמידו ישיבות ויקבעו לימוד התורה למען ילמדו הגולים בעת החרבן את צדקיה למען ישמר הכרם ולא יאבד הלא אם לכך כוונת היה לך להניח האלף לך שלמה בירושלים עמך שלא זזת מכותל מערבי ולמען נטירת הכרם ופריו בל יאבדו בני הגולים בלי תורה יהיו המאתים לנוטרים את פריו. משיב הוא יתברך ואומר ראה נא איך לא עזבתיך כו' הלא היושבת בגנים הם בתי כנסיות ובתי מדרשות חברים הם מלאכי השרת מקשיבי' לקולך מקבלים תפלותיך להביאם לפני ושמא תאמרו א"כ מה תיחל הלא הוא השמעיני שתתכשרי עד גדר שלא יהיו ביני וביניך חברים אמצעיים רק השמיעני ביני לבינך ואז תראו בחוש אם את כרמי שלי או נתתיך לשרי מעלה. משיבים ישראל ואומרים ברח דודי כו' לומר הנה ידעתי כי לבך שלם עמי ולא נטשתני גם עודנו בגלות בח"ל והדין עמך שתיחל עד שובי עדך אמנם הנני נוטשת צרתי ודאגת על כבוד שכינתך כי כביכול הוא עמי בצרה כמאמר ס' הזוהר על מראת יחזקאל היה היה דבר ה' שהראה לו כל המרכבה בבבל למען הודיע את ישראל כי שכינ' עמה' ולא יתייאשו מהגאולה ואינו כבודה תהיה בח"ל על כן אומרת כנסת ישראל ברח לך דודי כלומר ברת לך מח"ל מקום הגולה ולך לך לעצמך במקום שלא חסרה שכינה משם הוא בה"מ שלא זזה שכינה מכותל מערבי גם הבחינה אשר אתנו ברח לך אל הבחינה שלא זזה משם וזהו אומרו לך כלומר ברח על עצמך כי לא זזה כח שכינה משם וז"א לך וש"ת איך תעזבני בבורחך ואספה בין העו"ג הנה התיקון הוא ודמה לך לצבי והוא כי דרך הצבי שבמרוצת בריחתו הופך תמיד פניו נגד מקום נסיעתו כן אתה בברחך דמה לצבי שפניו כלפי מקום נסיעתו ויהי' פני השגחתך תמיד אלינו אל מקום נסיעתה להשגיח בנו משם או עשה דרך אחרת שאם לא תדמה לצבי שתמיד הופך פניו דמה לעופר האילי' בחור שבהם קלי המרוצה מאד וזהו או לעופר האילים שלא תאחר אחר ברחך מאתנו כ"א תמהר לשוב אלינו לגאלנו ואנה תלך בברחך אל הרי בשמים בהר המוריה שהריח נחוח אשר שם תמיד מריח כי אדם הקרי' שם וכן נח ואברהם עקד שם את יצחק בנו ויעקב הקים שם מצבה וישראל הקריבו שם כמה קרבנו'

והקטורת שעדיין הריח לא נתבטל ואם אין אנו כדאי' תריח בריח ניחוחם להשגיח בנו משם ולא יהיה תואר גלות נאמר בך חלילה כי נחנו מה לפני כסא כבודך שלמעננו תהיה בקרב העו"ג: רק ברח לך אל המקום בחר לו יה בהר המוריה:
תושלבע